

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**М.Ф. Гончаренко
С.А. Свіжевська**

**АКРЕДИТАЦІЯ ВІД А ДО Я.
ГЛОСАРІЙ З АКРЕДИТАЦІЇ**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів

Дніпропетровськ
НГУ
2012

УДК 378.1 (075)
ББК 74.58
Г 65

Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Педагогіка вищої школи», лист №1/11 – 12102 від 22.12.2011

Рецензенти:

В.В. Приходько, д-р пед. наук, Запорізький національний технічний університет;

В.О. Кузнецов, начальник навчально-методичного управління Київського університету економіки і права «КРОК».

Гончаренко М.Ф.

Г65 Акредитація від А до Я. Глосарій з акредитації : навч. посібник. / М.Ф. Гончаренко, С.А. Свіжевська. – Д. : Національний гірничий університет, 2012. – 293 с.

ISBN 978 – 966 – 350 – 377 – 6

Подано новітні матеріали щодо здійснення процедур акредитації, ліцензування та рейтингування вищих навчальних закладів України з використанням онтологічного підходу та впровадження нової інформаційної технології.

Посібник містить детальну інформацію про розділи звіту та самоаналіз діяльності з наданням прикладів.

Проаналізовано існуючі акредитаційні показники, протиріччя практики їх використання та окреслено можливі шляхи подолання вказаних протиріч, серед яких упровадження незалежної суспільно-професійної акредитації.

Розроблено глосарій термінів, які відносяться до питання модернізації вищої освіти, стану реформування акредитаційної процедури та якісних показників у контексті Болонського процесу.

Додатки містять необхідні нормативні та інструктивні матеріали.

Посібник адресовано фахівцям з акредитації та ліцензування, аспірантам, студентам напряму підготовки «Специфічні категорії», що навчаються за спеціальністю «Педагогіка вищої школи».

УДК 378.1 (075)
ББК 74.58

© Гончаренко М.Ф., Свіжевська С.А., 2012

ISBN 978 – 966 – 350 – 377 – 6

© Національний гірничий університет, 2012

ЗМІСТ

Передмова	6
1 Загальна характеристика процедур ліцензування та акредитації напрямів, спеціальностей	8
2 Нормативна база щодо процедур ліцензування та акредитації	:
3 Нормативи для підготовки фахівців з вищою освітою відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів	14
4 Вимоги до змісту складових акредитаційної справи	1:
5 Заява на проведення акредитації спеціальності	25
6 Статут вищого навчального закладу	27
7 Ліцензія на надання освітніх послуг із спеціальності, що акредитується	35
8 Довідка про включення вищого навчального закладу до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України	39
9 Звіт про діяльність за заявленою до акредитації спеціальністю	64
9.1 Загальна характеристика напряму підготовки (спеціальності)	65
9.2 Формування контингенту студентів	49
9.3 Зміст підготовки фахівців	50
9.4 Організація навчально-виховного процесу	95
9.5 Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчального процесу	110
9.6 Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу	119
9.7 Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу	128
9.8 Якість підготовки і використання випускників	132
9.9 Характеристика наукової діяльності та роботи докторантури й аспірантури	135
9.10 Міжнародні зв'язки з навчальними закладами та організаціями	140
9.11 Заходи з усунення зауважень контролюючих державних органів	142
9.12 Відповідність досягнутого рівня вимогам акредитації	143
10 Акредитація – основний важіль для прийняття управлінських рішень	148
10.1 Вимога сьогодення - трансформування національної системи вищої освіти з урахуванням основних принципів Болонського процесу.	148
10.2 Сучасний стан та процедури забезпечення якості освіти в Україні.	150
10.3 Сутність акредитації.	154
10.4 Порядок проведення акредитації.	155
10.5 Проведення самоаналізу вищого навчального закладу та спеціальності	155
10.6 Необхідність реформування галузі вищої освіти.	156
10.7 Протиріччя процедури акредитації та механізми їх подолання.	164
10.8 Суспільно-професійна незалежна акредитація.	168
Глосарій	172
Термінологічний покажчик	227
Перелік посилань	233
Додатки	239

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичний посібник призначено для магістрів спеціальністю специфічних категорій 8.000005 «Педагогіка вищої школи», кваліфікації [231] «Викладач університетів та вищих навчальних закладів» з узагальненим об'єктом діяльності: технології вищої освіти.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління навчально-методичною роботою у вищому навчальному закладі, в тому числі з питань ліцензування [191] та акредитації.

Зміст посібника відповідає програмі дисципліни «Управління діяльністю вищого навчального закладу» і висвітлює розділ «Навчально-методичне забезпечення процедур ліцензування[191] та акредитації напрямів підготовки та спеціальностей».

Актуальність змісту навчального посібника визначається тим, що проведення процедури акредитації фактично охоплює усі компоненти управління навчально-методичною діяльністю вищого навчального закладу і формує вимоги до системи управління якістю.

Структура посібника: методичні рекомендації з реалізації процедур ліцензування[191] й акредитації та глосарій термінів, пов'язаних з системою оцінки якості вищої освіти.

Посібник містить новітні матеріали з ліцензування[191] та акредитації і буде корисним аспірантам, магістрам, науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів щодо здійснення процедур ліцензування та акредитації спеціальностей з використанням онтологічного підходу та оцінки ресурсів у галузі освіти.

Особливість посібника - урахування змін нормативної бази з питань ліцензування[191] та акредитації спеціальностей, поданням прикладів формування документів, спрямованим на активізацію виконавчого етапу навчання[203] магістрів і скорочення терміну зворотного зв'язку з ними, що забезпечує належну якість вищої освіти[225] та адаптацію до Європейської кредитно-трансферної системи. У посібнику розглянуті також вимоги допуску до незалежної громадсько-професійної акредитації - перевищення критеріальних (метричних) показників Державної акредитаційної комісії України. Запропонована експертна оцінка діяльності вищих навчальних закладів, що враховує участь роботодавців у розробці професіограм (моделей фахівця), формуванні завдань кваліфікаційних робіт випускників, модернізації та вдосконаленні матеріально-технічної бази кафедр, формуванні цільової підготовки договорами з підприємствами та організаціями тощо.

Професійні компетенції з питань ліцензування та акредитації, якими має володіти магістр[192] з педагогіки вищої школи на основі засвоєння навчальної дисципліни «Управління навчально-методичною діяльністю вищого навчального закладу» такі:

- розробка моделі моніторингу якості вищої освіти вищого навчального закладу;
- розробка організаційно-методичного супроводження процедури акредитації вищого навчального закладу в контексті стимулювання підвищення якості надання освітніх послуг;
- здатність до аналізу дієвості чинних акредитаційних показників на потенціал та результативність діяльності вищих навчальних закладів.
- здатність визначати шляхи модернізації якісних показників акредитації вищих навчальних закладів як основного механізму впливу на якість освіти;
- готовність досліджувати вплив акредитаційних вимог на процеси удосконалення системи освіти університету у міжакредитаційний період;
- готовність до формування інформаційного пакету щодо незалежної суспільно-професійної акредитації;
- готовність використовувати нормативну базу з питань ліцензування[191] та акредитації;
- здатність точно визначати терміни, що пов'язані з процедурами ліцензування[191] та акредитації;
- здатність надавати допомогу та консультації науково-педагогічним працівникам з питань ліцензування[191] та акредитації;

Послідовність викладу матеріалу навчально-методичного посібника підпорядкована набуттю магістром цих компетенцій.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕДУР ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ НАПРЯМІВ, СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Освітня діяльність на території України здійснюється вищими навчальними закладами на підставі ліцензій, які видаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Ліцензування[191] освітньої діяльності вищих навчальних закладів здійснюється Міністерством освіти і науки України (МОН) шляхом проведення ліцензійної експертизи до початку підготовки фахівців за спеціальністю чи напрямом.

Обов'язковою умовою видачі ліцензії вищому навчальному закладу є наявність у нього навчально-методичного забезпечення, матеріально-технічної та інформаційної бази, науково-педагогічних кадрів за нормативами, що встановлюються МОН.

Вищому навчальному закладу, що успішно пройшов ліцензійну експертизу, видається ліцензія на освітню діяльність на термін завершення циклу підготовки фахівців за спеціальністю (напрямом), але не менше ніж на три роки.

Вищі навчальні заклади, що мають ліцензії, вносяться до Державного реєстру вищих навчальних закладів.

Наприкінці терміну дії ліцензії через процедуру акредитації визначається відповідність рівня підготовки фахівців за ліцензованими спеціальностями.

Акредитація[169] спеціальності проводиться після (або в період) закінчення терміну навчання[203].

Вищий навчальний заклад *не має права* видавати документ про вищу освіту державного зразка з неакредитованих спеціальностей чи напрямів.

Акредитація[169] проводиться з ініціативи ВНЗ за його заявою. Навчальний заклад, який заявив про акредитацію спеціальності, подає в МОН *акредитаційну справу*, яка містить:

- ♦ заяву на проведення акредитації спеціальності;
- ♦ Статут НГУ
- ♦ копію ліцензії на надання освітніх послуг із спеціальності, що акредитується;
- ♦ довідку про включення ВНЗ до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- ♦ звіт про діяльність за заявленою до акредитації спеціальністю;
- ♦ освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ) фахівця;
- ♦ освітньо-професійну програму (ОПП) підготовки фахівця;
- ♦ навчальний план[202];
- ♦ таблицю відповідності показників освітньої діяльності критеріям акредитації.

Джерела інформації, на підставі яких складається звіт про діяльність за заявленою до акредитації спеціальністю:

- ♦ Статут НГУ;

- ◆ ліцензія на право провадження освітньої діяльності, сертифікат про акредитацію спеціальностей університету;
- ◆ акти перевірок діяльності державними контролюючими органами;
- ◆ Положення про організацію навчального процесу вузу;
- ◆ наказ ректора про закріплення спеціальностей і спеціалізацій за кафедрами;
- ◆ штатний формуляр науково-педагогічних працівників;
- ◆ статистичні звіти за формою 2-ЗНК;
- ◆ статистичні звіти за формою 1-НК;
- ◆ звіти приймальної комісії;
- ◆ звіти ДЕК про результати державної атестації випускників;
- ◆ результати сесій;
- ◆ результати контрольних вимірювань при самоаналізі діяльності кафедр;
- ◆ щорічні звіти кафедр.

Акредитаційна справа[169] готується випускаючими кафедрами і розглядається на Вченій раді. Звіт підписується завідуючим випускаючої кафедри, а справа в цілому - ректором.

Після одержання акредитаційної справи МОН проводить її **попередню експертизу** та, за умови відповідності нормативно-правовим актам, формує **експертну комісію**, яка проводить акредитаційну експертизу діяльності за заявленою до акредитації спеціальністю безпосередньо у ВНЗ.

За результатами акредитаційної експертизи експертна комісія МОН готує **мотивований висновок** про можливість акредитації спеціальності та подає його до **експертної ради ДАК**.

Експертна рада ДАК проводить аналіз матеріалів акредитаційної справи і висновку експертної комісії і виносить **пропозиції на засідання ДАК**, який приймає **рішення про акредитацію** або відмову від акредитації.

Навчальному закладу в акредитації спеціальності відмовляється у разі, коли:

- ◆ показники його діяльності не відповідають вимогам ДАК;
- ◆ з моменту отримання ліцензії в його діяльності виявлені порушення організації чи проведення навчально-виховного процесу, не ліквідовані за час акредитації;
- ◆ у поданих на акредитацію документах виявлено інформацію, що не відповідає дійсності.

У разі негативного рішення ДАК повторне проведення акредитації можливе за умови усунення недоліків, але не раніше ніж через рік після прийняття такого рішення.

Рішення МОН з питань акредитації можуть бути оскаржені до суду.

Вищі навчальні заклади, що успішно пройшли акредитацію спеціальності, отримують **сертифікат про акредитацію**, термін дії якого не може перевищувати 10 років. Продовження терміну дії сертифікату здійснюється у порядку, встановленому для його одержання.

Акредитаційна справа[169] спеціальності повинна вміщати відомості щодо підготовки фахівців і за попередніми освітньо-кваліфікаційними рівнями та може доповнюватись матеріалами уточнюючого та узагальнюючого характеру.

2. НОРМАТИВНА БАЗА ЩОДО ПРОЦЕДУР ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ

Сьогодні Міністерство освіти і науки України прагне встановити високі і зрозумілі вимоги до результатів діяльності вищих навчальних закладів. Суттєво спрощено процедуру та водночас встановлено нові значно суворіші вимоги, за умови виконання яких вищий навчальний заклад може бути акредитованим, отримати статус наукової установи, яка може претендувати на державну підтримку.

Так, наприклад, вищий навчальний заклад може бути акредитований за IV рівнем, якщо не менше ніж дві третини напрямів підготовки, спеціальностей, за якими здійснюється підготовка у ВНЗ, акредитовані за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра та показники його навчальної і наукової діяльності відповідають державним вимогам щодо акредитації, а також: за останні 5 років видано підручників (навчальних посібників) з грифом МОН, не менше ніж 20 відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи; за останні 5 років видано монографій чи опубліковано наукових статей у фахових виданнях, у рейтингових вітчизняних журналах та наукових журналах з імпаکت-фактором, отримано патентів чи свідоцтв про авторські права не менше ніж 50 відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи; показники діяльності його аспірантури або докторантури перебувають на рівні, не нижчому від середнього для даної галузевої групи або типу вищого навчального закладу; впродовж звітнього періоду МОН не приймалося рішення про анулювання ліцензій або сертифікатів про акредитацію; випускові кафедри очолюють доктори наук (професори) й у складі кафедр є доктори наук за фахом, які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи; у навчальному закладі відкрито аспірантуру не менше ніж за трьома спеціальностями; у навчальному закладі створено спеціалізовану вчену раду (ради) не менше ніж за трьома спеціальностями.

Максимально підвищено контроль за виконанням вищими навчальними закладами ліцензійних вимог.

Чинні нормативні документи щодо процедур ліцензування[191] та акредитації подані нижче.

Реквізити	Назва нормативного документу
17.01.2002 № 2984-III;	Закон України "Про вищу освіту" від 17.01.2002 р. № 2984-III
02.06.1993 № 161	Наказ Міносвіти України від 02 червня 1993 р. № 161 "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних

Реквізити	Назва нормативного документу
	закладах"
20.01.1998 № 65	Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)"
04.03.1998 № 86	Наказ Міносвіти України від 04.03.98 р. № 86 "Про введення в дію "Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та про нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою"
31.07.98 р. № 285	Наказ Міносвіти України від 31.07.98 р. № 285 "Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою"
1/9-456 2008-07-03	Лист МОН "До уваги вищих навчальних закладів, які здійснюють прийом іноземних абітурієнтів"
1/9-413 2008-06-27	Лист МОН "Про інформацію щодо внесення вищих навчальних закладів до Державного реєстру та отримання довідки про внесення до реєстру"
1/9-354 2008-06-06	Лист МОН "Щодо питань з підготовки іноземних громадян та громадян України до вступу у вищі навчальні заклади і підготовки іноземних громадян за акредитованими напрямками (спеціальностями)"
213 ДАК 2008-04-14	Витяг з рішення Державної акредитаційної комісії від 29 лютого 2008 р. Протокол N 69
1/9-221 2008-04-09	Лист МОН "Щодо відповідності ліцензованих обсягів контингенту студентів"
279 2008-03-31	Наказ МОН "Про завершення дії експерименту щодо передачі повноважень з проведення ліцензійних експертиз обласним управлінням освіти і науки"
1/9-183 2008-03-25	Лист МОН "Щодо процедур ліцензування та акредитації"
1/9-182 2008-03-25	Лист МОН "Про заходи щодо упорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів"
1/3-6 2008-02-01	Рішення колегії МОН "Про впорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів"
1160 2007-12-21	Наказ МОН "Про визнання таким, що втратив чинність, наказ МОН від 28.09.07 р. N 855"
1303 2007-12-20	Лист МОН "Про започаткування діяльності з надання освітніх послуг, збільшення або перерозподілу ліцензованого обсягу і форму заяви про ліцензування"
794 2007-09-07	Наказ МОН "Про постанову Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 року N 1019 "
1/9-454 2007-08-01	Лист МОН "Щодо проекту Типового положення про відокремлені структурні підрозділи вищих навчальних закладів"
1/9-455 2007-08-01	Лист МОН "Щодо проекту Концепції вдосконалення порядку акредитації вищих навчальних закладів"
1/9-456 2007-08-01	Лист МОН "Щодо нострифікації іноземних документів про освіту"
668 2007-07-30	Наказ МОН "Про затвердження Примірного порядку розгляду, проходження та затвердження статутів вищих навчальних закладів, заснованих на

Реквізити	Назва нормативного документу
	приватній формі власності"
610 2007-07-13	Наказ МОН "Про затвердження зразків документів для внесення вищих навчальних закладів до Державного реєстру"
499 2006-06-30	Наказ МОН "Про Реєстр докторів наук, професорів" (Особова картка 2008 рік)
2043-л 2006-06-29	Наказ МОН "Про результати ліцензування, акредитації та атестації"
637 2005-11-03	Наказ МОН "Про передачу повноважень щодо проведення ліцензійної експертизи"
139 ДАК 2005-03-03	Витяг з рішення ДАК від 22.02.2005. Протокол N 54
1/9-6 2005-01-14	Лист МОН "Щодо наявності ліцензії на надання повної загальної середньої освіти для виготовлення атестатів випускникам державних навчальних закладів"
2728-л 2004-12-27	Наказ МОН "Про затвердження рішення Державної акредитаційної комісії"
292 ДАК 2004-03-15	Витяг з протоколу ДАК "Вимоги до акредитації напряму (спеціальності) підготовки фахівців за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями"
710 2003-10-24	Наказ МОН "Про постанову Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 року N1380"
1380 2003-08-29	Постанова КМУ "Про ліцензування освітніх послуг"
563 2003-08-20	Наказ МОН "Про затвердження Положення про визнання іноземних документів про освіту"
321 2002-06-04	Наказ МОН "Про встановлення нормативів витрат, пов'язаних з проведенням акредитації "
16 2002-01-14	Наказ МОН "Про затвердження Положення про експертну комісію та порядок проведення акредитаційної експертизи "
680 2001-10-15	Наказ МОН " Про затвердження Порядку оформлення, видачі, зберігання та обліку сертифікатів про акредитацію (їх дублікатів) "
228 1994-04-05	Постанова КМУ "Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів "
27.08.2010 № 787	Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра".
09.11.2010 №1067	Наказ "Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо - кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787".
27.06 1996 № 117	Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Будинки та споруди навчальних закладів. Дбн в.2.2-3-97.
10.08.2011 р. №865	Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Порядку ліцензування діяльності з надання освітніх послуг".

Реквізити	Назва нормативного документу
№ 1124 31.10.2011	Наказ МОНмолодьспорту "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978 і від 8 серпня 2007 р. № 1019"
№ 1377 29.11.2011	Наказ МОНмолодьспорту «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 24.12.2003 № 847»
№ 1475 20.12.2011	Наказ МОНмолодьспорту «Про затвердження Положення про національну систему рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів»
№ 689 13.06.2012	Наказ МОНмолодьспорту "Про затвердження Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу"
№ 1021 17.09.2012	Наказ МОНмолодьспорту "Про затвердження примірних зразків документів, що додаються до заяв, для проведення ліцензування освітніх послуг у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти" (136Kb)

3. НОРМАТИВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ВІДПОВІДНИХ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РІВНІВ (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)

Назва показника (нормативу)	Значення показника (нормативу) за освітньо-кваліфікаційними рівнями			
	Молодший спеціаліст	Бакалавр	Спеціаліст	Магістр
1	2	3	4	5
1. Загальні вимоги				
1.1. Концепція діяльності за заявленим напрямом (спеціальністю), погоджена з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями	+	+	+	+
1.2. Заявлений ліцензований обсяг (денна форма навчання/заочна форма навчання)				
2. Кадрове забезпечення підготовки фахівців заявленої спеціальності				
2.1. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин соціально-гуманітарного циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	–	75	85	95
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи		50	50	50
2.2. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фундаментального циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин) (за винятком військових навчальних дисциплін)	–	75	85	95
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи		50	50	50

з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук або професорів дозволяється прирівнювати двох кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної науково-педагогічної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників, навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України або монографій, до одного доктора наук або професора)		10	20, але не менше ніж 1 доктор наук або професор на 25 осіб ліцензованого обсягу	40, але не менше ніж 1 доктор наук або професор на 25 осіб ліцензованого обсягу
2.3. Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фахових дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	–	75	85	95
у тому числі які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи		50	50	50
з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук або професорів дозволяється прирівнювати двох кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної науково-педагогічної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників, навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України або монографій, до одного доктора наук або професора)		10	20, але не менше ніж 1 доктор наук або професор на 25 осіб ліцензованого обсягу	40, але не менше ніж 1 доктор наук або професор на 25 осіб ліцензованого обсягу
2.4. Частка педагогічних працівників вищої категорії, які викладають лекційні години дисциплін навчального плану спеціальності та працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи (% від кількості годин для кожного циклу дисциплін навчального плану)	25	–	–	–
2.5. Наявність кафедри (циклової комісії) з фундаментальної підготовки	+	+	+	+
2.6. Наявність кафедри зі спеціальної (фахової) підготовки, яку очолює фахівець відповідної науково-педагогічної спеціальності:	–	+	+	+
доктор наук або професор				+

кандидат наук, доцент			+	
3. Матеріально-технічна база				
3.1. Забезпеченість лабораторіями, полігонами, обладнанням, устаткуванням, необхідними для виконання навчальних програм (у % від потреби)	100	100	100	100
3.2. Забезпеченість студентів гуртожитком (у % від потреби)	70	70	70	70
3.3. Кількість робочих комп'ютерних місць на 100 студентів (крім спеціальностей, які належать до галузей знань 0102 "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини" і 0202 "Мистецтво", крім спеціальності "Дизайн")	6	12	12	12
3.4. Кількість робочих комп'ютерних місць на 100 студентів (для спеціальностей, які належать до галузей знань 0102 "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини" і 0202 "Мистецтво", крім спеціальності "Дизайн")	3	6	6	6
3.5. Наявність пунктів харчування	+	+	+	+
3.6. Наявність спортивного залу	+	+	+	+
3.7. Наявність стадіону або спортивного майданчика	+	+	+	+
3.8. Наявність медичного пункту	+	+	+	+
4. Навчально-методичне забезпечення				
4.1 Наявність освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця (у тому числі варіативної компоненти)	+	+	+	+
4.2. Наявність освітньо-професійної програми підготовки фахівця (у тому числі варіативної компоненти)	+	+	+	+
4.3. Наявність навчального плану, затвердженого в установленому порядку	+	+	+	+
4.4. Наявність навчально-методичного забезпечення для кожної навчальної дисципліни навчального плану (% від потреби):				
4.4.1. Навчальних і робочих навчальних програм дисциплін	100	100	100	100
4.4.2. Планів семінарських, практичних занять, завдань для лабораторних робіт (% від потреби)	100	100	100	100
4.4.3. Методичних вказівок і тематик контрольних, курсових робіт (проектів)	100	100	100	100
4.5. Наявність пакетів контрольних завдань для перевірки знань з дисциплін соціально-гуманітарної, фундаментальної та фахової підготовки (% від потреби)	100	100	100	100

4.6. Забезпеченість програмами всіх видів практик (% від потреби)	100	100	100	100
4.7. Наявність методичних указівок щодо виконання дипломних робіт (проектів), державних екзаменів	+	+	+	+
4.8. Дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів (у тому числі з використанням інформаційних технологій) (% від потреби)	100	100	100	100
4.9. Наявність критеріїв оцінювання знань і вмінь студентів	+	+	+	+
5. Інформаційне забезпечення				
5.1. Забезпеченість студентів підручниками, навчальними посібниками, наявними у власній бібліотеці (% від потреби)	100	100	100	100
5.2. Співвідношення посадкових місць у власних читальних залах до загальної чисельності студентів (% від потреби)	3	5	5	5
5.3. Забезпеченість читальних залів фаховими періодичними виданнями	3	4	4	8
5.4. Можливість доступу викладачів і студентів до Інтернету як джерела інформації:				
наявність обладнаних лабораторій	+	+	+	+
наявність каналів доступу	+	+	+	+

Дотримання нормативних вимог щодо якісних характеристик підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Назва показника (нормативу)	Значення показника (нормативу) за освітньо-кваліфікаційними рівнями			
	молодший спеціаліст	бакалавр	спеціаліст	магістр
1	2	3	4	5
Якісні характеристики підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів				
1. Умови забезпечення державної гарантії якості вищої освіти				
1.1. Виконання навчального плану за показниками: перелік навчальних дисциплін, години, форми контролю, %	100	100	100	100
1.2. Підвищення кваліфікації викладачів постійного складу за останні 5 років, %	100	100	100	100
1.3. Чисельність науково-педагогічних (педагогічних) працівників, що обслуговують спеціальність і працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи, які займаються вдосконаленням	100	100	100	100

навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників та навчальних посібників, %				
2. Результати освітньої діяльності (рівень підготовки фахівців), не менше %				
2.1. Рівень знань студентів з гуманітарної та соціально-економічної підготовки:				
2.1.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	90	90	90
2.1.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	50	50	50
2.2. Рівень знань студентів з природничо-наукової (фундаментальної) підготовки:				
2.2.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	90	90	90
2.2.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	50	50	50
2.3. Рівень знань студентів зі спеціальної (фахової) підготовки:				
2.3.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	90	90	90
2.3.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	50	50	50
3. Організація наукової роботи				
3.1. Наявність у структурі навчального закладу наукових підрозділів	–	–	+	+
3.2. Участь студентів у науковій роботі (наукова робота на кафедрах та в лабораторіях, участь в наукових конференціях, конкурсах, виставках, профільних олімпіадах тощо)	–	–	+	+

Забезпечення навчальною літературою вважається 100% при наявності одного підручника (посібника) за списком літератури, рекомендованої робочою програмою дисципліни, на 3 студентів.

Наявні приміщення (навчальні, навчально-виробничі, побутові, спортивні та інші) повинні відповідати санітарним нормам і правилам, державним будівельним нормам України ДБН В2.2-3-97 “Будинки та споруди навчальних закладів”, що затверджені наказом Держкоммістобудування України від 27.06 1996 № 117.

Для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації кількість лекційних годин на одного викладача не може перевищувати 250 на рік при загальній кількості дисциплін не більше 4.

Відповідність науково-педагогічної спеціальності викладача визначається його спеціальністю за дипломом про освіту, науковою спеціальністю, науковим

ступенем, ученим званням або проходженням науково-педагогічного стажування з відповідної дисципліни.

Кваліфікаційні вимоги[185] до педагогічних, науково-педагогічних та керівних працівників визначаються законами України та нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України, що зареєстровані Міністерством юстиції України.

За наявності в навчальному закладі заочної форми навчання[203] матеріально-технічне забезпечення розраховується з коефіцієнтом 0,2 відносно нормативів для денної форми навчання[203]. Методичне забезпечення повинно бути 100% з розрахунку 1 комплект методичних матеріалів з кожної дисципліни на 1 студента.

Додатковими вимогами до навчальних закладів, що здійснюють навчання[203] іноземців, є:

- наявність правової бази, що регламентує в'їзд іноземців в Україну з метою навчання[203], їх перебування в Україні та виїзд на батьківщину.

- наявність системи набору на навчання[203] іноземців (офіційні угоди з іноземними партнерами тощо);

- наявність паспортно-візової служби для обслуговування іноземців (допускається обслуговування на підставі договорів);

- наявність системи медичного обслуговування іноземців, страхування їх здоров'я;

- наявність облаштованих гуртожитків для проживання іноземців та служби безпеки.

Для надання освітніх послуг з післядипломної освіти забезпечення повинно бути не меншим, ніж для підготовки за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, за винятком вимог до кадрового забезпечення при наданні освітніх послуг з розширення профілю (підвищення кваліфікації) та спеціалізації, де викладати можуть провідні фахівці галузі, а також працівники державних органів виконавчої влади.

Надання освітніх послуг з підготовки до вступу у вищі навчальні заклади здійснюється згідно з Ліцензійними умовами надання освітніх послуг у сфері загальної середньої (позашкільної) освіти.

Навчальні заклади, що отримали ліцензію на надання освітніх послуг, зобов'язані:

- ♦ забезпечувати дотримання вимог Законів України та постанов Кабінету Міністрів України в галузі освіти, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, що зареєстровані Міністерством юстиції України;

- ♦ виконувати ці Ліцензійні умови;

- ♦ провадити діяльність відповідно до заявлених під час ліцензування[190] навчальних планів і освітніх програм, установлених обсягів прийому на навчання[203];

- ♦ надавати особам, які вступають до навчального закладу (у тому числі шляхом реклами), достовірну інформацію про умови приймання, плату за навчання[203], зміст і форму документів, що видаються після його закінчення.

4. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СКЛАДОВИХ АКРЕДИТАЦІЙНОЇ СПРАВИ

Державні вимоги до акредитації напряму підготовки та спеціальності

1. Виконання вимог законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України, та інших нормативно-правових актів у галузі освіти.

2. Проведення освітньої діяльності за ліцензованим напрямом підготовки, спеціальністю в межах ліцензованого обсягу прийому протягом усього строку дії ліцензії (при першій акредитації напряму підготовки, спеціальності – з дати отримання ліцензії, при черговій акредитації напряму підготовки, спеціальності – з дати прийняття попереднього рішення про акредитацію).

3. Дотримання Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти протягом усього строку дії ліцензії (при першій акредитації – з дати отримання ліцензії, при черговій акредитації – з дати прийняття попереднього рішення про акредитацію).

4. Дотримання нормативних вимог щодо якісних характеристик підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Державні вимоги до акредитації вищого навчального закладу

1. Виконання вимог законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України, та інших нормативно-правових актів у галузі освіти.

2. Для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку (перепідготовку) фахівців за спеціальностями одного напряму підготовки, – наявність акредитації усіх ліцензованих спеціальностей за рівнем, не нижчим за заявлений рівень акредитації вищого навчального закладу.

3. Для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку (перепідготовку) фахівців за спеціальностями різних напрямів підготовки, – наявність акредитації не менше двох третин усіх ліцензованих спеціальностей за рівнем, не нижчим за заявлений рівень акредитації вищого навчального закладу.

4. Проведення освітньої діяльності за ліцензованими напрямами підготовки, спеціальностями в межах ліцензованих обсягів прийому для всіх напрямів підготовки, спеціальностей протягом усього строку дії ліцензії (при першій акредитації вищого навчального закладу – з дати отримання ліцензії, при черговій акредитації вищого навчального закладу – з дати прийняття попереднього рішення про акредитацію).

5. Дотримання Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти для всіх напрямів підготовки, спеціальностей та цих Державних вимог протягом усього строку дії ліцензії (при першій акредитації вищого навчального закладу – з дати отримання ліцензії, при черговій акредитації вищого навчального закладу – з дати прийняття попереднього рішення про акредитацію).

6. При акредитації вищого навчального закладу за IV рівнем акредитації додатковими вимогами є:

- рівень показників діяльності аспірантури або докторантури вищого навчального закладу не нижчий від середнього для даної галузевої групи або типу вищого навчального закладу.

- видання підручників (навчальних посібників) з грифом МОНмолодьспорту України або монографій за останні 5 років не менше ніж п'ять відсотків загальної кількості науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу, які працюють у ньому за основним місцем роботи.

Структура акредитаційної справи

Акредитаційна справа[169] навчального закладу готується у 2-х примірниках державною мовою з наскрізною нумерацією сторінок.

Один примірник подається на розгляд до МОН, другий – навчальний заклад залишає у себе.

1. Зміст акредитаційної справи спеціальності

Акредитаційна справа[169] формується у наступній послідовності.

1.1 Заява на проведення акредитаційної експертизи (додаток 1).

1.2. Титульний лист (додаток 2).

1.3. Зміст акредитаційної справи з зазначенням сторінок.

1.4. Установчі документи:

- ліцензія;
- сертифікат;
- копія рішення про створення навчального закладу;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію університету;
- копія довідки про включення університету до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;

- копія довідки про ідентифікаційний номер;
- копії документів, що засвідчують право власності;
- довідка банківської установи про сформований статутний фонд університету;

- висновок органів державного пожежно-технічного нагляду;
- висновок санітарного нагляду, охорони праці про відповідність наявних приміщень та матеріально-технічної бази встановленими вимогам, нормам і правилам;

- копії документів, що засвідчують рівень освіти, кваліфікації та громадянство ректора університету: дипломів про вищу освіту, про науковий ступінь та вчене звання, першої сторінки паспорта

1.5. Звіт про діяльність за заявленою на акредитацію спеціальністю (розглянутий на вченій раді, підписаний ректором і скріплений печаткою), який містить наступне:

1.5.1. Розділ “Кадрове забезпечення”, що містить дані про:

- завідувача випускаючої кафедри спеціальності (додаток 3);
- науково-педагогічні (педагогічні) працівники випускаючої кафедри (додаток 4); у графі 2 для сумісників після “по-батькові” цифрами позначається розмір місячної ставки, наприклад: 0,25; 0,5);

- науково-педагогічний (педагогічний) персонал інших кафедр, який бере участь у підготовці фахівців спеціальності, що акредитується (у табличній формі, додаток 5).

1.5.2. Розділ “Навчально-методичне забезпечення”, який містить:

- освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ) фахівця, освітньо-професійну програму (ОПП) спеціальності за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, що акредитується, за якими здійснювалася підготовка фахівця протягом всього періоду навчання[203] (за наявності державного стандарту дається посилання на нього, за його браком самостійно розробляє ОКХ та ОПП, які погоджуються з Науково-методичною комісією за напрямом, Науково-методичним центром вищої освіти Міністерства науки України, Департаментом вищої освіти Міністерства освіти і науки України і затверджується ректором університету);

- навчальний план[202] (складений за типовою формою затвердженою Міністерством освіти і науки України, погоджений та затверджений аналогічно ОКХ та ОПП);

- відомості про наявність та повноту робочих програм навчальних дисциплін (додаток 6);

- відомості про методичне забезпечення підготовки курсових і дипломних робіт (додатки 7, 8);

- відомості про програми практичної підготовки (в якому семестрі проводиться практика, її тривалість; наявність програмних практик; наявність баз для проведення практик) та державних іспитів.

1.5.3. Розділ “Система виховної роботи”.

1.5.4. Розділ “Матеріально-технічне забезпечення”, в якому подаються:

- загальна інформація про наявність матеріально-технічної бази для провадження освітньої діяльності (інфраструктура; площі приміщень, обладнання, що використовується у навчальному процесі) (додаток 9).

1.5.5. Порівняльну таблицю критеріїв та вимог до акредитації підготовки фахівців відповідних рівнів (додаток 10).

1.5.6. Результати виконання контрольних робіт з фундаментальних, гуманітарних, та фахових дисциплін (по 3-4 дисциплінам кожного блоку з повним охопленням студентів на курсі) (додаток 11).

1.5.7. Загальна характеристика університету (додаток 12).

1.5.8. Перелік ліцензованих і акредитованих спеціальностей (додаток 13).

1.6.9. Контингент студент спеціальності, що акредитується (додаток 14)

Акредитація[169] на пряму (спеціальності) вимагає постійної праці кафедр у міжакредитаційний період, результати якої мають віддзеркалюватись у щорічному звіті про самоаналіз діяльності відповідно до ліцензійних та акредитаційних норм та вимог.

Самоаналіз потрібен ВНЗ для того, щоб впевнитись у відповідності показників своєї роботи Критеріям акредитації та вимогам нормативних документів, які регламентують роботу ВНЗ.

Матеріали самоаналізу спеціальності повинні включати інформацію, передбачену п.9 "Положення про акредитацію вищих навчальних закладів І спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах".

У випадку акредитації ВНЗ за певним рівнем до цієї Інформації додаються відомості, поймаєновані в пункті 10 "Положення про акредитацію ВНЗ...".

Показники діяльності ВНЗ з організації підготовки фахівців за спеціальністю, що акредитується, мають повністю відповідати Критеріям та вимогам до акредитації підготовки фахівців відповідних рівнів, які затверджені ДАК України. Якщо показники діяльності ВНЗ не відповідають вимогам ДАК, або у поданих на акредитацію матеріалах виявлено інформацію, що не відповідає дійсності, вищому навчальному закладу в акредитації відмовляється.

Повторне проведення акредитації у разі негативного рішення ДАК можливе за умов усунення недоліків, але не раніше, ніж через рік після прийняття такого рішення.

Самоаналіз - це системний та комплексний аналіз всіх складових діяльності ВНЗ, його структурних підрозділів, який проводить сам ВНЗ з метою визначення відповідності показників його діяльності вимогам чинних нормативних документів щодо акредитації. Самоаналіз як форма самоконтролю здійснюється у рік проведення акредитації. Аналізуються показники роботи ВНЗ за останні три роки.

Звіт про самоаналіз складає першу частину акредитаційної справи спеціальності, яку ВНЗ подає до ДАК разом з заявою про проведення акредитації.

Для організації проведення самоаналізу у ВНЗ має бути виданий наказ, який встановлює задачі колективу ВНЗ або факультету для проведення самоаналізу, призначає відповідальних та встановлює терміни виконання запланованих заходів.

Звіт про самоаналіз складається з текстової частини та таблиць. Перелік та зміст розділів звіту про самоаналіз ВНЗ та самоаналіз спеціальності наведені нижче.

Структура звіту про самоаналіз[219]:

1. Загальна характеристика напряму підготовки (спеціальності)
2. Формування контингенту студентів
3. Зміст підготовки фахівців
4. Організація навчально-виховного процесу
5. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу
6. Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу
7. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу
8. Якість підготовки і використання випускників
- 9 Характеристика наукової діяльності та роботи докторантури й аспірантури
- 10 Міжнародні зв'язки з навчальними закладами та організаціями
- 11 Заходи з усунення зауважень контролюючих державних органів
- 12 Відповідність досягнутого рівня освітньої діяльності вимогам акредитації

Зразок титульного листа та вимоги до змісту розділів подано нижче.

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖЕНО

Начальник навчально-методичного
управління

« _____ » _____ 2010

ЗАТВЕРДЖЕНО

Перший проректор

« _____ » _____ 2010

**ЗВІТ ПРО АКРЕДИТАЦІЙНИЙ САМОАНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ЗА НАПРЯМОМ (СПЕЦІАЛЬНІСТЮ)**

Розроблено:
кафедрою

Протокол засідання кафедри
від _____ № _____

Завідувач кафедри

_____ (_____)

Дніпропетровськ
2010

5. ЗАЯВА НА ПРОВЕДЕННЯ АКРЕДИТАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Департамент наукової діяльності та
ліцензування
Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України

ЗАЯВА

про проведення акредитаційної експертизи
з надання освітніх послуг у сфері вищої освіти

Просимо провести акредитаційну експертизу з надання освітньої послуги у сфері вищої освіти щодо підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Галузь знань 0305 Економіка та підприємництво
Напрямок – 6.030508 Фінанси і кредит

Ліцензований обсяг:

На денну форму навчання - 75 осіб щорічно

На заочну форму навчання - 75 осіб щорічно

На вечірню форму навчання – 55 осіб щорічно

Заявник – Державний вищий навчальний заклад "Національний гірничий університет"

Керівник – Півняк Геннадій Григорович

Посада – ректор

Ідентифікаційний код (номер) заявника – 02070743

Організаційно-правова форма – 425 Державна організація (установа, заклад)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) серія АО1

№061257 від 05.10.2010, видане Виконкомом міської ради народних депутатів

Форма власності 31 загальнодержавна

Орган управління 01084 Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Місцезнаходження (місце проживання) заявника Україна, 49027,

м. Дніпропетровськ, 27, пр. Карла Маркса, 19

Місце провадження діяльності з надання освітніх послуг Україна, 49005

м. Дніпропетровськ, 27, пр. Карла Маркса, 19

Тел: (056) 744-62-19, (0562) 46-40-62 факс: (056)744-62-11

e-mail: nmu@nmu.org.ua

Орган державної податкової служби Державна податкова інспекція у

м. Дніпропетровську

Орган державної статистики Дніпропетровське обласне управління статистики

м. Дніпропетровськ, вул. Столярова, 3

Розрахунковий рахунок №35228004000198 у банк ГУДКУ у

Дніпропетровській обл., м. Дніпропетровськ МФО 805012

Валютний рахунок №26008100406002 в Облдерждирекції АКБ Укрсоцбанка

м. Дніпропетровськ

З порядком проведення акредитаційної експертизи, Стандартом надання адміністративної послуги з видачі сертифіката про акредитацію напряму підготовки, спеціальності, вищого навчального закладу (Наказ МОНмолодьспорт України від 19.11.2010р. № 1104) та Ліцензійними умовами надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 року № 847 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29 листопада 2011 року № 1377), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 19 січня 2004 року за № 75/8674, ознайомлені і зобов'язуємося їх виконувати.

Відомості, наведені в документах, поданих для проведення ліцензування, є достовірними.

Ректор Державного ВНЗ «НГУ»

Півняк Г.Г.

МП

До заяви додаються:

1. Копія статуту Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет»
2. Копія ліцензії серія АД №041189 від 15.06.2012 р. на надання освітніх послуг Державному вищому навчальному закладу «Національний гірничий університет»,
3. Копія сертифікату серія РД-IV №0444613 від 14.02.2011 р. про акредитацію Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» за статусом вищого закладу освіти IV рівня
4. Копія сертифікату про акредитацію напряму 6.030508 «Фінанси і кредит» серія НД-III №0443207 від 27.12.2010 р.
5. Копія свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет» серія А01 №061257 від 05.10.2010 р.
6. Копія довідки АА №254265 про включення Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України
7. Копія довідки про включення вищого навчального закладу до Державного реєстру вищих навчальних закладів України №04-Д-834 від 01.12.2010 р.
8. Копія свідоцтва №100306680 про реєстрацію платника податку на додану вартість серія НБ №223
9. Копія довідки про санітарно-технічний стан приміщень
10. Копії документів, що засвідчують рівень освіти, кваліфікації та громадянство керівника закладу
11. Звіт про акредитаційний самоаналіз освітньої діяльності за напрямом підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит"

Дата і номер реєстрації заяви	Наявність документів, що вказані в переліку перевірено
від _____ № _____	(підпис, прізвище та ініціали особи, яка прийняла заяву)

6. Статут вищого навчального закладу

**Примірний статут вищого навчального закладу (Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.03 № 60)**

07.08.2007 14:12

ПОГОДЖЕНО.

Міністерство освіти і науки України

Заступник державного секретаря

_____ (ініціали, прізвище)

“ _____ ” _____ 200_ р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

_____ (назва центрального органу виконавчої влади)

_____ (посада особи, що затверджує статут)

_____ (ініціали, прізвище посадової особи, що затверджує
статут)

“ _____ ” _____ 200_ р.

Статут

_____ (назва вищого навчального закладу – університету, академії,
інституту, консерваторії, коледжу, технікуму, училища в родовому відмінку)

_____ (організаційно-правова форма вищого навчального закладу)

Прийнято Загальними зборами (конференцією) трудового колективу від

“ _____ ” _____ 200_ р.

1. Загальна частина

1.1. Даний Статут вищого навчального закладу розроблений відповідно до чинного законодавства України і є документом, який регламентує діяльність

_____ (повна і скорочена назва вищого навчального закладу),

_____ створеного (вказується номер і дата рішення про створення вищого
навчального закладу)

1.2. Місцезнаходження вищого навчального закладу

_____ (вказується юридична адреса - поштовий індекс, область, місто, назва вулиці,
номер будинку, номери телефонів, електронна пошта)

1.3. Основними напрямками діяльності вищого навчального закладу є:
підготовка згідно з державним замовленням і договірними зобов'язаннями
висококваліфікованих фахівців для

(вказуються галузі народного господарства, освіти, культури, охорони здоров'я тощо, для яких ведеться підготовка фахівців)

1.4. Головними завданнями вищого навчального закладу є:

(головні завдання визначаються Законом України "Про вищу освіту")

. Для вищих навчальних закладів державної форми власності, підпорядкованих центральним органам

виконавчої влади (крім Міністерства освіти і науки України), вищих навчальних закладів, що перебувають у

власності Автономної Республіки Крим, та вищих навчальних закладів комунальної форми власності

103

1.5. Відповідно до рішення Державної акредитаційної комісії

(колегії Міністерства освіти України) від “_____” _____ за № _____ про наслідки акредитації (ліцензування[191])

(назва вищого навчального закладу)

віднесений до вищих навчальних закладів _____ рівня акредитації, має право готувати фахівців за такими освітньо-кваліфікаційними рівнями:

(вказуються освітньо-кваліфікаційні рівні відповідно до чинного законодавства)

1.6. Вищий навчальний заклад є юридичною особою, має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді.

1.7. Вищий навчальний заклад здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та цього Статуту.

1.8. Структурні підрозділи вищого навчального закладу створюються відповідно до законодавства та головних завдань діяльності вищого закладу освіти і функціонують згідно з окремими положеннями, що розробляються вищим навчальним закладом.

Структурними підрозділами вищого навчального закладу є: _____

2. Права та обов'язки власника (власників)

У даному розділі вказуються повноваження щодо управління вищим навчальним закладом[222]:

- для державних вищих навчальних закладів – повноваження центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого перебуває вищий навчальний заклад;
- для вищих навчальних закладів, які перебувають у підпорядкуванні Автономної Республіки Крим та комунальних вищих навчальних закладів - повноваження органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, які мають у підпорядкуванні вищі навчальні заклади;
- для приватних вищих навчальних закладів - повноваження їх власників.

3. Обсяг цивільної правоздатності

3.1. Цивільна правоздатність вищого навчального закладу виникає з

моменту реєстрації цього Статуту і складається із його прав та обов'язків.

3.2. Вищий навчальний заклад має право:

(вказуються права вищого навчального закладу відповідно до законодавчих та нормативних актів щодо навчальної, наукової, фінансової, виховної, організаційної, соціальної, кадрової, міжнародної, зовнішньоекономічної та іншої діяльності, організації навчального процесу, володінню та управлінню майном, земельними ділянками тощо)

3.3. Вищий навчальний заклад зобов'язаний:

(вказуються обов'язки вищого навчального закладу відповідно до законодавчих та нормативних актів щодо навчальної, наукової, фінансової, виховної, організаційної, соціальної, кадрової, міжнародної, зовнішньоекономічної та іншої діяльності, організації навчального процесу, володінню та управлінню майном, земельними ділянками тощо)

3.4. Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних працівників та осіб, що навчаються у вищому навчальному закладі визначаються відповідно до законодавчих та нормативних актів з питань вищої освіти.

3.5. За рішенням вищого колегіального органу самоврядування вищого навчального закладу педагогічним, науково-педагогічним працівникам та особам, що навчаються можуть бути надані додаткові права та обов'язки.

(наводиться їх перелік)

4. Управління вищим навчальним закладом[222], права та обов'язки керівника вищого навчального закладу

4.1. Управління вищим навчальним закладом[222] здійснюється на основі принципів:

- автономії та самоврядування;
- розмежування прав, повноважень та відповідальності власника (власників), органів управління вищою освітою, керівництва вищого навчального закладу та його структурних підрозділів;
- поєднання колегіальних та єдиноначальних засад;
- незалежності від політичних партій, громадських та релігійних організацій.

4.2. Автономія[170] та самоврядування вищого навчального закладу реалізується відповідно до законодавства і передбачає право:

(вказуються права відповідно до Закону України "Про вищу освіту")

4.3. Безпосереднє управління діяльністю вищого навчального закладу здійснює його керівник-ректор (президент), начальник, директор тощо.

4.4. Керівник вищого навчального закладу в межах наданих йому повноважень:

(вказуються повноваження керівника вищого навчального закладу відповідно

до Закону України "Про вищу освіту", інші його права і обов'язки)

4.5. У вищому навчальному закладі діють Наглядова рада, Вчена рада, робочі і дорадчі органи.

(вказуються склад, функції, повноваження наявних у вищому навчальному закладі органів та порядок обрання представників до їх складу)

5. Органи громадського самоврядування

5.1. Вищим колегіальним органом громадського самоврядування вищого навчального закладу є загальні збори (конференція) трудового колективу.

(вказується порядок скликання вищого колегіального органу громадського самоврядування та його роботи)

5.2. Загальні збори (конференція):

(вказуються повноваження вищого колегіального органу громадського самоврядування)

5.3. Органом громадського самоврядування факультету у вищому навчальному закладі третього або четвертого рівня акредитації є збори (конференція) трудового колективу факультету.

(вказується порядок скликання органу громадського самоврядування та його роботи)

5.4. Загальні збори (конференція) факультету:

(вказуються повноваження вищого колегіального органу громадського самоврядування факультету)

5.5. У вищому навчальному закладі створюються і діють органи студентського самоврядування у формі _____ (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо).

Рішення органів студентського самоврядування мають дорадчий характер.

5.6. Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція) студентів вищого навчального закладу.

(вказується порядок скликання вищого органу студентського самоврядування та його повноваження)

5.7. Основними завданнями органів студентського самоврядування є:

(вказуються основні завдання)

6. Майно та кошти вищого навчального закладу

6.1. За вищим навчальним закладом державної або комунальної форми власності з метою забезпечення діяльності, передбаченої цим статутом закріплюються на правах оперативного управління будівлі, споруди, майнові комплекси, а також інше необхідне майно.

6.2. Майно, що знаходиться у державній або комунальній власності та передане в оперативне управління, не підлягає вилученню або передачі будь-яким підприємствам, установам, організаціям, крім випадків, передбачених законодавством.

6.3. Майно вищих навчальних закладів державної та комунальної форм власності, що забезпечує їх статутну діяльність, не може бути предметом застави.

6.4. За вищим навчальним закладом, заснованим на приватній формі власності, з метою забезпечення діяльності, передбаченої його статутом, і відповідно до Закону України "Про вищу освіту" та його організаційно- правової форми власником (власниками) закріплюються на правах оперативного управління або передаються у власність будівлі, споруди, майнові комплекси, обладнання, а також інше необхідне майно. Розмір статутного фонду складає _____ грн.

Статутний фонд вищого навчального закладу включає майно та обігові кошти.

6.5. Фінансування вищих навчальних закладів державної форми власності здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

6.6. Фінансування вищих навчальних закладів, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, та вищих навчальних закладів комунальної форми власності здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів.

6.7. У вищих навчальних закладах державної і комунальної форм власності створюються:

- загальний фонд на підготовку фахівців в межах державного (місцевого) замовлення та проведення науково-дослідних робіт;
- спеціальний фонд, який формується за рахунок:
- коштів, одержаних за підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації фахівців, надання додаткових освітніх послуг згідно з укладеними договорами з юридичними і фізичними особами;
- доходів від здачі в оренду приміщень, обладнання;
- безоплатних та благодійних внесків юридичних і фізичних осіб, у тому числі з інших держав;
- надходжень за виконання госпдоговірної тематики за договорами з підприємствами, установами, організаціями і фізичними особами;
- інших доходів згідно з чинним законодавством.

6.8. Оплата праці у вищому навчальному закладі здійснюється згідно з Кодексом законів про працю України, Законом України "Про освіту", за схемами посадових окладів і тарифними ставками, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, та договорами.

6.9. Форми і системи оплати праці, умови і показники преміювання працівників вищого навчального закладу, порядок встановлення надбавок за високі досягнення у праці або на період виконання особливо важливих робіт, а також порядок встановлення і скасування підвищених посадових окладів, стипендій, доплат для працівників з суміщення посад, розширення зон обслуговування, виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, визначається окремим

Положенням, яке затверджує керівник вищого навчального закладу.

6.10. Фінансування діяльності вищого навчального закладу приватної форми власності здійснюється його власником (власниками).

Джерелами формування майна і фінансування вищого навчального закладу приватної форми власності є:

- кошти, одержані за підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації фахівців, надання додаткових освітніх послуг згідно з укладеними договорами з юридичними і фізичними особами;
- кошти, одержані за науково-дослідні, науково-технічні роботи, виконані вищим навчальним закладом за договорами з підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами;
- грошові і матеріальні внески Засновника;
- позикові кошти;
- благодійні внески юридичних і фізичних осіб;
- кошти, отримані від іншої діяльності, що не суперечить законодавству України.

6.11. Кошти, матеріальні цінності та нематеріальні активи, що надходять безкоштовно у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, у тому числі нерезидентів, вищому навчальному закладу для здійснення освітньої, наукової, виховної, оздоровчої, спортивної, культурної діяльності не вважаються прибутком і не оподатковуються.

7. Порядок звітності, контролю за здійсненням фінансово-господарської діяльності

7.1. Вищий навчальний заклад державної форми власності, відповідно до Бюджетного кодексу України, Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Указу Президента України "Про Державне казначейство України" та інших нормативно-правових актів складає затвержені форми місячної, квартальної та річної звітності та подає їх до центрального органу державної виконавчої влади, у підпорядкуванні якого перебуває вищий навчальний заклад, органів Державного казначейства України, Державної податкової служби, Державного комітету статистики, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування.

7.2. Вищий навчальний заклад самостійно здійснює оперативний, бухгалтерський та фінансовий облік своєї роботи, веде статистичну звітність згідно з установленими нормами, подає її в установленому порядку до органів, яким законодавством України надано право контролю за відповідними напрямками діяльності.

7.3. Ректор та головний бухгалтер вищого навчального закладу несуть персональну відповідальність за достовірність бухгалтерської та статистичної звітності.

7.4. Аудит діяльності вищого навчального закладу здійснюється згідно з чинним законодавством.

8. Концепція[190] освітньої діяльності

8.1 Освітня діяльність вищого навчального закладу ґрунтується на концептуальних засадах національної Доктрини розвитку освіти, Закону України "про освіту", Закону України "Про вищу освіту", Державній національній програмі "Освіта" ("Україна ХХІ століття").

Концепція[190] освітньої діяльності має містити цілі, принципи, цільові програми освітньої діяльності вищого навчального закладу та засоби їх реалізації.

9. Порядок внесення змін до статуту вищого навчального закладу

9.1. Зміни та доповнення до Статуту вищого навчального закладу вносяться за поданням вченої (педагогічної) ради вищим органом громадського самоврядування (загальними зборами чи конференцією трудового колективу).

9.2. Зміни та доповнення до Статуту затверджуються і погоджуються в тому ж порядку, що і сам Статут.

10. Порядок реорганізації та ліквідації вищого навчального закладу

10.1. Ліквідація та реорганізація (злиття, приєднання, поділ, перетворення) вищого навчального закладу здійснюються згідно з чинним законодавством.

10.2. Ліквідація вищого навчального закладу здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється органом управління майном. До складу ліквідаційної комісії входять представники органу управління майном та вищого навчального закладу. Порядок і строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторам визначає орган управління майном.

10.3. З моменту призначення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження щодо управління вищим навчальним закладом[222].

Ліквідаційна

комісія складає ліквідаційний баланс вищого навчального закладу і подає його органу, який призначив ліквідаційну комісію.

Кредитори та інші юридичні особи, які перебувають у договірних відносинах з вищим навчальним закладом, що ліквідується, повідомляються про його ліквідацію у письмовій формі.

10.4. Під час ліквідації та реорганізації вищого навчального закладу, вивільнюваним працівникам гарантується додержання їх прав та інтересів відповідно до трудового законодавства України.

Підпис керівника вищого
навчального закладу (Прізвище, ініціали)
(печатка навчального вищого закладу)

Лист МОНмолодьспорт №1/9-336 від 06.05.11 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

№1/9-336 від 06 травня 2011 року

Керівникам вищих навчальних
закладів I-IV рівнів акредитації

**Про внесення змін до статутів
та зміни печаток вищих навчальних закладів**

У зв'язку з проведенням реорганізації та прийняттям Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, затвердженого Указом Президента України від 8 квітня 2011 року [№410](#), навчальним закладам I-IV рівнів акредитації, що підпорядковані Міністерству, розробити та подати на затвердження Міністерству зміни до статутів вищих навчальних закладів щодо зміни назви органу управління, відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців", та вжити заходів для заміни печаток вищих навчальних закладів.

Перший заступник Міністра Є.М. Суліма

Дата публікації: 06.05.2011

7. ЛІЦЕНЗІЯ НА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ, ЩО АКРЕДИТУЄТЬСЯ

Стаття 28. (Закон України "Про вищу освіту")

Ліцензування[191] освітньої діяльності, акредитація[169] напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів

1. Освітня діяльність на території України здійснюється вищими навчальними закладами на підставі ліцензій, які видаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У ліцензіях на освітню діяльність зазначаються назва напрямку, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень[208] та обсяги підготовки, термін дії ліцензії, а також юридична адреса вищого навчального закладу, його відокремлені структурні підрозділи (філії) та їх юридичні адреси.

Ліцензування[191] освітньої діяльності вищих навчальних закладів здійснюється перед початком підготовки фахівців за напрямом, спеціальністю спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки шляхом проведення ліцензійної експертизи.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти і науки на підставі заяви вищого навчального закладу про проведення ліцензійної експертизи у двомісячний термін приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі.

Обов'язковою умовою видачі ліцензії вищим навчальним закладам є наявність у них необхідної матеріально-технічної, науково-методичної та інформаційної бази, бібліотеки, науково-педагогічних кадрів за нормативами, що встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки.

Вищому навчальному закладу, що успішно пройшов ліцензійну експертизу, видається ліцензія на освітню діяльність, як правило, на термін завершення циклу підготовки фахівців за напрямом, спеціальністю, але не менше ніж на три роки. Продовження терміну дії ліцензії здійснюється у порядку, встановленому для її одержання. З дня прийняття рішення про ліквідацію вищого навчального закладу видана ліцензія втрачає чинність.

Вищі навчальні заклади, що мають ліцензії, вносяться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки до Державного реєстру вищих навчальних закладів.

2. За результатами акредитації напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів видаються сертифікати у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У сертифікаті про акредитацію напрямку або спеціальності (або у додатку до нього) зазначаються назва напрямку або спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень[208] та обсяги підготовки, термін дії сертифіката, а також юридична адреса вищого навчального закладу, його відокремлені структурні підрозділи (філії) та їх юридичні адреси.

У сертифікаті про акредитацію вищого навчального закладу (або в додатку до нього) зазначаються назва вищого навчального закладу, рівень акредитації[217] та термін дії сертифіката, а також юридична адреса вищого навчального закладу, його відокремлені структурні підрозділи (філії) та їх юридичні адреси.

3. Форми ліцензій на освітню діяльність та сертифікатів про акредитацію напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів, порядок їх оформлення, переоформлення, видачі, зберігання та обліку затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки.

4. Ліцензії на освітню діяльність та сертифікати про акредитацію напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів можуть бути анульовані відповідно до закону.

Рішення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі освіти і науки з питань ліцензування[191] та акредитації можуть бути оскаржені до суду.

Серія АД

ЛІЦЕНЗІЯ

№ 041189

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

Вид господарської
діяльності:

надання освітніх послуг навчальними закладами, пов'язаних з одержанням

вищої

освіти на рівні кваліфікаційних вимог до

молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра (в т.ч. іноземних громадян)

(спеціальності (професії) та ліцензовані обсяги прийому вказані у додатку)

Найменування
юридичної особи:

**Державний вищий навчальний заклад
«Національний гірничий університет»**

Ідентифікаційний
код юридичної
особи:

02070743

Місце-
знаходження
юридичної особи:

49000 м. Дніпропетровськ, проспект Карла Маркса,
будинок 19

Рішення про видачу
ліцензії:

ДАК від 25.05.2012р., протокол № 96
(наказ МОНмолодьспорт України від 01.06.2012р. №2117л)

Строк дії ліцензії

Термін дії ліцензії вказаний в додатку

Дата видачі ліцензії

15.06.2012 р.

Міністр

М.П.

Д.В. Табачник

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СЕРТИФІКАТ ПРО АКРЕДИТАЦІЮ

Серія РД-IV

№ 0444613

Державний вищий навчальний заклад "Національний гірничий університет"

відповідно до рішення ДАК від 8 квітня 2003 р. протокол №44 (наказ МОН від 23.04.2003 р. №252)

визнано акредитованим за статусом вищого закладу освіти

IV (четвертого) рівня

Термін дії сертифіката до 1 липня 2013 р.

Міністр

Д.В. Табачник

14 лютого 2011 р.

м.Київ

8. ДОВІДКА ПРО ВКЛЮЧЕННЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

ВИМОГИ

до оформлення документів на включення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави

1. Наукова установа або вищий навчальний заклад (далі - організація) з метою включення її до Реєстру готує документи в 1-му примірнику для подальшого розгляду їх Державною комісією з питань Державного реєстру Форми документів, які подаються до МОН, ухвалено рішенням комісії та затверджено наказом МОН від 04.03.02 . 163, і включають в себе:

- заявку на включення до Державного реєстру ([форма П1](#));
- клопотання центрального органу виконавчої влади, Національної або галузевої академії наук, до сфери управління яких належить організація, про надання їй підтримки держави;
- копії засновницьких документів організації (статут, положення, установчий договір тощо);
- копію довідки про внесення організації до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) ;
- результати державної атестації наукової установи (витяг з протоколу засідання атестаційної комісії) або сертифікат про акредитацію для вищих навчальних закладів (копія);
- відомості про наукові та науково-педагогічні кадри, науково - дослідну, науково-виробничу діяльність організації ([форма П2](#));
- довідку про стан дослідницької матеріально-технічної бази організації ([форма П3](#));
- електронний варіант інформації форм П2, П3 на дискеті 3,5" в 1 прим .;
- копію декларації про прибуток підприємства за попередній рік або розрахунку сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємства - юридичною особою (тільки для наукових установ);
- копію форми державної статистичної звітності за попередній рік (форма N 3 - наука) (тільки для наукових установ);
- довідку про перелік зареєстрованих в УкрІНТЕІ, [згідно постанови Кабінету Міністрів України від 31.03.1992 N162](#), усіх відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, а також захищених дисертацій за попередній рік; ;
- заповнену [анкету](#) моніторингу діяльності науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів III-V рівнів акредитації, що були внесені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

2. Підготовлені належним чином у швидкозшивачу в 1-му примірнику документи надсилаються поштою або подаються безпосередньо до МОН за адресою: 01601, м. Київ, бульв.Т.Шевченка, 16, щоденно з 14-00 до 17-00.

На титульній сторінці, яка наклеюється на обкладинку швидкозшивача, вказується:

- відомча підпорядкованість організації (міністерство або відомство);
- повна назва організації;
- керівник організації: прізвище, ім'я, по батькові;
- повна поштова адреса організації, телефон, факс, e-mail, телетайп;
- місце для реєстраційного номера та дати реєстрації надісланих документів;
- місце для серії, номера та дати видачі Свідоцтва про включення організації до Реєстру.

На внутрішню сторону обкладинки швидкозшивача наклеюється опис поданих документів із зазначенням кількості аркушів.

Для заповнення форм П2, П3 та запису їх в електронному вигляді слід скористатись роз'ясненням до заповнення форм П2 та П3. Заявка подається на бланку наукової установи

**Міністерство освіти і
науки України**

ЗАЯВКА

на включення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави

Відповідно до статті 12 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, Положення про Державний реєстр наукових установ, яким надається підтримка держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 року № 380 та Порядку включення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 27 листопада 2001 року №767 просимо включити

(повна назва установи та відомча підпорядкованість)

до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави та видати Свідоцтво встановленого зразка.

До заявки додаються:

- клопотання центрального органу виконавчої влади, Національної або галузевої академії наук, до сфери управління яких належить наукова установа (вищий навчальний заклад), про включення її (його) до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави на _____ арк.;

- копії засновницьких документів (статут або положення, установчий договір або наказ про створення);

- копія довідки про внесення наукової установи (вищого навчального закладу), до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України _____ на арк.;
- результати державної атестації наукової установи (витяг з протоколу засідання атестаційної комісії) або сертифікат про акредитацію для вищих навчальних закладів (копія) на _____ арк.;
- відомості про наукові та науково-педагогічні кадри, науково - дослідну, науково-виробничу діяльність наукової установи (вищого навчального закладу) (форма П2) на _____ арк.;
- довідка про стан дослідницької матеріально-технічної бази наукової установи (вищого навчального закладу) (форма П3) на _____ арк.;
- копія декларації про прибуток підприємства за попередній рік або розрахунку сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємства – юридичною особою (тільки для наукових установ);
- копія форми державної статистичної звітності за попередній рік (форма № 3 – наука) (тільки для наукових установ);
- довідка про перелік зареєстрованих в УкрІНТЕІ усіх відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, а також захищених дисертацій за попередній рік;
- заповнена анкета моніторингу діяльності науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, що були внесені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, в 1 примір.
- електронний варіант інформації форм П2, П3 та анкети на дискеті 3,5" в 1 примір.

Керівник організації
 (посада, науковий ступінь, звання)
 М.П.

(ПІБ)

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Столярова, 3, м. Дніпропетровськ, 49038
тел. (056) 778-68-43, факс (056) 778-68-43, E-mail: ous@gue.dp.ua

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держкомстату України
12.06.2007 № 164

ДОВІДКА АА № 044398
З ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ
ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ (ЄДРПОУ)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ідентифікаційний код 02070743 Правовий статус суб'єкта ЮРИДИЧНА ОСОБА

Керівник ПІВНЯК ГЕННАДІЙ ГРИГОРОВИЧ Телефон 473587

Класифікаційні дані:

Місцезнаходження за КОАТУУ 1210136900 49027 М. ДНІПРОПЕТРОВСЬК, ЖОВТНЕВИЙ Р-Н,
ПРОСП. КАРЛА МАРКСА 19

Організаційно-правова форма за КОПФГ 425 ДЕРЖАВНА ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД)

Види діяльності за КВЕД
80.30.0 Вища освіта

80.42.0 Освіта дорослих та інші види освіти

Інституційний сектор економіки за КІСЕ S.1311 Центральні органи державного управління

Дата первинної реєстрації 27.06.2002
Дата та номер останньої реєстраційної дії 25.08.2004 № 12241200000001262
Свідоцтво про державну реєстрацію серія А01 № 048118
Місце проведення реєстраційної дії ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
Дата внесення даних щодо суб'єкта до ЄДРПОУ 21.05.2008
Дата видачі довідки 21.05.2008
Виконавець ВАЙНЕРМАН Л.С. Телефон 7786869

Начальник Головного
управління

Вейцкова

О.М.Шпильова

КОАТУУ - Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України
КОПФГ - Класифікація організаційно-правових форм господарювання
КВЕД - Класифікація видів економічної діяльності
КІСЕ - Класифікація інституційних секторів економіки

9.ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЯВЛЕНОЮ ДО АКРЕДИТАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

ЗМІСТ

- 1 Загальна характеристика напрямку підготовки (спеціальності)
- 2 Формування контингенту студентів
- 3 Зміст підготовки фахівців
- 4 Організація навчального процесу
- 5 Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу
- 6 Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу
- 7 Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу
- 8 Якість підготовки і використання випускників
- 9 Характеристика наукової діяльності та роботи докторантури й аспірантури
- 1 Міжнародні зв'язки з навчальними закладами та організаціями
- 0
- 1 Заходи з усунення зауважень контролюючих державних органів
- 1
- 1 Відповідність досягнутого рівня освітньої діяльності вимогам
- 2 акредитації

9.1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНОСТІ)

Вказують юридичні підстави для здійснення освітньої діяльності.
Описуються перспективи, напрями і динаміка розвитку спеціальності, що акредитується.
Наводяться дані про кількість і склад кафедр, які забезпечують навчання[203] за спеціальністю, що акредитується. Вказується випускаюча кафедра.

Приклад:

Підготовка фахівців на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня _____ за напрямом (спеціальністю) _____ здійснюється на _____ факультеті.

Надання освітніх послуг надається відповідно до ліцензії МОН України _____.

Випускаюча кафедра _____.

За кафедрою закріплено викладання _____ навчальних дисциплін.

Середнє річне навчальне навантаження[201] становить _____ годин, в тому числі _____ годин аудиторного навантаження.

Кафедра має підрозділи:

_____ (філії, малі підприємства, наукові лабораторії тощо)

Підготовку фахівців напрямом (спеціальності) регламентує стандарт вищої освіти:

- освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напрямом підготовки _____, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від _____ № _____;

- освітньо-професійна програма[208] підготовки бакалавра напрямом _____, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від _____ № _____;

- варіативна освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напрямом підготовки _____, затверджена наказом ректора НГУ від _____ № _____;

- варіативна освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напрямом _____, затверджена наказом ректора НГУ від _____ № _____;

- навчальний план[202] підготовки бакалаврів напрямом _____, затверджений наказом ректором НГУ від _____ № _____.

Досвід підготовки фахівців в НГУ напрямом _____ складає більше _____ років, а на кафедрі _____ – _____ років.

Підготовка фахівців напряму (спеціальності) здійснюється за денною заочною та вечірньою формами навчання[203] з присвоєнням кваліфікації відповідно до Державного класифікатора професій.

Попит на випусників:

- частка випусників, направлених на роботу - _____;
- частка заявок на працевлаштування від кількості випусників - _____;
- частка випусників, які перебувають на обліку в службі зайнятості;
- частка випусників, які працевлаштовані на підприємства регіону.

Кафедра здійснює підготовку аспірантів за науковою

Контингент аспірантів - _____ осіб.

Кафедра бере участь у реалізації програми додаткової професійної освіти

Загальні відомості про структуру та кількісні показники підготовки фахівців за напрямом (спеціальністю) в табл. 1.1 та 1.2.

Таблиця 1.1.

Структура підготовки фахівців

№ п/п	Види освітньої діяльності	Ліцензований обсяг	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів:		
	– бакалавр		
	– спеціаліст		
	– магістр		
2	Післядипломна освіта		
	2.1 Перепідготовка (в т.ч. надання другої вищої освіти):		
	– бакалавр		
	– спеціаліст		
	– магістр		
	2.2 Розширення профілю (підвищення кваліфікації)		

Таблиця 1.2.

Кількісні показники підготовки фахівців

№ п/п	Показники	Навчальний рік				
		2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
1	Прийом студентів, осіб:					
	– всього					
	– денної форми навчання					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– заочної форми навчання (в т.ч. екстернату)					
	в т.ч. за держзамовленням					
2	Частка студентів денної форми навчання, які пройшли довгострокову доуніверситетську підготовку, %					

3	Конкурс до вступу на спеціальність (за заявами)					
4	Контингент студентів, осіб:					
	– всього					
	– денної форми навчання					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– заочної форми навчання (в т.ч. екстернату)					
	в т.ч. за держзамовленням					
5	Кількість студентів, відрхованих з денної форми навчання					
6	Кількість студентів, поновлених на денну форму навчання					
7	Кількість фахівців, підготовлених за денною формою навчання, осіб:					
	– бакалаврів					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– спеціалістів					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– магістрів					
	в т.ч. за держзамовленням					
8	Кількість фахівців, підготовлених за заочною формою навчання, осіб:					
	– бакалаврів					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– спеціалістів					
	в т.ч. за держзамовленням					
	– магістрів					
	в т.ч. за держзамовленням					
9	Перепідготовлено фахівців, у т.ч. із наданням другої вищої освіти					

Загальні відомості про склад кафедр, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом (спеціальністю) в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Склад кафедр і характеристика науково-педагогічних працівників,
які здійснюють підготовку фахівців напрямку (спеціальності)
_____ (шифр, назва)**

	Назва кафедри	Професорсько-викладацький склад, осіб	на постійній основі						з них працюють сумісники								
			Разом		Доктори наук, професори		Канд. наук, доценти		Без наукових ступенів і вчених звань		Разом		Доктори наук, професори		Канд. наук, доценти		
			осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
14																	
15																	

9.2 ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

Розкрити форми і методи профорієнтаційної роботи, довузівської підготовки молоді до вступу до навчального закладу. Проаналізувати якісні і кількісні показники прийому студентів. Показати причини, які негативно впливають на конкурс. Показати динаміку руху контингенту студентів по курсам, заходи, спрямовані на збереження контингенту студентів.

Ліцензований обсяг прийому на напрям підготовки (спеціальність[218]) – осіб.

Контингент студентів напряму підготовки (спеціальності):

- денна форма навчання[203] - _____, осіб;
- вечірня форма - _____, осіб;
- заочна форма - _____, осіб;

в тому числі контингент, який навчаються на платній основі:

- денна форма навчання[203] - _____, осіб;
- вечірня форма - _____, осіб;
- заочна форма - _____, осіб;

Кількість випускників у минулому навчальному році за:

- денна форма навчання[203] - _____, осіб;
- вечірня форма - _____, осіб;
- заочна форма - _____, осіб;

Кількість зарахованих на 1 курс[190] у поточному навчальному році:

- денна форма навчання[203] - _____, осіб;
- вечірня форма - _____, осіб;
- заочна форма - _____, осіб;

Конкурс на напрям (спеціальність[218]) у поточному навчальному році (за заявами):

- денна форма навчання[203] - _____, осіб/місце державного замовлення;
- вечірня форма - _____, осіб/місце державного замовлення;
- заочна форма - _____, осіб/місце державного замовлення;

Конкурс на напрям (спеціальність[218]) у поточному навчальному році (при зарахуванні) (чол. / місць) по:

- денна форма навчання[203] - _____, осіб/місце державного замовлення;
- вечірня форма - _____, осіб/місце державного замовлення;
- заочна форма - _____, осіб/місце державного замовлення;

Кількість студентів з країн СНД:

- денна форма навчання[203] - _____, осіб;
- вечірня форма - _____, осіб;

- заочна форма - _____, осіб.

Кількість студентів із країн далекого зарубіжжя - _____, осіб.

Кількість студентів, які навчалися в рамках міжвузівських договорів:

- за кордоном;

- в іншому вузі України.

Кількість студентів, прийнятих на навчання[203] у рамках міжвузівських договорів:

- за кордону;

- з іншого вузу України.

Показники формування контингенту студентів та динаміка напряму підготовки (спеціальності), прийому та випуску за всіма формами навчання[203] подана в таблиці 2.1 і 2.2.

Таблиця 2.1

Показники формування контингенту студентів

№ п/п	Показник	Роки		
		2008	2009	2010
1.	Ліцензований обсяг підготовки (осіб)			
2.	Прийнято на навчання, всього (осіб)			
	• денна форма			
	• в т.ч. за держзамовленням:			
	• заочна форма			
	• в т.ч. за держзамовленням			
	• нагороджених медалями, або тих, що отримали диплом з відзнакою			
	• таких, які пройшли довгострокову підготовку і профорієнтацію			
	• зарахованих на пільгових умовах;			
	• з якими укладені договори на підготовку			
3.	Подано заяв на одне місце за формами навчання			
	• денна;			
	• інші форми навчання (заочна форма)			
4.	Конкурс абітурієнтів на місця держзамовлення			
	• денна форма			
	• інші форми навчання (заочна форма)			
5.	Кількість випускників ВНЗ I-го рівня акредитації, прийнятих на скорочений термін навчання на			
	• денну форму			
	• інші форми (заочна форма)			

Динаміка контингенту студентів
(денна форма навчання)

№	Показник	2008					2009					2010				
		Кількість студентів за курсами					Кількість студентів за курсами					Кількість студентів за курсами				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	Всього студентів в НГУ															
2	Всього студентів напрямку (спеціальності)															
3	Кількість студентів, яких відраховано (всього)															
	у т.ч. - за невиконання навчального плану															
	у т.ч. - за порушення дисципліни															
	у т.ч. - у зв'язку з переведенням до інших ВНЗ															
	у т.ч. - з інших причин															
4	Кількість студентів, які зараховані на старші курси (всього)															
	у т.ч. - переведених із інших ВНЗ															
	у т.ч. - поновлених на навчання															

Висновки

Використання ліцензованого обсягу прийому на перший курс[190] становить ____ %

Конкурс на місце держзамовлення становить ____ осіб.

Частка студентів, що навчається за договорами не перебільшує норматив і становить ____ %.

Завдяки заходам щодо збереження контингенту студентів відсів студентів не перевищує ____ %.

Кафедра виконує державне замовлення на підготовку фахівців на ____ %.

9.3 ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Показати забезпеченість навчального закладу галузевими стандартами вищої освіти (освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, засоби діагностики[180]), стандартами вищого навчального закладу (варіативні освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, засоби діагностики[181], навчальні та робочі навчальні плани, програми навчальних дисциплін).

Головна вимога до складових стандартів - узгодженість та відповідність змісту підготовки потребам ринку праці, запитам студентів, регіональним проблемам.

За наявності галузевого стандарту вищої освіти дається посилання на такий стандарт та його коротка характеристика.

При відсутності галузевого стандарту вищий навчальний заклад самостійно його і погоджує в установленому порядку. Макет галузевих стандартів подано нижче. Варіативні освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми та засоби діагностики[181] розробляються за аналогічною формою та затверджуються ректором вищого навчального закладу.

При створенні стандартів вищої освіти необхідно враховувати сучасні світові та європейські тенденції розвитку вищої освіти, що характеризуються:

- адаптацією національної вищої школи до світових процесів і тенденцій реформування та розвитку вищої освіти;

- наданням системі вищої освіти України прозорості для міжнародного освітнього ринку та порівнюваності і зіставності з іншими освітніми системами.

- широкою диверсифікацією типів та видів вищої освіти, її багатоваріантністю, різноманітністю та багатомодельністю;

- зростанням автономії та академічних свобод вищих навчальних закладів поряд з посиленням їх підзвітності;

- радикальними перетвореннями та оновленням систем вищої освіти, посиленням їх гнучкості, здатності передбачати еволюцію споживачів, зміцнювати зв'язки з іншими ступенями та формами освіти;

- постійною адаптацією освітніх програм до майбутніх потреб суспільства, підвищенням адекватності вищої освіти;

- реалізацією настанови на виховання у студентів активної громадянської та життєвої позиції;

- формуванням необхідних потенціалів та стратегій розвитку вищої освіти на основі соціального партнерства, розширення зв'язків вищої освіти з ринком праці;

- прийняття порівнюваних та чітких ступенів кваліфікацій Європейського простору вищої освіти «бакалавр/магістр/доктор»;

- перехід до використання ECTS[180] як багатоцільового інструменту в організації навчального процесу;

- впровадження компетентнісного підходу як прояву студентоцентричної орієнтації освітнього процесу;

- забезпечення ревалентності ступенів «бакалавр/магістр» вимогам ринку праці, розширення можливостей для працевлаштування випускників;

- пошук загальноєвропейського розуміння певних предметних галузей;

- зростання міжнародної довіри до дипломів (ступенів, кваліфікацій) на основі високої якості освіти;

- формування «європейської платформи» контролю якості та акредитації, заснованих на єдиних критеріях.

Тобто, стандарти вищої освіти мають відображати світові тенденції розвитку освіти на основі національних надбань в цій сфері стандартизації освіти та використання загальноєвропейської кредитно-трансферної системи.

ЗАТВЕРДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

Заступник міністра
освіти і науки України

Заступник міністра праці
та соціальної політики України

«__» _____ 2010 р.

«__» _____ 2010 р.

ГСВОУ ОКХ _____ -10
(шифр напрямку)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
БАКАЛАВРА

галузі знань _____
(шифр, назва)

напряму підготовки _____
(код, назва)

кваліфікації _____
(код, назва)

Видання офіційне

Міністерство освіти і науки України

Київ
2010

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень

бакалавр

Галузь знань

(шифр, назва)

Напрямок підготовки

(шифр, назва)

Міністерство освіти і науки України

**Міністерство праці та соціальної
політики України**

ПОГОДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

Директор департаменту вищої освіти

Заступник начальника управління політики
зайнятості та трудової міграції, начальник
відділу професійного розвитку трудового
потенціалу та альтернативної служби

“ _____ ” _____ 2010 р.

“ _____ ” _____ 2010 р.

Директор Інституту інноваційних технологій та
змісту освіти

Голова Науково-методичної комісії (підкомісії)

РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Керівник закладу-розробника

Керівник розробки

Ректор _____
(назва базового вищого навчального закладу)

(посада)

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

“ _____ ” _____ 2010 р.

“ _____ ” _____ 2010 р.

Передмова

І РОЗРОБЛЕНО

робочою групою Міністерства освіти і науки України

ВНЕСЕНО

(назва базового вищого навчального закладу)

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

Наказом Міністерства освіти і науки України

від _____ 2010 р. № ____

3 ВВЕДЕНО

на заміну стандарту вищої освіти _____
(шифр)

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

перелік розробників (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, навчальний заклад)

Цей стандарт не може бути цілком або частково відтворено, тиражовано та розповсюджено без дозволу Міністерства освіти і науки України

Зміст

- 1 Галузь використання
- 2 Нормативні посилання
- 3 Позначення та скорочення
- 4 Загальна характеристика напрямку підготовки
- 5 Вимоги до попереднього рівня освіти
- 6 Універсальні компетенції бакалавра напрямку
- 7 Виробничі функції, типові завдання діяльності та професійні компетенції бакалавра напрямку
- 8 Загальні вимоги до варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики
- 9 Порядок внесення змін та доповнень

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

1.1 Стандарт ГСВОУ ОКХ _____ - 07 поширюється на систему вищої освіти а також міністерства, відомства, асоціації, підприємства, організації різних форм власності, що здійснюють підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузі знань _____

(шифр і назва галузі знань)

напряму підготовки _____

(код і назва напряму підготовки)

кваліфікації(й) _____

(код і назва кваліфікації)

з узагальненим об'єктом діяльності _____

1.2 Стандарт ГСВОУ ОКХ _____ -10 встановлює:

- професійне призначення бакалаврів через визначення переліку первинних посад, виробничих функцій і типових завдань діяльності;
- освітні та кваліфікаційні вимоги[185] до бакалаврів на основі компетентнісного підходу;
- відповідальність за якість освіти та професійної підготовки.

1.3 Стандарт обов'язковий до виконання всіма вищими навчальними закладами на території України, що здійснюють підготовку бакалаврів за даним напрямом.

1.4 Підприємства, установи, організації повинні забезпечити необхідні умови для використання фахівців відповідно до здобутої ними у вищому навчальному закладі кваліфікації згідно з чинним законодавством.

1.5 Стандарт використовується для:

- визначення цілей та змісту підготовки бакалаврів;
- визначення первинних посад випускників вищих навчальних закладів та умов їх використання;
- розробки варіативних частин освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми підготовки фахівців та засобів діагностики якості вищої освіти, навчальних планів, програм навчальних дисциплін;
- визначення змісту навчання[203] в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації та визначення критеріїв професійного відбору;
- ліцензування[191] та акредитації вищих навчальних закладів, атестації осіб, які закінчили навчання[203] у вищих навчальних закладах та сертифікації фахівців.

1.6 Основними користувачами стандарту є:

- вищі навчальні заклади;
- особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, та абітурієнти;
- роботодавці;
- органи виконавчої влади та інші відомства, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади;
- уповноважені органи, що здійснюють атестацію, акредитацію та контроль якості у сфері вищої освіти.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті використано посилання на такі нормативні документи:

- НДУ 01-2002 — Нормативний документ України, Система стандартів вищої освіти, внесення змін до них та здійснення контролю за їх дотриманням. Основні положення;
- ДК 003-2005 — Національний класифікатор України: Класифікатор професій;
- ДК 009-2006 — Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності;
- Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719
- Закон України “Про вищу освіту” від 17.01 2002 р. № 2984-III;
- Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене Постановою КМ України від ____ 1998 № 65.

3 ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

У стандарті використано терміни та відповідні визначення, що подані у НДУ 01-2002.

У стандарті застосовано такі позначення та скорочення:

МОН - Міністерство освіти і науки;

ОКХ - освітньо-кваліфікаційна характеристика;

ОПП - освітньо-професійна програма підготовки;

П - проектувальна (проектно-конструкторська) виробнича функція;

О - організаційна виробнича функція;

У - управлінська виробнича функція;

Т – технологічна (виконавська) виробнича функція;

С – соціальні та загальнокультурні компетенції;

Н - загальнонаукові компетенції.

4 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ

4.1 Напрямок підготовки _____ « _____ »
(код) (назва)

галузі знань _____

« _____ »

(шифр)

(назва)

затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р.
№ 1719.

4.2 За напрямом підготовки реалізується двоступенева (двоциклова) система підготовки фахівців[177] з вищою освітою:

- базова вища освіта[174], що підтверджується здобуттям особою освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр[171];

- повна вища освіта[174], що підтверджується здобуттям особою освітньо-кваліфікаційного рівня магістр[192]

4.3 Нормативний термін підготовки бакалавра _____ роки
_____ місяців (денна форма навчання[203]).

Для осіб, які навчаються за заочною та вечірньою формами навчання[203], термін підготовки становить _____ роки _____ місяців.

Для осіб, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень[208] молодшого спеціаліста за даним напрямом (спеціальністю), термін підготовки становить _____ роки _____ місяців.

4.4 Види економічної діяльності за ДК 009:2006, до роботи за якими підготовлений бакалавр[171] напрямом _____

Код КВЕД		НАЗВА
Розділ Група Клас	Підклас	

4.5 Професійні назви робіт за ДК 003:2010, що здатний виконувати бакалавр[171] напрямом _____

Назва та шифр професійної групи	Професійні назви робіт (первинні посади)

5. ВИМОГИ ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ

5.1 Попередній рівень освіти або(та) професійної підготовки:

(освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень)

5.2 Абітурієнти повинні мати державний документ про освіту або(та) професійну підготовку встановленого зразка.

6 УНІВЕРСАЛЬНІ КОМПЕТЕНЦІЇ БАКАЛАВРА НАПРЯМУ

6.1. Соціальні та загальнокультурні компетенції

Шифр	Зміст компетенцій
	<i>Здатність під час виконання професійних задач:</i>
Г1	діагностувати власний психологічний стан та почуттів з метою забезпечення ефективної та безпечної діяльності
Г2	визначати цілі і завдання власної діяльності та забезпечувати їх ефективне та безпечно виконання
Г3	організовувати власну діяльність як складову колективної діяльності
Г4	організовувати власну діяльність
Г5	здійснювати саморегулювання поведінки в побуті й на виробництві та вести здоровий спосіб життя
Г6	забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовки та психічного здоров'я
Г20	врахувати правові засади
Г21	врахувати процеси соціально-політичної історії України
Г22	переводити зовнішні явища та процеси у знаковий вигляд (здійснення теоретичного абстрагування)
Г23	переводити формалізовану інформацію в іншу знакову систему
Г24	переводити оброблену знакову інформацію у вигляд зовнішніх процесів
Г25	враховувати релігійні переконання
Г26	враховувати моральні переконання при здійсненні безпечної та ефективної діяльності
Г27	застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності
Г28	поєднувати теоретичні та практичні аспекти культури в процесі діяльності людини та суспільства

Примітки:

Форма подана з прикладом заповнення.

Компетенції стандартизовано для бакалаврів всіх галузей знань і є результатом опанування гуманітарних та соціально-економічних дисциплін та впливу соціально-виховної діяльності вищого навчального закладу.

Зміст компетенцій розробляється МОН України та формулюється як здатність бакалавра до вирішення проблем і завдань сьогодення та прогнозованого майбутнього, до рефлексії власних дій, аналізу та відбору інформації, синтезу знань і умінь для досягнення мети діяльності.

6.2. ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ БАКАЛАВРА НАПРЯМУ

Шифр	Зміст компетенцій
	<i>Здатність під час навчання та виконання професійних задач:</i>
H1	забезпечувати екологічно збалансовану діяльність
H2	забезпечувати екологічний аналіз заходів (або інновацій) у галузі діяльності
H3	забезпечувати необхідний рівень індивідуальної безпеки у разі виникнення типових небезпечних ситуацій
H4	надавати першу медичну допомогу в кризових станах потерпілому
H5	використовувати основні закони природничих наук та застосовувати методи математичного аналізу та моделювання
H6	проводити первинну математичну обробку експериментальних даних
H7	виявляти природничо-наукову сутність проблем, що виникають під час професійної діяльності та застосовувати для їх вирішення відповідний фізико-математичний апарат
H8	оперувати фізичними термінами та поняттями й розпізнавати фізичне підґрунтя явищ та процесів гірничого виробництва
H9	здійснювати дослідження фізичних явищ і процесів
H10	використовувати при вирішенні професійних задач сучасні комп'ютерні технології

Примітки:

Форма подана з прикладом заповнення.

Загальнонаукові компетенції визначають фундаментальну підготовку фахівця, стандартизовані для всіх напрямів певної галузі знань, мають забезпечуватись природничо-науковим циклом підготовки бакалаврів.

Компетенції орієнтовано первинні і подальші посади, що має право займати бакалавр[170] з набуттям практичного досвіду..

Зміст компетенцій розробляється НМК за галуззю знань, до якої входить напрям підготовки та формулюється як здатність бакалавра під час навчання[202] й професійної діяльності до використання основних положень фундаментальних наук.

7 ВИРОБНИЧІ ФУНКЦІЇ, ТИПОВІ ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ БАКАЛАВРА НАПРЯМУ

Під час здійснення певних виробничих функцій та вирішення типових завдань діяльності бакалавр[171] напряму повинен володіти професійно-практичними компетенціями, що забезпечують їх реалізацію.

Номер (шифр)	ВИРОБНИЧІ ФУНКЦІЇ Типові задачі діяльності Професійні компетенції
О	ОРГАНІЗАЦІЙНА ФУНКЦІЯ
О 1	Забезпечення необхідного рівня індивідуальної безпеки у разі виникнення типових небезпечних ситуацій на виробництві, готовність:
О 1.1	ідентифікувати джерела і типи небезпек, шкідливі та небезпечні чинники
О 1.2	прогнозувати можливість виникнення небезпек, шкідливих та небезпечних чинників
О 1.3	визначати рівень індивідуального ризику;
О 1.4	визначати наявність небезпечної ситуації, її вид та резерв часу
О 1.5	розробляти план індивідуальних дій з метою попередження або зменшення рівня вірогідного пошкодження
О 7	Організація виконання виробничих завдань, готовність:
О 7.1	аналізувати стан технологічного процесу та розробляти впливові принципи й організаційні втручання за рахунок перерозподілу людських ресурсів відповідно до їх кваліфікації
О 7.2	визначати обсяги та організацію ремонтних робіт, їх матеріально-технічне забезпечення та безпечне виконання
О 7.3	розробляти заходи поліпшення трудової й виробничої дисципліни працівників відповідно до законодавства про працю
О 7.4	оцінювати кількісними критеріями відповідність технології і технічного обладнання щодо нормативних показників та проектної документації
Т	ВИКОНАВСЬКА (ТЕХНОЛОГІЧНА) ФУНКЦІЯ
Т 6.	Забезпечення продуктивності та працездатності транспорту гірничого виробництва в процесі експлуатації в різних гірничо-геологічних умовах, готовність:
Т 6.1	забезпечувати розрахунковий вантажообіг транспорту технологічної ланки
Т 6.2	визначати доцільні режими роботи транспортних засобів та обладнання за допомогою відповідних вимірювань, спираючись на результати експлуатаційних розрахунків
Т 6.3	забезпечувати продуктивність навантажувально-розвантажувальних робіт
Т 6.2	забезпечувати безпеку експлуатації транспортних засобів та обладнання, спираючись на чинні правила та нормативи охорони праці
Т 19	Розробка технологічних операцій та процесів гірничого виробництва, готовність:
Т 19.1	визначати технологічний стан порід
Т 19.2	визначати порядок виконання прийомів, дій, операцій та процесів при підготовці гірського масиву до виймання корисних копалин відповідно до способу їх розробки
Т 19.3	визначати порядок виконання прийомів, дій, операцій та процесів при вийманні корисних копалин відповідно до способу їх розробки
Т 19.4	визначати порядок виконання прийомів, дій, операцій та процесів з доставки корисних копалин і породи до підготовчих виробок
Т 19.5	визначати порядок виконання прийомів, дій, операцій та процесів кріплення робочого простору очисного вибою та його спряження з підготовчими виробками

Т 19.6	визначати порядок виконання прийомів, дій, операцій та процесів, що застосовуються при спорудженні штучних конструкцій, масивів для охорони гірничих виробок від гірського тиску

Примітки:

Призначення даного розділу - формування цілей професійної підготовки (професійних компетенцій), що визначаються на основі дослідження структури професії та її змісту.

Форма подана з прикладом заповнення. Можливе використання форми стандартів попереднього покоління.

Алгоритм формування цілей професійної підготовки полягає у послідовному визначенні - виробничих функцій, типових завдань діяльності та професійних компетенцій, що необхідні для роботи на первинних посадах. Опис діяльності бакалавра на первинній посаді має віддзеркалювати прогноз змін цієї діяльності.

Перелік функцій визначається науково-методичними комісіями (підкомісіями) відповідно до видів професійної діяльності. Типовий перелік функцій:

П - проектувальна (проектно-конструкторська). Здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);

О – організаційна. Упорядкування структури і взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування - часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх послідовності, тривалості та строків виконання);

У – управлінська. Функція спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління - у вигляді директивних рішень);

Т - технологічна (виконавська). Функція спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

Типові завдання діяльності формуються як складові виробничих функцій. Назва типового завдання має містити мету та предмет діяльності.

Професійно-практичні компетенції формується як готовність фахівця до здійснення певних умінь, що необхідні для вирішення типової задачі діяльності. Зміст компетенцій визначається через процедуру та продукт діяльності, а за необхідністю - предмет, знаряддя праці (в тому числі – інтелектуальні) та умови діяльності.

Професійна підготовка бакалавра орієнтована на первинні посади, але на основі ґрунтовної фундаментальної підготовки при одержанні професійного досвіду бакалавр[170] має можливість і право будувати подальшу професійну кар'єру на інших, більш високих посадах.

Професійні компетенції мають забезпечуватись професійно-практичним циклом підготовки бакалаврів.

Завдання діяльності та професійні компетенції рекомендується шифрувати першою літерою назви професійної функції (виду професійної діяльності) і далі цифровими номерами (як це подано в прикладі заповнення). Шифрування професійних функцій літерами надає зручності через можливість подання у необхідній для специфіки напряму послідовності. Можливе використання іншої системи шифрування.

8 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ВАРІАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ БАКАЛАВРА

Варіативна частина ОКХ є стандартами вищої освіти вищих навчальних закладів.

Зміст варіативної частини ОКХ визначається вищим навчальним закладом.

Формування варіативної частини ОКХ здійснюється з урахуванням:

- завдань діяльності бакалавра відповідно до регіональних потреб, запитів роботодавців, студентів та певних професійних спрямувань;

- системи варіативних компетенцій, які необхідні бакалавру для вирішення означених завдань діяльності.

Варіативні компетенції[173] мають забезпечуватись відповідними змістовими модулями, що розподілені за вибірковими дисциплінами, варіативної освітньо-професійної програми.

9 ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ

Зміни та доповнення розглядаються та затверджуються Міністерством освіти і науки України за поданням відповідної Науково-методичної комісії з вищої освіти Науково-методичної ради МОН України за галуззю знань.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Заступник міністра
освіти і науки України

« ____ » _____ 2010 р.

ГСВОУ ОПП _____ -10
(шифр напрямку)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ
БАКАЛАВРА

галузі знань _____
(шифр, назва)

напряму підготовки _____
(код, назва)

кваліфікації (й) _____
(код, назва)

Видання офіційне

Міністерство освіти і науки України

Київ
2010

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень

бакалавр

Галузь знань

(шифр, назва)

Напрямок підготовки

(шифр, назва)

Міністерство освіти і науки України

ПОГОДЖЕНО

Директор департаменту вищої освіти

“ ___ ” _____ 2010 р.

Директор Інституту інноваційних технологій та
змісту освіти

Голова Науково-методичної комісії (підкомісії)

РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Керівник закладу-розробника

Керівник розробки

<p>Ректор _____</p> <p>(назва базового вищого навчального закладу)</p> <p>_____</p> <p>(підпис) (ПІБ)</p> <p>“ ___ ” _____ 2010 р.</p>	<p>_____</p> <p>(посада)</p> <p>_____</p> <p>(підпис) (ПІБ)</p> <p>“ ___ ” _____ 2010 р.</p>
--	--

Передмова

І РОЗРОБЛЕНО

робочою групою Міністерства освіти і науки України

ВНЕСЕНО

(назва базового вищого навчального закладу)

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

Наказом Міністерства освіти і науки України

від _____ 2010 р. № ____

3 ВВЕДЕНО

на заміну стандарту вищої освіти _____
(шифр)

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

розробники (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, навчальний заклад)

Зміст

- 1 Галузь використання
- 2 Нормативні посилання
- 3 Позначення та скорочення
- 4 Структура нормативної частини освітньо-професійної програми
- 5 Зміст нормативної частини освітньо-професійної програми
- 6 Загальні вимоги до умов реалізації освітньо-професійної програми
- 7 Вимоги до системи вищої освіти
- 8 Загальні вимоги до варіативної частини освітньо-професійної програми
- 9 Порядок внесення змін та доповнень

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

1.1 Стандарт ГСВОУ ОПП _____ - 10 поширюється на систему вищої освіти а також міністерства, відомства, асоціації, підприємства, організації різних форм власності, що здійснюють підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

галузі знань _____

(шифр і назва галузі знань)

напряму підготовки _____

(код і назва напряму підготовки)

кваліфікації(й) _____

(код і назва кваліфікації(й))

з узагальненим об'єктом діяльності _____

1.2 Стандарт встановлює:

- нормативну частину змісту навчання[203], що забезпечує формування системи компетенцій відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики;
- рекомендований перелік навчальних дисциплін;
- нормативні терміни навчання[203];
- форми державної атестації.

1.3 Стандарт є обов'язковим для вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку бакалаврів даного напряму.

1.4 Стандарт використовується для:

- визначення змісту підготовки бакалаврів;
- формування варіативних частин освітньо-професійної програми підготовки фахівців та засобів діагностики якості вищої освіти, навчальних планів, програм навчальних дисциплін;
- визначення змісту навчання[203] в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації;
- ліцензування[191] та акредитації вищих навчальних закладів, атестації осіб, які закінчили навчання[203] у вищих навчальних закладах та сертифікації фахівців.

1.5 Основними користувачами стандарту є:

- вищі навчальні заклади;
- особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, та абітурієнти;
- роботодавці;
- органи виконавчої влади та інші відомства, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади;
- уповноважені органи, що здійснюють атестацію, акредитацію та контроль якості у сфері вищої освіти.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті використано посилання на такі нормативні документи:

- НДУ 01-2002 — Нормативний документ України, Система стандартів вищої освіти, внесення змін до них та здійснення контролю за їх дотриманням. Основні положення;
- ДК 003-2005 — Національний класифікатор України: Класифікатор професій;
- ДК 009-2006 — Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності;
- Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719
- Закон України “Про вищу освіту” від 17.01 2002 р. № 2984-III;
- Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене Постановою КМ України від ____ 1998 № 65.
- ГСВОУ ОКХ _____-07 Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика.

3 ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

У стандарті застосовуються позначення та скорочення:

ГЕ – дисципліни гуманітарної і соціально-економічної підготовки,

ПФ – дисципліни природничо-наукової та фундаментальної підготовки,

ПП - професійної та практичної підготовки.

НП - навчальна практика;

ВП - виробнича практика;

ККЗ – комплексне кваліфікаційне завдання.

4 СТРУКТУРА НОРМАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

4.1 Нормативний термін підготовки бакалавра за денною формою навчання[203] становить _____ роки _____ місяців.

Для осіб, які навчаються за заочною та вечірньою формами навчання, термін підготовки становить _____ роки _____ місяців.

Для осіб, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень[208] молодшого спеціаліста за даним напрямом (спеціальністю), термін підготовки становить _____ роки _____ місяців.

Загальний обсяг програми включає всі види навчальної діяльності бакалавра (лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, індивідуальні завдання, самостійну роботу студентів, практики, підготовку кваліфікаційних робіт, контрольні заходи).

Примітка

Нормативний термін підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою визначає НМК у відповідності з чинним законодавством:

Термін навчання за денною формою, (навчальних років)	Загальний обсяг, (годин/кредитів)
3	6480/180
3,5	7560/210
4	8640/240

4.2 Освітньо-професійна програма[208] підготовки бакалаврів поділяється на нормативну та варіативну частини.

Структура та зміст нормативної частини ОПП регламентується даним стандартом. За номенклатурою дисциплін та їх мінімальним обсягом нормативна ОПП є обов'язковою для напряму підготовки. Обсяг нормативної частини ОПП – 65...70 % від загального.

Структура та зміст варіативної частини ОПП регламентується стандартом вищого навчального закладу.

4.3 Нормативна частина ОПП включає такі цикли дисциплін:

- гуманітарної та соціально-економічної підготовки;
- природничо-наукової та фундаментальної підготовки;
- професійної та практичної підготовки.

Дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу формують соціально-особистісні та загальнокультурні компетенції бакалаврів, що визначені в ОКХ. Цикл за переліком та мінімальним обсягом дисциплін стандартизовано для всіх галузей знань. Номенклатура, зміст та обсяг дисциплін визначається МОН.

Дисципліни природничо-наукового циклу формують загальнонаукові компетенції бакалавра, що визначені в ОКХ. Номенклатура, зміст та обсяг дисциплін визначається НОК за галуззю знань, до якої віднесено напрям підготовки.

Дисципліни циклу професійної та практичної підготовки формують професійні компетенції та забезпечують бакалавру професійну кваліфікацію. Цикл за переліком та обсягом дисциплін стандартизовано за напрямом підготовки.

5. ЗМІСТ НОРМАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

5.1. Номенклатура та зміст дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу.

Цикл забезпечує соціально-особистності та загальнокультурні компетенції бакалавра наряду. Номенклатура та зміст дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу визначається МОН України.

ШИФР І НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ <i>Здатності, що забезпечує дисципліна</i> Змістові модулі
ГЕ 5 УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) <i>Під час професійної діяльності забезпечує здатності:</i> <i>спілкуватись українською професійною мовою;</i> <i>розширювати лексико-граматичний мінімум;</i> <i>застосовувати усні контакти в ситуаціях професійного спілкування;</i> <i>здійснювати письмові контакти в ситуаціях професійного спілкування</i>
Правила складання професійних документів.
Лексичні норми сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні
Орфографічні норми сучасної української літературної мови
Морфологічні норми сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні
Синтаксичні норми сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні
Усне професійне мовлення
Нормативність і правильність мовлення: орфоепічні норми, норми слововживання, граматичні норми
Терміни, професіоналізми та фразеологізми.
Номенклатурні назви в професійній мові
Складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення
Географічні назви з номенклатурними словами та без них
Техніка перекладу. Комп'ютерний переклад текстів
Складні випадки слововживання
Синонімічний вибір слова
Багатозначні слова і контекст
Пароніми та омоніми

Примітка:

Форма подана з прикладом заповнення.

5.2. Номенклатура та зміст дисциплін природничо-наукового циклу

Цикл забезпечує загальнонаукові компетенції бакалавра напряму. Номенклатура та зміст дисциплін науково-природничого циклу визначається НМК за галуззю знань _____

ШИФР І НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ <i>Здатності, що забезпечує дисципліна під час професійної діяльності</i> Змістові модулі
ПФ 4 ХІМІЯ <i>Під час професійної діяльності забезпечує здатність використовувати базові положення загальної та неорганічної хімії</i>
Визначення типів хімічних зв'язків за формулами хімічних сполук
Поняття про хімічні сполуки, їх формули та назву за номенклатурою
Основні положення електронної будови атомів; електронні структури атомів; правило Гунда та принцип Паулі
Поняття про хімічний зв'язок; типи хімічних зв'язків: ковалентний, іонний, металічний; донорно-акцепторний механізм зв'язування
Розрахунок молекулярної маси сполуки за хімічною формулою
Періодичний закон та таблиця Менделєєва
Поняття про молекулярну масу та одиниці її виміру, відносна атомна та відносна молекулярна маси
Розрахунок молекулярної маси газу методом витиснення
Поняття про гази та їх властивості
Визначення типу сполуки за її формулою
Хімічні властивості оксидів, гідроксидів, амфотерних гідроксидів, кислот, солей; умови утворення та основні ознаки комплексних сполук
Розрахунок концентрації розчинів
Поняття про розчини, розчинність
Метали

Примітки:

Форма подана з прикладом заповнення.

Номенклатура та зміст дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу підготовки стандартизовано Науково-методичної комісії з вищої освіти Науково-методичної ради МОН України за галуззю знань, до якої входить напрям підготовки за Переліком-2006.

5.3 Система змістових модулів, що забезпечує професійні компетенції бакалавра напряму

Система змістових модулів, що забезпечує професійні компетенції бакалавра відповідно до ГСВОУ ОКХ _____-07 подана в Додатку А.

Примітки:

Для обґрунтування номенклатури дисциплін професійно-практичного циклу та їх змісту рекомендується визначити систему змістових модулів (систему знань), необхідну і достатню для забезпечення готовності бакалавра до реалізації запланованих в ОКХ професійних компетенцій. Саме цей чинник є критерієм відбору наукової інформації та визначає зміст навчання[203]. Це стадія розробки, де безпосередньо має бути застосовано компетентністний підхід.

Для кожної компетенції формується система змістових модулів з інформацією щодо предмета, процедури, продукту та умов діяльності бакалавра. Першим має бути модуль[198], що віддзеркалює процедуру діяльності, несе основні діагностичні ознаки, що необхідні для формування засобів діагностики якості вищої освіти.

Змістові модулі не повинні дублювати зміст навчання[203], що наданий в освітніх програмах рівня загальної середньої освіти або в програмах попередніх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Система змістових модулів, що забезпечують реалізацію компетенцій бакалавра відповідно до ГСВОУ ОКХ _____-07, є інформаційною базою для формування змісту дисциплін і подається в Додатку А за формою і прикладом заповнення, що подані нижче (або за формою стандарту попереднього покоління). Зміст Додатку А дозволяє усвідомлено, цілеспрямовано та в повній мірі забезпечити кожну визначену професійну компетенцію конкретним навчальним матеріалом для можливості реалізації цієї компетенції. Додаток А дозволяє також здійснювати контроль за відбором змісту навчання[203] та розподілом його за навчальними дисциплінами без дублювання, оперативно реагувати на запити роботодавців щодо нових компетенцій.

Шифр змістового модуля має зберігати шифр компетенції, яку він забезпечує, і далі цифровими номерами (як це подано в прикладі заповнення). Якщо змістовий модуль[199] використовується для забезпечення більше двох компетенцій, то він зберігає шифр першого згадування для можливості контролю та усунення дублювання при подальшому розподілі модулів за дисциплінами.

Для напрямів очевидного змісту професійної підготовки п.5.3. та Додаток А може бути опущено.

Додаток А

Система змістових модулів, що забезпечує реалізацію професійних компетенцій бакалавра

Шифр компетенції за ОКХ	Компетенція за ОКХ	Шифр змістового модуля	Змістовий модуль
1	2	3	4
Т	ТЕХНОЛОГІЧНА (ВИКОНАВСЬКА) ФУНКЦІЯ		
Т 6	Забезпечення продуктивності та працездатності транспорту гірничого виробництва в процесі експлуатації в різних гірничо-геологічних умовах	Т 6	
Т 6.1	забезпечувати	Т 6.1.1	Фізико-механічні характеристики вантажів

1	2	3	4
	розрахунковий вантажообіг транспорту технологічної ланки		гірничих підприємств
		Т 6.1.2	Узагальнені схеми транспорту гірничих підприємств
		Т 6.1.3	Функціональні, економічні та антропологічні характеристики засобів переміщення вантажів
		Т 6.1.4	Способи навантаження, переміщення та розвантаження вантажів
		Т 6.1.5	Конструктивно-функціональна структура засобів переміщення вантажів
Т 6.2	визначати доцільні режими роботи транспортних засобів та обладнання за допомогою відповідних вимірювань, спираючись на результати експлуатаційних розрахунків	Т 6.2.1	Тягова та гальмова сила для пересування зосереджених та розподілених вантажів
		Т 6.2.2	Тягова здатність рушіїв та приводних блоків самохідних і стаціонарних транспортних машин
		Т 6.2.3	Методи визначення нормативних розрахункових параметрів засобів переміщення вантажів та допоміжного обладнання
		Т 6.2.4	Експлуатаційні розрахунки засобів переміщення вантажів
Т 6.3	забезпечувати продуктивність навантажувально-розвантажувальних робіт	Т 6.1.3	Функціональні, економічні та антропологічні характеристики засобів переміщення вантажів
Т 6.2	забезпечувати безпеку експлуатації транспортних засобів та обладнання, спираючись на чинні правила та нормативи охорони праці	Т 6.4.1	Тягова та гальмова сила для пересування зосереджених та розподілених вантажів
		Т 6.4.2	Тягово-гальмові характеристики засобів переміщення вантажів
		Т 6.2.2	Тягова здатність рушіїв та приводних блоків самохідних і стаціонарних транспортних машин
		Т 6.2.3	Методи визначення нормативних розрахункових параметрів засобів переміщення вантажів та допоміжного обладнання
		Т 6.4.3	Правила та норми охорони праці

5.4 Номенклатура та зміст нормативних дисциплін професійно-практичного циклу підготовки

Шифр компетенцій за ОКХ	Шифр змістових модулів	Шифр та дисциплін та змістові модулі
1	2	3
ПП 7 ТРАНСПОРТ ГІРНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ		
Т 6.1	Т 6.1.1	Фізико-механічні характеристики вантажів гірничих підприємств
Т 6.1	Т 6.1.2	Узагальнені схеми транспорту гірничих підприємств

1	2	3
Т 6.1 Т 6.3 Т 7.2	Т 6.1.3	Функціональні, економічні та антропологічні критерії засобів переміщення вантажів
Т 6.1	Т 6.1.4	Способи навантаження, переміщення та розвантаження вантажів
Т 6.1	Т 6.1.5	Конструктивно-функціональна структура засобів переміщення вантажів
Т 6.2 Т 6.4	Т 6.2.1	Тягова та гальмова сила для пересування зосереджених та розподілених вантажів
Т 6.2 Т 6.4	Т 6.4.2	Тягово-гальмові характеристики приводу засобів переміщення вантажів
Т 6.2 Т 6.4	Т 6.2.2	Тягова здатність рушіїв та приводних блоків самохідних і стаціонарних транспортних машин
Т 6.2 Т 6.4	Т 6.2.3	Методи визначення нормативних розрахункових параметрів засобів переміщення вантажів та допоміжного обладнання
Т 6.2	Т 6.2.4	Експлуатаційні розрахунки засобів переміщення вантажів

Примітки:

Форма подана з прикладом заповнення.

Формування змісту дисциплін здійснюється розподілом змістових модулів, що забезпечують реалізацію компетенцій бакалавра, відповідно до інформаційної бази Додатку А. Одночасне подання шифрів компетенцій та змістових модулів дозволяє контролювати та аналізувати логіку розподілу останніх та усунути їх дублювання в різних дисциплінах

5.5 Загальний перелік, обсяг нормативних дисциплін та форми підсумкового контролю

Обсяг нормативних дисциплін та форми підсумкового контролю, що визначені на підставі аналізу трудомісткості засвоєння змісту дисциплін подано нижче.

Шифр	Цикли навчання, практики, державна атестація	Години/ кредити	Форма підсум- кового контролю
------	--	--------------------	--

1	2	3	4
Цикл дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки			
ГЕ 1	Філософія	216/6	
ГЕ 5	Українська мова за професійним спрямуванням	54/1,5	залік
ГЕ 6	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	270/7,5	екзамен
ГЕ 9	Історія України	54/1,5	екзамен
ГЕ 11.	Безпека життєдіяльності	108/3	
ГЕ 11.1	Безпека життєдіяльності, цивільна оборона	54/1,5	залік
ГЕ 11.2	Охорона праці	54/1,5	залік
ГЕ 13	Економічна теорія	108/3	екзамен

1	2	3	4
ГЕ 15	Фізичне виховання		
		Всього за циклом	43,5
Цикл природничо-наукової підготовки			
ПФ1			
ПФ2			
ПФ3			
ПФ4			
		Всього за циклом	
Цикл професійно-практичної підготовки			
Професійна підготовка			
ПП 1			
ПП 2			
ПП 3			
ПП 4			
Практична підготовка			
НП	Навчальна практика		
ВП	Виробнича практика		
		Всього за циклом	
Виконання та захист кваліфікаційної роботи			
Загальний обсяг нормативної ОПП			

Примітка:

Обсяг дисциплін має бути кратним 54 годинам.

5.6 Зміст практик

Метою практичної підготовки бакалаврів є придбання практичного досвіду та компетенцій щодо експлуатації систем певної галузі.

Використовуються наступні види практик:

- навчальна;
- виробнича.

Зміст навчальної практики - закріплення теоретичних знань, отриманих студентами при вивченні дисциплін природничо-наукового та практично-професійного циклів навчання[203], знайомство зі специфікою майбутньої спеціальності, отримання первинних професійних умінь і навичок, оволодіння робітничою професією.

Зміст виробничої практики - ознайомлення безпосередньо на підприємствах, в організаціях, установах з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок з робітничої професії та спеціальності, поглиблення та закріплення знань, отриманих при вивченні певного циклу теоретичних дисциплін та придбання

практичного досвіду. Збір матеріалів для дипломного проекту (роботи), узагальнення та вдосконалення знань, практичних умінь і навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та визначення готовності майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності.

Місце проведення - бази практик, що забезпечують виконання програми.

Тривалість робочого часу студентів:

- при проходженні навчальної практики, не пов'язаної з фізичною працею, складає 36 академічних годин на тиждень;
- при проходженні навчальної практики, пов'язаної з фізичною працею на виробничому об'єкті, не більше 36 годин на тиждень;
- при проходженні технологічної та переддипломної практик для студентів віком від 16 до 18 років – не більше 36 годин у тиждень, віком від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень.

До керівництва практиками студентів залучаються досвідчені викладачі.

5.7 Зміст державної атестації

Нормативні форми державної атестації та її зміст регламентується галузевим стандартом ГСВОУ ЗД _____-07 Державний стандарт вищої освіти. Засоби діагностики[181] якості вищої освіти бакалавра.

6 ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

6.1 Кадрове, навчально-методичне, інформаційне, матеріально-технічного забезпечення регламентуються чинними ліцензійними та акредитаційними вимогами, що затверджені Кабінетом Міністрів України.

7 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВАРІАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

7.1 Зміст варіативної частини ОПП визначає навчальний заклад.

7.2 Варіативна частина ОПП забезпечує підготовку бакалаврів з урахуванням:

- завдань діяльності бакалавра відповідно до регіональних потреб, запитів роботодавців, студентів та певних професійних спрямувань;
- системи варіативних компетенцій, які необхідні бакалавру для вирішення означених завдань діяльності.

8 ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ

Зміни та доповнення розглядаються та затверджуються Міністерством освіти і науки України за поданням відповідної Науково-методичної комісії (підкомісії).

ЗАТВЕРДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

Заступник міністра
освіти і науки України

Заступник міністра праці
та соціальної політики України

_____ 2010 р.
«__»_____

_____ 2010 р.
«__»_____

ГСВОУ ЗД _____-07
(шифр напрямку)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ БАКАЛАВРА

галузі знань _____
(шифр, назва)

напряму підготовки _____
(код, назва)

кваліфікації _____
(код, назва)

Видання офіційне

Міністерство освіти і науки України

Київ
2010

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Освітньо-кваліфікаційний рівень
Галузь знань

бакалавр

(шифр, назва)

Напрямок підготовки

(шифр, назва)

Міністерство освіти і науки України

**Міністерство праці та соціальної
політики України**

ПОГОДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

Директор департаменту вищої освіти

Заступник начальника управління політики
зайнятості та трудової міграції, начальник
відділу професійного розвитку трудового
потенціалу та альтернативної служби

“ ___ ” _____ 2007 р.

“ ___ ” _____ 2007 р.

Директор Інституту інноваційних технологій та
змісту освіти

Голова Науково-методичної комісії (підкомісії)

РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Керівник закладу-розробника

Керівник розробки

Ректор _____

(назва базового вищого навчального закладу)

(посада)

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

“ ___ ” _____ 2010 р.

“ ___ ” _____ 2010 р.

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО

робочою групою Міністерства освіти і науки України

ВНЕСЕНО

(назва базового вищого навчального закладу)

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

Наказом Міністерства освіти і науки України

від _____ 2010 р. № ____

3 ВВЕДЕНО

на заміну стандарту вищої освіти _____
(шифр)

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

перелік розробників (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, навчальний заклад)

Цей стандарт не може бути цілком або частково відтворено, тиражовано та розповсюджено без дозволу Міністерства освіти і науки України

ЗМІСТ

- 1 Галузь використання
- 2 Нормативні посилання
- 3 Позначення та скорочення
- 4 Нормативні форми діагностики якості підготовки
- 5 Вимоги до засобів діагностики якості підготовки
- 6 Організація діагностики якості підготовки (державна атестація)
- 7 Критерії оцінювання якості підготовки
- 8 Методичне забезпечення державної атестації
- 9 Загальні вимоги до варіативної частини засобів діагностики якості підготовки
- 10 Документи про освіту та кваліфікацію
- 11 Порядок внесення змін та доповнень

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

1.1 Стандарт ГСВОУ ЗД _____ - 10 поширюється на систему вищої освіти а також міністерства, відомства, асоціації, підприємства, організації різних форм власності, що здійснюють підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузі знань _____

(шифр і назва галузі знань)

напряму підготовки _____

(код і назва напряму підготовки)

кваліфікації(й) _____

(код і назва кваліфікації)

з узагальненим об'єктом діяльності _____

1.2 Стандарт ГСВОУ ЗД _____ -10 встановлює:

- нормативні форми діагностики якості підготовки бакалаврів напряму;
- вимоги до засобів діагностики якості підготовки бакалаврів напряму;
- вимоги до організації діагностики якості підготовки бакалаврів напряму

(державної атестації);

- критерії оцінювання якості підготовки бакалаврів напряму;
- склад і зміст методичне забезпечення державної атестації
- загальні вимоги до варіативної частини засобів діагностики якості підготовки фахівців;
- порядок внесення змін та доповнень

1.3 Стандарт обов'язковий до виконання всіма вищими навчальними закладами на території України, що здійснюють підготовку бакалаврів за даним напрямом.

1.4 Підприємства, установи, організації повинні забезпечити необхідні умови для використання фахівців відповідно до здобутої ними у вищому навчальному закладі кваліфікації згідно з чинним законодавством.

1.5 Стандарт використовується для:

- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики якості підготовки фахівців;
- державної атестації бакалаврів напряму;
- ліцензування[191] та акредитації напряму підготовки;
- зовнішнього контролю якості підготовки фахівців.

1.6 Основними користувачами стандарту є:

- вищі навчальні заклади;
- особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, та абітурієнти;

- роботодавці;
- органи виконавчої влади та інші відомства, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади;
- уповноважені органи, що здійснюють атестацію, акредитацію та контроль якості у сфері вищої освіти.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті використано посилання на такі нормативні документи:

- НДУ 01-2002 — Нормативний документ України, Система стандартів вищої освіти, внесення змін до них та здійснення контролю за їх дотриманням. Основні положення;
- ГСВОУ ОКХ _____-10 Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра.
- ГСВОУ ОКХ _____-10 Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма[208] бакалавра.

3 ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

У стандарті використано терміни та відповідні визначення, що подані у НДУ 01-2002.

У стандарті застосовано такі позначення та скорочення:

- МОН - Міністерство освіти і науки;
- ОКХ - освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- ОПП - освітньо-професійна програма підготовки;
- ККЗ - комплексні кваліфікаційні завдання;
- ДЕК державна екзаменаційна комісія

4. НОРМАТИВНІ ФОРМИ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ

Нормативні форми державної атестації:

(державний екзамен, виконання та захист кваліфікаційної роботи або їх поєднання)

Державний екзамен здійснюється за комплексними кваліфікаційними завданнями (ККЗ).

Кваліфікаційні роботи виконуються за видами:

- дипломний проект;
- дипломна робота[178].

Діагностика якості підготовки бакалаврів здійснюється під час державної атестації бакалаврів у терміни, що передбачені навчальним планом.

5 ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ

5.1 Вимоги до змісту комплексних кваліфікаційних завдань

5.1.1 Зміст комплексних кваліфікаційних завдань (ККЗ), що виносяться на державний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетенцій, що визначені у галузевому стандарті «ГСВОУ ОКХ _____-10 Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» та варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики.

5.1.2 Контроль якості професійної підготовки бакалавра здійснюється за допомогою узагальнених кваліфікаційних завдань, що створюються трансформацією професійних компетенцій ОКХ і є моделлю певної проблемної ситуації виробничої діяльності бакалавра. Узагальнені завдання повинні бути доступні для студентів протягом усього періоду підготовки.

Таблиця 1

Перелік узагальнених кваліфікаційних завдань,
що виносяться на державний екзамен

Шифр компетенцій за ОКХ	Узагальнене кваліфікаційне завдання
1	2
Т 6.1	21. Визначити продуктивність вантажопотоку з очисного вибою, якщо задані: потужність шару, тип видобувної машини й схема її роботи, тип забійного конвеєра, опір вугілля різанню, щільність вугілля в ціліні
Т 6.2	23. Вибрати тип стрічкового конвеєра й оцінити можливість його застосування, якщо задані наступні умови експлуатації: місце розміщення, характеристики траси й вантажу, продуктивність вантажопотоку, технічні характеристики стрічок і конвеєрів, експлуатаційні нормативи

Примітка:

Форма обов'язкова та подана з прикладом заповнення.

5.1.3 На основі узагальнених кваліфікаційних завдань методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки створюються конкретизовані кваліфікаційні завдання із чисельною або іншою конкретизацією вихідних даних та еталони рішень.

5.1.4. Еталон рішення - зразок правильного й повного рішення, що необхідний для оцінювання якості виконання конкретизованого кваліфікаційного завдання. Еталон рішення - конфіденційна інформація.

В еталонах рішень повинні бути виділені етапи виконання завдання для обробки результатів рішення. В еталоні визначають істотні операції, що мають принципове значення для правильного рішення. Істотними операціями можуть бути кроки алгоритму рішення, розрахункові схеми, визначення понять, параметри й дії над ними. За число істотних операцій рекомендується використовувати кроки алгоритму рішення завдання. Поопераційне зіставлення

рішень із еталоном дозволяє оцінити якість виконання завдання за коефіцієнтом засвоєння - відношенням правильно виконаних істотних операцій до загального.

Приклади конкретизованих кваліфікаційних завдань:

23. Вибрати тип стрічкового конвеєра для умов експлуатації: місце розміщення - бремсберг, кут нахилу траси - 6° , довжина траси $L = 1200$ м, вантаж - рядове вугілля, максимальний розмір шматка $d_{\max} = 250$ мм, продуктивність вантажопотоку $Q = 180$ т/ч.

Еталон 23:

1. Технічна продуктивність конвеєра

$$Q_m > Q_p = 180 \text{ т/ч}.$$

2. Ширина стрічки по кусковатості вантажу

$$B_{\min} = 2d_{\min} + 0,2 = 2 \times 0,25 + 0,2 = 0,7 \text{ м}.$$

3. Ширина стрічки за умовами місця розміщення конвеєра:

відповідно до Правил технічної експлуатації для дільничних виробок

$$B_{\min} = 0,8 \text{ м}.$$

4. Тип стрічкового конвеєра:

за технічними характеристиками підземних конвеєрів приймаємо стрічковий конвеєр 1Л80У з параметрами:

$$Q_T = 520 \text{ т/ч}; B = 0,8 \text{ м}.$$

Число істотних операцій $p = 4$.

24. Визначити число конвеєрів 1Л80У в транспортного ланцюга бремсберга, оснащених стрічкою ТК(А)-100 і приводом з номінальною потужністю 45 кВт, якщо для всієї довжини траси розрахункові значення максимального статичного натягу стрічки й тягового зусилля приводу становлять $F_{\max} = 60$ кН б $F_o = 35$ кН відповідно.

Еталон 24.

Руйнуюче зусилля стрічки

$$F_p = BGi = 0,8 \times 100 \times 4 = 320 \text{ кН},$$

де B - ширина стрічки, м; G - міцність прокладки, кН/м; i - число прокладок у стрічці.

2. Число конвеєрів за умовою міцності стрічки

$$m1 = F_{\max} [n] / F_p = 60 \times 10 / 320 = 1,9,$$

де $[n]$ - нормативний запас міцності стрічки.

3. Потужність приводу конвеєра

$$N = F_o v K_p / j = 35 \times 2,5 \times 1,2 / 0,9 = 117 \text{ кВт},$$

де v - номінальна швидкість руху стрічки, м/с; K_p - коефіцієнт режиму; j - к.к.д. передачі.

4. Число конвеєрів за умови потужності приводу

$$m2 = N / N_{\text{НОМ}} = 117 / 45 = 2,6.$$

5. Число конвеєрів у транспортному ланцюзі

$$m = m2 = 2,6. \text{ Приймаємо } m = 3.$$

Число істотних операцій $P = 5$.

5.1.4 Засобом діагностики, що безпосередньо використовується на державному екзамені під час державної атестації, є комплексні кваліфікаційні завдання (ККЗ), які складаються із декількох конкретизованих. Комплексність ККЗ має реалізуватись не тільки кількістю завдань, але й за рахунок підбору завдань, які вимагають використання декількох компетенцій, включаючи компетенції варіативної частини ОКХ.

Для забезпечення надійності діагностики загальна кількість істотних операцій конкретизованих кваліфікаційних завдань повинна бути не менш 30-ти. Кількість конкретизованих завдань має сполучатися з регламентом виконання ККЗ, що встановлює ДЕК.

5.2 Вимоги до змісту кваліфікаційних робіт

5.2.1 Загальні положення

Дипломний проект – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню завдань, віднесених в ОКХ до проектної та проектно-конструкторської професійних функцій. Передбачається виконання технічного завдання, ескізного та технічного проектів, робочої, експлуатаційної, ремонтної документації тощо.

Дипломна робота[178] – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню завдань з організації технологічного процесу (технічна підготовка, забезпечення функціонування, контроль) і управління організацією (планування, облік, аналіз, регулювання) та технологічним процесом.

Кваліфікаційна робота може бути комплексною (кафедральна, міжкафедральна, міжвузівська) і виконуватись декількома студентами.

Кваліфікаційна робота вважається реальною за виконанням однієї з умов:

- тема роботи запропонована підприємством, виконується в його інтересах, а результати роботи прийняті до реалізації;
- по темі роботи існують публікації автора, патент, рішення про публікацію, подана заявка на винахід;
- до роботи прикладені документи про впровадження результатів.

5.2.1 Тематика кваліфікаційних робіт

Перелік тем кваліфікаційних робіт визначає випускаюча кафедра до початку навчального року.

Тематика кваліфікаційних робіт повинна бути безпосередньо пов'язана з вирішенням типових завдань професійної діяльності, що визначені в ОКХ.

Перелік типових завдань професійної діяльності,
що виносяться для виконання кваліфікаційних робіт

Шифр типових завдань діяльності за ОКХ	Типові завдання професійної діяльності
1	2
О 1	Забезпечення необхідного рівня індивідуальної безпеки при виникненні типових небезпечних ситуацій на виробництві
Т 6.	Забезпечення працездатності транспорту гірничого виробництва в процесі експлуатації в різних гірничо-геологічних умовах
Т 19	Розробка технологічних операцій та процесів гірничого виробництва

Примітка

Форма обов'язкова та подана з прикладом заповнення.

Тема кваліфікаційної роботи має конкретизувати типові завдання виробничої діяльності, містити мету та предмет розроблення, галузь застосування.

Студент має право запропонувати на розгляд випускаючої кафедри власну тему.

Теми кваліфікаційних робіт затверджуються наказом ректора.

5.2.3 Завдання на кваліфікаційну роботу

Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра має бути орієнтовано на вирішення проблем, що потребують не тільки вибір, але й перетворення відомих методів рішень для нових (нестандартних) умов.

5.2.4 Складові кваліфікаційних робіт

Дипломний проект включає комплект технічної документації, до складу якої входять креслення та пояснювальна записка.

Склад креслень дипломного проекту регламентується вимогами стандартів до обраного етапу проектування (наприклад, технічний проект повинен включати обов'язкові креслення загального виду виробу та його складових з остаточними технічними рішеннями, і які дають повну уяву про устрій та принцип дії виробу).

Дипломна робота[178] включає демонстраційний матеріал для доповіді на ДЕК та пояснювальну записку.

Демонстраційний матеріал дипломної роботи може бути графічним (на папері, фоліях тощо), електронним (відеоматеріали, мультимедіа, презентації тощо), натурним (моделі, макети, зразки виробів тощо).

Зміст демонстраційного матеріалу повинен віддзеркалювати оригінальні результати, які отримані при виконанні дипломної роботи.

Структура пояснювальної записки дипломної роботи умовно поділяється на вступну, основну частину і додатки.

Вступна частина:

- ◆ титульний аркуш;
- ◆ завдання на кваліфікаційну роботу;
- ◆ реферат;
- ◆ зміст;
- ◆ вступ.

Основна частина:

- ◆ розділи кваліфікаційної роботи;
- ◆ висновок;
- ◆ перелік посилань.

Додатки:

Додаток А. Відомість матеріалів дипломного проекту (роботи).

- ◆
- ◆
- ◆ Додаток _____. Відзиви керівників розділів.
- ◆ Додаток _____. Відзив керівника кваліфікаційної роботи.
- ◆ Додаток _____. Рецензія.

5.2.5 Вимоги до структурних елементів пояснювальної записки

Титульний аркуш.

Завдання на дипломний проект (роботу).

Реферат розташовують з нової сторінки. Реферат має бути стислим, інформативним з суттєвими відомостями про кваліфікаційну роботу та повинен містити:

– відомості про обсяг пояснювальної записки, кількість її частин, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел згідно з переліком посилань (відомості наводять, включаючи дані додатків);

- текст реферату;
- перелік ключових слів.

Послідовність викладення реферату:

- об'єкт та предмет розроблення розроблення;
- мета кваліфікаційної роботи;
- методи дослідження та апаратура;
- результати та їх новизна;
- основні конструктивні, технологічні й техніко-експлуатаційні характеристики та показники;
- галузь застосування;
- економічна ефективність;
- значення роботи та висновки;
- прогностичні припущення про розвиток предмету розроблення.

Структурні частини реферату, в яких відсутні відомості, випускають.

Обсяг реферату – до 500 слів. Реферат повинен уміщуватися на одній сторінці формату А4.

Ключові слова, що є визначальними для розкриття суті кваліфікаційної роботи, наводять після тексту реферату великими літерами в називному відмінку в рядок через коми, перелік їх повинен містити від 5 до 15 слів (словосполучень).

Зміст розташовують з нової сторінки. До змісту включають: вступ; послідовно перелічені назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки); висновки; перелік посилань; назви додатків і номери сторінок, які містять початок матеріалу. У змісті можуть бути перелічені номери і назви ілюстрацій та таблиць з зазначенням сторінок, на яких вони розміщені.

Зміст складають, якщо пояснювальна записка містить не менш ніж два розділи, або один розділ і додаток.

Вступ розташовують з нової сторінки. У вступі викладають:

– зв'язок проблеми, що вирішується, з узагальненим об'єктом діяльності бакалавра;

– сучасний стан проблеми (аналіз аналогів, ступінь розв'язання задач, технічні протиріччя, прогалини знань в даній галузі, нездійснені вимоги до виробів чи розробок наукового, організаційного або іншого характеру);

– мету кваліфікаційної роботи та галузь застосування;

– обґрунтування актуальності теми;

– конкретизацію постановки задачі кваліфікаційної роботи.

Розділи пояснювальної записки. Текст пояснювальної записки викладають, поділяючи матеріал на розділи згідно з завданням.

Кожний розділ може поділятися на пункти або на підрозділи та пункти.

Пункти, якщо це необхідно, поділяють на підпункти. Кожен пункт і підпункт повинен містити закінчену інформацію.

Суть розділів пояснювальної записки – викладання відомостей про предмет розроблення або дослідження, що необхідні і достатні для розкриття сутності даної кваліфікаційної роботи та її результатів.

Особлива увага приділяється новизні результатів у відношенні аналогів, питанням сумісності, взаємозамінності, надійності, безпеки, екології, ресурсозбереження.

Теоретичний матеріал має викладатись за структурою: постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка (аналіз) рішення.

В тексті пояснювальної записки треба використовувати одиниці СІ.

Структура розділів дипломного проекту повинна відповідати вимогам стандартів ЕСКД, СПДС, ЕСПД до текстових документів.

Розділи пояснювальної записки повинні бути об'єднані загальною метою, органічно пов'язані між собою та з графічною частиною й відповідними посиланнями.

Пояснювальна записка не повинна містити дублювання, описового матеріалу, стереотипних рішень, які не впливають на суть кваліфікаційної

роботи та висвітлення результатів отриманих виконавцем особисто.

Висновки вміщують безпосередньо після викладання розділів кваліфікаційної роботи, починаючи з нової сторінки.

У висновках наводять оцінку одержаних результатів відносно аналогів, висвітлюють досягнуту ступінь новизни, практичне, наукове значення результатів, прогностні припущення про подальший розвиток предмету розроблення.

Текст висновків може поділятися на пункти.

Перелік посилань. Перелік джерел, на які є посилання в основній частині, наводять з нової сторінки. Бібліографічні описи в переліку посилань подають у порядку, за яким вони вперше згадуються в тексті пояснювальної записки. Порядкові номери описів у переліку є посиланнями в тексті (номерні посилання).

За необхідності джерела, на які є посилання тільки в додатку, наводять в окремому переліку посилань в кінці додатку.

Додатки. У додатках подають матеріал, який є необхідним для повноти пояснювальної записки і не може бути розміщений в основній частині через великий обсяг або способу відтворення.

Типи додатків:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- проміжні математичні докази, формули, розрахунки;
- протоколи випробувань;
- методики;
- опис комп'ютерних програм, розроблених при виконанні кваліфікаційної роботи;
- додатковий перелік джерел, які можуть викликати інтерес;
- опис нової апаратури і приладів, що використовувались;
- відзиви та рецензії.

Останніми додатками кваліфікаційної роботи мають бути відзив керівника, відзиви керівників розділів та зовнішня рецензія.

6 ОРГАНІЗАЦІЯ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ (ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ)

6.1. Порядок створення і робота державної екзаменаційної комісії

Державна екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення державної атестації - державних екзаменів (у формі виконання ККЗ) і захисту кваліфікаційних робіт та діє протягом календарного року як єдина для денної, заочної форм навчання[203] та екстернату з кожної спеціальності.

Голова ДЕК призначається Міністерством освіти і науки України за пропозицією ректора НГУ з представників галузей-замовників. До складу комісії входять викладачі випускаючих та профільних кафедр, провідні фахівці виробництва, наукових установ. Персональний склад ДЕК затверджується ректором не пізніше ніж за місяць до початку роботи.

Робота ДЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами. Графік роботи комісії затверджується ректором.

Проведення державного екзамену передує виконанню і захисту кваліфікаційної роботи.

Студенти, які склали державний екзамен, допускаються до виконання кваліфікаційної роботи.

Студенти, які не склали державний екзамен, допускаються до повторного складання протягом трьох років або до здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за індивідуальною програмою.

Для розгляду і захисту кваліфікаційної роботи в ДЕК подаються документи:

- відомість складання державних екзаменів, екзаменів і заліків з теоретичних дисциплін, курсових проектів та робіт, практик;
- залікова книжка;
- кваліфікаційна робота;
- відзив керівника про кваліфікаційну роботу;
- рецензія фахівця відповідної кваліфікації.

В ДЕК можуть бути подані також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну цінність кваліфікаційної роботи – друковані статті за темою роботи, документи, які підтверджують практичне застосування результатів, макети, зразки матеріалів, виробів тощо.

Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні ДЕК за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови. Засідання ДЕК проводяться як в НГУ, так і на підприємствах, в установах та організаціях, для яких тематика робіт становить науково-теоретичний або практичний інтерес.

Регламент засідань ДЕК встановлює її голова.

Рішення ДЕК про оцінку кваліфікаційної роботи, а також про присвоєння випускнику освітнього рівня та кваліфікації, видавання йому державного документа про освіту і кваліфікацію приймається на закритому засіданні відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. Голос голови ДЕК є вирішальним при однаковій кількості голосів.

Засідання ДЕК протоколюються. У протоколи вносяться:

- оцінки виконання ККЗ;
- оцінка керівника кваліфікаційної роботи;
- оцінка захисту кваліфікаційної роботи;
- запитання до випускника з боку членів та голови ДЕК;
- окремі думки членів ДЕК;
- здобуті освітній рівень[208] і кваліфікація[189];
- назва державного документа про освіту і кваліфікацію (з відзнакою чи без відзнаки), який видається випускнику;
- інші відомості (реальність, комплексність тощо).

Протоколи підписують голова та члени ДЕК, які брали участь у засіданні. Книга протоколів зберігається в установленому порядку.

Результати захисту кваліфікаційних робіт визначаються оцінками "відмінно", "добре", "задовільно" та "незадовільно" та оголошуються того ж дня після оформлення протоколів засідання ДЕК.

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визначається незадовільним, ДЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену випускаючою кафедрою.

Студент, який не захистив кваліфікаційну роботу, допускається до повторного захисту не менше ніж через рік протягом трьох років або може за індивідуальною програмою здобути освітньо-кваліфікаційний рівень[208] молодшого спеціаліста.

Після закінчення роботи ДЕК голова складає звіт та подає його до навчального відділу. У звіті аналізується актуальність тематики, якість виконання кваліфікаційних робіт, уміння випускників застосовувати знання при вирішенні виробничих проблемних ситуацій, недоліки в підготовці, рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу.

Звіти голів ДЕК обговорюються на засіданні рад факультетів, методичних комісій з напрямів підготовки.

Результати державної атестації обговорюються на вченій раді вищого навчального закладу.

7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ

7.1 Оцінювання якості виконання комплексних кваліфікаційних завдань

Оцінювання результатів виконання ККЗ здійснюється за допомогою коефіцієнту засвоєння:

$$K = N / P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді); P – загальна кількість визначених істотних операцій еталону рішення (відповіді).

Критеріями визначення оцінок приймається

«відмінно» -	$K > 0,9$;
«добре» -	$K = 0,8...0,9$;
«задовільно» -	$K = 0,7...0,79$
«незадовільно» -	$K < 0,7$.

Крім цього враховуються загальні вимоги до виконання комплексних кваліфікаційних завдань, що забезпечують максимальну оцінку:

- здатність до застосування знань, їх диференціювання, інтеграції та уніфікації аналізу фактів, подій, прогнозу результатів;
- правильність рішень, інтерпретації схем, графіків, діаграм;
- повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення),
- грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;

- оформлення відповідно до чинних стандартів.

7.2 Оцінювання виконання кваліфікаційної роботи

Деякі вимоги, виконання яких забезпечує максимальну оцінку кваліфікаційній роботі:

- об'єктивне висвітлення стану питання з творчим використанням сучасних джерел інформації;
- оригінальність технічних, технологічних, організаційних та управлінських рішень;
- практичне значення результатів;
- обґрунтування рішень та пропозицій відповідними розрахунками;
- повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення);
- всебічність оцінки впливу результатів (надійність системи, безпека, екологія, ресурсозбереження тощо);
- органічний зв'язок пояснювальної записки з графічною частиною;
- наявність посилань на джерела інформації[178];
- відсутність дублювання, описового матеріалу, стереотипних рішень, що не впливають на суть та висвітлення отриманих результатів;
- використання прикладних пакетів комп'ютерних програм;
- оформлення креслень та пояснювальної записки відповідно до чинних стандартів;
- загальна та професійна грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу матеріалу;
- якість оформлення;
- самостійність виконання.

8 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ

Методичні матеріали мають забезпечити самостійну роботу студента з підготовки до державної атестації.

Методичні матеріали розробляються випускаючими кафедрами, розглядаються і затверджуються з методичними комісіями за напрямками підготовки.

8.1 Державний екзамен

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи підготовки студента до державного екзамену подаються за наступною структурою.

Виробничі завдання бакалавра, контроль здатності виконання яких вноситься на державний екзамен. Подаються виробничі завдання відповідно до ГСВОУ ОКХ _____-07. Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма[208] бакалавра.

Засоби контролю. Подаються типові приклади комплексних кваліфікаційних завдань.

Рекомендації до виконання та приклади вирішення. Наводяться рекомендації до виконання типових кваліфікаційних завдань та приклади їх вирішення.

Оцінювання якості виконання комплексних кваліфікаційних завдань. Подаються критерії оцінювання у вигляді переліку припущених недоліків, що знижують оцінку якості виконання індивідуального завдання.

Бібліографічний список. Подається перелік рекомендованих джерел.

8.2 Кваліфікаційні роботи

Методичні рекомендації для студентів розробляються випускаючими кафедрами за рубрикацією та на підставі даного стандарту (п 5.2).

10 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВАРІАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

10.1 Зміст комплексних кваліфікаційних завдань, що виносяться на державний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетенцій, що визначені варіативною частиною ОКХ.

10.2 Контроль якості професійної підготовки бакалавра здійснюється за допомогою узагальнених кваліфікаційних завдань, що створюються через трансформацію професійних компетенцій варіативної частини ОКХ.

Узагальнені кваліфікаційні завдання подаються у варіативній частині засобів діагностики.

10.3 На основі узагальнених кваліфікаційних завдань методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки створюється відповідні конкретизовані кваліфікаційні завдання із чисельною або іншою конкретизацією вихідних даних та еталоном рішення.

Конкретизовані кваліфікаційні завдання діагностики якості опанування професійних компетенцій варіативної частини ОКХ включаються в склад ККЗ, що використовується на державному екзамені під час державної атестації.

10.4 Типові завдання професійної діяльності, що визначені у варіативній частині ОКХ, використовуються для формування тематики кваліфікаційних робіт – дипломних проектів (робіт).

10.5 Контроль якості засвоєння навчальних елементів та змістових модулів, що визначені в програмах нормативних і варіативних навчальних дисциплін (стандарт вищого навчального закладу), рекомендується здійснювати стандартизованими тестовими засобами діагностики.

11. ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ ТА КВАЛІФІКАЦІЮ

Здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, які успішно пройшли державну атестацію, отримують диплом про здобуття відповідного рівня вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра.

Бакалаврам, які мають не менше 75% відмінних оцінок з усіх навчальних дисциплін і практичної підготовки, оцінки "добре" з інших дисциплін (в т.ч. дисциплін, що опановані при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») та оцінки "відмінно" за результатами державної атестації, видається диплом з відзнакою.

Студенти, які отримали незадовільну оцінку при складанні державного екзамену або при захисті кваліфікаційної роботи, відчисляються з університету та одержують академічні довідки.

12 ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ

Зміни та доповнення розглядаються та затверджуються Міністерством освіти і науки України за поданням відповідної Науково-методичної комісії (підкомісії).

Висновки:

Підготовка бакалаврів забезпечена освітньо-кваліфікаційною характеристикою (нормативна і варіативна частини), освітньо-професійними програмами (нормативна і варіативна частина), робочими програмами дисциплін та навчальними і річними навчальними планами.

У навчальному плані підготовки дотримані співвідношення навчального часу між циклами підготовки.

Зміст підготовки фахівців за напрямом (спеціальністю) відповідає державним вимогам, потребам ринку праці та особистості.

Підготовка спеціалістів забезпечена освітньо-кваліфікаційною характеристикою (нормативна і варіативна частини), освітньо-професійними програмами (нормативна і варіативна частина), робочими програмами дисциплін та навчальними і річними навчальними планами.

У навчальному плані підготовки дотримані співвідношення навчального часу між циклами підготовки.

Зміст підготовки фахівців відповідає державним вимогам, потребам ринку праці та особистості.

9.4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Охарактеризувати систему організації та планування навчально-виховного процесу. Показати структуру управління і контролю за навчально-виховним процесом, повноту виконання робочих навчальних планів і робочих програм дисциплін, запровадження сучасних технологій навчання[203] на спеціальності, що акредитується.

4.1. Характеристика організації та планування навчально-виховного процесу підготовки фахівців напряму (спеціальності)

Організація навчального процесу здійснюється відповідно до Положення про КСМОНП, яке побудовано з урахуванням наказів МОН.

Нормативним документом, що визначає організацію кредитно-модульної системи навчання[203], є навчальний план[202].

На підставі навчального плану розробляються річний навчальний план[202] та індивідуальний навчальний план[202] студента.

Розробка означених документів побудована на таких принципах:

- ◆ зміст дисциплін розподіляється на блоки модулів, що викладаються за чверть (тетроместр) і складаються із модулів за видами занять;
- ◆ модулі з кожного виду занять підпорядковуються певним навчальним цілям з обов'язковою оцінкою ступеню їх засвоєння через визначені форми контролю;
- ◆ трудомісткість модулів за видами занять визначається загальним часом на їх засвоєння (аудиторна та самостійна робота[218]);
- ◆ кількість, терміни здачі та перездачі модулів регламентуються;
- ◆ контроль засвоєння лекційних модулів здійснюється під час сесій в кінці семестру за розкладом;
- ◆ підсумковий контроль[210] засвоєння дисципліни – комплексний за результатами контрольних заходів з усіх видів занять (лекційних, лабораторних, практичних, семінарських тощо);
- ◆ результати підсумкового контролю якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни подаються (в додатку до диплому в тому числі) за шкалою ECTS[180] та національною шкалою.

Навчальний план[202] містить графік та план навчального процесу, що уводяться в систему «Деканат».

Навчальний план розробляється методичною комісією з напряму (зі спеціальності) підготовки, підписується деканом факультету (директором інституту) та завідуючим випускаючої кафедри. Навчальні плани погоджуються з Навчально-методичним управлінням і затверджуються ректором (проректором) університету.

Графік навчального процесу визначає терміни та розподіл за календарем:

- ◆ теоретичного навчання[203];
- ◆ практичної підготовки;
- ◆ контрольних заходів;

- ♦ державної атестації;
- ♦ канікул.

Особливості графіка:

- ♦ нормативний термін підготовки бакалавра - 4 роки;
- ♦ річне навчальне навантаження[201] студентів становить 60 кредитів ECTS[180] (40 національних кредити), включаючи практику, без урахування державної атестації та канікул;

- ♦ навчальний рік традиційно розділено на два семестри по 18 – 20 тижнів кожний. Семестри для освітнього рівня бакалавр[171] розділено на дві чверті по 8 – 10 тижнів кожна;

- ♦ чверть містить 7 – 9 тижнів теоретичного навчання[203] та 1 тиждень контрольних заходів (МК), що проводять за розкладом навчальних занять. Крім того, 2-га чверть кожного семестру, що співпадає з семестровим (підсумковим) контролем містить два тижня сесії (С) що проводять за окремим розкладом;

- ♦ термін канікул становить 8 – 11 тижнів.

Графік навчального процесу на початку навчального року надається старості кожної академічної групи.

План навчального процесу визначається структурно-логічною схемою та містить:

- ♦ перелік нормативних дисциплін;
- ♦ перелік вибіркового дисциплін;
- ♦ розподіл дисциплін за циклами навчання[203] та кафедрами;
- ♦ види навчальних занять;
- ♦ загальний та річний обсяг дисциплін в годинах та кредитах;
- ♦ аудиторне навантаження студента;
- ♦ обсяг часу на самостійну роботу;

Дисципліни загальним обсягом до 3-х кредитів ECTS[180], як правило, викладаються протягом чверті. Інші дисципліни викладаються дві, три чверті або протягом всього навчального року. Це дозволяє викладати частину дисциплін послідовно в часі.

Розподіл обсягу дисципліни (часу на засвоєння) має здійснюватися з урахуванням тенденції збільшення самостійної роботи студента. Рекомендована частка самостійної роботи підготовки фахівців:

- ♦ освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра для дисциплін природничо-наукового циклу – біля 0,5; для інших дисциплін – до 0,66.

- ♦ освітньо-кваліфікаційного рівня магістр[192] до 0,28 (обсяг аудиторного навантаження не повинен перевищувати 10 год. на 1 кредит[190] ECTS[180]) для денної форми навчання[203], та не більше 0,17 (6 год. на 1 кредит[190] ECTS[180]) для інших форм навчання[203].

Особливості навчальних планів, що здійснені на підставі окремих наказів МОН України:

- для виміру обсягу навчальної роботи використовувати виключно кредити ECTS (1 кредит[190] ECTS – 36 годин).

- річний навчальний час має становити 66 кредитів ECTS[180] (для випускних курсів – 60).

- тривалість навчального дня студента встановити 9 академічних годин. Відповідно тривалість річної теоретичної підготовки та практик за навчальним планом має становити 44 тижні (для випускних курсів – 40).

- загальний обсяг будь-якого виду навчальної діяльності за навчальним планом повинен бути кратним 0,5 кредиту ECTS[180] (18 годин);

- перелік нормативних дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів усіх напрямів першого курсу:

- «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – 3 кредити ECTS;

- «Історія України» – 3 кредити ECTS[180];

- «Іноземна мова» – 5 кредитів ECTS[180];

- перелік нормативних дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів усіх напрямів другого курсу:

- «Історія української культури» – 2 кредити ECTS[180];

- «Філософія» – 3 кредити ECTS[180].

- передбачити планування вибіркових дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки на другому-четвертому курсах загальним обсягом 8 кредитів ECTS[180] для науково-природничих і технічних напрямів та для гуманітарних і соціально-економічних напрямів – 20 кредитів ECTS[180]. Мінімальний обсяг однієї дисципліни вільного вибору студента - 2 кредити ECTS[180].

- дисципліну «Фізичне виховання» планувати як позакредитну в обсязі 4 годин аудиторного навантаження на тиждень на першому та другому курсах (при цьому загальне тижневе аудиторне навантаження студентів не може перевищувати 30 годин). Для студентів старших курсів передбачити проведення фізичного виховання у формі секційних занять.

- викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності (безпека життєдіяльності, основи охорони праці)» планувати в циклі нормативних дисциплін професійної та практичної підготовки з мінімальним обсягом 2 кредити ECTS[180].

Особливості навчального плану підготовки бакалаврів за скороченим терміном навчання[203]:

підготовка бакалаврів за скороченим терміном навчання[203] здійснюється за інтегрованими освітньо-професійними програми (ОПП).

ОПП формується з циклу нормативних дисциплін та дисциплін циклу за вибором навчального закладу (профілізація на майбутню спеціальність[218] освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, магістр[192]).

до інтегрованої ОПП включаються дисципліни, що відсутні в ОПП молодшого спеціаліста, та інтегровані навчальні дисципліни (співпадає за змістом та обсягом певний модуль[199]).

Визнання[174] результатів попереднього навчання[203] здійснюється зарахуванням кредитів за дисциплінами та модулями, що співпадають за змістом та обсягом.

цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін вільного вибору студента та цикл дисциплін за вибором студента при підготовці бакалаврів за скороченим терміном навчання[203] скасуються.

скорочення нормативного терміну навчання[203] бакалаврів (чотири роки) здійснюється на один рік, якщо визнаються 60 кредитів ECTS[180], на два роки, якщо визнається 120 кредитів.

для заочної форми можливе скорочення нормативного терміну навчання[203] бакалаврів на два роки, якщо визнається 120 кредитів попереднього навчання[203] (навчальний день студента - 9 годин, річний навчальний час - 60 кредитів ECTS[179]) або на один, якщо визнається 120 кредитів попереднього навчання[203] (навчальний день студента - 6 годин, річний навчальний час - 40 кредитів ECTS[180]).

навчальний план[202] має бути нормативно збалансованим – загальне навчальне навантаження[201] викладачів для реалізації навчального плану має відповідати розрахунковій кількості штатних посад науково-педагогічних працівників.

Навчальний план[202] набуває збалансованості, якщо загальне навчальне навантаження[201] викладачів для його реалізації не перевищує граничне:

$$HH_{MAX} = 900 \frac{C_i T_P}{K_H 60} K_\phi,$$

де 900 – максимальне річне навантаження науково-педагогічного працівника за Законом України «Про вищу освіту», *годин*; C_i - контингент студентів, які навчаються за навчальним планом; T_P - фактичний річний навчальний час за навчальним планом, *кредити ECTS[180]*; 60 – нормативний річний навчальний час для денної форми навчання[203], *кредити ECTS[180]*; K_H - норматив чисельності студентів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника; K_ϕ - коефіцієнт форми навчання[203] ($K_\phi = 1$ - денна форма; $K_\phi = 0,5$ - вечірня; $K_\phi = 0,25$ - заочна).

Якщо загальне навчальне навантаження[201] для реалізації навчального плану перебільшує граничне, навчальний план[202] повинно корегувати за рахунок зменшення кількості індивідуальних завдань, в першу чергу.

перелік та обсяг нормативних дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки бакалаврів за скороченим терміном навчання[203]:

– «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – 1.5 кредити ECTS[180],

– «Історія України» – 1,5 кредити ECTS[180];

– «Історія української культури» – 1.5 кредити ECTS[180];

– «Філософія» – 1,5 кредити ECTS[180].

якщо означені дисципліни є профільними для певного напрямку підготовки, то вони вилучаються з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки з відповідним збільшенням обсягу часу на професійну та практичну підготовку.

Навчальний план[202] регламентує проведення контрольних заходів як за розкладом занять, що плануються як аудиторне навантаження студента та викладача (МК) так і під час сесії (С).

Державна атестація бакалаврів здійснюється відповідно до стандартів вищої освіти.

Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається річний навчальний план[202].

Річний навчальний план[202] визначає для дисципліни кількість блоків модулів. Кожен блок модулів дисципліни має викладатися протягом чверті та містить модулі за видами занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські тощо).

Регламентація термінів, кількості та форм контрольних заходів створює прозорість та запобігає штучному збільшенню навантаження на контрольні заходи студента та викладача, створює умови для централізованого розрахунку навчального навантаження на реалізацію навчального плану.

Річні навчальні плани складаються на підставі навчальних планів, затверджуються деканом факультету (директором інституту) та погоджуються з Навчально-методичним управлінням.

До контрольних заходів належать поточний, модульний, семестровий, підсумковий контроль.

Поточний контроль[213] – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення кожного аудиторного навчального заняття (наприклад, опитування студентів на лекціях, перевірка та прийом звітів з виконання лабораторних робіт, тестування тощо). Засоби поточного контролю визначаються викладачем.

Згідно з графіком навчального процесу контрольні заходи проводять під час модульного контролю (МК) та сесії (С).

Модульному контролю підлягає навчальний матеріал кожного модуля за видом занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські тощо) окремо.

До модульного контролю допускаються студенти, які виконали встановлений обов'язковий обсяг навчальної роботи.

Результати модульного контролю з дисциплін, для яких формою семестрового контролю є залік, визначаються за результатами поточного контролю з урахуванням оцінок за індивідуальні завдання. За такою ж методикою визначаються результати модульного контролю для дисциплін, викладання яких продовжується у другій або четвертій чвертях семестру, незалежно від форми семестрового контролю.

Оцінювання модулів здійснюється з використанням визначених навчальним планом форм контролю. Модулі за видами занять і форми контролю якості їх засвоєння подані в табл. 4.1.

Складові блоків модулів і форми контролю

Модулі	Форми контролю
Лекційний модуль	Лекційна контрольна модульна робота (КМР)
Лабораторний модуль	Захист лабораторних робіт (ЛР)
Семінарський модуль	Захист рефератів, аналітичних оглядів (РФ)
Практичний модуль	Захист практичного, розрахункового, графічного, розрахунково-графічного індивідуального завдання (РГ) або контрольна модульна робота (КМР)
Курсовий модуль	Захист курсового проекту або курсової роботи (КП)
Практика	Захист звіту про виробничу практику (ПП)
Науково-дослідницький модуль	Захист звіту про науково-дослідну роботу (НДР)

Модульним контролем, що проводиться за розкладом занять (МК) завершується кожна чверть.

Приєм лабораторних, семінарських, практичних модулів здійснюється за результатами **поточного контролю протягом чверті** за розкладом занять.

Приєм лекційних модулів дисциплін, що закінчуються у *першій та третій чвертях*, здійснюється за розкладом занять під час тижня модульного контролю (МК).

Приєм лекційних модулів дисциплін, що закінчуються у *другій та четвертій чвертях*, для яких вид контролю – залік, здійснюється за розкладом занять під час тижня модульного контролю (МК).

Приєм лекційних модулів дисциплін, що закінчуються у *другій та четвертій чвертях*, для яких вид контролю – екзамен, здійснюється під час сесії (С) за окремим розкладом.

При прийомі лекційного модуля, при необхідності, можливе проведення співбесіди.

Форма модульного контролю практичного модуля – захист індивідуального завдання (РГ) **або** контрольна модульна робота (КМР).

Модульний контроль[200] здійснюють викладачі, які викладали матеріал модуля.

Результати модульного контролю доводяться до відома студентів викладачами на заняттях або через оприлюднення на інформаційних дошках кафедр.

Семестровий (рубіжний) контроль – комплексне оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять без участі студента на підставі результатів усіх попередніх модульних контролів поточного семестру (за першу та другу або третю та четверту чверті), що передбачені навчальним планом.

Під час семестрового контролю по закінченню 2 та 4-ї чверті студенти здають практичні та лекційні модулі всіх дисциплін. Під час сесії (С), що проводиться за окремим розкладом, здають тільки лекційні модулі.

Якщо дисципліну в семестрі викладають різні кафедри, то практичний модуль[199] здають та проставляють у відомість кожна чверть, а лекційний

модуль[199] рекомендується приймати також кожну чверть: під час комплексної модульної роботи (КМ) і сесії (С). Результати лекційних модульних контролів проставляють у електронну екзаменаційну відомість для визначення загальної оцінки. Ця оцінка використовується як бал для занесення її у відомість системи «Деканат» в кінці семестру.

Семестровий контроль реалізується через визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів в чвертях поточного семестру (за формулою 4.1).

Використовується як критерій виконання студентом навчального плану та підстава для адміністративних заходів відповідно до чинного законодавства щодо стипендіального забезпечення, переведення, відрахування та поновлення студентів.

Підсумковий контроль[210] – комплексне оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни без участі студента на підставі результатів усіх модульних контролів, що передбачені навчальним планом за весь термін викладання.

Підсумковий контроль[210] реалізується через визначення середньозваженого балу результатів усіх модульних контролів з дисципліни, передбачених навчальним планом за всіма видами занять.

Результати підсумкового контролю доводяться до відома студентів у деканатах.

Комплексна оцінка модульних контролів здійснюється при семестровому та підсумковому контролях через середньозважений бал національної шкали:

$$CB = \frac{\sum_{i=1}^n B_i T_i}{\sum_{i=1}^n T_i}, \text{ бали,} \quad (4.1)$$

де n – число модулів за видами занять згідно з річним навчальним планом на термін здачі; B_i – бал за i -й модуль[199] за національною шкалою; T_i – час на засвоєння i -го модуля (аудиторне навантаження та самостійна робота[218]).

Середньозважений бал за таблицею відповідності трансформується в оцінки національної шкали (відмінно, добре, задовільно, незадовільно, зараховано, незараховано) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця 4.2

Відповідність шкал оцінок якості засвоєння навчального матеріалу

Середньозважений бал за національною шкалою	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
5	A	відмінно
4,5...4,99	B	(зараховано)*
4...4,49	C	добре
3,5...3,99	D	(зараховано)*

3...3,49	E	задовільно (зараховано)*
2,5...2,99	FX	незадовільно (незараховано)*
2...2,49	F	

Примітка * – форма підсумкового контролю – залік.

Результати контрольних заходів проставляються в екзаменаційній або заліковій відомостях ідентичної форми. Для зручності визначення оцінок та обліку успішності навчання[203] студентів застосовують електронні відомості Роздрукована та підписана відомість є офіційним документом.

Результати модульного контролю проставляються у відомість лектором на підставі результатів здачі всіх модулів у балах національної шкали (5, 4, 3, 2). За відсутністю студента на контрольному заході у відомість проставляється 2 бали (матеріал не опановано). У графі відомості “обсяг” проставляється загальний обсяг модуля в академічних годинах згідно з програмою дисципліни. Для дисциплін, викладання яких закінчилося, відомості з результатами модульного контролю подаються в деканат не пізніше наступного робочого дня за останнім тижнем чверті. В цьому випадку модульний контроль[200] є одночасно *семестровим*.

Для дисциплін, викладання яких продовжується, відомість зберігається на кафедрі. Для об’єктивної оцінки успішності студентів дані про результати модульного контролю надаються до деканату після закінчення останнього тижня чверті.

Після занесення в електронну відомість результатів *семестрового* (рубіжного) контролю (середньозважений бал, оцінка в національній шкалі та шкалі ECTS[180] розраховуються автоматично) відомість роздруковується, підписується викладачами, подається в деканат та зберігається як звітний документ і підстава для стипендіального забезпечення студентів, оцінки виконання навчального плану. В окремих випадках середньозважений бал та оцінка в національній шкалі можуть бути розраховані особисто чи отримані в деканаті після занесення результатів модульних контролів в систему „Деканат”.

У випадках, коли дисципліна в межах семестру викладається різними кафедрами (лекторами), кожний лектор після закінчення чверті здає підписану відомість в деканат. Викладач, який продовжує викладання дисципліни, отримує в деканаті відомість з проставленими оцінками модульного контролю попередньої чверті.

Результати семестрового контролю проставляються в заліковій книжці студента лектором, який викладав останній в семестрі модуль[199] з дисципліни.

Результати *підсумкового* контролю підраховуються деканатами на підставі попередніх модульних контролів дисципліни та використовуються для заповнення додатку до диплому.

При незадовільній оцінці з будь-якого модулю автоматично проставляється (незалежно від інших оцінок) семестрова оцінка “незадовільно” або “незараховано”, що вважається академічною заборгованістю.

Результати *ліквідації академічної заборгованості* або *перездачі на підвищену оцінку* заносяться в окрему відомість, що містить результати здачі всіх модулів дисципліни, відповідний середньозважений бал та підсумкову оцінку за національною та ECTS[180] шкалами.

Відомість підписується викладачем, який викладав матеріал певного модуля (перша перездача) або головою і всіма членами комісії з прийому академічної заборгованості (друга перездача) та подається в деканат.

При $СБ \geq 2,5$ ("FX" за шкалою ECTS[180]) студент допускається до здачі академічної заборгованості.

Ліквідація академічної заборгованості – перездача незадовільних оцінок з будь-яких модулів дисципліни після семестрового або підсумкового контролів.

Перша перездача модуля здійснюється викладачу, який викладав матеріал модуля. Друга перездача здійснюється комісії у складі трьох осіб: викладача, який викладав матеріал модуля; завідуючого кафедрою; лектора або іншого викладача кафедри.

Перездача заборгованості та підвищення оцінки модульного контролю здійснюється за розкладом та процедурою, що визначаються кафедрою, протягом наступної чверті, а для дисциплін, що завершуються в даній чверті – протягом двох тижнів наступної чверті навчального року. Підвищення оцінки можливе з однієї дисципліни за семестр.

Засоби діагностики[181] повинні відповідати стандартам вищої освіти, що розроблені відповідно до нормативно-методичних положень згідно з наказом МОН України від 31.07.98 №285.

9.3.4. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальні вимоги

Програма навчальної дисципліни[213] має забезпечувати:

- відповідність змісту галузевих стандартів вищої освіти через безпосередній зв'язок змісту дисципліни з цілями вищої освіти - уміннями та здатностями фахівця, що визначені в ОКХ;
 - відповідність ліцензійним та акредитаційним умовам та вимогам;
 - відповідність «Стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти»;
- можливість використання дисциплінарних компетенцій як інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- однозначність критеріїв оцінювання навчальних досягнень.

Структура програми навчальної дисципліни

Нижче подана рекомендована структура програми навчальної дисципліни з прикладами та порадами щодо її змісту.

Вступ

1. Галузь використання
2. Нормативні посилання
3. Базові дисципліни
4. Дисципліни, що забезпечуються
5. Обсяг дисципліни
6. Компетенції, що набуваються, та відповідний зміст дисципліни
7. Індивідуальні завдання
8. Позначення фізичних одиниць
9. Форма підсумкового контролю
10. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни
11. Вимоги до засобів діагностики
12. Рекомендована література
13. Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення

Нижче подані приклади та рекомендації щодо формування змісту складових структури програми.

Вступ

Програма дисципліни - нормативний документ, що складається вищим закладом освіти на підставі галузевих стандартів.

Програма дисципліни визначає зміст навчальної дисципліни.

Програма дисципліни розробляється кафедрою, яка наказом ректора закріплена для викладання дисципліни.

Програма дисципліни розробляється на весь період реалізації освітньо-професійної програми підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня і затверджується наказом ректора.

Компетенції, що визначені в Програмі дисципліни, є об'єктом діагностики під час контрольних заходів.

1. Галузь використання

Програма встановлює:

- перелік дисциплінарних компетенцій, що визначаються як деталізація компетенцій фахівця за освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ). Дисциплінарні компетенції - є навчальними цілями дисципліни.

- склад змістових модулів, що забезпечують набуття похідних компетенцій (реалізацію навчальних цілей дисципліни);

- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння змістових модулів;
- рівень засвоєння, що необхідний та достатній для набуття компетенцій.
- форми діагностики рівня сформованості компетенцій за дисципліною;
- вимоги до засобів діагностики;
- критерії оцінювання якості підготовки;
- склад і зміст методичного забезпечення навчальної дисципліни;
- порядок внесення змін та доповнень;
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки.

Програма використовується для:

- планування навчального процесу;
- визначення навчального навантаження;
- формування засобів діагностики;
- внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки;
- процедур ліцензування[190] та акредитації.

3 Базові дисципліни

Подається перелік дисциплін ОПП, що передують і складають інформаційну базу для засвоєння змісту даної дисципліни.

4 Дисципліни, що забезпечуються

Подається перелік дисциплін ОПП, для яких дана дисципліна - базова.

5 Обсяг дисципліни

Загальний обсяг - _____ кредити ECTS[180] (_____ академічних годин).

Лекції - _____ академічних годин.
 Практичні заняття - _____ академічних годин.
 Лабораторні заняття - _____ академічних годин.
 Самостійна робота[218] - _____ академічних годин.

6 Компетенції, що набуваються, та зміст дисципліни

Приводити у формі таблиці, шаблон якої наведений нижче.

Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістовні модулі за видами навчальних занять
	лекції
	практичні
	лабораторні
	семінарські

Формується у вигляді:

– похідних компетенцій, що визначаються як деталізація основних компетенцій фахівця за освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ).
 Похідні компетенції - є навчальними цілями дисципліни.

– змістових модулів, що забезпечують набуття похідних компетенцій (реалізацію навчальних цілей дисципліни);

Графа «**Компетенції**». Перелік компетенцій регламентує нормативна або варіативна ОКХ фахівців відповідного напрямку підготовки, спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня.

Аналіз структури кожної основної компетенції дозволяє виявити похідні компетенції фахівця.

Похідні компетенції віддзеркалюють необхідні уміння фахівця та водночас виступають цілями навчання[203].

Графа «**Змістові модулі**». Зміст модулів визначається як навчальна інформація, що необхідна для реалізації навчальних цілей.

При формуванні програми треба виділити змістові модулі, що націлені на можливість реалізації конкретних умінь.

Назви модулів визначають теми дисципліни.

Назви навчальних модулів наводити з використанням термінології, що загальноприйнята для відповідної галузі знань.

Зміст дисципліни не повинен дублювати зміст програм загальної середньої освіти або попередніх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Сукупність змісту навчальних елементів повинна бути достатньою для формування відповідних компетенцій фахівця.

При формуванні цієї інформаційної бази треба звернути увагу на таке:

* навчальні модулі програм дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки мають віддзеркалювати світоглядницькі, гуманітарні,

культурні, особистісні вимоги до виховання майбутнього фахівця та формування у нього загальних і спеціальних компетенцій. Результат освітянської діяльності очікується не тільки у вигляді певної компетенції випускника ВНЗ, а також як і заплановане удосконалення в поглядах особи, її розумінні, цінностях, поведінці тощо. Таке удосконалення проявляється через діяльність особи (наприклад, під час обґрунтування та захисту своєї позиції, при вирішенні певної соціальної задачі). Отже, вимоги до соціально-значимих властивостей та якостей випускника вищого навчального закладу являють собою систему компетенцій націлених на вирішення певних проблем і задач соціальної діяльності та умінь, що є відображенням наявності цих компетенцій;

* для дисциплін фундаментальної (природничо-наукової) підготовки цілями навчання[203] є навчальні уміння, що необхідні для опанування (на відповідному науковому рівні) навчальних модулів дисциплін професійної та практичної підготовки. Дисципліни природничо-математичного циклу є базовими для дисциплін професійної та практичної підготовки;

* для дисциплін професійної та практичної підготовки зміст дисциплін визначають уміння необхідні для рішення задач професійного спрямування

Розподіл навчальних модулів за видами занять треба здійснювати з урахуванням видів умінь (предметно-практичні, предметно-розумові, знаково-практичні, знаково-розумові), які забезпечуються. Саме такий розподіл має стати основою формування навчального плану.

Контроль предметно-практичних умінь (шифр - ПП) та знаково-практичних (ЗП) має вимагати вияв практичної підготовки, а контроль предметно-розумових (ПР) та знаково-розумових (ЗР) - теоретичної підготовки випускників.

Уміння - здатність людини виконувати певні дії при здійсненні тієї чи іншої діяльності на основі відповідних знань.

За видами умінь поділяються на:

♦ предметно-практичні - уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни його форми тощо;

♦ предметно-розумові - уміння щодо виконання операцій з розумовими образами предметів (аналіз, класифікація, узагальнення, порівняння тощо).

♦ знаково-практичні - уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами (письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо).

♦ знаково-розумові - уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами (логічні та розрахункові операції).

Вид умінь пов'язаний зі змістом задачі, виконання якої потребує *цього умінь*.

7. Індивідуальне завдання

До екзамену допускаються студенти, які виконали індивідуальне завдання (назва індивідуального завдання). Виконання індивідуального завдання здійснюється відповідно до методичних рекомендацій [].

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ правильність рішень;
- ♦ повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення);
- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- ♦ оформлення відповідно до чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації[178];
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

8 Позначення фізичних одиниць

Приводяться позначення основних фізичних одиниць, які використовуються при викладанні дисципліни. Позначення узгоджуються укладачами програм всіх дисциплін напряму підготовки.

9 Форма підсумкового контролю

Встановлюється згідно з ОПП.

10. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни

Зміст інформаційного забезпечення має відповідати програмі дисципліни в повному обсязі.

Матеріали методичного забезпечення мають містити засоби діагностики[181] у вигляді типових ситуаційних вправ з прикладами рішень.

Викладач повинен забезпечити вільний доступ студента до матеріалів інформаційно-методичного забезпечення дисципліни.

11. Вимоги до засобів діагностики

Компетенції фахівця, що наведені в розділі 6, є інформаційною базою для формування засобів діагностики.

Узагальнені завдання формується в контексті «дисциплінарна компетенція[189] фахівця – узагальнене завдання».

Узагальнені завдання повинні бути доступні для студентів протягом усього періоду підготовки.

Діагностика рівня сформованості дисциплінарних компетенцій здійснюється за допомогою конкретизованих завдань із чисельною або іншою конкретизацією вихідних даних, що створюються трансформацією узагальнених завдань наведених в програмі навчальної дисципліни

Для оцінювання якості виконання конкретизованого завдання використовуються еталони рішень - зразки правильного й повного рішення. Еталоном може бути певний матеріал із фахових джерел (з відповідним посиланням), що містить алгоритми та приклади рішень.

Зміст завдань необхідно орієнтувати на діагностику рівня сформованості компетенцій студента та націлити на контроль ступеню досягнення цілей

Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K_3 = N/P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді),
P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

“відмінно” -	$K_3 > 0,9;$
“добре” -	$K_3 = 0,8...0,9;$
“задовільно” -	$K_3 = 0,7...0,8;$
“незадовільно” -	$K_3 < 0,7.$

При остаточній оцінці результатів виконання завдання необхідно враховувати здатність студента:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- інтерпретувати схеми, графіки, діаграми;
- аналізувати і оцінювати факти, події та прогнозувати очікувані результати від прийнятих рішень;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, з дотриманням вимог чинних стандартів.

12 Рекомендована література

Надається бібліографічний список джерел для самостійної роботи.

13. Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення

Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення несе завідувач кафедри.

; 6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Надати аналіз діяльності навчально-методичної ради (педради), навчально-методичного відділу (методичного кабінету), кафедр (циклових комісій), направленої на методичне забезпечення лабораторно-практичних робіт, курсового і дипломного проектування, самостійної роботи студентів, розробку і застосування прикладних комп'ютерних програм на спеціальності, що акредитується. Показати рівень видавничої діяльності та забезпечення навчального процесу на спеціальності навчальною та довідковою літературою, інструктивно-методичними матеріалами. Наявність відео-комп'ютерних фондів.

5.1. Характеристика стану навчально-методичного та інформаційного забезпечення дисциплін навчального плану

З урахуванням особливостей модульних технологій (в тому числі - акценту на самостійну роботу студента) впровадження КМСОНП висуває вимоги щодо інформаційно-методичного забезпечення усіх видів навчальної роботи студента з наступними обов'язковими складовими.

Лекції:

- ◆ *підручники та навчальні посібники;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи студентів з опрацювання лекційних модулів (путівники по джерелам інформації тощо);*
- ◆ *засоби діагностики[181] засвоєння навчального матеріалу лекцій.*

Лабораторні заняття:

- ◆ *методичні рекомендації до проведення лабораторних робіт;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи;*
- ◆ *засоби діагностики[181].*

Семінарські заняття:

- ◆ *методичні рекомендації до підготовки рефератів;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи;*
- ◆ *засоби діагностики[181].*

Практичні заняття:

- ◆ *методичні рекомендації до виконання розрахункових, графічних, розрахунково-графічних завдань;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи (довідники, джерела інформації[179]);*
- ◆ *засоби діагностики[181].*

Курсові проекти, роботи – *рекомендації до виконання; інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.*

Практики:

- ◆ *нормативна та інша документація;*
- ◆ *програми практик;*
- ◆ *методичні рекомендації до підготовки звітів;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.*

Державна атестація:

- ◆ *державні екзамени, засоби діагностики*[181];
- ◆ *кваліфікаційні роботи, рекомендації до виконання;*
- ◆ *інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.*

Типова узагальнена структура методичних рекомендацій до видів навчальних занять згідно з вимогами кредитно-модульної організації навчального процесу має такий вигляд:

- цілі певних видів навчальних занять або індивідуальних завдань, що відповідають умінням освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця;
- типова тематика і форми проведення занять, виконання індивідуальних завдань;
- права та обов'язки суб'єктів навчального процесу;
- вимоги до матеріально-технічного, методичного й інформаційного забезпечення;
- інформаційне забезпечення модулів;
- рекомендації до опрацювання джерел інформації;
- рекомендації стосовно підготовки до контрольних заходів (характеристика засобів контролю, приклади завдань, еталони відповідей, питання для самоперевірки);
- критерії оцінювання кожного виду навчальної діяльності студента.

Вимоги до змісту складових елементів методичного забезпечення навчального процесу визначаються стандартом Національного гірничого університету «СВО НГУ НМЗ – 05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу», що одержав гриф МОН.

Засоби діагностики[181] відповідають стандартам вищої освіти, що розроблені згідно з нормативно-методичними положеннями наказу МОН України від 31.07.98 №285.

Загальна характеристика стану навчально-методичного та інформаційного забезпечення дисциплін навчального плану напряму підготовки (спеціальності) наведена у табл. 4.1.

4.1 Характеристика стану інформаційного та навчально-методичного забезпечення дисциплін навчального плану підготовки фахівців

№ п/п	Назва дисципліни (згідно з навчальним планом)	Наявність												
		підручників і навчальних посібників	методичних вказівок до лабораторних, практичних та семінарських занять	індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів	методичних рекомендацій щодо самостійного опрацювання фахової літератури	методичного забезпечення практик	методичного забезпечення курсових проєктів (робіт)	методичного забезпечення державної атестації випускників	програмно-методичного забезпечення навчального процесу	бібліотечними фондами науково-методичної літературь	фахові періодичні видання	інформаційного забезпечення		
												електронними інформаційними засобами	електронні посібники	Доступ до локальної мережі
<i>А. Підготовка бакалаврів</i>														
<i>Дисципліни гуманітарно-економічного циклу</i>														
1.	Історія України	+	+	+	+	в	в		-	100	+	+		
<i>Дисципліни природничо-наукового циклу</i>														
1.	Інформатика	-	+	+	+	в	в		+	100	+	+		
<i>Дисципліни професійно-практичного циклу</i>														
1.	Інженерна графіка	+	+	+	+	в	в		+	100	+	+		
	Разом, %	8	100	100	100	100	100	+	56	100	67	40	+	+
	Нормативи (критерії акредитації), %	5	100	100	100	100	100	+	+	100	+	+	+	+
<i>Б. Підготовка спеціалістів (магістрів)</i>														
1.	Менеджмент	+	+	+	+	в	в		+	94	+	+		
	Разом, %	9	100	100	100	100	100	+	67	93	45	38	+	+
	Нормативи (критерії акредитації), %	5	100	100	100	100	100	+	+	80	+	+	+	+

Примітка

При заповненні форми потрібно керуватись наступним:

- дані таблиці повинні ґрунтуватися на даних п. 3.2, 3.5 – 3.12;

- за наявності означеного виду навчально-методичного забезпечення з дисципліни ставиться знак “+”, при відсутності – “-”; при відсутності того чи іншого виду занять у програмі навчальної дисципліни (наприклад, семінарських занять, курсового проєкту) у відповідній графі ставиться літера “в” (відсутня);

- виняток – стовпчик 11, в якому вказується забезпеченість навчальною літературою в %, та стовпчики 9, 14,15, які по дисциплінам не заповнюються;

- розрахунок забезпеченості дисципліни навчальною літературою здійснюється на підставі інформації щодо кількості примірників основної літератури, передбаченої програмою навчальної дисципліни, та загальної кількості студентів, які одночасно вивчають цю дисципліну. Якщо на трьох і менше студентів припадає один примірник основної літератури, забезпеченість складає 100%; якщо більше, то вона визначається співвідношенням $(3/x) \cdot 100\%$, де x – кількість студентів, що припадає на один примірник навчальної літератури.

- у рядку “Разом, у %” відсоток визначається від кількості дисциплін, за якими згідно з навчальним планом, передбачене проведення даного навчального заходу (виду заняття);

- виняток - стовпчик 11, в якому вказується середня забезпеченість навчальною літературою в %, та стовпчики 9, 14,15, в яких наявність навчально-методичних документів позначається знаком “+”;

- нормативна кількість підручників і навчальних посібників (стовпчик 3), виданих з грифом МОН України, визначається за останні 5 років і повинна складати 5% від кількості викладачів, які забезпечують навчальний процес спеціальності;

- нормативна забезпеченість студентів навчальною літературою у % (стовпчик 11) повинен складати: для освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр[192]” 80%, а для освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” - не менше 90%; для освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра – 100%;

- нормативні значення показників стовпчиків 9,10,12,13,14,15 – “+”.

4.2. Інформаційне забезпечення навчального процесу

4.2.1 Бібліотечні фонди науково-методичної літератури

№	Назва дисциплін за навчальним планом	Назва підручника (навчального посібника)	Автори	Видавництво, рік видання	Кількість примірників
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА					
1. Нормативна частина					
1.1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки					
1	Історія України	Нарис історії України	Дорошенко Д.І.	Львів: Світ, 1991	4
	
...
1.2. Цикл природничо-наукової підготовки					
1	Інформатика та комп'ютерна техніка	Экономическая информатика	Евдокимов В.В.	СПб: Питер, 1997	20
	
...
1.3. Цикл професійно-практичної підготовки					
1	Інформ.системи і технології обробки економічної інформації	Автоматизовані системи обробки економічної інформації	Лавинський Г.В.	К.: ВШ, 1995	20
	
...
2. Вибіркова частина					

2.1. Цикл підготовки за вибором ВНЗ					
1	Логіка	Вступ до філософської логіки	Лимуратов А.Т., Жеребкін В.Є.	К.: Абрис, 1997	10
...
2.2. Цикл підготовки за вибором студента					
1	Соціальна філософія	Сучасна соціальна філософія...	Андрющенко В.П., Михальченко М.І.	К.: Теніза, 1996	65
...
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТА (МАГІСТРА)					
1. Нормативна частина					
1	Інформаційний менеджмент	Информационные системы менеджмента	Устинова Г.М.	М., СПб: Диасофт, 2000	2
...
2. Вибіркова частина					
2.1. Цикл підготовки за вибором ВНЗ					
1	Управління ризиками	Моделирование рискованных ситуаций в бизнесе	Дубров А.М., Лаюма В.А.	М.: ФиС, 1999	1
...
2.2. Цикл підготовки за вибором студента					
1	Управління персоналом	Практический менеджмент ч.1. Менеджмент и менеджер, ч.3 Управление персоналом	Леданов И.Д.	М.: ИНФРА, 1992	2
...

Примітка:

Дані про забезпеченість підручниками та навчальними посібниками спеціальності повинні охоплювати всі дисципліни навчального плану.

4.2.2 Фахові періодичні видання

№	Фахові періодичні видання
1	Горный журнал
...	...

Примітка:

В таблиці наводять тільки ті фахові періодичні видання, які були використані при створенні методичного забезпечення навчального процесу.

4.2.3. Підручники та навчальні посібники з грифом МОН України за спеціальністю, видані кафедрами НГУ

№ п/п	Дисципліна	Підручник (навчальний посібник)
1	Пожежна безпека та гірничорядувальна справа	Смоланов С.М., Голінько В.І., Грядущий Б.А. Основи гірничорядувальної справи (навчальний посібник для студентів гірничих спеціальностей вищих навчальних закладів). – Дніпропетровськ: РВК НГА України, 2001. – 267 с.

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. В таблицю вносяться підручники і навчальні посібники з грифом МОН України, що забезпечують навчальний процес даної спеціальності, видані кафедрами НГУ.

4.3. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу

4.3.1. Методичні рекомендації до лабораторних, практичних та семінарських занять

№	Дисципліна	Методичні рекомендації
Лабораторні заняття		
1	Динаміка підземних вод	Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни “Динаміка підземних вод” для студентів спеціальності 7.070701 “Геологія” / Уклад.: Прокопенко Т.Д. – Дніпропетровськ: РВК НГУ, 2002. – 23 с.
...
Практичні заняття		
...
Семінарські заняття		
...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Пріоритетною формою методичних рекомендацій є їх збірники, а не окремі розробки.
3. Методичні рекомендації повинні повністю забезпечувати всі дисципліни навчального плану.
4. Методичні рекомендації повинні обов’язково включати контрольні завдання до лабораторних, практичних та семінарських занять.
5. Методичні рекомендації до лабораторних, практичних та семінарських занять для студентів заочно-дистанційної форми навчання[203] повинні бути представлені окремою таблицею.

4.3.2. Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін

№	Дисципліна	Індивідуальні завдання
1	Економіка підприємства	Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка підприємства” для студентів спеціальностей 7.050201 “Менеджмент організацій” та 7.050205 “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності” / Уклад.: Бойко В.В. – Дніпропетровськ: РВК НГУ, 2002. – 18 с.
...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Пріоритетною формою індивідуальних завдань є їх збірники, а не окремі розробки.
3. Навчально-методичне забезпечення цього виду повинне повністю забезпечувати всі дисципліни навчального плану, засвоєння яких передбачає виконання індивідуальних завдань.
4. Індивідуальні завдання для самостійної роботи з навчальних дисциплін для студентів заочно-дистанційної форми навчання[203] повинні бути представлені окремою таблицею.

4.3.3. Методичні матеріали та рекомендації щодо самостійного опрацювання фахової літератури

№	Дисципліна	Методичні матеріали
1	Статистика	Методичні вказівки для самостійного опрацювання фахової літератури з дисципліни “Статистика” / Уклад.: Трифонова О.В., Шликова В.М. – Дніпропетровськ: РВК НГУ, 2002. – 16 с.
...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Методичні матеріали повинні повністю забезпечувати самостійну роботу студентів з усіх дисциплін навчального плану.
3. Методичні матеріали та рекомендації щодо самостійного опрацювання фахової літератури для студентів заочно-дистанційної форми навчання[203] повинні бути представлені окремою таблицею.

4.3.4. Методичне забезпечення курсових проектів (робіт)

№	Дисципліна	Методичне забезпечення
1	Системи числового програмного керування	Методичні вказівки до виконання курсового проекту з дисципліни “Системи числового програмного керування” для студентів напряму 0922 “Електромеханіка” / Уклад.: Воскобійник В.Е. – Дніпропетровськ: РВК НГУ, 2002. – 24 с
2	Спеціальні розділи мінералогії та петрографії	Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни “Спеціальні розділи мінералогії та петрографії” для студентів спеціальності 7.070701 “Геологія” / Уклад.: Куцевол М.Л. – Дніпропетровськ: РВК НГУ, 2002. – 14 с
...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Навчально-методичне забезпечення цього виду повинне повністю забезпечувати всі дисципліни навчального плану, для яких передбачене виконання курсових проектів (робіт).

4.3.5. Методичне забезпечення практик

№	Методичне забезпечення
1	Програма та методичні вказівки з проведення навчальної практики студентів спеціальності 7.090301 “Розробка родовищ корисних копалин” (спеціалізація[218] “Відкриті гірничі роботи”) / Уклад.: І.Л. Гуменик, Г.Д. Пчолкін, А.С. Лягутко, В.В. Панченко. – Дніпропетровськ: РВК НГА України, 2002. – 12 с.
...	...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Навчально-методичне забезпечення цього виду повинне повністю забезпечувати всі види практик, передбачених навчальним планом.
3. Методичне забезпечення практик для студентів заочно-дистанційної форми навчання[202] повинне бути представлено окремою таблицею.

4.3.6. Методичне забезпечення державної атестації

№	Методичне забезпечення
1	Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи магістра із спеціальності 7.090301 "Розробка родовищ корисних копалин" (спеціалізація[218] "Відкриті гірничі роботи") / Уклад.: І.Л. Гуменик, А.С. Лягутко, В.В. Панченко. – Дніпропетровськ: РВК НГА України, 2001. – 11 с.
...	...

Примітки:

1. Бібліографічний опис повинен відповідати вимогам стандартів.
2. Вимоги навчально-методичного забезпечення цього виду до змісту і оформлення кваліфікаційних робіт повинні відповідати вимогам стандарту СВО НГУ КР-02.

4.3.7. Програмно - методичне забезпечення навчального процесу

№ п/п	Назва ППП	Назви навчальних дисциплін, в яких використано ППП	Частка завдань, що вирішуються з допомогою ППП, %
1.	MS Office	Інформатика та комп'ютерна техніка	90
	
2.	Excel	Математика для економістів	40
		Економетрія	100
	
3.	Statistica	Статистика	20
	
4.	Statgraph	Статистика	10
	
5.	Mathematica	Прикладна математика	20
	
6.	Галактика	Інформаційні системи і технології обробки економічної інформації	90
	
7.	1С-предприятие	Бухгалтерський облік	50
	
8.	MathCad	Програмування, програмні оболонки і пакети	20
		Прикладні математичні методи в економіці, бізнесі і фінансах	40
	
9.	MatLab	Методи прийняття рішень	20
	
10.	Access	Інформатика та комп'ютерна техніка. Бази даних	100
	
11.	PowerPoint	Комп'ютерні презентації та особові інформаційні системи в бізнесі	60
	
...

Примітки:

1. Програмно-методичне забезпечення навчального процесу у формі пакетів прикладних програм (ППП) повинне відповідати принципам:

- ◆ безперервності застосування протягом всього часу навчання[203];
- ◆ рівномірного розподілу використання ППП по роках навчання[203];
- ◆ хронологічного і семантичного взаємозв'язу дисциплін у контексті комп'ютерних технологій.

2. Програмно-методичне забезпечення навчального процесу повинне обов'язково включати ППП, створені співробітниками кафедри.

3. Програмно - методичне забезпечення навчального процесу для студентів заочно-дистанційної форми навчання[203] подається окремою таблицею.

4.3.8. Лекції з мультимедійним супроводженням

Назва дисципліни	Кількість лекцій	Орган реєстрації	Реєстраційний номер

4.3.9. Електронні версії навчально-методичного забезпечення

№	Методичні матеріали та спосіб доступу
1	Лабораторні роботи по промелектроніці. Спосіб доступу: http://em.nmu.org.ua/downloads/downloads.php?id=lab_pe1
...	...

4.3.10. Інноваційні методи і технології, що використовуються в навчальному процесі

Дисципліна	Назви педагогічних технологій і інноваційних методів навчання
	<ul style="list-style-type: none">- використання інформаційних ресурсів і баз знань;- застосування електронних мультимедійних підручників і навчальних посібників:<ul style="list-style-type: none">- орієнтація контенту на кращі вітчизняні і зарубіжні аналоги освітніх програм;- застосування підприємницьких ідей у змісті курсів;- використання проблемно-орієнтованого міждисциплінарного підходу до вивчення наук;- застосування активних методів навчання, "контекстного навчання" і "навчання на основі досвіду";- використання методів, заснованих на вивченні практики (case studies);- використання проектно-організованих технологій навчання роботи в команді над комплексним вирішенням практичних завдань;

Примітка:

У висновках необхідно зазначити також:

- частку україномовних видань та видань з грифом МОН України;
- відобразити досвід кафедри щодо впровадження нових технологій навчання[203], їх навчально-методичного забезпечення, зокрема, використання локальних та глобальної комп'ютерних мереж, розробки пакетів прикладних комп'ютерних програм, електронних посібників та нових інформаційних технологій.

9.6 КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Навести систему підбору кадрів, їх використання, підвищення кваліфікації та атестації, а також заохочення педагогічних працівників на спеціальності, що акредитується. Показати динаміку змін у складі науково-педагогічних кадрів, якісну оцінку професорсько-викладацьких кадрів, що забезпечують навчальний процес з напрямку підготовки (спеціальності), що акредитується.

9.6.1. Визначення кількісних характеристик кадрового забезпечення напрямів підготовки (спеціальностей)

В Національному гірничому університеті розрахунок нормативної чисельності штатних посад науково-педагогічних працівників здійснюється за нормативами Постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.02 р. № 1134 та Постанови Кабінету Міністрів України від 25.08.04 р. № 1130

Специфіка і трудомісткість підготовки фахівців за певними напрямами враховується нормативом чисельності студентів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника K_H (коливається від 5 до 14). Форма навчання[202] враховується коефіцієнтом K_ϕ (для денної форми навчання[202] $K_\phi = 1$; для вечірньої $K_\phi = 0,5$; для заочної $K_\phi = 0,25$;). Освітньо-кваліфікаційний рівень[207] враховується коефіцієнтом K_p (для спеціалістів - $K_p = 0,9$; для магістрів - $K_p = 0,5$).

Нормативна загальна кількість штатних посад для забезпечення підготовки:		
бакалаврів	спеціалістів	магістрів
$\frac{C}{K_H} K_\phi$	$\frac{C}{K_H K_C} K_\phi$	$\frac{C}{K_H K_M} K_\phi$

де C - контингент студентів відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Необхідне кадрове забезпечення підготовки фахівців університету визначається як сума штатних посад за всіма формами та видами навчання[202] студентів всіх напрямів підготовки.

Для розподілу штатних посад за кафедрами та викладачами складові річного навчального плану визначаються через частку штатної посади науково-педагогічного працівника у залежності від контингенту та обсягу конкретного виду навчання[203] студентів (лекції, лабораторні та практичні заняття, виконання індивідуальних завдань, практика тощо):

Нормативна кількість штатних посад для забезпечення певного виду навчання:		
бакалаврами	спеціалістами	магістрами
$\frac{C_i}{C} \frac{C_i}{K_H} K_\phi$	$\frac{C_i}{C} \frac{C_i}{K_H K_C} K_\phi$	$\frac{C_i}{C} \frac{C_i}{K_H K_M} K_\phi$

де C_i та C - час на засвоєння конкретного виду навчальної роботи студента та річний навчальний час за навчальним планом; C_i - контингент студентів певного виду навчання[202].

Визначення складових річного навчального плану через частку штатної посади науково-педагогічного працівника у залежності від обсягу конкретного виду навчальної діяльності та контингенту студентів сприяє вдосконаленню організації навчального процесу.

Визначення складової річного навчального плану через частку ставки викладача: денна форма навчання[203] $B = (T / T_p) C_d / K$, ставок; заочна форма навчання[203] $B = (T / T_p) 0,4 C_z / K$, ставок,

де T – час на засвоєння означеного виду навчальної діяльності; T_p – норматив робочого часу студента за навчальний рік; C_d, C_z – контингент студентів денної і заочної форми навчання[203], що навчаються за означеним видом навчальної діяльності; K – нормативне відношення «кількість студентів на одного викладача».

Кількість викладацьких ставок кафедри $B_k = \sum B + \sum H + \sum O$, ставок, де H – додаткове навантаження (частка ставки) за наукове керівництво аспірантами, докторантами, пошукачами; O – додаткове навантаження (частка ставки) за організаційну діяльність.

Методологія розрахунку кадрового забезпечення навчального процесу з використанням чинних нормативів чисельності студентів легітимна, прозора, контрольована та об'єктивна ніж процедура визначення штатів посад за нормами часу.

Обсяг роботи викладачів для розрахунку необхідної кількості штатних посад (штатний розклад кафедри) визначається через контингент і конкретну аудиторну та позааудиторну роботу студентів за навчальним планом, що юридично пов'язує означений обсяг з нормативом річного навчального навантаження (*аудиторне та позааудиторне*) викладача.

Тобто, обсяг роботи на одну штатну посаду (за розрахунками з використанням чинних нормативів чисельності студентів) еквівалентний нормативу річного навчального навантаження викладача (згідно з Законом України “Про вищу освіту” - до 900 годин).

Для забезпечення нормативу річного навчального навантаження викладачам пропонується при плануванні навчальної роботи використовувати сучасні методи позааудиторної роботи, оптимізувати технологію консультацій, контрольних заходів, індивідуальних завдань тощо.

Відповідно до наведеного розрахунку штатних посад науково-педагогічних працівників з урахуванням контингенту студентів та обсягу навчальної роботи становить – _____.

Таблиця 9.6.1.

Загальна характеристика науково-педагогічних працівників що обслуговує напрям (спеціальність)

1	Чисельність:	
	– всього, осіб:	
	– докторів наук і (або) професорів, осіб/%	
	– кандидатів наук і (або) доцентів, осіб/%	
	– осіб, зайнятих на постійній основі та на засадах внутрішнього сумісництва, осіб/%	
	– осіб, науково-педагогічна спеціальність (кваліфікація[188]) яких відповідає дисциплінам, що вони викладають, осіб/%	

	– частка викладачів пенсійного віку, %	
2	Кількість повних штатних посад	
3	Середній вік, роки	
	– докторів наук, професорів	
	– кандидатів наук, доцентів	

Таблиця 9.6.2.

Характеристика науково-педагогічних працівників випускових кафедр

Кафедра _____		
1	Вчений ступінь та (або) звання завідувача кафедри	
2	Чисельність:	
	– всього, осіб:	
	– докторів наук і (або) професорів, осіб/%	
	– кандидатів наук і (або) доцентів, осіб/%	
	– осіб, зайнятих на постійній основі та на засадах внутрішнього сумісництва, осіб/%	
	– осіб, науково-педагогічна спеціальність (кваліфікація[188]) яких відповідає дисциплінам, що вони викладають, осіб/%	
	– частка викладачі пенсійного віку, %	
3	Загальна кількість повних штатних посад за штатним розкладом:	
	– професорів	
	– доцентів	
	– старших викладачів	
	– викладачів	
	– асистентів	
4	Кількість сумісників:	
	– всього	
	– докторів наук, професорів, осіб/%	
	– кандидатів наук, доцентів, осіб/%	
	– науково-педагогічних працівників НГУ (внутрішнє сумісництво), осіб/%	
	– зовнішніх науково-педагогічних працівників, осіб/%	
5	Кількість науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж:	
	менше 5 років, осіб/%	
	більше 5, але менше 10 років, осіб/%	
	більше 10 років, осіб/%	
6	Кількість науково-педагогічних працівників, які за останні 5 років прийняті на штатні посади, осіб:	
	– всього	
	– з них:	
	– доктори наук, професори	
	– кандидати наук, доценти	
	– випускники аспірантури	
	– магістри	
7	Кількість науково-педагогічних працівників, які за останні 5 років звільнені з штатних посад, осіб:	
	– всього	
	– з них:	
	– доктори наук, професори	
	– кандидати наук, доценти	
8	Кількість викладачів, які підвищили кваліфікацію за останні 5 років, осіб/%	
	– всього	

	у т.ч. шляхом:	
	– захисту докторської дисертації	
	– захисту кандидатської дисертації	
	– стажування за кордоном	
	– стажування в інших ВНЗ	
	– здобуття другої вищої освіти за спеціальностями “Педагогіка вищої школи” або “Управління навчальним закладом”	
	– стажування на виробництві	
	– проходження курсів підвищення кваліфікації	
9	Частка науково-педагогічних працівників (%), які займаються підготовкою:	
	– навчально-методичного забезпечення спеціальності	
	– підручників та навчальних посібників	
	– науковими дослідженнями	
Кафедра _____		

Таблиця 9.6.3

Якісний склад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчальний процес з напрямку підготовки (спеціальності)

№ з/п	Найменування дисципліни (кількість лекційних годин)	Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування посади; для сумісників місце основної роботи, посада	Найменування закладу, який закінчив (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація за дипломом)	Науковий ступінь, шифр і назва наукової спеціальності, вчене звання, за якою кафедрою (відділом тощо) присвоєно, назва теми дисертації	Підвищення кваліфікації (найменування навчального закладу, вид документа, тема, дата видачі)	Примітки*
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки							
1.1. Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за внутрішнім сумісництвом)							
1.2. Особи, які працюють за зовнішнім сумісництвом							
2. Цикл природничо-наукової підготовки							
2.1. Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за внутрішнім сумісництвом)							
2.2. Особи, які працюють за зовнішнім сумісництвом							
3. Цикл професійної та практичної підготовки							
3.1. Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за внутрішнім сумісництвом)							
3.2. Особи, які працюють за зовнішнім сумісництвом							

* При ліцензування підготовки іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади зазначається наявність у науково-педагогічних працівників, які викладають українську мову, документів, що надають право викладання української мови як іноземної.

Таблиця 9.6.4.

Якісний склад випускової кафедри з напрямку підготовки (спеціальності)* _____

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування посади; для сумісників – місце основної роботи, посада	Найменування закладу, який закінчив (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація за дипломом)	Науковий ступінь, шифр і назва наукової спеціальності, вчене звання, якою кафедрою (відділом тощо) присвоєно, назва теми дисертації	Найменування всіх дисциплін, які закріплені за викладачем, та кількість лекційних годин з кожної дисципліни	Інформація про наукову діяльність (основні публікації за напрямом, науково-дослідна робота, участь у конференціях і семінарах, робота з аспірантами та докторантами, керівництво студентською науковою роботою)	Підвищення кваліфікації (найменування навчального закладу, вид документа, тема, дата видачі)
1	2	3	4	5	6	7	8
№	1. Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за внутрішнім сумісництвом)						
1.							
	2. Особи, які працюють за зовнішнім сумісництвом						

* Якщо для одного напрямку підготовки (спеціальності) планується наявність двох і більше випускових кафедр, подається інформація про кожну кафедру окремо. Якщо кафедра є випусковою з кількох спеціальностей – необхідно вказати назви цих спеціальностей, освітньо-кваліфікаційні рівні та ліцензовані обсяги з кожної спеціальності.

Таблиця 9.6.5

Інформація про завідувача випускової кафедри (голову предметної (циклової) комісії) з напрямку підготовки (спеціальності)*
(керівника підрозділу, який здійснюватиме підготовку іноземних громадян/ громадян України до вступу у вищі навчальні заклади)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування закладу, який закінчив (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація за дипломом)	Науковий ступінь**, шифр і назва наукової спеціальності, вчене звання**, за якою кафедрою (відділом тощо) присвоєно, назва теми дисертації***, педагогічне або категорія***, педагогічне звання***	Педагогічний (науково-педагогічний) стаж (повних років)	Інформація про попередню роботу (період років, найменування організації, займана посада)	Примітки (з якого часу працює у вищому навчальному закладі за основним місцем роботи або за сумісництвом)
1	2	3	4	5	6	7

* Якщо для одного напрямку підготовки (спеціальності) планується наявність двох і більше випускових кафедр або предметних (циклових) комісій, подається інформація про завідувача кожної кафедри, голову кожної комісії.

** Для освітньо-кваліфікаційних рівнів "бакалавр", "спеціаліст" і "магістр". Для освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" також додаються засвідчені в установленому порядку копії дипломів про присудження наукового ступеня і агеєстатів про присвоєння вченого звання.

*** Для освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст".

9.6.2 Бібліографічний список наукових праць науково-педагогічного персоналу, що забезпечує гуманітарну, соціально-економічну та природничо-наукову підготовку (останні п'ять років)

Подається за формою 2.3.

9.6.3 Бібліографічний список наукових та навчально-методичних праць науково-педагогічного персоналу кафедри

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові автора(рів), науковий ступінь та звання	Назва та вид видання (підручник, навчальний посібник, монографія, стаття, тези доповідей, методичні вказівки та ін.)	Видавництво або назва журналу чи збірника	Мова видан-ня	Обсяг в аркушах (або сторінках)

Загалом за 5 останніх років науково-педагогічними працівниками випускаючої кафедри опубліковано _____ наукових та навчально-методичних праць.

Штатні науково-педагогічні працівники випускаючих кафедр, які мають академічні та почесні звання

№ п/п	ПІБ	Кафедра	Посада, вчена ступінь, вчене звання	Повна назва звання

Штатні науково-педагогічні працівники випускаючих кафедр, які працюють у науково-методичних комісіях МОН за напрямом (спеціальністю)

№ п/п	ПІБ	Кафедра	Посада, вчена ступінь, вчене звання	Назва НМК

Штатні науково-педагогічні працівники випускаючих кафедр, які працюють експертних радах ДАК і ВАК

№ п/п	ПІБ	Кафедра	Посада, вчена ступінь, вчене звання	Назва експертної ради ДАК і ВАК

Штатні науково-педагогічні працівники випускаючих кафедр, які працюють у спеціалізованих радах

№ п/п	ПІБ	Кафедра	Посада, вчена ступінь, вчене звання	Назва спеціалізованої ради

Відомості про підвищення кваліфікації ПВС за останні 5 років

ПІБ	Посада	Форма підвищення кваліфікації Рік	Назва і номер документу про підвищення кваліфікації	Результати стажування, що впроваджено у навчальний процес

Кількість штатних викладачів, що підвищили свою кваліфікацію за 5 років, -осіб (...%).

Кількість штатних викладачів з вченими ступенями і (або) званнями, що підвищили свою кваліфікацію за 5 років - ...осіб.

Кількість штатних викладачів з вченим ступенем доктора наук, що підвищили свою кваліфікацію за 5 років, -осіб.

2.9 Мобільність науково-педагогічних працівників (за останні 5 років)

Кількість іноземних викладачів, прийнятих на стажування/викладання у ВНЗ в навчальному році, - .

Обсяг навчального навантаження іноземних викладачів в навчальному році (годин) - ..

Кількість викладачів, прийнятих на стажування/викладання з інших ВНЗ України в навчальному році, - _____.

Обсяг навчального навантаження, виконаний в навчальному році викладачами інших навчальних закладів України, які знаходилися на стажуванні/викладанні - _____.

Кількість викладачів, направлених на стажування/викладання до інших закладів освіти України, - _____, у країні СНД - _____, у країні дальнього зарубіжжя - _____.

Висновки

Чисельність та якісний склад науково-педагогічних працівників відповідає чинним вимогам і забезпечує підготовку фахівців спеціальності за всіма циклами навчання[203] та освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Підвищення кваліфікації викладацького складу за термінами та формами відповідає чинним вимогам.

9.7 МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Охарактеризувати санітарно-технічний стан будівель і споруд, умови експлуатації. Показати динаміку і перспективи розвитку матеріально-технічної бази; облік та збереження обладнання, приладів і матеріалів, забезпеченість навчального процесу навчальними площами, обладнанням, приладами, інструментами та матеріалами у відповідності до вимог робочих навчальних планів і програм навчальних дисциплін, ріст балансової вартості обладнання кабінетів, лабораторій і майстерень, відсоток щорічного оновлення.

Подається інформація про наявність приміщень для розташування книгосховищ, каталогів, залів для видачі літератури, читальних залів, кількість робочих місць для відвідувачів читальних залів, бібліотечні фонди навчальної, наукової літератури, фахові періодичні видання.

Примітки:

1. В текстовій частині розділу зазначити зміни, що відбулися за останні 5 років у матеріально-технічному оснащенні приміщень кафедр з визначенням джерел фінансування.

2. Висвітлити питання матеріального забезпечення потреб студентів (забезпеченість іногородніх студентів гуртожитками, створення умов для самостійної роботи, вирішення питань медичного та харчового забезпечення, реалізації можливостей духовного та фізичного розвитку студентів).

3. У розрахунку на одного студента площа аудиторного фонду має дорівнювати 10 м² — для рівнів бакалавра, спеціаліста та магістра.

4. Мінімальна площа робочого місця для працівників, які працюють повний робочий день у службовому приміщенні, дорівнює 4 м².

Висновки

В цілому матеріально-технічне забезпечення навчального процесу за всіма параметрами відповідає чинним нормативам. Технічні засоби навчання[203] та наявні навчальні площі забезпечують проведення всіх видів занять за навчальним планом на сучасному рівні.

Таблиця 9.7.1. Інформація про загальні площі приміщень, що використовуються у навчальному процесі

№ з/п	Адреса приміщення	Найменування власника майна	Площа (кв. м)	Назва та реквізити документа про право власності або оперативного управління	Договір оренди			Інформація про наявність документів		
					Строк дії договору оренди (з _____ по _____)	Наявність державної реєстрації	Наявність нотаріального посвідчення	Про відповідність санітарним нормам	Про відповідність вимогам правил пожежної безпеки	Про відповідність нормам з охорони праці*
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

* Заповнюється для навчання за напрямками (спеціальностями) з підвищеною небезпекою.

Таблиця 9.7.2 . Забезпечення приміщеннями навчального призначення та іншими приміщеннями

№ з/п	Найменування приміщень за функціональним призначенням	Площа приміщень (кв. м)			
		Загальні	У тому числі		
			Власні	Орендовані	Здано в оренду
1.	Навчальні приміщення, усього: у тому числі:				
1.1.	Приміщення для занять студентів, курсантів, слухачів (лекційні, аудиторні приміщення, кабінети, лабораторії тощо)				
1.2.	Комп'ютерні лабораторії				
1.3.	Спортивні зали				
2.	Приміщення для науково-педагогічних (педагогічних) працівників				
3.	Службові приміщення				
4.	Бібліотека, у тому числі читальні зали				
5.	Гуртожитки				
6.	Їдальні, буфети				
7.	Профілакторії, бази відпочинку				
8.	Медичні пункти				
9.	Інше				

Таблиця 9.7.3. Обладнання лабораторій та спеціалізованих кабінетів

№ з/п	Найменування лабораторій, спеціалізованих кабінетів, їх площа	Найменування дисциплін	Перелік обладнання, устаткування, кількість
1	2	3	4

Таблиця 9.7.4. Обладнання, устаткування та програмне забезпечення спеціалізованих комп'ютерних лабораторій, які забезпечують виконання начального плану з напрямку підготовки (спеціальності) _____

№ з/п	Найменування комп'ютерної лабораторії, її площа	Найменування дисципліни за навчальним планом	Модель і марка персональних комп'ютерів, їх кількість	Назви пакетів прикладних програм (в тому числі ліцензованих)	Можливість доступу до Інтернет, наявність каналів доступу (так/ні)
1	2	3	4	5	6

Таблиця 9.7.5. Інформація про соціальну інфраструктуру

№ з/п	Найменування об'єктів соціальної інфраструктури	Кількість	Площа (кв. м)
1	Гуртожитки для студентів		
2	Житлова площа, що припадає на одного студента у гуртожитку	-	
3	Їдальні та буфети		
4	Кількість студентів, що припадає на одне посадкове місце в їдальнях і буфетах (осіб)		-
5	Актові зали		
6	Спортивні зали		
7	Плавальні басейни		
8	Інші спортивні споруди: - стадіони - спортивні майданчики - корти - тощо		
9	Студентський палац (клуб)		
10	Інше		

9.8 ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ І ВИКОРИСТАННЯ ВИПУСКНИКІВ

На підставі результатів виконання студентами спеціальності, що акредитується, комплексних контрольних робіт (ККР), зовнішньої експертизи курсових і дипломних проектів, аналізу відгуків керівників підприємств, організацій і установ, де працюють випускники даної спеціальності, показати рівень підготовки студентів-випускників у порівнянні з державними вимогами. Висвітлити слабкі сторони у підготовці і вихованні випускників. Розкрити механізм працевлаштування та динаміку забезпечення місцями роботи відповідно до отриманої кваліфікації фахівців, підготовлених за держзамовленням. Охарактеризувати систему зв'язків із випускниками та вказати відсоток молодих фахівців, які через три роки після закінчення навчального закладу займають первинні посади зазначені, в ОКХ.

Таблиця 8.1

Результати виконання контрольних робіт (ККР) з дисциплін

Найменування дисципліни	Разом студентів	З'явилися на екзамен		Одержали оцінки, з них:				Абс. усп., %	Якість, %
		осіб	%	"відмінно", %	"добре", %	"задовільно", %	"незадовільно", %		
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки									
Історія України	56	56	100	58,9	30,7	6,8	3,6	96,4	89,6
Філософія	21	21	100	23,8	31,9	39,5	4,8	95,2	55,7
Всього
Цикл природничо-наукової підготовки									
Геологія	21	21	100	33,3	57,2	4,7	4,8	95,2	90,5
Інформатика	29	29	100	51,7	27,6	17,3	3,4	96,6	79,3
...
Всього
Цикл професійно-практичної підготовки									
Технології гірництва	33	33	100	60,0	21,2	15,8	3,0	97,0	81,2
Менеджмент	33	33	100	53,6	27,3	16,1	3,0	97,0	90,9
Всього

Таблиця 8.2.

Результати підсумкового контролю останнього семестру

Найменування дисципліни	Разом студентів	З'явилися на екзамен (залік)		Одержали оцінки, з них:				Абс. усп., %	Якість, %
		осіб	%	залік, %	"відмінно", %	"добре", %	"задовільно", %		
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки									
...
Всього

Цикл природничо-наукової підготовки										
...
Всього
Цикл професійно-практичної підготовки										
...
Всього

8.3 Результати державної атестації випускників

Таблиця 8.3.1.

Державний екзамен (виконання комплексних кваліфікаційних завдань - ККЗ)

Разом студентів	З'явилися на екзамен		Оцінки ДЕК				Абс. усп., %	Якість, %
	осіб	%	"відмінно", %	"добре", %	"задовільно", %	"незадовільно", %		
52	52	100	54,8	32,7	10,6	1,9	87,5	97,5

Таблиця 8.3.2

Захист кваліфікаційних робіт (дипломні проекти чи роботи)

Разом студентів	З'явилися на захист		Оцінки ДЕК				Абс. усп., %	Якість, %
	осіб	%	"відмінно", %	"добре", %	"задовільно", %	"незадовільно", %		
48	48	100	63,1	31,3	5,6	0,0	100,0	94,4

Динаміка показників випуску фахівців та їх працевлаштування

№ п/п	Показники	Навчальні роки				
		1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
1	Кількість випускників,	40	42	43	45	47
	з них захистили атестаційну роботу на:					
	- "відмінно", %	20	24	26	27	28
	- "добре", %	60	62	63	66	68
	- "задовільно", %	20	14	11	7	4
2	Кількість осіб, які отримали диплом з відзнакою / частка від випуску, %	6/15, 0	7/16, ,6	9/20, 9	10/2, 2,2	11/2, 3,4
3	Середній бал за результатами захисту	4,0	4,1	4,15	4,2	4,24
5	Частка атестаційних робіт, виконаних:					
	- на замовлення підприємств, %	40	42	43	45	46
	- із застосуванням ПЕОМ, %	72	76	80	82	86

6	Частка випускників, рекомендованих до аспірантури, %	7,5	9,5	11,6	11,1	12,7
7	Запити на випускників, % від випуску	64	66	67	68	71
8	Працевлаштовано випускників, % від випуску	40	43	47	48	52

Зміст контрольних завдань відповідають стандартам вищої совіти за напрямом (спеціальністю) _____, а результати їх виконання - чинним акредитаційним нормативам.

Результати підсумкового контролю відповідають нормативним показникам;

Примітки:

1. Наводяться результати освітньої діяльності за всіма ліцензованими освітньо-кваліфікаційними рівнями.

2. Для спеціальностей, які вперше проходять процедуру акредитації, її термін повинен співпадати з терміном державної атестації випускників (виконання ККЗ, захист кваліфікаційних робіт), результати якої подаються у даному розділі. Результати виконання ККР за дисциплінами професійно-практичної підготовки допускається не подавати.

3. Для спеціальностей, за якими акредитація[169] здійснюється для продовження терміну дії сертифікату (здійснено декілька випусків фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня, що акредитується), результати складання державних екзаменів у формі виконання ККЗ та захисту кваліфікаційних робіт допускається подавати стосовно випуску, що передую акредитації. Результати виконання ККР з дисциплін професійно-практичного циклу навчання[203] у поточному навчальному році подаються обов'язково.

4. У висновках за розділом необхідно також:

- дати загальну характеристику особливостей контрольних завдань та критеріїв оцінки їх виконання з дисциплін, за якими проводився контроль (або екзамен);

- прокоментувати результати з точки зору їх відповідності акредитаційним вимогам та загальним тенденціям навчального процесу;

- при аналізі дипломного проектування необхідно оцінити актуальність та спрямованість тематики проектів, науково-технічний рівень їх виконання, ступінь вирішення сучасних проблем, застосування ПЕОМ та новітніх інформаційних технологій, використання у навчальному процесі або у виробництві, а також прокоментувати динаміку результатів захисту проектів (робіт) випускниками та підсумки роботи ДЕК за 5 років;

- кількісні показники щодо запитів на випускників та їх працевлаштування бажано проілюструвати конкретними прикладами їх потреби на підприємствах різної форми власності, а також в університеті.

9.9 ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОБОТИ ДОКТОРАНТУРИ Й АСПІРАНТУРИ

В розділі подаються: найбільш вагомі наукові напрямки діяльності та досягнення випускаючих кафедр, методи поєднання науки і освіти, заходи щодо залучення до наукової роботи обдарованої молоді, впливу наукових досліджень на ефективність навчального процесу, оптимізації змісту освіти і навчання[203].

Доцільно акцентувати увагу на спроможності докторантури та аспірантури щодо кадрового забезпечення спеціальності на перспективу.

Таблиця 9.1

Показники наукової діяльності

№ п/п	Показники	Роки				
		2006	2006	2006	2006	2006
1	Основні наукові напрямки та визнані наукові школи	перелік поданий нижче				
2	Кількість наукових та науково-технічних (науково-виробничих) підрозділів					
	– всього					
	в т.ч.:					
	– науково-дослідних інститутів					
	– науково-дослідних центрів					
	– науково-дослідних лабораторій					
3	Обсяг фінансування, тис.грн					
	– всього					
	в т.ч.:					
	– держбюджетне					
4	Обсяг виконаних НДР, тис.грн					
	в т.ч.					
	– фундаментальних					
	– прикладних					
5	Чисельність виконавців НДР, осіб					
	– всього					
	в т.ч. штатних наукових працівників					
	з них:					
	– докторів наук					
	– кандидатів наук					
	науково-педагогічних працівників					
– докторів наук						
	– кандидатів наук					
6	Частка науково-педагогічних працівників, що приймають участь у науковій роботі					
7	Кількість виконуваних робіт					
8	Кількість закінчених робіт					
	– всього					
	з них:					
	– за своєю технологією					
	– світового рівня					

9	Кількість отриманих ліцензійних угод					
10	Кількість отриманих міжнародних премій					
11	Кількість отриманих державних премій					
12	Кількість отриманих патентів та охоронних документів на винагороди					
13	Кількість експонатів, поданих на виставки					
14	Кількість виданих монографій					

На випускаючих кафедрах проводяться наукові дослідження за профілем підготовки фахівців. Їх фінансування відбувається з державного бюджету та на договірній основі з Міністерством паливної промисловості та його об'єднаннями, а також з іншими міністерствами і відомствами.

Сформована наукова школа _____

Співробітники випускаючих кафедр отримали Державні премії України в галузі науки і техніки _____.

Основна форма досліджень з проблем вищої школи - держбюджетні НДР, які виконуються викладацьким складом кафедр за рахунок другої половини дня. Результати НДР " _____ " використані при розробці державних стандартів вищої освіти з напрямку _____.

Підготовка фахівців вищої кваліфікації базується на діяльності спеціалізованої вченої ради _____ із захисту дисертації за спеціальностями _____.

Окрім аспірантури, підготовка дисертаційних робіт здійснюється шляхом прикріплення молодих викладачів до наукових керівників _____.

Таблиця 9.2

Показники роботи докторантури та аспірантури

№ п/п	Показники	Роки				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Кількість спеціальностей, за якими на кафедрі здійснюється підготовка:					
	– докторантів					
	– аспірантів					
2	Частка навчальних спеціальностей, які охоплені:					
	– докторантурою					
	– аспірантурою					
3	Наявність в університеті спеціалізованих рад із захисту дисертацій за профілем кафедри:					
	– докторських					
	– кандидатських					
4	Кількість зарахованих до:					
	– докторантури					
	– аспірантури					
5	Кількість випускників:					
	– докторантів					
	– аспірантів					
6	Захищено науково-педагогічними працівниками докторських дисертацій:					

	– всього					
	– випускниками докторантури					
	– в т.ч. у визначений термін					
7	Захищено науково-педагогічними працівниками кандидатських дисертацій:					
	– всього					
	– випускниками аспірантури					
	– в т.ч. у визначений термін					

Підготовка кадрів вищої кваліфікації здійснюється через докторантуру та аспірантуру. Проводиться відбір студентів та талановитої наукової молоді. До аспірантури рекомендуються студенти, які під час навчання[203] виявили здібності до наукової діяльності та показали відмінні знання. На випускаючих кафедрах навчаються щорічно до _____ аспірантів. Через докторантуру пройшли з успішним захистом докторських дисертацій професори _____.

Таблиця 9.3

Відомості про НДР держбюджетного фінансування, а також по грантам, виконаним за останні 5 років

Рік	Керівник	Назва теми	Номер держреєстрації	Джерело фінансування	Обсяг фінансування (у грн.)	Науково-дослідницька програма, в рамках якої виконується тема
1	2	3	4	5	6	7

Таблиця 9.4

Відомості по госпрозрахунковим НДР, що виконані за останні 5 років

Рік	Керівник	Назва теми	Вид досліджень*	Джерело фінансування	Обсяг фінансування (тис. грн.)	Науково-дослідницька програма, в рамках якої виконується тема
1	2	3	4	5	6	7

*Вид досліджень: прикладні дослідження, розробки, фундаментальні дослідження.

Таблиця 9.5

Динаміка основних показників і результатів науково-дослідної роботи студентів

Основні показники і результати НДРС	За роками				
	2006	2007	2008	2009	2010
1. Кількість студентів, що брали участь в НДРС					
2. Кількість доповідей, представлених на студентську наукову конференцію					
3. Кількість винагород, отриманих на зовнішніх конкурсах					
4. Кількість публікацій і позитивних рішень, отриманих із студентами (через дріб)					
5. Кількість науково-дослідних дипломних робіт (проектів)					
6. Кількість дипломних проектів з елементами НДР					

Таблиця 9.6

Наукові публікації

Рік	Монографії		Наукові статті			Тезиси і доповіді на конференціях			Патенти
	Разом	В т.ч. електронні версії з держреєстрацією	Разом	В т.ч. у фахових виданнях	В т.ч. у міжнародних виданнях	Разом	В т.ч. на зовнішніх конференціях	В т.ч. на міжнародних	
2007									
...									
2011									
Разом:									

Таблиця 9.7

Перелік наукових статей у фахових виданнях за останні 5 років

Рік	Автори	Назва статті	Назва журналу	Вихідні дані статті

Таблиця 9.8

Перелік патентів, отриманих співробітниками кафедри за останні 5 років

Рік	Автори	Номер і назва патенту

Таблиця 9.10

Наукові конференції і семінари на основі кафедри за останні 5 років

Рік	Категорія (ранг) і назва конференції (семінару)	Кількість доповідей	
		Разом	У т.ч. з інших ВНЗ
Разом:			

Таблиця 9.11

Студентські конференції на базі кафедри за останні 5 років

Рік	Категорія (ранг) і назва олімпіади	Кількість учасників	
		разом	У т.ч. з інших ВНЗ
Разом:			

9.12 Нагороди за останні 5 років**9.12.1 Участь викладачів і аспірантів у виставках, конкурсах наукових робіт.**

Перелік робіт тих, що отримали винагороди, дипломи (по роках):

9.12.2 Участь в конкурсах на здобуття грантів.

Найменування робіт, що виграли гранти (по роках):

9.12.3 Участь студентських робіт у виставках і конкурсах.

Перелік робіт тих, що отримали винагороди, дипломи (по роках):

9.12.4 Участь студентів в зовнішніх конференціях і олімпіадах.

Загальна кількість учасників (по роках).

Перелік робіт тих, що отримали винагороди, дипломи (по роках):

9.12.5 Інші премії, винагороди, дипломи, отримані викладачами, аспірантами і студентами кафедри.

Перелік (по роках):

Таблиця 9.13

Науково-виробнича та інноваційна діяльність

Види виконаних робіт у науково-виробничій сфері	Коротка характеристика реалізованих технологій і бізнес-проектів	Кінцеві результати і ефективність

9.10 МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Подаються результати діяльності з підготовки іноземних громадян та співробітництво з зарубіжними ВНЗ-партнерами.

№ п/п	Показники	Навчальні роки				
		2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
1	Підготовка фахівців для зарубіжних країн					
1.1	Кількість країн, для яких здійснюється підготовка фахівців					
1.2	Кількість спеціальностей, за якими здійснюється підготовка іноземних громадян на кафедрі					
1.3	Кількість іноземних громадян, які навчаються за профілем кафедри:					
	– студентів					
	– аспірантів					
	– докторантів					
	– стажистів					
1.4	Кількість іноземців-випускників					
	– бакалаврів					
	– спеціалістів					
	– магістрів					
	– кандидатів наук					
	– докторів наук					
2	Міжвузівське співробітництво із зарубіжними ВНЗ-партнерами					
2.1	Кількість зарубіжних ВНЗ та асоціацій ВНЗ, з якими укладені угоди про співробітництво					
2.2	Кількість викладачів та співробітників, які перебували в науково-творчих і ділових зарубіжних відрядженнях					
2.3	Кількість співробітників, які мають почесні звання зарубіжних ВНЗ					
2.4	Кількість викладачів, які пройшли стажування в зарубіжних ВНЗ					
2.5	Кількість іноземних лекторів і науковців, які брали участь у навчальному процесі кафедри					
2.6	Кількість студентів/аспірантів, які навчаються у зарубіжних ВНЗ					
2.7	Кількість студентів, які проходили навчальні практики за кордоном за безвалютною формою обміну					
2.8	Кількість спільних освітньо-професійних програм із зарубіжними партнерами					
3	Участь у виконанні спільних наукових досліджень, міжнародних проектів і програм					
3.1	Кількість спільних наукових напрямів (тем)					
3.2	Загальний обсяг фінансування спільних міжнародних досліджень					
3.3	Кількість міжнародних проектів і програм					
3.4	Кількість отриманих:					

	– грантів					
	– патентів					
	– ліцензій					
3.5	Кількість спільних наукових (науково-методичних) конференцій, симпозіумів, семінарів тощо					
3.6	Кількість спільних підприємств із зарубіжними партнерами					

Випускаючі кафедри співпрацюють з такими зарубіжними науковими та навчальними закладами: Краківська гірничо-металургійна академія (Польща), Брандербурзький технічний університет (м. Коттбус), Рейн-Вестфальський технічний університет, Берлінський технічний університет, концерн Саар-Тех (Німеччина). Результатом співпраці є захисти докторських дисертацій в Рейн-Вестфальському технологічному університеті за результатами стажування.

На кафедрах викладають спеціалісти Південно-Флоридського та Чикагського університетів, університетів Теннесі та Огайо, Фонду Фулбрайту (США), Канадського Королівського коледжу, Мюнхенського, Рейн-Вестфальського, Берлінського, Бранденбурзького технічних університетів, Краківської гірничо-металургійної академії, Імперіал Коледжу (Великоританія).

Науковці кафедр беруть участь у спільному проекті “Міжнародний освітнянський курс[190]: Екологічний та ресурсний менеджмент” (партнери : ФРН, Україна, Польща, Чехія, Румунія, Мексика, Венесуела та інші), проекті “ROMBUSS” з рекультивації відвалів підприємств вугільнодобувної промисловості, який виконується за кошти і у межах програм Євросоюзу.

9.11 ЗАХОДИ З УСУНЕННЯ ЗАУВАЖЕНЬ КОНТРОЛЮЮЧИХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Подаються зауваження та пропозиції контролюючих державних органів щодо діяльності кафедр з підготовки випускників напряму (спеціальності).

Обов'язково подається зміст заходів та термін усунення зауважень.

Наприклад, у формі такої таблиці

№ п/п	Зміст діяльності, заходи з удосконалення	Відповідальні особи	Термін виконання
1	2	3	4
1	Організація та ведення діловодства, рівень інформованості учасників навчального процесу про зміст розпорядчих і нормативних документів		
2	Розвиток студентського самоврядування, його участь у прийнятті організаційних і управлінських рішень		
4	Стан впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КСМОНП)		
5	Контроль якості підготовки фахівців та система внутрішнього моніторингу якості		
6	Стан працевлаштування випускників		

9.12. ВІДПОВІДНОСТЬ ДОСЯГНУТОГО РІВНЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИМОГАМ АКРЕДИТАЦІЇ

Заклад освіти: Національний гірничий університет
Напрямок підготовки (спеціальність): _____

Виконання ліцензійних умов надання освітніх послуг

Назва показника (нормативу)	Значення показників за освітньо-кваліфікаційним рівнем		
	спеціаліст		
	норматив	фактично (самоаналіз)	відхилення
1. Загальні вимоги			
Концепція[189] діяльності за заявленим напрямом	+	+	-
2. Кадрове забезпечення підготовки фахівців заявленої спеціальності			
2.1 Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин соціально-гуманітарного циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	95		+5
у тому числі на постійній основі	50		+50
2.2 Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фундаментального циклу дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин) (за винятком військових навчальних дисциплін)	95		+5
у тому числі на постійній основі	50		+50
з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук, професорів дозволяється враховувати до 1/2 кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників або навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки України)	40		+38
2.3 Частка науково-педагогічних працівників з науковими ступенями та вченими званнями, які забезпечують викладання лекційних годин фахових дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	95	100	+5
у тому числі на постійній основі	50		+8,2

з них: докторів наук або професорів (при розрахунку частки докторів наук, професорів дозволяється враховувати до 1/2 кандидатів наук, доцентів, які мають стаж безперервної роботи в даному навчальному закладі не менше 10 років, а також є авторами (співавторами) підручників або навчальних посібників з грифом Міністерства освіти і науки України)	40		+35
2.4. Частка педагогічних працівників вищої категорії, які викладають лекційні години дисциплін навчального плану спеціальності (% від кількості годин)	-	-	-
2.5 Наявність кафедри (циклової комісії) з фундаментальної підготовки	+	+	-
2.6 Наявність кафедри зі спеціальної (фахової) підготовки, яку очолює фахівець відповідної науково-педагогічної спеціальності:	+	+	-
доктор наук або професор	+	+	-
кандидат наук, доцент	-	-	-
3. Матеріально-технічна база			
3.1 Забезпеченість лабораторіями, полігонами, обладнанням, устаткуванням, необхідним для виконання навчальних програм (у % від потреби)	100	100	-
3.2 Забезпеченість студентів гуртожитком (у % від потреби)	100	100	-
3.3 Кількість робочих комп'ютерних місць на 100 студентів	12	15	+3
3.4 Наявність пунктів харчування	+	+	-
3.5 Наявність спортивного залу	+	+	-
3.6 Наявність стадіону або спортивного майданчику	+	+	-
3.7 Наявність медичного пункту	+	+	-
4. Навчально-методичне забезпечення			
4.1 Наявність освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця (у т.ч. варіативної компоненти)	+	+	-
4.2 Наявність освітньо-професійної програми підготовки фахівця (у т.ч. варіативної компоненти)	+	+	-
4.3 Наявність навчального плану, затвердженого в установленому порядку	+	+	-

4.4 Наявність навчально-методичного забезпечення для кожної навчальної дисципліни навчального плану (%):			
4.4.1 Навчальних і робочих навчальних програм дисциплін	100	100	-
4.4.2 Планів семінарських, практичних занять	100	100	-
4.4.3 Методичних вказівок і тематики контрольних, курсових робіт	100	100	-
4.5 Наявність пакетів контрольних завдань для перевірки знань з дисциплін соціально-гуманітарної, фундаментальної та фахової підготовки (%)	100	100	-
4.6 Забезпеченість програмами всіх видів практик (%)	100	100	-
4.7 Наявність методичних указівок щодо виконання дипломних робіт, державних екзаменів	+	+	-
4.8 Дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів (у т.ч. з використанням; інформаційних технологій), %	100	100	-
4.9 Наявність критеріїв оцінювання знань і вмінь студентів	+	+	-
5. Інформаційне забезпечення			
5.1. Забезпеченість студентів підручниками, навчальними посібниками, що знаходяться у власній бібліотеці (%)	100	100	0
5.2. Співвідношення посадкових місць у власних читальних залах до загального контингенту студентів (%)	5	10	+5
5.2. Забезпеченість читальних залів фаховими періодичними виданнями	4	10	+12
5.4. Можливість доступу викладачів і студентів до Інтернет як джерела інформації[178]:			
- наявність обладнаних лабораторій	+	+	-
- наявність каналів доступу	+	+	-
Якісні характеристики підготовки фахівців			
1. Умови забезпечення державної гарантії якості вищої освіти			
1.1. Виконання навчального плану за показниками: перелік навчальних дисциплін, години, форми контролю, %	100	100	0
1.2. Підвищення кваліфікації викладачів постійного складу за останні 5 років, %	100	100	0

2. Результати освітньої діяльності (рівень підготовки фахівців), не менше			
2.1. Рівень гуманітарних знань студентів:			
- успішно виконані контрольні завдання, %	90	100	+10
- якісно (на 5 і 4) виконані контрольні завдання, %	50	80,9	+30,9
2.2. Рівень фундаментальних знань студентів:	90	100	+10
- успішно виконані контрольні завдання, %			
- якісно (на 5 і 4) виконані контрольні завдання, %	50	67,3	+17,3
2.3. Рівень фахової підготовки:			
- успішно виконані завдання з дисциплін фахової підготовки, %	90	100	+10
- якісно (на 5 і 4) виконані контрольні завдання з дисциплін фахової підготовки, %			
- бакалаври	50	70,2	+20,2
- спеціалісти	50	92,5	+42,5
3. Чисельність викладачів постійного складу, що обслуговують спеціальність, які, займаються вдосконаленням навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників та навчальних посібників, %	100	100	-
4. Наявність у структурі навчального закладу наукових підрозділів та результатів їх діяльності	+	+	-
5. Участь студентів у науковій діяльності (наукова робота на кафедрах та в лабораторіях; участь в наукових конференціях, конкурсах, виставках, профільних олімпіадах тощо)	+	+	-

Висновки щодо відповідності досягнутого рівня діяльності вимогам акредитації

Показники випускаючої кафедри _____ з усіх видів діяльності відповідають чинним вимогам:

склад науково-педагогічних працівників має відповідну базову освіту;

частка викладачів, які обслуговують напрям підготовки (спеціальність[218]) і мають вчений ступінь, становить ____ %. Випускаючу кафедру очолює доктор _____ наук, професор;

навчальні плани, освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма[208] та підготовки фахівців заявленого напрямку (спеціальності) погоджені у встановленому порядку;

навчально-методичне та інформаційне за номенклатурою, якістю і кількістю забезпечує всі дисципліни навчального плану;

бібліотека НГУ має нормативну забезпеченість студентів підручниками та навчальними посібниками, а також кількість посадкових місць, що відповідає нормам;

результати освітньої діяльності за напрямом підготовки (спеціальністю) _____ відповідають нормативам щодо абсолютної успішності та якості успішності.

наукові дослідження проводяться у сфері, що співпадає з профілем спеціальності _____ (тема _____, номер державної реєстрації _____ «_____»). Активно розвивається докторантура та аспірантура;

Досягнутий рівень освітньої діяльності за напрямом підготовки (спеціальністю) _____ відповідає чинним ліцензійним і акредитаційним нормативам та вимогам.

Показники навчальної і наукової діяльності в цілому по НГУ відповідають державним вимогам щодо акредитації. В НГУ передбачено впровадження локальних систем управління якістю навчання[203]. Показники діяльності аспірантури та докторантури перебувають на рівні, не нижчому від середнього для технічних університетів України.

_____ відсотків спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців, акредитовані за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра (норма 66%)

За останні 5 років видано підручників (навчальних посібників) з грифом МОН _____ відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи (норма – 20%);

За останні 5 років видано монографій та опубліковано наукових статей у фахових виданнях, у рейтингових вітчизняних журналах та наукових журналах з імпакт-фактором, отримано патентів чи свідоцтв про авторські права _____ відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють за основним місцем роботи (норма 50%);

_____ % випускових кафедр очолюють доктори наук (професори) й у складі кафедр є доктори наук за фахом, які працюють за основним місцем роботи.

В НГУ ведеться підготовка фахівців через аспірантуру за _____ спеціальностями (норма – 3).

Працюють спеціалізовані вчені ради за _____ спеціальностями (норма – 3).

На території, яка закріплена за НГУ, розміщуються 11 навчально-лабораторних корпусів, 6 гуртожитків (100% забезпечення потреби), 2 їдальні, спортзал та 4 спортивних майданчики, медпункт, профілакторій, спортивно-оздоровчий табір. Навчальна площа на одного студента денної форми навчання[203] в розрахунку на середньорічний контингент складає 8,6 кв.м;

10. АКРЕДИТАЦІЯ – ОСНОВНИЙ ВАЖІЛЬ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

10.1 Вимога сьогодення - трансформування національної системи вищої освіти з урахуванням основних принципів Болонського процесу

Інтеграційні процеси, що відбуваються на європейському освітньому просторі, вимагають трансформування національної системи вищої освіти з урахуванням основних принципів Болонського процесу, ключовою позицією якого є якість вищої освіти[224]. Основними інструментами регулювання якості освітньої діяльності, що здатні забезпечити як внутрішню, так і зовнішню оцінку на національному та міжнародному рівнях, зберігаючи при цьому повагу до автономії вищого навчального закладу та його академічних свобод, є механізми ліцензування[191] та акредитації спеціальностей, програм, самого навчального закладу, а також механізми контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг і правил провадження освітньої діяльності навчальним закладом в цілому та окремими його структурними підрозділами. Такий контроль відповідно до своїх повноважень на підставі норм чинного законодавства постійно здійснюється Міністерством освіти і науки України, Державною інспекцією навчальних закладів та Державною акредитаційною комісією України.

У сучасній системі освіти сьогодні відбуваються значні зміни, а на законодавчому рівні запропоновано нововведення, які мають змістити акценти в освіті на контроль за її якістю та надати всій системі прозорості та об'єктивності. Таке реформування відбувається в межах Болонського процесу. Важливо при цьому створити нову законодавчу базу, яка має унеможливити директивне втручання в діяльність освітніх організацій і сформувати легітимний простір їх функціонування через систему відповідних норм і правил.

Несправедлива або необ'єктивна оцінка якості будь-якої системи може її зруйнувати, особливо, якщо такою системою є система вищої освіти. В свою чергу, правильний вибір критеріїв оцінювання якості освіти або альтернативних оцінок веде до правильного прийняття рішень.

Однак вибір параметрів оцінки якості освіти - завдання доволі складне. Насамперед необхідно дати відповіді на такі запитання:

1. Як вибрати підмножину релевантних параметрів оцінювання?
2. Як забезпечити економічність, об'єктивність та інтерпретаційність обраної множини параметрів?
3. Як забезпечити взаємну незалежність параметрів?
4. Як забезпечити прозорість вимірів та перевірки відповідності дійсності значень параметрів?
5. Як формалізувати та нормувати параметри для того, щоб було зручно їх автоматизовано збирати та автоматично обробляти?

Основу механізму регламентації діяльності вищих навчальних закладів та системи забезпечення якості освіти в Україні становлять процедури

ліцензування[191] та акредитації. Крім того, існують допоміжні процедури, що визначають рівень якості освіти, – рейтингування та моніторинг[198] роботи навчальних та наукових закладів та їх підрозділів. Особлива роль державної акредитації полягає в тому, що вона має гарантувати відповідність якості та рівня навчання[203] державним вимогам, і випускники навчальних закладів, що навчалися за акредитованими спеціальностями, мають право на отримання документа про освіту державного зразка.

Для здійснення поставленої мети в Україні є всі необхідні складові інформаційної інфраструктури, існує розвинена телекомунікаційна структура, системи захисту інформаційного змісту та верифікації інформації в глобальній мережі Internet, розробляються різноманітні технології менеджменту інформаційних послуг. Функціонують портали для збору статистичної та аналітичної інформації діяльності органів державної влади і портал Міністерства освіти науки України.

Однак все ще важливим залишається питання, чи всі зазначені зміни та спроби реформування галузі призвели чи, що є найважливішим, можуть призвести до удосконалення якості системи освіти України, оскільки за результатами одного з найбільш авторитетних світових університетських рейтингів The Times Higher Education-QS World University Rating жоден з українських ВНЗ не потрапив до 400 кращих.

Основні критерії, які бралися до уваги розробниками рейтингу, є такі: якість наукових досліджень, оцінка рівня підготовки випускників, міжнародні зв'язки, якість освіти (викладання).

Якість наукових досліджень та рівень підготовки випускників є не зовсім об'єктивними параметрами, оскільки вони визначалися шляхом опитування, що ініціювалося тими, хто складав рейтинг. Однак велика кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні, та їх рівень експертної підготовки засвідчують зниження суб'єктивного фактора в цьому оцінюванні.

Враховуючи світовий досвід, європейські університети виділили один з основних показників якості освіти – індекс цитування наукових праць, який показує науковий потенціал вченого, кафедри, університету і країни в цілому. Це найбільш вагомий показник якості, що достатньо легко формалізується.

Міжнародні зв'язки університетів розраховувалися з огляду на два показники – відсоток іноземних викладачів серед професури та відсоток іноземних студентів.

Якість освіти визначалася співвідношенням кількості викладачів та студентів.

Тими, хто складав рейтинг, було відмічено ряд параметрів, які не бралися до уваги під час проведення оцінювання, але які також можуть бути важливими та використовуватися в майбутньому.

Метою даного теоретичного матеріалу є відповідь на запитання, що стосуються забезпечення якості освіти в Україні – виявлення недоліків та формування рекомендацій щодо удосконалення технології забезпечення якості національної освіти через процедури акредитації, ліцензування[191] та рейтингування вищих навчальних закладів[214] України.

10.2 Сучасний стан та процедури забезпечення якості освіти в Україні

Вища освіта[174] – це рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання[203], який ґрунтується на повній загальній середній освіті та завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.

Завдання системи вищої освіти – підготовка фахівців до наступної професійної діяльності, відтворення, розвиток і передача новим поколінням досягнень науки, техніки та культури, формування гуманістичних світоглядних принципів.

Підготовка фахівців із вищою освітою в Україні забезпечується ступеневою системою.

Освітні рівні вищої освіти – неповна вища освіта, базова вища освіта, повна вища освіта.

Освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр[192].

Напрями та спеціальності підготовки фахівців затверджує Кабінет Міністрів України. Напрями підготовки об'єднують декілька спеціальностей. Програми підготовки бакалаврів кожного напрямку мають спільну нормативну частину підготовки.

Вищий навчальний заклад – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання[202], виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність.

Статус вузу – I, II, III і IV-й рівень акредитації[217] визначає право реалізувати програми підготовки молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів відповідно.

Мета діяльності вищого навчального закладу – забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України.

Ліцензування[191] – процедура визнання[174] спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Акредитація[169] – процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Суб'єкти навчально-виховного процесу – студенти (слухачі), курсанти, екстерни, асистенти-стажисти, інтерни, клінічні ординатори, здобувачі, аспіранти (ад'юнкти) та докторанти.

Педагогічну діяльність у вищих навчальних закладах I і II-го рівнів акредитації здійснюють педагогічні працівники, у вищих навчальних закладах III і IV-го рівнів акредитації та закладах післядипломної освіти – науково-педагогічні працівники – асистент, викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідуючий кафедрою, декан, проректор, ректор.

Учасники навчально-виховного процесу повинні дотримуватись відповідних обов'язків і мають визначені права.

Основу механізму регламентації діяльності вищих навчальних закладів становлять процедури ліцензування[191] та акредитації. Але державна акредитація[169] не відміняє і не підміняє собою громадську акредитацію, яка може проводитися професійною спільнотою, відповідними асоціаціями. Особлива роль державної акредитації в нашій країні полягає в тому, що вона гарантує відповідність якості та рівня навчання державним вимогам, а випускники навчальних закладів, що навчалися за акредитованими спеціальностями, мають право на отримання документа про освіту державного зразка.

Міністерством освіти і науки України (МОН України) ініційовано широке обговорення в освітніх колах питання удосконалення системи ліцензування[191] і акредитації навчальних закладів та шляхів їх демократизації, спрощення процедури, посилення відповідальності міністерства як державного органу управління освітою, зменшення фінансових витрат навчальних закладів.

На сьогодні розроблено ряд нормативно-правових документів стосовно акредитації навчальних закладів, а також накопичений значний досвід її проведення. Тому з'явилася можливість подальшого упорядкування та уніфікації процедури акредитації.

В Україні ефективність роботи навчальних закладів та якість освіти, яку вони надають, визначається за допомогою процедур акредитації та ліцензування[191]. Прозорість процесів акредитації та ліцензування[191] забезпечується оприлюдненням матеріалів самоаналізу навчальних закладів та результатів цих процедур. Зараз ці процедури проводить МОН.

Метою такого підходу є забезпечення виконання державних вимог до акредитації напрямів підготовки, спеціальностей та вищих навчальних закладів, удосконалення порядку акредитації, підвищення якості підготовки фахівців з вищою освітою, забезпечення прозорості, об'єктивності, гласності та наближення вітчизняної процедури акредитації до європейських та світових вимог. Досягнення мети реалізується через наближення процедури проведення акредитації до процедур, що існують у провідних країнах Європи та світу.

Посібник враховує досвід роботи міністерства і Державної акредитаційної комісії України у питаннях акредитації, пропозиції та зауваження навчальних закладів щодо чинного порядку акредитації, а також досвід іноземних держав.

Документ передбачає комплексне оцінювання всіх напрямків діяльності навчального закладу та його структурних підрозділів, встановлює умови прийняття рішень про акредитацію, відмову в акредитації або умовну акредитацію. Визначено, що основними показниками, які аналізуються під час проведення акредитації, є рівень наукової діяльності навчального закладу, відповідності діяльності навчального закладу Ліцензійним умовам надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, рівень і якість підготовки студентів за напрямом підготовки, спеціальністю, що акредитується, та ефективність внутрішньої системи управління якістю.

Встановлюється вимога щодо оприлюднення проведеного самоаналізу навчального закладу перед його поданням до міністерства, а також оприлюднення кінцевого результату акредитації. Проект передбачає більш широке залучення громадськості та роботодавців до процесу підготовки навчального закладу до акредитації, та до прийняття рішення щодо акредитації. Комплексне вивчення діяльності навчальних закладів дасть змогу провести більш чіткий моніторинг[199] всіх навчальних закладів України та підготувати об'єктивні дані для складання рейтингу вищих навчальних закладів. Прийняття постанови дозволить розширити практику соціального партнерства вищих навчальних закладів з громадянами, роботодавцями і соціальними об'єднаннями та залучення їх до процесу вироблення і прийняття рішень щодо підвищення якості підготовки фахівців, забезпечення регіональних ринків праці висококваліфікованими фахівцями.

У Законі «Про вищу освіту» зазначено, що акредитація[169] вищого навчального закладу – це державно-громадське визнання[174] його спроможності провадити освітню діяльність відповідно до стандартів вищої освіти і державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Процедура акредитації, згідно з чинним законодавством має такі особливості:

1) до МОН надається звіт про діяльність за напрямом підготовки чи спеціальністю або навчального закладу, що акредитується, з моменту отримання ліцензії або за період, який пройшов з часу попередньої акредитації. Структуру та зміст звіту визначає МОН. Звіт має бути схвалений вченою (педагогічною) радою навчального закладу та оприлюднений в порядку, визначеному МОН;

2) до МОН надається перелік зауважень (приписів) контролюючих державних органів, претензії юридичних та фізичних осіб щодо освітньої діяльності навчального закладу, заходи щодо їх усунення та інформація про хід виконання цих заходів;

3) після одержання усіх матеріалів МОН у 20-денний термін проводить їх попередню експертизу, а умови відповідності поданих матеріалів чинному законодавству та вимогам МОН, формує експертну комісію, яка проводить акредитаційну експертизу;

4) експертна комісія визначає ефективність внутрішньої системи управління якістю освіти в навчальному закладі. Термін роботи комісії у навчальному закладі не має перевищувати 10 днів;

5) за результатами акредитаційної експертизи експертна комісія МОН готує мотивовані висновки щодо акредитації напряму підготовки чи спеціальності та навчального закладу, ознайомлює з ними керівника навчального закладу;

6) експертна рада ДАК проводить аналіз матеріалів, зазначених у пункті 15 проекту Положення, висновок експертної комісії ф подає свої пропозиції на засіданні ДАК щодо акредитування навчального закладу;

7) відшкодування витрат, пов'язаних з проведенням акредитації, видачею сертифіката (дубліката), здійснюється за рахунок навчального закладу, що заявив про свою акредитацію, за кошторисами, складеними відповідно до нормативів, встановлених МОН за погодженням з Мінфіном.

Щодо процедури ліцензування[191], Міністерством освіти і науки України прийнято положення, яке орієнтує цю процедуру на потреби ринку праці. Кабінетом Міністрів України 8 липня 2007 року постановою №1019 затверджено Положення про ліцензування[191] діяльності з надання освітніх послуг. Це Положення врахувало досвід роботи міністерства, регіональних органів управління освітою, навчальних закладів. Положення встановлює процедуру самооцінки спроможності суб'єктів освітньої діяльності щодо надання освітніх послуг, проведення ліцензійної експертизи, прийняття рішень, а також прийняття рішень про обмеження діяльності суб'єктів у сфері освіти.

Принциповою відмінністю нового порядку є те, що процедура ліцензування[191] передбачає два етапи. Перший етап – аналіз ринку праці та ринку освітніх послуг регіону, потреби роботодавців у відповідних фахівцях, запити населення в отриманні відповідної освіти, самоаналіз навчального закладу, визначення власного рівня забезпеченості та відповідності даного забезпечення вимогам щодо ліцензування[191] певної діяльності або визначення заходів, необхідних для підготовки всього необхідного для ліцензування[191]. Підсумком першого етапу є звернення навчального закладу до органу ліцензування[191] із обґрунтуванням своїх намірів ліцензуватися та отримання від нього згоди або аргументованої відмови.

Другий етап, за умови отримання навчальним закладом згоди органу ліцензування[191] на проведення самого ліцензування[191], є безпосередньо ліцензування[191], яке включає процедури проведення ліцензійної експертизи та прийняття відповідних рішень за наслідками експертизи.

Переваги для суб'єктів господарювання у сфері освітньої діяльності (навчальних закладів) полягають у тому, що навчальний заклад до моменту отримання принципової згоди органу ліцензування[191] може не витратити великих коштів на реалізацію проекту. Раніше навчальний заклад ще до подачі до органу ліцензування[191] заяви про видачу ліцензії вже зобов'язаний був мати забезпечення відповідно до Ліцензійних умов надання освітніх послуг, що потребувало великих затрат фінансових, матеріальних, людських тощо. При цьому на кінцевому етапі ліцензування[191] могло бути прийняте рішення про

недоцільність надання ліцензії на ті чи інші освітні послуги. Таким чином, всі затрати виявлялися марними.

Важливим є те, що передбачено більш широке залучення громадськості у процесі підготовки навчального закладу до ліцензування[191] та при прийнятті рішення про надання ліцензії чи про відмову у наданні ліцензії.

10.3 Сутність акредитації

У відповідності з Законом "Про вищу освіту" вищий навчальний заклад (далі ВНЗ) – це такий освітній або освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певним освітнім та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання[203], виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність.

Акредитація[169] – процедура надання ВНЗ певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Можуть акредитуватися спеціальності[219], напрям підготовки і весь навчальний заклад.

Акредитація ВНЗ – це державне визнання[174] його статусу (рівня акредитації). Акредитація[169] закладу здійснюється протягом навчального року.

Акредитація[169] спеціальності з певного напрямку – це державне визнання[174] відповідності рівня підготовки (перепідготовки) фахівців з цієї спеціальності державним вимогам. Акредитація[169] спеціальності проводиться після (або в період) закінчення терміну навчання[202] фахівців у ВНЗ за цією спеціальністю.

Акредитація[169] здійснюється згідно з "Положенням про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах". Під час акредитації проводиться акредитаційна експертиза, для здійснення якої формується експертна комісія.

ВНЗ може бути акредитованим за певним рівнем акредитації, якщо не менше двох третин спеціальностей, за якими ВНЗ провадить освітню діяльність, є акредитованими за цим рівнем.

Рівень спроможності ВНЗ певного типу провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, визначається рівнем акредитації. Закон "Про вищу освіту" встановлює чотири рівні акредитації ВНЗ.

ВНЗ має право видавати документ про вищу освіту державного зразка тільки з акредитованого напрямку або спеціальності.

10.4 Порядок проведення акредитації

Порядок проведення акредитації регламентований "Положенням про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах".

Акредитація[169] проводиться з ініціативи навчального закладу. Акредитація ВНЗ у цілому або окремої спеціальності складається з таких етапів:

1. Проведення самоаналізу.
2. Подання заяви про проведення акредитаційної експертизи та матеріалів акредитаційного самоаналізу до управління ліцензування[191] та акредитації МОН України.
3. Управління ліцензування[191], акредитації та нострифікації МОН України у 10-денний термін проводить попередню експертизу і у разі відповідності поданих матеріалів вимогам формує склад експертної комісії МОН для перевірки стану справ на місці.
4. Навчальний заклад перераховує на рахунок ДАК кошти на організаційне забезпечення проведення акредитації.
5. Після переведення платежу на рахунок Державної акредитаційної комісії України (ДАК) міністерство видає наказ про проведення експертизи та направлення експертів до ВНЗ.
6. Проведення експертами МОН акредитаційної експертизи ВНЗ та підготовка експертних висновків.
7. За результатами експертизи експертна комісія готує мотивований висновок про можливість акредитації ВНЗ (спеціальності), ознайомлює його під підпис з керівництвом ВНЗ і залишає у ВНЗ копію висновку. Голова експертної комісії у тижневий термін після закінчення роботи передає експертний висновок до ДАК. Також ВНЗ передає до ДАК акредитаційну справу, доповнену матеріалами перевірки.
8. Розгляд справи на експертній раді ДАК у присутності представників ВНЗ. Підготовка проекту рішення на засіданні ДАК.
9. Розгляд справи на засіданні ДАК. Відсутність представників ВНЗ не може бути причиною неприйняття рішення.
10. Затвердження рішення ДАК Міністерством освіти і науки України.
11. Оформлення в ДАК сертифіката про акредитацію.

10.5 Проведення самоаналізу вищого навчального закладу та спеціальності

Самоаналіз потрібен ВНЗ для того, щоб впевнитися у відповідності показників своєї роботи критеріям акредитації та вимогам нормативних документів, які регламентують роботу ВНЗ.

Показники діяльності ВНЗ з організації підготовки фахівців за спеціальністю, що акредитується, мають повністю відповідати Критеріям та

вимогам до акредитації підготовки фахівців відповідних рівнів, які затверджені ДАК України.

Повторне проведення акредитації у разі негативного рішення ДАК можливе за умов усунення недоліків, але не раніше, ніж через рік після прийняття такого рішення.

Самоаналіз – це системний та комплексний аналіз всіх складових діяльності ВНЗ, його структурних підрозділів, який проводить сам ВНЗ з метою визначення відповідності показників його діяльності вимогам чинних нормативних документів щодо акредитації. Самоаналіз як форма самоконтролю здійснюється у рік проведення акредитації. Аналізуються показники роботи ВНЗ за останні три роки.

Якщо у структурі ВНЗ є навчальні заклади нижчого рівня акредитації, вони готують окремий звіт, як складову частину загального звіту.

Під час проведення самоаналізу, ВНЗ відображує у звіті такі показники, які є критеріями оцінювання його роботи:

1. Загальна характеристика навчального закладу.
2. Дані про формування контингенту студентів.
3. Зміст підготовки фахівців.
4. Організаційне та навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу.

10.6 Необхідність реформування галузі вищої освіти

Організація ліцензійно - акредитаційних процесів є основою регулювання освітньої діяльності та забезпечення державних стандартів у галузі освіти України. Необхідність вирішення проблем підвищення якості цих процесів, як складової частини управління, зумовлено деякими особливостями.

Насамперед, Україна має нерозвинену і недосконалу нормативну базу, оскільки темпи реформування галузі до останнього часу залишались повільними і, більше того, гальмували вирішення питань, які стоять на часі.

За даними державної статистики сьогодні система вищої освіти налічує 966 вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації (училища, технікуми, коледжі, інститути, академії, університети), з них 619 вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, в тому числі 531 державної форми власності. Загальна чисельність студентів таких закладів становить 548 тис. осіб.

Мережа вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації налічує 347 закладів, у тому числі 233 державної форми власності. Серед них функціонує 166 університетів, 62 академії, 119 інститутів та 2 консерваторії.

В університетах, академіях, інститутах навчається 2,7 млн. молодих людей.

Про необхідність реформування галузі вищої освіти свідчать і самі факти прийняття таких документів:

- 1) Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002;

2) Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 р. № 49;

3) Указ Президента України від 17.02.2004 р. № 199/2004 “Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України”;

4) Державна програма розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. № 1183;

5) Державна цільова науково-технічна та соціальна програма “Наука в університетах” на 2008-2012 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1155.

6) Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1258 від 20. 12. 2010 р. «Щодо Плану реалізації завдань, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1728«Про затвердження плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року»

І це далеко не повний перелік лише програмних документів з реформування галузі вищої освіти.

Приєднання України у 2005 році до Болонського процесу «змінило» курс[190] реформування галузі вищої освіти в новому напрямку – інтеграції української системи вищої освіти до загальноєвропейської, яка сама перебувала і перебуває в стадії реформування на проголошених у відповідних конвенціях принципах.

Протягом всього періоду реформування галузі вищої освіти було проведено дуже багато різних нарад, наукових конференцій, «круглих столів», парламентських слухань, під час яких свої думки щодо шляхів реформування галузі вищої освіти висловлювали міністри освіти і науки, керівники профільного комітету Верховної Ради України, народні депутати України, керівники провідних вищих навчальних закладів, видатні науковці, науково-педагогічні та педагогічні працівники, а також інші фахівці (спеціалісти, експерти) у галузі вищої освіти.

Крім того, на тему реалізації в Україні принципів Болонського процесу та шляхів покращення освітньої діяльності вищих навчальних закладів і підвищення якості здобутої в них вищої освіти було написано багато наукових робіт.

Проте, як відзначив Президент України В.Ф.Янукович у своєму виступі на засіданні Громадської гуманітарної ради 26 серпня 2010 року, жодна з освітніх реформ у минулі роки не була реалізована в повному обсязі, у результаті чого накопичилася низка проблем, які необхідно невідкладно вирішувати.

Основною проблемою «пробуксовування» всіх реформ у галузі вищої освіти, на думку багатьох фахівців, є те, що університети залишаються низовими елементами жорстко регламентованої, ієрархічної та централізованої системи, в якій відповідальність за кінцевий освітній результат розсіяна між багатьма державними інституціями, а влада – як центральна, так і місцева – і далі має всі можливості втручатись у внутрішньо університетське життя.

Такий висновок українських фахівців кореспондується з аналітичним висновком директора Центру досліджень вищої освіти (м. Прага) Хелени Себкової, яка відзначила, що у 70–80-х роках минулого століття низка національних систем вищої освіти зазнала значних змін. Загальним для всіх країн було істотне скорочення державного впливу і перехід від державного контролю до самоуправління ВНЗ.

За час існування нинішньої системи ліцензування[191] та акредитації відбулися певні зміни в законодавчій базі з питань ліцензування[191].

Отже, від високих матерій переходимо безпосередньо до виконавців процесу, для яких чергова акредитація[169] перетворюється на дамoclів меч.

Необхідність багаторазової присутності керівників навчального закладу на різних етапах розгляду справи в розгалуженій системі «навчальний заклад - Міністерство освіти і науки України - фахові ради - ДАК - отримання ліцензій» потребує значних витрат на їх відрядження, що погіршує фінансовий стан навчального закладу, а в деяких випадках і унеможлиблює таку діяльність.

Невід'ємною складовою зазначених вище процесів є велика кількість безсистемних дій, необхідність надання різного роду інформації, довідок, які переважно дублюють одна одну і нічого, крім зайвого навантаження на навчальний заклад, не несуть. Наприклад, навчальним закладам державної форми власності немає ніякого сенсу подавати відомості про керівників, а тим більше додавати статут, довідку про державну реєстрацію цього закладу, документи, які засвідчують рішення про створення навчального закладу, право володіння (користування) приміщенням для здійснення навчально-виховного процесу, зазначати банківські реквізити, ідентифікаційний код тощо.

З огляду на вищевикладене Національний гірничий університет, неодноразово звертаючись із своїми пропозиціями до Міносвіти, пропонує **Концепцію щодо реорганізації системи ліцензування[191] та акредитації навчальних закладів.**

Нагальне потребують перегляду діючі критерії та вимоги до ліцензування[191] і акредитації підготовки фахівців відповідних рівнів, оскільки встановлені норми не відповідають вимогам сьогодення та, по суті, блокують розвиток освіти. По-перше, ці норми є сталими і майже однаковими для відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів для різних напрямів (спеціальностей). Разом з тим, зрозуміло, що вимоги до кількості викладачів вищої кваліфікації з таких напрямів, як «Фізичне виховання» та «Комп'ютерні науки» повинні бути різними. По-друге, відсутнє наукове обґрунтування цих норм. Так норми вимагають наявності 70 % кандидатів наук і доцентів, які повинні працювати в акредитованому за IV рівнем навчальному закладі. Якщо врахувати, що кількість докторів наук та професорів повинна складати 10 %, то на асистентів, старших викладачів без наукового ступеня, викладачів залишається 20 %. Виникає питання, хто буде проводити лабораторні, практичні заняття, тренінги, заняття з фізичної культури тощо? Чи досить цих 20 % для виховання молодого покоління викладачів? Виходячи з наведеного, навчальний заклад вимушений тримати на роботі будь-якого кандидата чи доктора наук, незважаючи на його ставлення до викладання та наукової роботи.

Зайвим, з логічної точки зору, є також подання на розгляд при акредитації навчального закладу пакету комплексних кваліфікаційних завдань. Оскільки, по-перше, це вид додаткового іспиту, що не передбачений навчальним планом, по-друге - рівень комплексно-кваліфікаційних завдань кожного навчального закладу залежить від рівня професорсько-викладацького складу, що його готує, і таким чином визначення рівня фахової підготовки студента є неоднозначним. Незрозумілою є вимога надання комплексно-кваліфікаційних завдань при ліцензуванні, коли навчальний заклад лише планує здійснювати освітню діяльність,

Потребує вдосконалення процедура проведення фахової експертизи при ліцензуванні та акредитації. Існуюча система значно затягує термін проведення ліцензування[191] та акредитації, ускладнює процедуру і в багатьох випадках вносить елементи монополізму та необ'єктивності у вирішення зазначених питань.

Наступне питання, яке потребує висвітлення, містить невизначеність статусу прав та обов'язків поза базових (зовнішніх) структурних підрозділів вищих навчальних закладів та комплексів (відсутні положення про навчально-консультаційний пункт, про навчально-виробничий комплекс, про регіональне відділення вищого навчального закладу, про представництво вищого навчального закладу, про центр професійно-технічної освіти) що, у частині здійснення освітньої діяльності без ліцензії, призводить до порушень чинного законодавства, зокрема ст. 18 Закону України «Про освіту». У зв'язку з цим у суспільстві постають питання, на якій підставі тим чи іншим підрозділом здійснюється діяльність, пов'язана з наданням освітніх послуг, за рахунок яких ліцензійних обсягів і таке інше.

Зволікання із вирішенням зазначених проблем, відсутність чіткої нормативної бази регулювання взаємовідносин у цій сфері матиме негативні наслідки для розвитку галузі.

Сукупність вищезазначених проблем, які вирішуються шляхом впровадження практики інструктивних листів, розв'язати частковими організаційно-правовими рішеннями неможливо, тому постає питання вирішення їх у законодавчому порядку.

Останнє твердження ґрунтується на тому, що за інших умов втрачаються реальні можливості державного регулювання, а саме:

- необхідність посилення державного контролю за процесами ліцензування[191] та акредитації і забезпечення прав громадянина щодо якості надання освітніх послуг;
- розвиток навчальних закладів за схемами та на умовах, прийнятих для установ з тривалим навчальним циклом, орієнтованих на перспективу;
- організаційні можливості інтеграції в світову систему освіти,
- правового супроводу освітньої діяльності, набуття поглибленого рівня знань.

Зважаючи на викладене, пропонується наступна система ліцензування[191] та акредитації навчальних закладів.

Ліцензування[191] — це система державного визнання[174] спроможності навчального закладу здійснювати освітню діяльність за заявленими обсягами підготовки відповідно до державних вимог щодо кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Ліцензування[191] напрямів (спеціальностей) здійснювати за схемою: «заявник – МОН - експертні комісії – ДАК - МОН».

Експертні комісії мають формуватися за напрямами (спеціальностями) і складатися з провідних фахівців навчальних закладів різних форм власності і наукових установ, членів науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки, органів управління освітою, спеціалістів Державної інспекції навчальних закладів тощо, які мають відповідну спеціальну освіту, високу професійну кваліфікацію, практичний досвід роботи та володіють необхідними знаннями та навичками здійснення ліцензійної та акредитаційної експертизи. Список експертів формується за поданням керівників та вчених рад відповідних установ та затверджується наказом Міністра освіти і науки України. При здійсненні ліцензійної (акредитаційної) експертизи експерти отримують матеріальне відшкодування за виконану роботу, яке має розраховуватись за погодинною системою оплати праці. При виконанні своїх обов'язків експерти керуються Положенням, затвердженим МОН (Додаток 1). Термін роботи експертів МОН безпосередньо в навчальних закладах при ліцензуванні однієї спеціальності не може перевищувати 2 (як варіант 3) повних робочих днів. Таким чином, загальна середня вартість ліцензійної експертизи (з урахуванням вартості проїзних квитків, супроводження процесу ліцензування[190]) не буде перевищувати:

$8 \text{ (годин)} \times 2 \text{ (дні)} \times 3 \text{ (особи)} \times 7.2 \text{ (поч.ставка проф.)} + 300 \text{ (~вартість дороги)} + 340 \text{ (супроводження процесу ліцензування[190])} = \sim 1000 \text{ гр.}$

Це значно менше, ніж середня вартість ліцензійної експертизи на сьогодні.

Оплата ліцензійної експертизи здійснюється через рахунок ДАК відповідно до затвердженого кошторису (Додаток 2). МОН здійснює періодичне навчання[203] експертів, забезпечує їх необхідною інформацією. Експертні комісії формуються в кількості не більше 3 осіб на одну спеціальність[218]. Якщо експертній перевірці підлягають декілька спеціальностей одного напрямку, кількість експертів може бути зменшена, а їх склад формується з фахівців даного напрямку. Кандидатури експертів попередньо погоджуються з керівництвом навчального закладу. В разі незгоди керівника вузу щодо окремих кандидатур експертів він може надіслати до МОН аргументоване подання на заміну експерта.

Експертні комісії здійснюють перевірку, заявленого напрямку (спеціальності) за умови відшкодування витрат з боку навчального закладу та відповідного наказу МОН.

Мотивований висновок щодо результатів перевірки експертні комісії передають до МОН. Структура висновків експертних комісій затверджена протоколом ДАК № 10 від 14.10.1997 р. Позитивне рішення експертної комісії можливе тільки за умовою виконання всіх критеріїв та вимог щодо

ліцензування[191] спеціальностей відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. Ліцензійні (як і акредитаційні) справи не повинні мати зайвої інформації. Так, для державних навчальних закладів немає сенсу подавати інформацію на керівника (документи про освіту, вчене звання тощо) і додавати статут, довідку про державну реєстрацію, документ на право володіння приміщеннями та ін.

Система критеріїв та вимог повинна бути обґрунтованою і адаптованою до певного напрямку або спеціальності, повинна мати однозначну методику розрахунку всіх показників.

Започаткуванню навчальним закладом нового напрямку (спеціальності) повинен передувати тривалий процес щодо його кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Тому доречною була б попередня публікація таких відомостей в "Бюлетені Міністерства освіти і науки" для інформування громадськості.

"Бюлетень МОН" (або ДАК) пропонується видавати раз на два місяці і друкувати в ньому інформацію щодо нормативних документів, затверджених ДАК, всіх навчальних закладів (I-IV рівнів), які порушують питання ліцензування[191] та акредитації спеціальностей, акредитації в цілому; прийнятих рішень з цих питань.

До складу редакційної колегії мають входити члени ДАК. Голова - відповідно голова ДАК або його перший заступник. Технічний персонал формується за рахунок вакантних посад ДАК.

Започаткування такого видання в значній мірі дозволило б вирішити питання «інформаційного вакууму» щодо зазначеної проблеми, підвищити авторитет МОН та сформувати за рахунок ще додаткових платних послуг певний фінансовий резерв на здійснення процедури перевірки навчальних закладів.

Ліцензування[191] напрямів (спеціальностей) в національних вищих навчальних закладах проводиться за спрощеною процедурою без відповідної перевірки експертними комісіями.

Термін дії ліцензії повинен відповідати терміну навчання[203] за даним освітньо-кваліфікаційним рівнем. (При отриманні акредитаційного сертифіката термін дії ліцензії автоматично подовжується на термін дії сертифіката).

Таким чином процес ліцензування[191] напрямів (спеціальностей) пропонується здійснювати за такою схемою в зазначених термінах:

заявник подає оформлену заяву до МОН;

- експерти управління ліцензування[191] та акредитації МОН протягом одного тижня здійснюють попередню експертизу справи і формують склад експертної комісії для її опрацювання та перевірки на місці;

- в разі відсутності заперечень до складу комісії від керівництва навчального закладу останній перераховує на рахунок ДАК кошти на відрядження експертів, а МОН готує наказ (розпорядження) на таке відрядження;

- експертна комісія прибуває до навчального закладу, де здійснює перевірку і протягом 10 днів і готує мотивований висновок;

- після перевірки висновок із ліцензійною справою подається до експертної комісії ДАК, а бухгалтерія ДАК здійснює розрахунок фактичних витрат, які має сплатити навчальний заклад;

- експертна рада ДАК на найближчому засіданні (засідання раз на місяць) розглядає ліцензійну справу і готує рішення до ДАК;

- ДАК (засідання раз на місяць) розглядає справу і вносить пропозиції до МОН.

Кожному члену ДАК роздаються висновки експертної комісії. Доповідь робить голова експертної ради ДАК. Ліцензійна справа повинна знаходитися в ДАК під час її розгляду на засіданні ДАК.

Акредитація[169] напрямів (спеціальностей) навчальних закладів здійснюється за схемою: «заявник – МОН - експертні комісії -ДАК (експертні ради)- рішення ДАК».

Акредитація - підтвердження здатності ВНЗ здійснювати підготовку фахівців на рівні державних вимог з певного напрямку (спеціальності)- інститут державно-громадського визнання[174] такого статусу. Тому схема її здійснення залишається без змін, за виключенням:

1. Акредитаційна експертиза проводиться експертними комісіями, які працюють в навчальному закладі на завершальному етапі навчання[203] протягом одного тижня, в тому числі і при захисті дипломних проектів (робіт), а також під час атестаційних іспитів. Аналіз змісту дипломних проектів, їх актуальність, рівень використання обчислювальної техніки та інші показники в комплексі із іншими чинниками можуть слугувати підставою для позитивного вирішення питання акредитації. Підставою для позитивного рішення експертної комісії є відповідність реальних показників критеріям та вимогам до акредитації підготовки фахівців відповідних рівнів (Додаток 4). В порівнянні з діючими критеріями та вимогами пропонується зменшити кількість осіб, які працюють в навчальному закладі на постійній основі та на засадах внутрішнього сумісництва з 80 до 40%, оскільки це загальна тенденція розвитку світової вищої освіти, а також зменшити вимоги щодо якості виконання контрольних завдань з 70 до 50%. Завищені вимоги спонукають навчальні заклади на подання заздалегідь недостовірної інформації.

Тестування професійних знань студентів здійснюється в процесі захисту дипломних проектів, а також випускних атестаційних іспитів.

Це дає можливість приймати рішення за результатами першого випуску і не спонукати випускників на довгострокове очікування дипломів. В разі невиконання акредитаційних вимог студенти мають право на освітньо-кваліфікаційну атестацію в іншому, акредитованому, навчальному закладі.

2. Скасовується інститут виконання студентами комплексних кваліфікаційних робіт, оскільки, по-перше, він не передбачений навчальним планом, по-друге, він "адаптований" під рівень професорсько-викладацького складу і ,на сьогодні, не має статусу нормативного документу.

3. Необхідною умовою акредитації напрямку (спеціальності) є позитивні висновки комісії, яка здійснювала поточну його перевірку на виконання ліцензійних вимог хоча б один раз за термін навчання[203]. Така перевірка

може здійснюватись Державною інспекцією навчальних закладів. Управлінням ліцензування[191] та акредитації або спільною комісією із залученням спеціалістів науково-методичних комісій МОН. Якщо комісією були зроблені зауваження до етапу акредитації, недоліки мають бути опрацьовані і виправлені.

Таким чином, процедура акредитації спеціальності здійснюється за існуючою схемою.

Термін дії сертифікату про акредитацію має бути 5 років, для національних вищих навчальних закладів – 10 років

Акредитація[169] спеціальностей національних навчальних закладів має проводитись за результатами самоаналізу навчального закладу.

Передумовою акредитації навчального закладу в цілому повинна бути відповідна інформація в "Бюлетені Міністерства освіти і науки".

3. Умови реалізації Концепції.

1. В штатному розписі управління створити аналітично-експертний відділ в кількості 12 осіб (з урахуванням кількості напрямів, спеціальностей, освітньо-кваліфікаційних рівнів). ДАК не є структурним підрозділом МОН, тому працівники ДАК не можуть виконувати функції органу ліцензування[191] (Закон України "Про ліцензування[191] певних видів господарської діяльності"). Співробітники цього відділу мають залучатися до перевірки діяльності навчальних закладів.

2. Питання ліцензування[191] та атестації професійно-технічних навчальних закладів передати на рівень областей, як це зроблено для загальноосвітніх шкіл.

3. Збільшити штат бухгалтерії ДАК для оперативного опрацювання всіх питань фінансової діяльності.

4. При ДАК створити інформаційно-консультативний відділ для надання відповідних послуг навчальним закладам, а також проведення семінарів з цих питань.

5. Організувати видання інформаційного вісника "Бюлетень Міністерства освіти і науки України".

4. План реалізації концепції

Після схвалення концепції необхідно:

- інформувати громадськість через ЗМІ;
- розробити, із залученням науково-методичних комісій, обґрунтовані критерії щодо ліцензування[191] (акредитації) напрямів (спеціальностей);
- сформулювати банк експертів;
- здійснити організаційне забезпечення (організувати штаб, провести його навчання[203]);
- підготувати відповідний проект Постанови Кабінету Міністрів України після публікації Закону «Про вищу освіту».

Доречі, законопроект про вищу освіту (Лист МОН «Щодо проекту Закону України «Про вищу освіту» (нова редакція) від 08.11.2010 № 1/9-796)свідчить, що у Міністерства освіти і науки щонайменше специфічний погляд на поняття університетської автономії, який дуже малою мірою

відповідає європейським стандартам та вимогам, зокрема у формулюваннях документів Болонського процесу. А запропоновані МОН механізми поєднання освіти і науки в університетах є наперед нереалістичними, при цьому дедалі більш реальними є обмеження прав викладачів та студентів.

Попри відсутність жодних гарантій для викладачів, механізми контролю за їх роботою згідно з законопроектом тільки посилюються. Міністерським механізмом контролю за якістю викладання є насамперед ліцензування[191] та акредитація[169]. Попри заяви МОН про скасування рівнів акредитації, це зовсім не означає, що сама процедура акредитації не відбуватиметься. Водночас, акредитація[169] немає жодного дійсного стосунку до оцінки якості освіти на кафедрі чи факультеті.

10.7 Протиріччя процедури акредитації та механізми їх подолання

Сьогодні акредитація[169] відбувається таким чином: підходить час закінчення чинної акредитації і керівник кафедри зв'язується з МОН та Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти. Саме представники цього Інституту “курують” процес підготовки акредитаційної справи. Процес підготовки самої справи займає близького одного року. А це значить, що керівник кафедри чи іншого підрозділу, який проходить акредитацію, фактично не може займатися науковою діяльністю чи розвитком навчальних курсів, а повинен рік присвячувати заповненню табличок для “звіту про акредитаційний самоаналіз”. Сам звіт складає близько трьохсот сторінок з описом навчальних курсів, доступних в бібліотеці книжок та купи іншої інформації. Показово, що участь зовнішніх експертів в оцінці навчальних програм зводиться до одного відвідування університету та підписання звіту. Жодного реального контролю якості чи спроможності до надання освіти така акредитація[169] не забезпечує і не може забезпечити. Проте у запропонованому проекті закону жодного натяку на зміну процедури акредитації не передбачено. Безумовно, такі питання більшої мірою регулюються окремими приписами МОН і ВАКу, проте зважаючи на те, що перелік функцій ВАКу і МОН у законопроекті залишився тим самим, про зміни процедур оцінювання якості освіти у міністерстві ніхто не думав.

Так само залишається незмінною необхідність відповідності навчальних програм освітньо-кваліфікаційним характеристикам та освітньо-професійним програмам, затвердженими МОН. Тобто, експерти Міністерства освіти і науки розробляють вимоги щодо того, які дисципліни, в якому обсязі та на яких роках навчання[203] мають викладатися в університетах. І якщо при викладанні таких дисциплін як медицина чи ядерна фізика таке регулювання видається виправданим, то у випадку з гуманітарними та суспільними науками міністерські вимоги тільки обмежують кафедри, не даючи змоги розвивати певні напрямки через необхідність розпорошуватися на весь спектр предметів, затверджених невідомими експертами МОН.

Міносвіти хоче контролювати і зміст курсів. Суттєвою новацією законопроекту стала пропозиція затверджувати програми нормативних

навчальних дисциплін у міністерстві. У даному випадку вже йдеться не просто про впровадження бюрократичних перепон, а про прямий контроль за змістом курсів з боку міністерства. Чиновники втручаються не просто в управління навчальним процесом, а й у його зміст. На фоні задекларованого принципу університетської автономії таке регулювання виглядає відвертим знуцанням.

Безперечно, це не значить, що автоматично всі викладачі почнуть викладати те, що скажуть міністерські чиновники. Фактично це означатиме, що викладач, який хоче і надалі викладати за власною програмою, змушений буде звітувати за одною програмою, а викладати за іншою.

І хоча наразі йдеться тільки про затвердження програм з нормативних дисциплін, проте спрямованість думки міністерських чиновників є очевидною – максимальний контроль та уніфікація навчального процесу. Говорячи про вимоги ринку та університетську автономію, на ділі МОН у намаганні підняти якість освіти намагається зробити це старими і зрозумілими для всіх методами – написанням прямих вказівок викладачам.

Цікаво також, що законопроект передбачає розробку переліку спеціальностей, за якими може надаватись вища освіта[174]. Така новація з боку МОН ризикує остаточно перекреслити можливість існування окремих міждисциплінарних програм в університетах, що є загальним трендом у розвиткові освіти і науки в Європі та США.

Ліцензування[191], акредитація[169] та рейтингування мають свої особливості й відмінності. Загальна мета процедур - намагання забезпечити якість вищої освіти[224], загальна риса - використання вимог та показників, що визначають потенціал та ефективність діяльності вищих навчальних закладів з надання освітніх послуг. Але ізольованість та відсутність взаємозалежності процедур зменшує ефективність контролю якості надання освітніх послуг вищими навчальними закладами.

Як загальний чинник об'єднання ліцензування[191] акредитації та рейтингування (ЛАР) вищих навчальних закладів в єдину систему Національним гірничим університетом пропонується уніфіковані інформаційна база та методологія оцінювання, що є технологічно та економічно доцільним.

Нижче розглянуто результати інтеграції інформаційної бази поєднаної системи ЛАР з урахуванням протиріч практики з реалізації цих процедур.

1. Протиріччя практики з питань оцінювання діяльності при ліцензуванні, акредитації та рейтингуванні вищих навчальних закладів

Ліцензування[191]:

- невизначеність резерву ліцензованого прийому та граничного контингенту студентів вищого навчального закладу. Вищі навчальні заклади прагнуть збільшити контингент студентів з метою одержання фінансових ресурсів, але відсутність обмежень щодо ліцензованого обсягу прийому та контингенту студентів негативно впливає на якість навчання[203] через необхідність реалізації навчального процесу в декілька змін, обмеження доступу до інформаційних ресурсів;
- неможливість реалізації за юридичними чинниками ліцензійних умов щодо кадрового забезпечення. Формування кадрового забезпечення

можливе після одержання ліцензії та початку навчального року і має бути адекватним контингенту студентів та навчальному навантаженню. Отже контроль кадрового забезпечення навчального процесу та якості надання освітніх послуг має бути щорічним;

- відсутність контролю якості надання освітніх послуг впродовж дії терміну ліцензії. При негативному результаті акредитації студенти позбавлені можливості одержати диплом про вищу освіту. Виконання ліцензійних умов має здійснюватись щорічно.

Акредитація:

- недосконалість засобів діагностики рівня сформованості компетенцій випускників. Програми навчальних дисциплін розробляються як стандарти вищого навчального закладу, що заважає розробці засобів централізованого контролю;

- відсутність контролю державної атестації випускників (фактично рівень сформованості компетенцій випускника не визначається). Акредитація[169] напряму чи спеціальності здійснюється як правило до завершення теоретичного навчання[203], що не дає можливості перевірити її відповідність стандартам вищої освіти. Результати державної атестації фактично залишаються поза увагою;

- недосконалість критеріїв оцінки рівня наукової діяльності вищого навчального закладу як обов'язкової складової. Роль вищих навчальних закладів як громадського та наукового центру при акредитації вищого навчального закладу не враховується. Існують приклади акредитації на IV-й рівень вищих навчальних закладів, що не здійснюють наукову діяльність;

- невідповідність акредитаційних вимог до показників кадрового забезпечення навчального процесу чинним нормативам, що затверджені КМ України. Кадрове забезпечення навчального процесу визначається кількістю посад науково-педагогічних працівників і залежить від контингенту студентів, форми навчання[203] та напряму підготовки.

Рейтингування:

- номенклатура індикаторів чинної системи рейтингування не містить багатьох чинних ліцензійних та акредитаційних індикаторів;

- основний масштабний показник «кількість штатних науково-педагогічних працівників» не виключає можливість одержання різних значень індикаторів через вірогідність роботи шатного викладача на частку ставки. Важливим індикатором кадрового забезпечення має бути «укомплектованість навчального процесу науково-педагогічними працівниками»;

- складність використання результатів рейтингування для розробки стратегій розвитку через обмежений доступ до індикаторів системи. У засобах масової інформації висвітлюється лише рейтингові індекси за тематичними напрямками. Але інформація про індикатори системи (вищі навчальні заклади або група) більш важливі. Вони визначають середні значення системи та є орієнтиром, ліцензійним або акредитаційним нормативом.

2. Механізми подолання протиріч практики

Подолання протиріч практики пропонується через наступні заходи:

- упорядкування показників та індикаторів діяльності вищого навчального закладу з метою створення єдиної системи ліцензування[191], акредитації та рейтингування (ЛАР);
- формування уніфікованої інформаційної бази оцінювання потенціалу та результативності діяльності вищих навчальних закладів для процедур ЛАР на основі систематичності та прозорості контролю забезпечення якості вищої освіти;
- оприлюднення інформаційної бази показників та індикаторів діяльності на сайтах вищих навчальних закладів;
- контроль достовірності показників діяльності вищих навчальних закладів органами управління вищою освітою та незалежними агенціями;
- уніфікація методології оцінювання потенціалу та результативності при процедурах ЛАР;
- адаптація стандартів вищої освіти до системи ЛАР.

4. Формування уніфікованої системи показників та індикаторів потенціалу й результативності

В основу формування доцільно покласти чинну систему МОН з рейтингування вищих навчальних закладів[214] (керівник розробки – В.А. Ямковий). З існуючих система МОН найбільш об'єктивна завдяки врахуванню всіх складових діяльності навчальних закладів, що впливають на забезпечення якості вищої освіти, та відсутності впливу на результати рейтингування людського фактору.

Інтеграція абсолютних показників ліцензування[191] освітніх послуг, акредитація[169] напрямів, спеціальностей та рейтингування вищих навчальних закладів[214] передбачає зміни номенклатури тематичних напрямів, показників та індикаторів оцінювання.

Підсумовуючи викладене, можна сформулювати такі висновки і пропозиції щодо основних засад реформування галузі вищої освіти в Україні:

1. Необхідно змінити адміністративно-імперативний метод регулювання суспільних відносин у галузі вищої освіти (метод владних приписів, метод субординації, метод централізованого регулювання) на диспозитивний (метод автономії, метод координації, метод децентралізованого регулювання), що характеризується юридичною рівністю сторін (учасників суспільних відносин) і передбачає свободу вибору вищими навчальними закладами стратегії і тактики своєї статутної діяльності, здійснення ними управління на засадах незалежності та самоврядування, вільне укладання угод з будь-якими фізичними та юридичними особами тощо.

2. Необхідно змінити державне управління у галузі вищої освіти на державно-громадське, що передбачає передачу частини повноважень профільного міністерства до громадських самоврядних утворень. На першому етапі мова може йти про формування Державної акредитаційної комісії на паритетній трьохсторонній основі – з представників держави, вищих навчальних закладів України та роботодавців.

Як відгук на цю сентенцію виявився Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1258 від 20. 12. 2010 р. «Щодо Плану реалізації завдань, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1728«Про затвердження плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року», який у п. 8 Плану оголошує: «Департаменту наукової діяльності та ліцензування[191] вищих навчальних закладів та Департаменту вищої освіти - удосконалити механізм ліцензування[191] та акредитації вищих навчальних закладів з урахуванням особливостей підготовки фахівців з вищою освітою, а також вжити заходів до утворення незалежних акредитаційних агенцій та агенцій з визнання[174] документів про освіту, передбачаючи їх фінансування на госпрозрахунковій основі. Підготувати пропозиції щодо утворення незалежних акредитаційних агенцій та агенцій з визнання[174] документів про освіту, передбачаючи їх фінансування на госпрозрахунковій основі».

10.8 Суспільно-професійна незалежна акредитація

Принципові відмінності цілей суспільно-професійної акредитації (визначення значних досягнень освітньої установи) від цілей державної акредитації (визначення відповідності мінімальним вимогам державних освітніх стандартів) вимагають особливого підходу до формування критеріїв і вимог, що пред'являються при проведенні суспільно-професійної акредитаційної експертизи.

Перше. Переважаюча значущість зовнішньої оцінки рівня функціонування освітньої установи, змісту освітньо-професійних програм і рівня підготовки випускників.

Це вимагає розробки таких особливих критеріїв, за якими на основі певною мірою формалізованої інформації, одержаної від споживачів фахівців, можливо було б провести об'єктивний порівняльний аналіз рівня експонованих установою освітніх послуг, якості підготовки випускників, їх творчого і професійного потенціалу.

Друге. Безумовно, що основні напрямки діяльності освітнього закладу, аналізовані як при проведенні державної акредитації, так і незалежною акредитацією, в основному збігаються. Однак, у зв'язку з націленістю суспільно-професійної акредитації на виявлення пріоритетних особливостей в підготовці кадрів за конкретними напрямками (спеціальностями), специфіка роботи експертів і висунутих вимог (критеріїв) до змісту освітніх програм, їх кадрового, науково-методичного та ресурсного забезпечення, рівнем підготовки випускників повинна бути конкретно підпорядкована саме цій задачі, що вимагає не лише високої кваліфікації розробників програм акредитаційної експертизи та експертів, а й їх спеціального навчання[203] та сертифікації.

Третє. Громадсько-професійна незалежна акредитація[169] спеціальностей проводиться тільки у ВНЗ, що мають статус державної акредитації.

Четверте. Громадсько-професійна незалежна акредитація[169] спеціальності може проводитися за умови, що за цією спеціальністю відбулося не менше п'яти випусків фахівців.

П'яте. Громадсько-професійна незалежна акредитація[169] має на увазі наявність у ВНЗ за акредитованою спеціальністю дієву і добре документовану систему управління якістю.

Шосте. При проведенні суспільно-професійної акредитації, на відміну від роботи ДАК, розрізняють два види критеріальних показників:

1) метричні показники:

Громадсько-професійна акредитація[169] освітніх програм передбачає, що за спеціальністю, яка підлягає акредитації, всі критеріальні показники перевищують встановлені ДАК. Необхідною умовою допуску до незалежної громадсько-професійної акредитації є перевищення критеріальних (метричних показників), що визначаються значенням, встановленим ДАК, плюс дисперсія. (При державній акредитації недоліки діяльності ВНЗ по спеціальності, що підлягає акредитації, можуть компенсуватися високими досягненнями в інших сферах діяльності ВНЗ).

2) експертна якісна оцінка, яка враховує участь роботодавців у підготовці випускників за спеціальністю, що підлягає акредитації:

- наявність професіограми або моделі фахівця, розробленої за участю роботодавців;

- наявність опікунської ради ВНЗ з прикладами його діяльності по спеціальності, що підлягає акредитації;

- участь роботодавців у постановці завдань і тем курсових науково-дослідних робіт та випускних робіт студентів;

- конкурс на кращу студентську НДР, оголошений за участю і підтримкою роботодавців;

- участь роботодавців у практичній підготовці студентів (ознайомча, виробнича, переддипломна, виконання випускної роботи в організації роботодавця);

- участь роботодавців у модернізації та вдосконаленні матеріально-технічної бази кафедри та факультету, де проводиться акредитація[169];

- участь студентів у вирішенні проблем і практичних завдань, поставлених роботодавцями, у тому числі в команді складеної з представників різних спеціальностей;

- кількість студентів, які навчаються за індивідуальними планами, погодженими з роботодавцями;

- частка випускників, що працевлаштувалися за договорами (заявками) організацій і підприємств (наявність договорів з підприємствами та фірмами);

- цільова контрактна підготовка (частка випускників, підготовлених за договорами з підприємствами та організаціями);

- наявність структурного підрозділу ВНЗ, що займається вивченням працевлаштування, кар'єри та безперервного професійного вдосконалення випускників ВНЗ (план роботи та звіт за останні 5 років);

- наявність бази даних про випускників, їх виробничої, наукової діяльності та кар'єрному зростанні;
- наявність бази даних реальних і потенційних інвесторів і роботодавців;
- частка робіт, що виконуються за узгодженням або завдання роботодавців (докласти оформлення); курсові науково-дослідні роботи студентів;
- наявність та результати анкетування роботодавців про імідж вузу та якість освіти (докласти затверджений на Раді ВНЗ протокол);
- проведення ВНЗ презентації освітніх програм, проведення та участь у ярмарках вакансій робочих місць;
- частка випускників, зареєстрованих на біржі праці;
- наявність реклаमाцій з місць роботи випускників даної кафедри;
- порівняння заробітної плати випускників зі спеціальністю, що підлягає акредитації, із середньою заробітною платою по регіону.

Сьоме. Експерти незалежної громадсько-професійної акредитації повинні звертати особливу увагу на динамічний характер показників акредитуються освітньої програми (не крапка, а траєкторія, тобто «Що було під час попередньої акредитації (або 5 років тому)?» - «Що мається на справжній момент ? »-« Що буде через 5 років? »).

Процедури суспільно-професійної акредитації повинні бути уніфіковані в цілому по всіх напрямках, звичайно з урахуванням специфіки кожного напрямку, і орієнтовані на ринок праці та працевлаштування випускників вузів, повинні коригувати професійну підготовку, але одночасно повинні ґрунтуватися на фундаментальності та універсальності освіти, розвитку особистості та формування громадської відповідальності. Вища освіта[174] повинна бути орієнтована на розвиток, і, тому повинна випереджати систему вимог ринку праці і бути на сучасному рівні розвитку науки.

Суспільно-професійні процедури та механізми оцінки якості освіти ґрунтуються на значно більш високих вимогах до освітнього середовища і будуть відрізнятися за набором і значенням від норм державних стандартів вищої освіти. Такий підхід буде стимулювати підвищення норм цих стандартів та експертних оцінок ДАК, і цим сприяти безперервному підвищенню вимог до якості підготовки фахівців у відповідності загальним технічним і науковим прогресом.

Слід звернутись також до досвіду вищих закладів освіти Європи, США та Росії, де саме незалежні акредитаційні комісії та асоціації, залишаючи за кожним університетом та коледжем виключне право визначати оптимальну стратегію і способи проведення акредитації, розробляють і удосконалюють стандарт процедури акредитації і проводять оцінку у наступних сферах: 1) якість академічних та інших навчальних програм; 2) інституціональна (загальноуніверситетська) ефективність; 3) звітність і громадська ясність процесів і процедур.

Наступний важливий аспект - це оцінка ефективності університету як організації. І чим більше в процесі оцінки є доказів відповідності організаційних результатів поставленим цілям, тим більше очевидна

інституціональна ефективність, тим більш імовірно отримання або підтвердження акредитації університетом..

Академічні досягнення студентів - це критичний компонент для визначення того, університет досяг, чи ні, своїх освітніх та інших цілей. Це забезпечує основу для сумарної оцінки ефективності університету, на базі якої судять про рівень вузу. А судження ці можуть варіюватися від громадського схвалення до реального збільшення або зменшення ресурсів, особливо для державних вузів.

Особливе значення в університетах США надається залученню викладачів до процесу оцінки. Ініціатором оцінки може бути ректор, проректор, декан, але викладачі повинні бути в центрі оцінки університетських результатів. Комітет з вищої школи Асоціації університетів регіону Середніх Штатів (США) пропонує вузам наступні основоположні принципи оцінки:

- 1) Оцінювання повинно бути багаторівневим, а головним компонентом його повинні стати освіта[204] і розвиток студентів.
- 2) Програми з оцінки повинні включати дослідження та аналіз результатів оцінки. Результати оцінки повинні бути інтерпретовані, проаналізовані та збережені.
- 3) Програми з оцінки повинні бути реалістичні. Цілі університету повинні відповідати його ресурсам.
- 4) В оцінці повинні максимально використовуватися існуючі дані досліджень.
- 5) Результати оцінювання мають принести доходи, що виправдовують витрати вузу на нього.

ГЛОСАРІЙ З АКРЕДИТАЦІЇ

АВТОНОМІЯ вищого навчального закладу – сукупність прав та відповідальності щодо здійснення освітньої, наукової, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів тощо відповідно та в межах, визначених законодавством про освіту.

АКРЕДИТАЦІЯ – від французького *accreditation*, та латинського *accredere* – довіряти. Сучасні енциклопедичні словники як одне із значень цього поняття називають процедуру, за якою державний акредитаційний орган (організація) в документальній формі офіційно засвідчує правочинність і компетентність конкретної юридичної або фізичної особи здійснювати певний вид діяльності.

Акредитація - процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Акредитація (згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.) - процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного (освітньо-наукового) рівня відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення;

АКРЕДИТАЦІЙНА СПРАВА

Акредитаційна справа містить:

- ◆ заяву на проведення акредитації спеціальності;
- ◆ Статут вищого навчального закладу;
- ◆ копію ліцензії на надання освітніх послуг із спеціальності, що акредитується;
- ◆ довідку про включення вищого навчального закладу до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- ◆ звіт про діяльність за заявленою до акредитації спеціальністю;
- ◆ освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ) фахівця;
- ◆ освітньо-професійну програму (ОПП) підготовки фахівця;
- ◆ навчальний план;
- ◆ таблицю відповідності показників освітньої діяльності критеріям акредитації.

Акредитаційна справа готується випускаючими кафедрами і розглядається на Вченій раді. Звіт підписується завідуючим випускаючої кафедри, а справа в цілому - ректором.

АКРЕДИТАЦІЙНІ ПОКАЗНИКИ КАФЕДР, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямку чи спеціальності, що акредитується

Акредитаційні показники визначаються вищим навчальним закладом і розміщуються на сайті за формою:

- ♦ доступ до вищої освіти
- ♦ контингент студентів
- ♦ підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів
- ♦ результативність наукової діяльності
- ♦ навчально-методичне забезпечення
- ♦ випуск фахівців
- ♦ якість підготовки
- ♦ працевлаштування

Акредитаційні індикатори кафедр, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямку чи спеціальності, що акредитуються

Акредитаційні індикатори визначаються вищим навчальним закладом і розміщуються на сайті.

АКРЕДИТОВАНИЙ НАПРЯМ - напрям, за яким вищий навчальний заклад певного типу отримав право провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації;

АКРЕДИТОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ - спеціальність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, за якою вищий навчальний заклад певного типу отримав право провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації;

АКРЕДИТОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ (згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.) – спеціальність відповідного освітньо-кваліфікаційного (освітньо-наукового) рівня, за якою вищий навчальний заклад певного типу пройшов процедуру акредитації та отримав право видавати державні документи про здобуття вищої освіти встановленого зразка;

АКРЕДИТОВАНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД - вищий навчальний заклад, що визнаний спроможним провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, за напрямами і спеціальностями відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів, не менше двох третин з яких є акредитованими;

АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА СТУДЕНТА

Аплікаційна форма ЄКТС (форма-заява) студента розроблена для мобільних студентів, які проведуть обмежений період навчання в іншому навчальному закладі. Студенти, які мають намір завершити навчання в іншому навчальному закладі, мають зараховуватися за стандартною процедурою, що існує в даному навчальному закладі, і, відповідно, мають заповнити інші типи форм-заяв.

Аплікаційна форма студента містить усю необхідну інформацію про мобільного студента, яку потребує потенційний приймаючий заклад. Якщо

навчальний заклад потребуватиме додаткову інформацію від студента, що поступає (наприклад, стосовно проживання, особливих вимог, пов'язаних зі станом здоров'я), він може вимагати її окремо.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Аплікаційної форми студента, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. розділ «Імпакт глоссарію»)

Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

АТЕСТАЦІЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ здійснюється згідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 30.03.2010 р. № 277 щодо затвердження Положення про проведення державної атестації вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Міністерства освіти і науки України у частині наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності (див. розділ «Імпакт глоссарію»)

БАКАЛАВР — освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти (кваліфікація), що присвоюється особі, яка засвоїла програму вищої освіти з терміном навчання три-чотири роки і успішно пройшла підсумкову атестацію. Дає право на продовження навчання з отриманням ступеня магістра.

Бакала́вр (латин. лат. *baccalaureus*, ірл. *baccalarius*) — вчений ступінь у ряді країн, базова закінченна вища освіта.

Присвоюється «бакалавр наук» в точних науках та природознавстві, а «бакалавр мистецтв» — в гуманітарних. Звання «бакалавр» не обмежується до двох згаданих дисциплін: є ще «бакалавр освіти» та інші.

Слово походить з латинської мови і перекладається як «увінчаний лаврами», тобто «відзначений»; від слова кельтського походження *baccalarius* — старший студент, клерк, землероб-орендар».

Вища освіта у країнах Західної Європи веде свій розвиток з доби Середньовіччя. Первісно освіта була тісно пов'язана з Церквою, університети — з іншими церковними установами. Ще з тих часів у Європі отримала розвиток триступенева система вищої освіти:

- Бакалавр (латин. лат. *baccalaureus*, ірл. *baccalarius*) — ступінь базової закінченої вищої освіти.

- Магістр (*master*, *maestro* — майстер) — відповідає середньовічному статусу майстра, досвідченого спеціаліста, знавця у своїй галузі.

- Доктор (*doctor* — вчитель) — найвищий ступінь, який можна отримати у певній галузі людської діяльності — ступінь вчителя[Джерело?], тобто фахівця такого рівня, що він може навчати інших. Звання вищого ніж «вчитель» не існує.

Бакала́вр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання щодо

узагальненого об'єкта праці — і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра забезпечує одночасне здобуття базової вищої освіти за напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра на базі повної загальної середньої освіти. Зазначена програма підготовки бакалавра складається із загальних фундаментальних, гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, спеціальних дисциплін відповідного напрямку підготовки, а також з різних видів практичної підготовки.

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра реалізується вищими навчальними закладами II—IV рівнів акредитації.

Нормативний термін навчання визначається програмою, але не може перевищувати чотирьох років.

Нормативний термін навчання осіб, що мають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за відповідною до напрямку підготовки спеціальністю, зменшується на один-два роки.

Особи, які успішно пройшли державну атестацію, отримують документи встановленого зразка про здобуття базової вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра.

У вищих навчальних закладах II—IV рівнів акредитації в період навчання за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра у разі припинення подальшого навчання студент може за індивідуальною програмою здобути освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за освітньо-професійною програмою підготовки молодшого спеціаліста.

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА — освіта упродовж всього життя, яка забезпечується єдністю і цілісністю системи освіти. Сукупністю наступних, узгоджених диференційованих освітніх програм різних ступенів і рівнів.

БОЛОНСЬКА УГОДА – БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС або **БОЛОНСЬКА РЕФОРМА (Bologna process)** - це міжурядова європейська реформа, що має на меті створення Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА) до 2010 року. Фундаментальними засадами цього простору є, взаємовизнання освітніх ступенів і кваліфікацій, прозорість (зрозумілість дипломів і ступенів через створення спільної триступеневої структури освіти) і європейська співпраця у сфері гарантії якості освіти.

Болонський процес розвивається через **міжурядові міжнародні Конференції**, що відбуваються кожні два роки у різних країнах. Такі конференції відбулися в Болоньї (1999), у Празі (2001), у Берліні (2003), у Бергені (2005) та у Лондоні (2007)

Основний документ, який підписують на кожній з міжурядових міжнародних Конференціях усі країни, що приєдналися Болонського процесу, має назву **комюніке**. Цей документ резюмує стратегічні напрямки реформи, основні досягнення за останні два роки, і містить у собі певний набір рекомендацій на майбутнє. Так, окрім Болонської декларації (1999),

Празьке комюніке (2001), Берлінське комюніке (2003), Бергенське комюніке (2005) і Лондонське комюніке (2007) є основними офіційними документами Болонської реформи.

ВАРІАТИВНІ ЧАСТИНИ освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників ВНЗ, освітньо-професійних програм їх підготовки та засобів діагностики якості освіти визначають вимоги до професійної підготовки та змісту навчання фахівців за спеціальностями та спеціалізаціями з урахуванням особливостей суспільного поділу праці в Україні та гнучкості (адаптації) системи освіти щодо задоволення потреб ринку праці. Зміст варіативних частин освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників вищих навчальних закладів, освітньо-професійних програм засобів діагностики якості вищої освіти визначаються ВНЗ в межах структури та форми, встановленої МОН

Формування варіативної частини ОКХ здійснюється з урахуванням:

- ♦ завдань діяльності бакалавра відповідно до регіональних потреб, запитів роботодавців, студентів та певних професійних спрямувань;
- ♦ системи варіативних компетенцій, які необхідні бакалавру для вирішення означених завдань діяльності.

Варіативна частина ОПП містить цикл дисциплін за вибором навчального закладу і цикл дисциплін вільного вибору студентів. Дисципліни за вибором навчального закладу визначаються особливостями регіональних потреб у фахівцях певної спеціальності та спеціалізації, певним досвідом підготовки фахівців у навчальному закладі, особливостями наукових шкіл.

ВАРІАТИВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ мають забезпечуватись відповідними змістовими модулями, що розподілені за вибірковими дисциплінами, варіативної освітньо-професійної програми.

ВІДКРИТА ОСВІТА — слабоформалізована освітня система, у якій доступ до освітніх ресурсів забезпечується будь-якому охочому без перевірки вхідних параметрів знань (вступних іспитів) і використовуються технології (у тому числі дистанційні), що максимально враховують побажання і можливості того, кого навчають.

ВИБІРКОВА ЧАСТИНА ЗМІСТУ НАВЧАННЯ — це рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістовні модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у кваліфікованих робітниках та у фахівцях певної спеціалізації, досягнень наукових шкіл і навчальних закладів.

ВИБІРКОВІ ЗМІСТОВІ МОДУЛІ — змістові модулі варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Дають можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності та сприяють академічній мобільності і поглибленій підготовці за напрямками, визначеними характером майбутньої діяльності.

ВИЗНАННЯ ЗАЛІКОВИХ ОДИНИЦЬ — визнання вищим навчальним закладом залікових одиниць або кваліфікацій, одержаних студентом у іншому навчальному закладі, для продовження навчання без втрати залікових одиниць.

ВИЗНАННЯ — формальне підтвердження компетентним органом рівня іноземної освітньої кваліфікації з метою доступу до освітньої та/або професійної діяльності. Оцінка індивідуальних кваліфікацій, отриманих за кордоном.

ВИЗНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ (1st UNESCO Global Forum on International Quality Assurance, Accreditation and the Recognition of Qualifications in Higher Education —Paris, 18–19 Oct, 2002) базується на формальному висновку повноважного органу, що визначає значущість певної кваліфікації. Ця Директива передбачає, що ступені, присуджені після закінчення курсу вищої освіти, дають професійний статус, який повинні визнавати країни Європи без адаптаційного курсу періодом до трьох років або тесту на професійну придатність, який нині вимагають роботодавці для наших фахівців. Державні структури повинні остаточно у межах вимог Болонського процесу створити Національну систему гарантії якості, яка включатиме:

- визначення відповідальності контролюючих органів і навчальних закладів;
- оцінювання програм закладів, що передбачає внутрішній контроль, зовнішню перевірку, участь студентів і публікацію результатів;
- систему акредитації, сертифікації або схожі процедури;
- міжнародну участь, співпрацю і створення союзів, що перевіряють якість.

ВИМІРЮВАННЯ — різні способи отримання інформації про результати навчального процесу: експертна оцінка, проведення стандартизованого тестування, самоаналіз діяльності, статистичний аналіз.

ВИЩА ОСВІТА - рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.

Структура освіти в Україні відповідно до Закону України «Про освіту» включає: дошкільну освіту, загальну середню освіту, позашкільну освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту.

Вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Вона здійснюється у вищих закладах освіти відповідних рівнів акредитації: першого і другого (училище, технікуми, коледж та інші прирівняні до них

заклади освіти) та третього і четвертого (університети, академії, інститути, консерваторії та інші прирівняні до них заклади освіти).

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД - освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність;

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.) - освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні (освітньо-наукові) програми вищої освіти за певними освітньо-кваліфікаційними (освітньо-науковим) рівнями, забезпечує навчання, виховання осіб, здобуття ними кваліфікації відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність;

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ - вищий навчальний заклад, заснований державою, що фінансується з державного бюджету і підпорядковується відповідному центральному органу виконавчої влади;

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, що перебуває у власності Автономної Республіки Крим, - вищий навчальний заклад, заснований органами влади Автономної Республіки Крим, що фінансується з бюджету Автономної Республіки Крим і підпорядкований органам влади Автономної Республіки Крим.

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ - вищий навчальний заклад, заснований місцевими органами влади, що фінансується з місцевого бюджету і підпорядкований місцевим органам влади.

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ - вищий навчальний заклад, заснований на приватній власності і підпорядкований власнику (власникам).

ГАЛУЗЬ ОСВІТИ(згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.) – це група спеціальностей, споріднених за ознакою спільності основ знань, на яких базується освітня і професійна підготовка;

ГАЛУЗЕВІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ - освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, засоби діагностики.

Головна вимога до складових стандартів - узгодженість та відповідність змісту підготовки потребам ринку праці, запитам студентів, регіональним проблемам.

За наявності галузевого стандарту вищої освіти дається посилання на такий стандарт та його коротка характеристика.

При відсутності галузевого стандарту вищій навчальний заклад самостійно розробляє його і погоджує в установленому порядку. Макет галузевих стандартів подано нижче.

При створенні стандартів вищої освіти необхідно враховувати сучасні світові та європейські тенденції розвитку вищої освіти, що характеризуються:

- адаптацією національної вищої школи до світових процесів і тенденцій реформування та розвитку вищої освіти;

- наданням системі вищої освіти України прозорості для міжнародного освітнього ринку та порівнюваності і зіставності з іншими освітніми системами.

- широкою диверсифікацією типів та видів вищої освіти, її багатоваріантністю, різноманітністю та багатомодельністю;

- зростанням автономії та академічних свобод вищих навчальних закладів поряд з посиленням їх підзвітності;

- радикальними перетвореннями та оновленням систем вищої освіти, посиленням їх гнучкості, здатності передбачати еволюцію споживачів, зміцнювати зв'язки з іншими ступенями та формами освіти;

- постійною адаптацією освітніх програм до майбутніх потреб суспільства, підвищенням адекватності вищої освіти;

- реалізацією настанови на виховання у студентів активної громадянської та життєвої позиції;

- формуванням необхідних потенціалів та стратегій розвитку вищої освіти на основі соціального партнерства, розширення зв'язків вищої освіти з ринком праці;

- прийняття порівнюваних та чітких ступенів кваліфікацій Європейського простору вищої освіти «бакалавр/магістр/доктор»;

- перехід до використання ECTS як багатоцільового інструменту в організації навчального процесу;

- впровадження компетентнісного підходу як прояву студентоцентричної орієнтації освітнього процесу;

- забезпечення ревалентності ступенів «бакалавр/магістр» вимогам ринку праці, розширення можливостей для працевлаштування випускників;

- пошук загальноєвропейського розуміння певних предметних галузей;

- зростання міжнародної довіри до дипломів (ступенів, кваліфікацій) на основі високої якості освіти;

- формування «європейської платформи» контролю якості та акредитації, заснованих на єдиних критеріях.

Стандарти вищої освіти мають відображати світові тенденції розвитку освіти на основі національних надбань в цій сфері стандартизації освіти та використання загальноєвропейської кредитно-трансферної системи.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ — календарні терміни навчального процесу та вивчення окремих дисциплін протягом академічного року.

ДВОСТУПЕНЕВА (ДВОЦИКЛОВА) СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ з вищою освітою:

- базова вища освіта, що підтверджується здобуттям особою освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр;
- повна вища освіта, що підтверджується здобуттям особою освітньо-кваліфікаційного рівня магістр

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.)

1. Державна політика у галузі вищої освіти визначається Верховною Радою України.

2. Державна політика у галузі вищої освіти ґрунтується на принципах: доступності та конкурсності здобуття вищої освіти кожним громадянином України;

незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій;

інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти та Європейській простір вищої освіти при збереженні і розвитку досягнень та традицій української вищої школи;

наступності процесу здобуття вищої освіти;

державної підтримки підготовки кадрів з вищою освітою для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень;

гласності у формуванні структури та обсягів освітньої та професійної підготовки кадрів з вищою освітою.

3. Реалізація державної політики у галузі вищої освіти забезпечується шляхом:

збереження і розвитку системи вищої освіти та підвищення її якості;

розширення можливостей для здобуття вищої освіти;

створення та забезпечення рівних умов доступності до вищої освіти;

дотримання автономії вищих навчальних закладів та їх академічної свободи;

надання цільових, пільгових державних кредитів особам для здобуття вищої освіти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечення збалансованої структури та обсягів підготовки кадрів з вищою освітою, що здійснюється у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності, за кошти відповідних бюджетів, фізичних і юридичних осіб, з урахуванням потреб особи, а також інтересів держави та територіальних громад;

надання особам, які навчаються у вищих навчальних закладах, пільг та соціальних гарантій у порядку, встановленому законодавством;
належної підтримки підготовки кадрів з числа інвалідів на основі спеціальних освітніх технологій.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ, на підставі яких складається звіт про діяльність за заявленою до акредитації спеціальністю:

- Статут вищого навчального закладу;
- ліцензія на право провадження освітньої діяльності, сертифікат про акредитацію спеціальностей університету;
- акти перевірок діяльності державними контролюючими органами;
- Положення про організацію навчального процесу вузу;
- наказ ректора про закріплення спеціальностей і спеціалізацій за кафедрами;
- штатний формуляр науково-педагогічних працівників;
- статистичні звіти за формою 2-ЗНК;
- статистичні звіти за формою 1-НК;
- звіти приймальної комісії;
- звіти ДЕК про результати державної атестації випускників;
- результати сесій;
- результати контрольних вимірювань при самоаналізі діяльності кафедр;
- щорічні звіти кафедр.

ДИПЛОМНА РОБОТА — індивідуальне завдання науково-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке виконує студент на завершальному етапі фахової підготовки.

ДИСЕРТАЦІЯ — наукова праця, представлена у вигляді рукопису, монографії, наукової доповіді або підручника, є кваліфікаційною роботою, яка вказує на високий науково-практичний рівень дослідника.

ДОДАТКОВІ ВИМОГИ до навчальних закладів, що здійснюють навчання іноземців:

- наявність правової бази, що регламентує в'їзд іноземців в Україну з метою навчання, їх перебування в Україні та виїзд на батьківщину.
- наявність системи набору на навчання іноземців (офіційні угоди з іноземними партнерами тощо);
- наявність паспортно-візової служби для обслуговування іноземців (допускається обслуговування на підставі договорів);
- наявність системи медичного обслуговування іноземців, страхування їх здоров'я;
- наявність облаштованих гуртожитків для проживання іноземців та служби безпеки.

ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ ТА КВАЛІФІКАЦІЮ

Здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, які успішно пройшли державну атестацію, отримують диплом про здобуття відповідного рівня вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра.

Бакалаврам, які мають не менше 75% відмінних оцінок з усіх навчальних дисциплін і практичної підготовки, оцінки "добре" з інших дисциплін (в т.ч. дисциплін, що опановані при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») та оцінки "відмінно" за результатами державної атестації, видається диплом з відзнакою.

Студенти, які отримали незадовільну оцінку при складанні державного екзамену або при захисті кваліфікаційної роботи, відчисляються з університету та одержують академічні довідки.

Професійну кваліфікацію в дипломі бакалавра кваліфікація визначається відповідно до «Національного класифікатора України. Класифікатор професій ДК 003:2010» через назву професії - професійного угруповання, до якого входять певні назви професійної роботи (посади).

Не допускається при визначенні кваліфікації використання слова-назви освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (лист МОН №1/9-550 від 30.08.2006).

У документах про освіту іноземців кваліфікація визначається через освітньо-кваліфікаційний рівень та напрям підготовки (лист МОН №1/11-354 від 31.01.2004).

МОН запроваджує Європейську кредитно-трансферну систему та **Додаток до диплома європейського зразка**. Це спростить процедуру визнання українських дипломів про вищу освіту в Європі та сприятиме мобільності студентів.

Наказом МОН від 16 жовтня 2009 року N 943 з 2009/2010 навчального року у ВНЗ України запроваджується Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) та її ключові документи ("Аплікаційна форма студента", "Угода про навчання", "Угода про практичну підготовку та зобов'язання про якість", "Академічна довідка", "Додаток до диплома європейського зразка"). Нововведення впроваджується відповідно до вимог Довідника користувача ЄКТС, затвердженого Європейською комісією 6 лютого 2009 року.

ЄКТС та додаток до диплому європейського зразка - інструменти виміру досягнень студентів, що є загальноприйнятими і зрозумілими в усіх країнах Європейського простору вищої освіти (країни Болонського процесу) і надають можливість адекватного визнання періодів навчання та дипломів про вищу освіту як в країні, так і за кордоном.

Додаток до диплома європейського зразка є документом, що видається разом з дипломом про вищу освіту, в якому описується здобута кваліфікація (ступінь) вищої освіти за загальноприйнятим в Європейському просторі вищої освіти зразком, де зазначається інформація про власника диплома, здобуту кваліфікацію, перелік вивчених дисциплін (модулів) та його успішність, систему оцінювання, академічні та професійні права, інформація про систему

вищої освіти країни тощо.

Європейська кредитно-трансферна системи (ЄКТС) використовується для перенесення та накопичення кредитів. Разом з іншою інформацією, що міститься у додатку до диплома (або академічній довідці), кількість здобутих кредитів ЄКТС дозволяє точно відобразити та оцінювати досягнення випускника (або студента), здобуті ним під час навчання у вищому навчальному закладі.

ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) – Європейська система переведення і накопичення кредитів, загальноєвропейська система обліку навчальної роботи студента – це система, яка створена для забезпечення єдиної міждержавної процедури оцінювання навчання, системи виміру і порівняння результатів навчання, їхнього академічного визнання і передачі від одного закладу освіти іншому. Система може використовуватись усередині закладу освіти, між закладами освіти однієї країни, а так само між закладами освіти - партнерами з різних країн.

Система ECTS базується на принципах взаємної довіри учасників і передбачає виконання правил щодо всіх її частин: ECTS - кредитів, ECTS - оцінок, Угоди про навчання і Зарахування кредитів.

ECTS - система, яка розроблена в інтересах студентів і базується на визначенні навантаження студентів, необхідного для досягнення цілей програми.

ECTS спрощує розуміння і порівняння навчальних програм для всіх студентів (вітчизняних і іноземних). ECTS стимулює мобільність і академічне визнання. Вона допомагає університетам організувати і переглядати їх навчальні програми. ECTS може бути використана для різних програм і форм навчання. Ця система робить здобуття вищої освіти в Європі привабливішим для студентів з інших континентів.

Шкала оцінок ECTS враховується для перезарахування оцінок локального університету при атестаціях ECTS-студента. Вона не порушує звичної системи оцінок локального університету, але дає змогу швидко перераховувати оцінки при переходах студента з одного університету в іншій. ECTS-оцінки наведено в таблиці. Як впливає з таблиці, можливі такі варіанти оцінки знань з використанням Шкали оцінок ECTS: А — відмінно, В — дуже добре, D — добре і т. ін.

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА — програмний комплекс (база знань), що забезпечує можливість накопичення і надання користувачам різних інформаційних ресурсів.

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК — в особливий спосіб структурована і представлена на не паперовому носії (дискеті, CD, DVD тощо) повна інформація з навчального курсу. Основа електронного підручника — гіпертекст.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Діагностика якості підготовки бакалаврів здійснюється Державною екзаменаційною комісією через визначенням рівня сформованості компетенцій бакалаврів відповідно до ОКХ під час державної атестації у терміни, що передбачені навчальним планом.

Державний екзамен здійснюється за комплексними кваліфікаційними завданнями (ККЗ).

Кваліфікаційні роботи виконуються за видами:

- дипломний проект;
- дипломна робота.

Дипломний проект – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню завдань, віднесених в ОКХ до проектної та проектно-конструкторської професійних функцій. Передбачається виконання технічного завдання, ескізного та технічного проектів, робочої, експлуатаційної, ремонтної документації тощо.

Дипломна робота – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню завдань з організації технологічного процесу (технічна підготовка, забезпечення функціонування, контроль) і управління організацією (планування, облік, аналіз, регулювання) та технологічним процесом.

Кваліфікаційна робота може бути комплексною (кафедральна, міжкафедральна, міжвузівська) і виконуватись декількома студентами.

Кваліфікаційна робота вважається реальною за виконанням однієї з умов:

- тема роботи запропонована підприємством, виконується в його інтересах, а результати роботи прийняті до реалізації;
- по темі роботи існують публікації автора, патент, рішення про публікацію, подана заявка на винахід;
- до роботи прикладені документи про впровадження результатів.

ЗБЕРІГАННЯ СПРАВ З ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ В АРХІВІ ДАК:

1) Справи з ліцензування на одну спеціальність готуються у 2-х томах. Справи з акредитації на одну спеціальність готуються в одному томі.

2) Том не повинен перевищувати 250 аркушів (30-40 мм завтовшки). Справи навчального закладу можуть складатися з декількох томів.

3) Справи до архіву подаються в швидкозшивачі без файлів з пронумерованими сторінками (наскрізна нумерація), завірені підписом керівника та печаткою навчального закладу.

4) Папка повинна відповідати об'єму кількості аркушів у справі.

Справи з ліцензування
том № 1

I. У перший том, до архіву ДАК здаються справи, до яких входять такі документи, які підлягають зберіганню 5 років:

1. реєстраційна картка Міністерства освіти і науки України;

2. наказ Міністерства освіти і науки про проведення ліцензійної експертизи;
3. висновки Експертної комісії;
4. висновки експертів Експертної ради ДАК;
5. заява;
6. копії засновницьких документів: затверджені та зареєстровані в установленому порядку, статут (титульна стор., 1, 2, остання підписами та прізвищами всіх засновників для приватних вищих навчальних закладів ВНЗ) чи положення про заклад освіти; свідоцтво про державну реєстрацію навчального закладу освіти, довідка про включення до єдиного державного реєстру;
7. лист-підтримка органів виконавчої влади;
8. концепція;
9. кадрове забезпечення (таблиця);
10. оренда приміщення (угоди);
11. копії ліцензій та сертифікату;
12. затверджені в установленому порядку навчальний план; варіативні частини освітньо-професійної програми (ОПП), освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), а також титульну та першу сторінки стандарту ОПП та ОКХ.
13. відомості про соціальну інфраструктуру закладу освіти, матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення заявлених видів чи напрямів освітньої діяльності;
14. таблиця відповідності щодо ліцензування.

Справи з ліцензування

т. № 2

2. У другий том включається решта документів, які входять в перелік постанови Кабінету Міністрів України від 29 серпня № 1380 «Про ліцензування освітніх послуг», наказу Міністерства освіти і науки України від 24.12.2003 № 847 для проходження ліцензійної експертизи. Вони подаються окремою папкою і зберіганню в архіві не підлягають.

Справи з акредитації

3. У справу з акредитації, до архіву ДАК здаються справи, до яких входять такі документи, які підлягають зберіганню на термін дії сертифікату:
 1. реєстраційна картка Міністерства освіти і науки України;
 2. наказ Міністерства освіти і науки про проведення акредитаційної експертизи;
 3. висновки Експертної комісії;
 4. висновки експертів Експертної ради ДАК;
 5. заява;
 6. копію ліцензії на надання освітніх послуг із спеціальності, що акредитується;

7. матеріали самоаналізу діяльності вищого закладу освіти щодо підготовки з певного напрямку (спеціальності).

8. таблиця відповідності щодо акредитації;

ЗМІСТ ОСВІТИ — це обумовлені цілями та потребами суспільства вимоги до системи знань, умінь та навичок, світогляду та громадських і професійних якостей майбутнього фахівця, що формуються у процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій та культури.

Зміст освіти встановлюється в освітньо-кваліфікаційних характеристиках та інших актах органів управління освітою і змінюється відповідно до рівня розвитку науки, культури, виробництва, суспільства.

ІННОВАЦІЯ (innovation – нове, нововведення). Педагогічні інновації – це загальна назва нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що втілюється у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми тощо.

Освітня інновація – це новизна, що істотно змінює результати освітнього процесу.

Освітні інновації: види та класифікація

- процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому;

- результат творчого пошуку оригінальних нестандартних розв'язань для різноманітних педагогічних проблем;

- актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі

- різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними в контексті еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток;

- продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень;

- різні нововведення в діяльності навчально-виховних закладів, у здійсненні навчально-виховного процесу.

Освітня інновація є структурною одиницею „інновації”, яка в свою чергу включає педагогічну, науково-виробничу та соціально-економічну складові.

Педагогічні інновації – це нововведення у навчальному й виховному процесах.

Інноваційний проект – це документ, у якому визначаються мета, завдання, перелік, послідовність дій, виконавців і сфера їхньої відповідальності, необхідні ресурси, процедура контролю за ходом реалізації передбачених заходів з метою поліпшення діяльності навчального закладу, досягнення визначених результатів у встановлені терміни.

До інноваційного проекту висуваються такі вимоги:

1. Актуальність (реалізація проекту має привести до розв'язання реальних проблем школи і покращення результатів її діяльності, самопочуття учасників навчально-виховного процесу).

2. Реалістичність (проект має складатися з урахуванням можливостей досягнення поставлених цілей)

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН СТУДЕНТА — формується на основі переліку змістових модулів, що сформовані на основі освітньо-професійної програми підготовки і структурно-логічної схеми підготовки фахівців.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ в управлінні університетом

Інновації в управлінні освітнім закладом на базі інформаційних технологій є одним із основних механізмів, які створюють переваги у конкурентному середовищі. У цьому напрямку основними заходами в розвитку інформатизації постає створення її надійної і ефективної інфраструктури, запровадження уніфікованих доступів до корпоративних даних, покращання управління усім комплексом інформаційних ресурсів, а також забезпечення відповідності інфраструктури стратегічним цілям ВНЗ.

Комплексна реалізація цих заходів повинна забезпечуватись попередньо розробленою концепцією формування єдиного інформаційного простору (ЄІП), існування якого забезпечується інтегрованою автоматизованою системою управління ВНЗ (ІАСУВ). Це забезпечить інтеграцію інформаційних ресурсів і дасть змогу створити інформаційну інфраструктуру відповідно до організаційної структури і чинних бізнес-правил діяльності.

Цільовим призначення ЄІС є ефективне управління ВНЗ. Заради цієї мети в системі повинні бути закладені такі принципи:

- доступність — доступ до великих ресурсів із власного робочого місця;
 - масштабованість - збільшення кількості працівників і користувачів;
 - відкритість — відповідність світовим стандартам, що забезпечує переносимість або сумісність даних;
 - прагматичність - отримання практичних навичок роботи;
 - адаптованість - індивідуальне налаштування для кожного користувача системи, наприклад, для студента - програми навчання і контенту;
 - контроль — постійний моніторинг за процесами діяльності ВНЗ;
 - інтегрованість - дотримання стандартів і сумісності за даними із іншими зовнішніми системами;
- можливість розширення - можливість розширення функціонування системи.

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ до педагогічних, науково-педагогічних та керівних працівників визначаються законами України та нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України, що зареєстровані Міністерством юстиції України.

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ - це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на

поєднанні модульних технологій і залікових одиниць (залікових кредитів), охоплює зміст, форми та засоби навчального процесу, форми контролю якості знань і вмінь та навчальної діяльності курсанта, студента (слухача) у процесі як аудиторної, так і самостійної роботи.

Посилання:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ Н А К А З Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу (Програму проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, розд.1) 23.01.2004 N 48 (див. розділ «Імпакт глосарію»)

КЛЮЧОВІ ОСВІТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання та здібності, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній

Радою Європи було визначено такий орієнтовний перелік ключових компетентностей.

Вивчати:

- уміти витягати користь із досвіду;
- організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- організовувати свої власні прийоми вивчення;
- уміти вирішувати проблеми;
- самостійно займатися своїм навчанням.

Шукати:

- запитувати різні бази даних;
- опитувати оточення;
- консультиватись в експерта;
- одержувати інформацію;
- уміти працювати з документами та класифікувати їх.

Думати:

- організовувати взаємозв'язок минулих і дійсних подій;
- критично ставитись до того чи іншого аспекту розвитку нашого суспільства;
- уміти протистояти непевності та труднощам;
- займати позицію в дискусіях і виконувати свої власні думки;
- бачити важливість політичного й економічного оточення, в якому проходять навчання та робота;
- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також із навколишнім середовищем;
- уміти оцінювати твори мистецтва й літератури.

Співробітничати:

- уміти співробітничати та працювати у групі;

- приймати рішення - улагоджувати розбіжності та конфлікти;
- уміти домовлятися;
- уміти розробляти та виконувати контракти.

Прийматися за справу:

- включатись у проект;
- нести відповідальність;
- входити до групи або колективу та робити свій внесок;
- доводити солідарність;
- уміти організувати свою роботу;
- уміти користуватись обчислювальними та моделюючими приладами.

Адаптуватись:

- уміти використовувати нові технології інформації та комунікації;
- доводити гнучкість перед викликами швидких змін;
- показувати стійкість перед труднощами;
- уміти знаходити нові рішення.

Відповідно до поділу змісту освіти на загальну метапредметну (для всіх предметів), міжпредметну (для циклу предметів або освітніх галузей) і предметну (для кожного навчального предмета), ми пропонуємо трирівневу ієрархію компетентностей:

- ключові компетентності - відносяться до загального (метапредметного) змісту освіти;
- загальнопредметні компетентності - відносяться до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей;
- предметні компетентності - частки стосовно двох попередніх рівнів компетентності, що мають конкретний опис і можливість формування в рамках навчальних предметів.

Процедура конструювання освітніх компетентностей спирається на рефлексивне виявлення компетентнісного змісту існуючої освіти та містить у собі чотири етапи:

- 1) пошук проявів ключових компетентностей у кожному конкретному навчальному предметі;
- 2) побудову ієрархічної надпредметної систематики - «дерева компетентностей»;
- 3) проектування загальнопредметних освітніх компетентностей на вертикальному рівні для всіх трьох ступенів навчання;
- 4) проєкцію сформованих за ступенями компетентностей на рівень навчальних предметів та їх відображення в освітніх стандартах, навчальних програмах, підручниках і методиках навчання.

КОМПЛЕКСНА КІЛЬКІСНА ОЦІНКА

Комплексна кількісна оцінка (Наказ Міністерства освіти і науки України 30.03.2010 р. № 277 «Методика рейтингового оцінювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Міністерства освіти і науки України) наукової, науково-технічної та

інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації МОН (далі – ВНЗ), що забезпечує можливість ефективного керування на всіх рівнях: співробітник, кафедра, факультет, ВНЗ.

Методика визначає систему показників наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ, процедуру їх формування, методику формування загальної інтегральної оцінки (рейтинг) та систему контролю. Рейтинг може визначатись як серед фахових груп ВНЗ, об'єднаних по спеціалізації, так і для всіх ВНЗ одночасно.

Перелік показників, за якими здійснюється оцінка наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ.

Усі показники розділяються на такі, що характеризують потенціал (ресурси) ВНЗ – P_i , та показники результативності – R_i .

По рейтинговим індикаторам проводиться контроль достовірності та коректності даних. Для кожного показника обчислюється середнє значення по групі ВНЗ. Значні відхилення від середнього (встановлюється МОН) потребують додаткового підтвердження відповідними ВНЗ. У разі відсутності підтвердження дані вважаються не достовірними та не враховуються при подальших розрахунках (дорівнюють «0»).

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Концепція освітньої діяльності ВНЗ є складовою його статуту, який затверджує МОН України. Як приклад нижче подана концепція освітньої діяльності Національного гірничого університету.

Цілі, принципи та цільові програми освітньої діяльності Національного гірничого університету (далі Університет) відповідають концептуальним ідеям національної Доктрини розвитку освіти, Закону України Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»).

Цілі освітньої діяльності:

- ♦ відтворення інтелектуального потенціалу держави;
- ♦ забезпечення сфер соціальної та виробничої діяльності кваліфікованими фахівцями;
- ♦ формування моральних принципів та норм поведінки особистості.

Освітня діяльність базується на принципах:

- ♦ багатопрофільності;
- ♦ якості освітніх послуг: якості змісту освіти, якості результатів освіти, якості технологій навчання;
- ♦ ступеневості підготовки фахівців;
- ♦ становлення демократичної системи навчання;
- ♦ задоволення освітніх потреб студентів відповідно до їх інтересів, здібностей та потреб суспільства;
- ♦ використання державних стандартів вищої освіти як обов'язкового мінімуму змісту освіти і змісту навчання;

- ♦ відповідності рівня освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки випускників вимогам суспільного поділу праці;
- ♦ випереджального інноваційного розвитку освіти;
- ♦ мобільності підготовки фахівців щодо задоволення вимог ринку праці;
- ♦ особистісній орієнтації освіти;
- ♦ інтеграції до європейського та світового освітніх просторів;
- ♦ формування національних і загальнолюдських цінностей;
- ♦ системності аналізу всіх чинників, що впливають на якість освітньої діяльності, моніторингу та своєчасного запобігання кризових явищ на рівні академічної групи, навчального курсу, кафедри, факультету, навчального закладу;
- ♦ моніторинг якості освіти, забезпечення його прозорості, сприяння розвитку громадського контролю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ

Оцінка якості навчального заняття, семінарського, практичного, лабораторного, лекції - одна із найбільш складних проблем в педагогічній науці і практиці. Успішне її вирішення залежить від наявності і правильного використання чітких якісних і кількісних критеріїв для кожного виду навчального заняття. Рекомендуються такі основні критерії оцінки якості лекції.

1. Зміст лекції: науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки і практики, наявність узагальнень, наукова переконливість, відображення дискусійних питань, постановка наукових проблем, відповідність змісту лекції програмі і навчальному плану, виховна роль.

2. Професійне спрямування: формування професійного світогляду студентів на лекції, розширення їх соціальних знань, виховання любові до обраної професії, тобто зв'язок викладеного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціаліста.

3. Методичний рівень: застосування прийомів і методів активізації пізнавальної діяльності студентів на лекції, наступність змісту лекції в матеріалі вивчених і наступних навчальних дисциплін, врахування вимог суміжних курсів.

4. Структура лекції: наявність в лекції вступу з чітким формуванням теми і постановкою мети, логічна побудова (послідовність) взаємозв'язок окремих частин лекції, виділення кожного питання плану при послідовному викладанні змісту лекції, наявність в лекції плану, списку літератури, вступ і підсумок, які дозволяють осмислити лекцію в цілому, виділити її головну ідею і завдання для самостійної роботи.

5. Стиль лекції: якість, чіткість і доступність викладу думок, темп викладу матеріалу; доступний для конспектування, оптимальне використання наочних посібників, їх форма і сприйняття студентами, застосування технічних засобів

навчання, контакт з аудиторією, раціональне поєднання усного викладу з використанням дошки.

6. Майстерність лектора: ступінь вільного володіння лекційним матеріалом .емоційність, культура мови, зовнішній вигляд, тактовне ставлення до студентів, стриманість в дискусіях і відповідях на питання студентів, вміння зняти напругу і втому в аудиторії.

Сукупність перерахованих показників достатньо повно відображує якісну характеристику лекції. Для кількісної характеристики по кожному критерію використовують таку шкалу: 9-8 балів - якість проявляється по всім складовим критеріям; 7-6 балів - якість проявляється досить часто, але не по всім складовим критерію; 5-4 балів - якість проявляється на 50% складових критерію; 3-2 балів - якість проявляється рідко і лише по окремих складовим критерію; 1 бал - якість відсутня по всім складовим критерію.

Сумування балів по всім критеріям і визначення середнього балу складає загальну характеристику лекції.

КВАЛІФІКАЦІЯ — сертифікація досягнень або компетенцій студента з зазначенням виду і назви підготовки, яка надає право доступу до подальшої освіти та професійної діяльності.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ — знання, уміння, навички та досвід, які формують професійні властивості фахівця на достатньому рівні для якісного виконання ним професійних функцій.

КОМПЕТЕНЦІЯ — сукупність доступних для вимірювання чи оцінювання умінь, знань і навичок, набутих упродовж навчання і необхідних для виконання певного виду професійної діяльності.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД — оцінка підготовленості фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня до професійної діяльності на основі наявності в них визначених стандартами компетенцій.

КОНЦЕПЦІЯ — система поглядів, основна думка при визначенні мети й завдань дослідження, що вказує на можливий шлях його опанування.

КРЕДИТ — одиниця обсягу та вимірювання результатів навчання, досягнутих на певний момент виконання програми навчання, — система змістових модулів, які з урахуванням засвоєння студентами окремих навчальних елементів можуть бути засвоєні за 36 годин навчального часу.

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ — модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Структурно-діяльнісними елементами системи є модуль, змістовний модуль, кредит, заліковий кредит.

КУРС — частина програми навчання (в більшості країн тотожний поняттям „дисципліна”, „предмет”), що вирізняється змістом освіти та методами навчання і оцінюється окремо. Повні програми навчання складаються з декількох курсів.

КУРСОВА РОБОТА — різновид письмової домашньої роботи. Охоплює зміст усього курсу й орієнтує студента на застосування знань у практичних ситуаціях.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА — вид навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуття практичних навичок роботи.

ЛЕКЦІЯ — основний вид аудиторних навчальних занять, призначений для засвоєння теоретичного матеріалу.

ЛІЦЕНЗІЙНІ ПОКАЗНИКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ в цілому, що мають забезпечуватись при ліцензуванні напрямів чи спеціальностей

Ліцензійні показники визначає та розміщує на сайті вищий навчальний заклад, що ліцензує напрями підготовки чи спеціальності, за формою.

- Контингент студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб
- Контингент студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб
- Кількість комп'ютерних робочих місць, що використовуються для підготовки напрямку чи спеціальності
- Кількість комп'ютерних робочих місць, які мають доступ до Інтернет

- Навчальна та навчально-лабораторна площа
- Навчальна та навчально-лабораторна площа
- Кількість посадочних місць в читальних залах навчального закладу

- Загальна корисна площа критих спортивних споруд
- Кількість місць у санаторіях-профілакторіях та оздоровчо-спортивних таборах
- Кількість місць проживання в студентських гуртожитках
- Житлова площа студентських гуртожитків

Ліцензійні показники кафедр, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямку чи спеціальності, що ліцензуються

- Ліцензований обсяг прийому, що заявляється
- Кадрове забезпечення навчального процесу
- Якість кадрового забезпечення навчального процесу
- Навчально-методичне забезпечення навчальної діяльності
- Фінансове забезпечення наукової діяльності випускаючої кафедри
- Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів

ЛІЦЕНЗУВАННЯ - процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

ЛІЦЕНЗОВАНИЙ НАПРЯМ - напрям, за яким вищий навчальний заклад певного типу визнаний спроможним провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації.

ЛІЦЕНЗОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ - спеціальність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, за якою вищий навчальний заклад певного типу визнаний спроможним провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікаціїю

ЛІЦЕНЗІЙНА ЕКСПЕРТИЗА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ передбачає вивчення стану забезпечення навчального закладу відповідно до Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.03 № 847, та встановлення його готовності (спроможності) надавати освітні послуги у відповідності до вказаних умов.

Основними законодавчими та нормативними документами згідно з якими проводиться ліцензування та ліцензійна експертиза зокрема є Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.03 № 1380 “Про ліцензування освітніх послуг”, наказ Міністерства освіти і науки України від 24.12.03 № 847 “Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг, Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи та Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів”, наказ Міністерства освіти України від 02.06.93 № 161 “Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, накази Держкоммістобудування України від 27.06.96 № 117 та від 06.08.97 № 136 (затвердження та введення в дію Державних будівельних норм “Будинки та споруди навчальних закладів” (ДБН В.2.2-3-97)).

Методичні рекомендації розроблені з метою забезпечення єдиного підходу до організації роботи комісій при проведенні ліцензійної експертизи.

МАГІСТР — академічний ступінь (кваліфікація), що отримують бакалаври в результаті засвоєння основної освітньої програми вищої освіти з тривалістю навчання один-два роки; дає право на зайняття основних посад на ринку праці, продовження навчання в аспірантурі.

МАГІСТРАНТ — ступінь вищої освіти на базі бакалаврату.

МАРКЕТИНГ В ОСВІТІ — вид діяльності освітньої установи, спрямований на задоволення потреб соціального замовлення суспільства (ринку) щодо підготовки фахівця із конкретно визначеними особистісними і професійними якостями у встановлений термін, на ефективне функціонування самої освітньої установи.

МАТЕРІАЛЬНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ — Об'єднує підручники, навчальні та інші посібники, інтерактивні комплекси, дидактичні матеріали, монографії, тести, засоби наочності, ТЗН, лабораторне обладнання.

МІЖНАРОДНІ АКРЕДИТАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНІ АСОЦІАЦІЇ

	<p>Акредитація AMBA: програма EMBA (з 2008) <u>Association of MBAs (Асоціація MBA, AMBA)</u> Створена у Великобританії в 1967 р. з метою підтримки і просування в світі програм MBA і забезпечення їх високої якості. Асоціація сприяє взаємодії провідних бізнес шкіл світу, потенційних студентів і учнів програм MBA, випускників цих програм, а також роботодавців.</p>
	<p>Акредитація EPAS: програма Бакалаврату (з 2008) <u>EPAS — EFMD Programmes Accreditation System</u> (Система акредитації програм Європейського фонду розвитку менеджменту) Дана акредитація для програм вищої освіти з менеджменту була заснована Європейським фондом розвитку менеджменту (EFMD) в 2005 р. у відповідь на потребу в загальноєвропейській та глобальній програмній акредитації під впливом Болонської реформи вищої освіти в Європі. Акредитація EPAS присвоюється дипломним (від ступеня бакалавра до ступеня доктора) програм вищої якості. Тому система акредитації EPAS основний акцент робить на три критерії: висока якість освіти в цілому (включаючи формалізацію методів управління якістю), висока ступінь інтернаціоналізації програми, тісні зв'язки освітнього процесу з практикою бізнесу.</p>

	<p><u>Global Alliance in Management Education</u> (Глобальний альянс в області освіти з менеджменту) Співтовариство європейських шкіл менеджменту (Community of European Management Schools, CEMS) було створено в 1988 р. Швидке зростання репутації CEMS, що став одним з елітних альянсів провідних бізнес шкіл світу і міжнародних компаній, відбувався багато в чому завдяки розвитку загальноєвропейської програми "Магістр міжнародного менеджменту" (CEMS Master in International Management, CEMS MIM), що реалізується спільно школами - членами CEMS.</p>
	<p><u>Partnership in International Management</u> (Партнерство в області міжнародного менеджменту) Ця асоціація провідних бізнес шкіл світу була створена у 1973 р. з метою розвитку спільних освітніх (насамперед, MBA та магістратури) і наукових програм обмінів, студентами і викладачами.</p>
	<p><u>European Foundation for Management Development</u> (Європейський фонд розвитку менеджменту) Фонд був заснований у 1972 р. як незалежне некомерційне об'єднання організацій, що займаються освітою в галузі менеджменту, і нині є однією з двох (поряд з AACSB) головних асоціацій провідних бізнес шкіл світу. Важливим вектором розвитку EFMD є глобалізація цієї асоціації, що відображає, зокрема, видання нею журналу Global Focus.</p>
	<p><u>Association to Advance Collegiate Schools of Business, AACSB International</u> (Міжнародна Асоціація з розвитку університетських шкіл бізнесу) Асоціація була заснована в 1916 р. в США і з 1919 р. почала проводити інституційну акредитацію провідних бізнес шкіл. В даний час AACSB - це глобальна асоціація провідних бізнес шкіл, що підтримує і розвиває передові стандарти якості бізнес освіти. Отримання акредитації AACSB, поряд з інституційної акредитацією EQUIS Європейського фонду розвитку менеджменту, означає високий статус бізнес школи в сучасному світі. AACSB видає журнал BizEd.</p>
	<p><u>Academy of Business in Society</u> (Академія бізнесу в суспільстві) Асоціація бізнесу в суспільстві (EABIS) була створена в 2002 р. як унікальний альянс найбільших міжнародних компаній, що ведуть бізнес шкіл та інших академічних інститутів з метою розвитку досліджень і кращих практик корпоративної соціальної</p>

	відповідальності (КСВ).
	<p><u>Association of European Businesses</u> (Асоціація Європейського Бізнесу, АЕБ) Членство в АЕБ дозволяє мати прямий доступ до баз даних АЕБ, а саме: інформації про зміни в законодавстві, контактної інформації компаній-членів АЕБ і т.д., брати участь у відкритих зустрічах з представниками законодавчої і виконавчої влади, з главами провідних підприємств і банків Європи, виступати з доповідями та повідомленнями на конференціях і семінарах, організованих АЕБ, а також висувати і обговорювати пропозиції з просування свого бізнесу, використовуючи можливості Асоціації.</p>
	<p><u>Graduate Management Admission Council</u> (Рада з прийому у вищі школи менеджменту, GMAC) Рада GMAC був створений в 1954 році групою деканів бізнес шкіл для вдосконалення бізнес освіти. Для цього був створений GMAT (Graduate Management Admission Test) - стандартизований тест на англійській мові, який допомагає приймальної комісії оцінити рівень підготовки кандидатів до подальшого навчання в бізнес-школі. В даний час GMAT використовується більш ніж 2000 бізнес-школах по всьому світу для вступу на 4600 освітні програми.</p>
	<p><u>Global Business School Network</u> (Міжнародне співтовариство провідних бізнес шкіл, GBSN) GBSN об'єднує 30 членів - провідні бізнес школи світу - з метою сприяння підготовці лідерів бізнесу на ринках, що розвиваються. GBSN сприяє активній співпраці бізнес шкіл в рамках спільноти, стимулюючи розвиток їх спільних програм, студентських і викладацьких обмінів, спільних дослідницьких проектів.</p>
	<p><u>Global Responsible Leadership Initiative</u> (Глобальна ініціатива відповідального лідерства)Ця глобальна організація, створена EFMD в 2004 р., об'єднує провідні міжнародні компанії і бізнес-школи з метою сприяння підготовці лідерів бізнесу, відповідальних за долю світової спільноти перед майбутніми поколіннями.</p>
	<p><u>Європейська Асоціація Міжнародної Освіти EAIE</u> -це некомерційна організація, основною метою яких є стимулювання і сприяння інтернаціоналізації вищої освіти в Європі і у всьому світі, і для задоволення професійних потреб людей, активних у сфері міжнародної освіти. EAIE має постійний Офіс в Амстердамі, на чолі з Виконавчим Директором, і управляється обраним Президентом.</p>

	<p>Професійний розвиток буде вирішуватися шляхом надання різних навчальних курсів, семінарів, професійної розробки модулів і Форумів протягом всього року, поширення важливих питань через оприлюднення, найголовніше, шляхом створення атмосфери для навчання, обговорення і створення мереж на Щорічних Конференціях EAIE</p>
	<p>Європейська Асоціація Університетів (EUA) представляє і підтримує більш ніж 850 вищі навчальні заклади в 46 країнах, надаючи форум для співпраці і обміну інформацією з питань вищої освіти і науково-дослідницької політики. Члени Асоціації Європейських університетів, які беруть участь у навчанні та наукових дослідженнях, національних асоціацій ректорів та інших організацій, що діють в системі вищої освіти і наукових досліджень.</p>
	<p>EUA-це результат злиття Асоціації Європейських Університетів (CRE) і Союз Ректорів Європейського Союзу Конференцій. Об'єднання відбулося в Саламанці на 31 Березня 2001 року Європейська Асоціація Гарантії Якості у вищій Освіті (ENQA) з'явилася на світ в 2000 році як Європейська Мережа Забезпечення Якості у вищій Освіті. У 2004 році він був перетворений з мережі в асоціацію. Членство в асоціації відкрито для агентств гарантії якості в підписали держави Болонської декларації. ENQA знаходиться у веденні Президента, двох Віце-Президентів разом з Генеральною Асамблеєю всіх її членів.</p>
 	<p>Міжнародна Асоціація Університетів (IAU) , ЮНЕСКО на всесвітньої асоціації вищих навчальних закладів. Вона об'єднує установ і організацій з 150 країн[1] для роздумів і дій на загальних проблем і співпрацює з різних міжнародних, регіональних і національних органів, що діють у системі вищої освіти".[2]</p> <p>Міжнародна Асоціація з Оцінки Досягнень у галузі Освіти (International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) -це об'єднання національних науково-дослідницьких установ і державних науково-дослідницьких установ, що мають відношення до освіти. IEA є незалежною організацією. Він був заснований в 1958 році і має штаб квартиру в Амстердам. Багато політики, прийняття рішень в області освіти знаходяться під впливом IEA досліджень. В центрі уваги IEA є проведення наукових досліджень, результатів навчання студентів в базових предметів, таких як математика, природничі науки, і читання. IEA досліджень вимірювання продуктивності між студентами різних країн і чи</p>

	<p>певні правила, зокрема, системи освіти викликати позитивний або негативний вплив на процес навчання.</p> <p>Через свої порівняльні дослідження та оцінки проектів, IEA спрямована на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення міжнародних орієнтирів, які можуть допомогти політикам у визначенні порівняльні переваги і недоліки їх освітніх систем 2. Забезпечення високої якості даних, що збільшить політиків розуміння ключових школи- і не шкільні фактори, що впливають на викладання і навчання 3. Забезпечення високої якості даних, яка буде служити в якості ресурсу для виявлення проблемних областей і дій, і для підготовки та оцінки освітніх реформ 4. Розвиток і вдосконалення системи освіти' здатності брати участь у національних стратегій в області моніторингу та поліпшення <p>МЕА дослідження є важливим джерелом інформації для тих, хто працює для підвищення успішності студентів на міжнародному, регіональному та місцевому рівнях. За звітності на широкий спектр тем і питань, дослідження сприяють більш глибокому розумінню освітніх процесів в рамках окремих країн, і в широкому міжнародному контексті. Крім того, проведено цикл досліджень надає країнам можливість для оцінки прогресу в області досягнення в області математики, науки і розуміння прочитаного. Проведено цикл досліджень дозволяє здійснювати моніторинг змін в реалізації освітньої політики і виявлення нових питань, що мають відношення до проведення реформ.</p>
--	---

МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Європейські програми мобільності та міжнародного наукового співробітництва

Європейський Союз традиційно виділяє значні кошти на програми мобільності студентів і викладачів, а також на програми міжнародного науково-технічного співробітництва. Вважаємо доцільним охарактеризувати деякі з них.

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus Mundus»

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus Mundus» є Європейською програмою для країн, які не належать до Європейського Союзу. Програма була започаткована Рішенням No 2317/2003/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 грудня 2003. Тривалість програми 5 років (з 2004 по 2008 роки). Для України дана програма має особливий інтерес, оскільки українські викладачі та студенти мають право брати в ній участь.

Австрійсько-Українська двостороння науково-технологічна угода про співпрацю підтримує широкий спектр заходів: викладацьку та студентську мобільність, формування спільних курсів, спільні публікації тощо. У межах цієї програми надаються як індивідуальні гранти, так і гранти для мереж інституцій. Детальну інформацію про програму можна знайти на веб-сайті www.oead.at/_projekte/index.html.

Програма Європейського Союзу TEMPUS

Ще однією програмою, в якій можуть брати участь українські студенти, викладачі та вищі навчальні заклади, є програма tempus (Trans-European Mobility Partnership Scheme for University Studies). Програма розроблена для надання допомоги соціальним і економічним перетворенням в країнах-партнерах. tempus сприяє розвитку в цих країнах систем вищої освіти шляхом максимально широкого співробітництва із партнерами з країн ЄС.

Програму TEMPUS III було схвалено 29 квітня 1999. Тривалість програми становила шість років, починаючи з 1 липня 2000 року. Наступною фазою програми є tempus IV. Проекти за tempusIV фінансуються, починаючи з 2007 року, дія тем-PUSIV закінчується в 2013 році. Ця програма поширюється на країни, які належать до Східної Зони Сусідства (до цих країн належить Україна), на Західні Балкани, на країни, які належать до Південної Зони Сусідства, та на Середню Азію.

Освітня програма Європейського Союзу «Навчання впродовж життя 2007-2013»

Політика Європейського Союзу в сфері освітніх послуг є послідовною та спрямованою на досягнення «стратегічної цілі Європейського Союзу стати найбільш конкурентною, базованою на знаннях економіки. Для реалізації цієї мети Освітній Раді було доручено сформулювати конкретні цілі освітньої системи, в якій би були відображені спільні пріоритети та аспекти з врахуванням національного різноманіття» (Ліссабонська Європейська Рада, 23-24 березня 2000). Ця мета є одним з аргументів на користь запровадження нової освітньої програми Європейського Союзу «Навчання впродовж життя 2007-2013», яка була започаткована за Рішенням No.1720/2006/ЄС Європейського парламенту та Ради 15 листопада 2006 року.

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus»

Програма Erasmus, яка також відома як План дій європейської спільноти для мобільності студентів університету, була започаткована 1987 році. Метою програми є підтримка академічної мобільності студентів та викладачів вищих навчальних закладів у межах Європейського Союзу, країн Європейського економічного простору (Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія), країн-кандидатів на вступ в Європейський Союз (Туреччина) та Швейцарії. Ця програма спрямована на підтримку створення Європейського Простору Вищої Освіти (ЕНЕА) шляхом підвищення мобільності. Детальнішу інформацію щодо програми можна знайти на веб-сайті Європейської комісії http://ec.europa.eu/education/pro-grammes/llp/erasmus/index_en.html.

Програма Європейської співпраці у сфері наукових та технічних досліджень (COST)

Заснована в 1971 році, COST є міжурядовою програмою у сфері наукових та технічних досліджень, яка спрямована на координацію фінансування національних досліджень на Європейському рівні. Метою COST є підтвердження того, що Європа займає одне з провідних позицій у сфері науково-технічного співробітництва.

Сьома рамкова програма спрямована на фінансування Європейських наукових досліджень за напрямками:

- Програма «Співпраця» підтримує всі види дослідницьких заходів, які здійснюються різними дослідницькими інституціями у межах транснаціональної співпраці, що спрямовані на досягнення лідерських позицій у ключових наукових та технологічних сферах.

- Програма «Люди» полягає в кількісному і якісному посиленні людського потенціалу в сфері досліджень і технологій в Європі шляхом стимулювання людей набувати професію «дослідника», стимулювання європейських вчених стажуватися в Європі та залучати дослідників з усього світу проводити дослідження в Європі.

- Програма «Ідеї» спрямована на підтримку фундаментальних наукових досліджень. Виникнення програми «Ідеї» пов'язане з недостатнім рівнем фінансування цієї програми в Європі.

Детальну інформацію про Сьому Рамкову Програму можна знайти на веб-сайті http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html.

МОДУЛЬ — задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

МОНІТОРИНГ — процедура систематичного збирання даних про стан освіти на загальнодержавному, регіональному чи інституційному рівнях з метою оцінювання її якості та ефективності, управління і контролю, динаміки та прогнозування розвитку.

МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ - це комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності.

Основні функції менеджменту в освіті:

- Прийняти розумного рішення
- Організація виконання прийнятих рішень, створення належних умов для ефективної роботи освітнього закладу, кожного учасника освітнього процесу, забезпечення мотивів та стимулів їх діяльності
- Контроль виконання рішень.

Сучасний менеджмент в освіті стає наукомісткою сферою діяльності і все більшою мірою вимагає високого професіоналізму і різнобічних знань.

Підвищення ефективності навчального процесу зараз визначається формуванням сучасних управлінських відносин, зростання керованості цього процесу. Не можна керувати складними системами (а навчальна група, навчальне середовище, навчальний процес є складними імовірнісними системами) за допомогою простих методів (впливає з кібернетичного закону розмаїтості, відкритого У.Ембі).

Управлінські відносини, управлінські впливи, що виявляються у всіх функціях менеджменту, формують особистість учнів ефективніше, ніж пасивне середовище. Тільки лише організовуючи навчальний процес або приходячи з черговою лекцією на заняття в утворену кимсь навчальну групу, багато викладачів так і не стають керуючими навчальною діяльністю, за лишаються елементом “керуючої підсистеми”, звикнувши до режиму функціонування, “Зведеного порядку”.

МОДУЛЬНЕ НАВЧАННЯ Модуль (*modulus*) – міра. У педагогіці модуль – це функціональний вузол навчально-виховного процесу.

Модульне навчання – це пакет науково-адаптованих програм для індивідуального вивчення, що забезпечує навчальні досягнення студентів з різним рівнем попередньої підготовки. Навчальний модуль – це система занять у вигляді сукупності систем знань, норм цінностей. Це поетапне відкриття студентом під впливом викладача цієї системи у ході пошукової пізнавальної активності.

Модульне навчання зародилося в кінці 60-х років у англійських країнах. Принцип його полягав у тому, що студент більш самостійно може працювати із запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк інформації і методичне керівництво щодо досягнення поставлених дидактичних цілей [6; 7].

Основні принципи модульності:

- Наявність самостійної групи ідей (знань), якими оволодівають студенти за допомогою дидактично доцільних засобів.

- Формування самостійно спланованої, цілісної одиниці навчальної діяльності, яка сприяла б досягненню студентом чітко визначених цілей. Складаються автономні порції навчального матеріалу для студентів. За умов модульності студент дістав право вибору шляхів індивідуального навчання.

Реалізація принципу модульності забезпечує оптимізацію психосоціального росту студента і викладача.

Зміст модульно-розвиваючого навчання визначається цілісною системою змістових модулів, що зафіксована у модульній програмі того або іншого навчального курсу.

Принципи формування модульних програм:

1. Цільове призначення інформаційного матеріалу;
2. Поєднання комплексних інтегруючих і окремих дидактичних цілей;
3. Повнота навчального матеріалу в модулі;
4. Відносна самостійність елементів модуля;
5. Реалізація зворотного зв'язку;

6. Оптимальна передача інформаційного і методичного матеріалу.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ Згідно з графіком навчального процесу контрольні заходи проводять під час модульного контролю (МК) та сесії (С).

Модульному контролю підлягає навчальний матеріал кожного модуля за видом занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські тощо) окремо.

До модульного контролю допускаються студенти, які виконали встановлений обов'язковий обсяг навчальної роботи.

Результати модульного контролю з дисциплін, для яких формою семестрового контролю є залік, визначаються за результатами поточного контролю з урахуванням оцінок за індивідуальні завдання. За такою ж методикою визначаються результати модульного контролю для дисциплін, викладання яких продовжується у другій або четвертій чвертях семестру, незалежно від форми семестрового контролю.

Оцінювання модулів здійснюється з використанням визначених навчальним планом форм контролю.

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА — педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорію, методи т.ін. з визначенням необхідного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок, передбачених для засвоєння студентом.

НАВЧАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ по дисципліні за кредитно-модульною організацією навчального процесу (за семестрами)

Для розрахунку навантаження необхідними є дані:

- норми часу для планування і обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників (наказ МОН України №450 від 07.08.2002);
- контингент студентів;
- освітньо-кваліфікаційний рівень;
- форма навчання;
- обсяг часу на засвоєння конкретного виду навчальної роботи студента.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

З урахуванням особливостей модульних технологій (в тому числі - акценту на самостійну роботу студента) впровадження КМСОНП висуває вимоги щодо інформаційно-методичного забезпечення усіх видів навчальної роботи студента з наступними обов'язковими складовими.

Лекції:

- підручники та навчальні посібники;
- інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи студентів з опрацювання лекційних модулів (путівники по джерелам інформації тощо);

- засоби діагностики засвоєння навчального матеріалу лекцій.
- Лабораторні заняття:
 - методичні рекомендації до проведення лабораторних робіт;
 - інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи;
 - засоби діагностики.
- Семінарські заняття:
 - методичні рекомендації до підготовки рефератів;
 - інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи;
 - засоби діагностики.
- Практичні заняття:
 - методичні рекомендації до виконання розрахункових, графічних, розрахунково-графічних завдань;
 - інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи (довідники, джерела інформації);
 - засоби діагностики.
- Курсові проекти, роботи – рекомендації до виконання; інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.
- Практики:
 - нормативна та інша документація;
 - програми практик;
 - методичні рекомендації до підготовки звітів;
 - інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.
- Державна атестація:
 - державні екзамени, засоби діагностики;
 - кваліфікаційні роботи, рекомендації до виконання;
 - ♦ інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи.

Типова узагальнена структура методичних рекомендацій до видів навчальних занять згідно з вимогами кредитно-модульної організації навчального процесу має такий вигляд:

- цілі певних видів навчальних занять або індивідуальних завдань, що відповідають умінням освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця;
- типова тематика і форми проведення занять, виконання індивідуальних завдань;
- права та обов'язки суб'єктів навчального процесу;
- вимоги до матеріально-технічного, методичного й інформаційного забезпечення;
- інформаційне забезпечення модулів;
- рекомендації до опрацювання джерел інформації;
- рекомендації стосовно підготовки до контрольних заходів (характеристика засобів контролю, приклади завдань, еталони відповідей, питання для самоперевірки);
- критерії оцінювання кожного виду навчальної діяльності студента.

Вимоги до змісту складових елементів методичного забезпечення навчального процесу визначаються стандартом Національного гірничого університету «СВО НГУ НМЗ – 05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу», що одержав гриф МОН.

Засоби діагностики відповідають стандартам вищої освіти, що розроблені згідно з нормативно-методичними положеннями наказу МОН України від 31.07.98 №285.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН містить графік та план навчального процесу, що уводяться в систему «Деканат».

Навчальний план розробляється методичною комісією з напрямку (зі спеціальності) підготовки, підписується деканом факультету (директором інституту) та завідуючим випускаючої кафедри. Навчальні плани погоджуються з Навчально-методичним управлінням і затверджуються ректором (проректором) університету.

Графік навчального процесу визначає терміни та розподіл за календарем:

- теоретичного навчання;
- практичної підготовки;
- контрольних заходів;
- державної атестації;
- канікул.

План навчального процесу визначається структурно-логічною схемою та містить:

- перелік нормативних дисциплін;
- перелік вибіркових дисциплін;
- розподіл дисциплін за циклами навчання та кафедрами;
- види навчальних занять;
- загальний та річний обсяг дисциплін в годинах та кредитах;
- аудиторне навантаження студента;
- обсяг часу на самостійну роботу;

Річні навчальні плани складаються на підставі навчальних планів, затверджуються деканом факультету (директором інституту) та погоджуються з Навчально-методичним управлінням.

Програма дисципліни адаптується до КМСОНП корегуванням розділу “Склад модулів дисципліни, розподіл часу на їх засвоєння, терміни контролю”, що подається як таблиця.

До контрольних заходів належать поточний, модульний, семестровий, підсумковий контроль.

НАВЧАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ — автономний навчальний матеріал, призначений для засвоєння елементарної одиниці знання або уміння, який використовується для самонавчання або навчання під керівництвом викладача.

НАВЧАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ — обсяг навчальної інформації, яка має самостійну логічну структуру і зміст та дає можливість оперувати цією інформацією в процесі розумової діяльності.

НАВЧАННЯ — цілеспрямований процес пізнання явищ навколишнього світу, їхніх закономірностей та історії розвитку, освоєння способів діяльності у результаті взаємодії учня (студента) з учителем (викладачем) чи іншими учнями (студентами).

НЕЗАЛЕЖНА АКРЕДИТАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Принципові відмінності цілей суспільно-професійної акредитації (визначення значних досягнень освітньої установи) від цілей державної акредитації (визначення відповідності мінімальним вимогам державних освітніх стандартів) вимагають особливого підходу до формування критеріїв і вимог, що пред'являються при проведенні суспільно-професійної акредитаційної експертизи.

1. Переважаюча значущість **зовнішньої оцінки рівня** функціонування освітньої установи, **змісту** освітньо-професійних програм і **рівня підготовки** випускників.

Це вимагає розробки таких особливих критеріїв, за якими на основі певною мірою формалізованої інформації, одержаної від споживачів фахівців, можливо було б провести об'єктивний порівняльний аналіз рівня експонованих установою освітніх послуг, якості підготовки випускників, їх творчого і професійного потенціалу.

2. У зв'язку з націленістю суспільно-професійної акредитації на виявлення пріоритетних особливостей в підготовці кадрів за конкретними напрямками (спеціальностями), специфіка роботи експертів і висунутих вимог (критеріїв) до змісту освітніх програм, їх кадрового, науково-методичного та ресурсного забезпечення, рівнем підготовки випускників повинна бути конкретно підпорядкована саме цій задачі, що вимагає не лише високої кваліфікації розробників програм акредитаційної експертизи та експертів, а й їх спеціального навчання та сертифікації.

3. Громадсько-професійна незалежна акредитація спеціальностей проводиться тільки у ВНЗ, що мають **статус державної акредитації**.

4. Громадсько-професійна незалежна акредитація спеціальності може проводитися за умови, що за цією спеціальністю відбулося не менше п'яти випусків фахівців.

5. Громадсько-професійна незалежна акредитація має на увазі наявність у ВНЗ за акредитованою спеціальністю дієву і добре документовану систему управління якістю.

6. При проведенні суспільно-професійної акредитації, на відміну від роботи ДАК, розрізняють два види критеріальних показників:

1) метричні показники:

Громадсько-професійна акредитація освітніх програм передбачає, що за спеціальністю, яка підлягає акредитації, всі критеріальні **показники**

перевищують встановлені ДАК. Необхідною умовою допуску до незалежної громадсько-професійної акредитації є перевищення критеріальних (метричних показників), що визначаються значенням, встановленим ДАК, плюс дисперсія. (При державній акредитації недоліки діяльності ВНЗ по спеціальності, що підлягає акредитації, можуть компенсуватися високими досягненнями в інших сферах діяльності ВНЗ).

2) експертна якісна оцінка, яка враховує участь роботодавців у підготовці випускників за спеціальністю, що підлягає акредитації:

7. Експерти незалежної громадсько-професійної акредитації повинні звертати особливу увагу на динамічний характер показників освітньої програми, що акредитується.

Процедури суспільно-професійної акредитації повинні бути уніфіковані в цілому по всіх напрямках, звичайно з урахуванням специфіки кожного напрямку, і орієнтовані на ринок праці та працевлаштування випускників вузів, повинні коригувати професійну підготовку, але одночасно повинні ґрунтуватися на фундаментальності та універсальності освіти, розвитку особистості та формування громадської відповідальності. Вища освіта повинна бути орієнтована на розвиток, і, тому повинна випереджати систему вимог ринку праці і бути на сучасному рівні розвитку науки.

НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ — комплексна система розроблення, впровадження й аналізу процесу викладання, що спрямована на підвищення його ефективності, і для досягнення цієї мети використовує технічні (електронні) засоби і форми — комп'ютерні, аудіо-, відео-, мультимедіа, телекомунікаційні, дистанційне навчання.

НОРМАТИВНІ ЗМІСТОВІ МОДУЛІ — змістові модулі, необхідні для виконання вимог нормативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Сукупність нормативних змістових модулів визначає нормативну (обов'язкову) складову індивідуального навчального плану студента.

НОРМАТИВНІ АКТИ ЩОДО ПРОЦЕДУР ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ

Сьогодні Міністерство освіти і науки України прагне встановити високі і зрозумілі вимоги до результатів діяльності вищих навчальних закладів. Суттєво спрощено процедуру та водночас встановлено нові значно суворіші вимоги, за умови виконання яких вищий навчальний заклад може бути акредитованим, отримати статус наукової установи, яка може претендувати на державну підтримку.

Так, наприклад, вищий навчальний заклад може бути акредитований за IV рівнем, якщо не менше ніж дві третини напрямів підготовки, спеціальностей, за якими здійснюється підготовка у ВНЗ, акредитовані за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра та показники його навчальної і наукової діяльності відповідають державним вимогам щодо акредитації, а також: за останні 5 років видано підручників (навчальних посібників) з грифом МОН, не менше ніж 20 відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних

працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи; за останні 5 років видано монографій чи опубліковано наукових статей у фахових виданнях, у рейтингових вітчизняних журналах та наукових журналах з імпаکت-фактором, отримано патентів чи свідоцтв про авторські права не менше ніж 50 відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи; показники діяльності його аспірантури або докторантури перебувають на рівні, не нижчому від середнього для даної галузевої групи або типу вищого навчального закладу; впродовж звітнього періоду МОН не приймалося рішення про анулювання ліцензій або сертифікатів про акредитацію; випускові кафедри очолюють доктори наук (професори) й у складі кафедр є доктори наук за фахом, які працюють у даному навчальному закладі за основним місцем роботи; у навчальному закладі відкрито аспірантуру не менше ніж за трьома спеціальностями; у навчальному закладі створено спеціалізовану вчену раду (ради) не менше ніж за трьома спеціальностями.

Максимально підвищено контроль за виконанням вищими навчальними закладами ліцензійних вимог.

ОСВІТА — 1. Традиційно — процес і результат панування людиною системи знань, умінь і навичок, а також способів мислення, необхідних для її повноцінного входження в соціальне і культурне життя суспільства та виконання професійних функцій. 2. Процес (чи результат) освоєння культурної спадщини суспільства і пов'язаний з ним рівень індивідуального розвитку; процес культурної ідентифікації й особистісної самодетермінації. 3. Процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок; необхідна умова підготовки людини до життя і праці. 4. Навчання. 5. Сукупність знань, отриманих шляхом спеціального навчання.

ОСВІТНЯ ПОСЛУГА

Слід визнати, що сам термін „освітня послуга” за всієї своєї загальноновизначеності та широковживаності не отримав однозначного тлумачення і не набув законного статусу. Відсутність його визначення є суперечністю державного управління ринковим відносинам, адже цей факт означає відсутність того головного законодавства, що регулює відносини продавців і покупців на ринку освіти”.

Зокрема, результатом освіти називають «систему знань, умінь та навичок, що передаються людині в процесі навчання». Тобто йдеться про безпосередню оцінку на власне педагогічному рівні кінцевої „продукції” освітньої діяльності на індивідуальному рівні. Більшість дослідників вважає, що саме „до продуктів вищої школи не належать ні нові знання та вміння, бо вони не продаються і не купуються, а є надбанням власної праці; ні кваліфікація спеціалістів, ні робоча сила, бо вона теж не продається, продається тільки її послуга – праця, але не навчальним закладом, а безпосереднім носієм робочої сили – людиною”.

Таким чином, результатом навчальної, управлінської та фінансово – господарської діяльності навчального закладу є **освітня послуга**.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА – це комплекс освітніх послуг, націлений на зміну освітнього рівня або професійної підготовки споживача і забезпечений відповідними ресурсами освітньої організації.

Залежно від своїх можливостей і потреб клієнтів, ВНЗ пропонують різний асортимент таких програм, які можна класифікувати по ряду ознак.

По рівню пропонованої освіти програми можуть бути довузівськими, бакалаврськими, магістерськими, аспірантськими, програмами професійної перепідготовки тощо.

По орієнтації на певну спеціальність, програми можуть бути по фінансах, маркетингу, товарознавству, управлінню персоналом та іншим професіям, що користуються попитом на ринку.

За формою навчання розрізняються програми денні, вечірні, заочні, дистанційні, екстернат т.д.

По використуваним методам навчання програми можуть бути традиційними, програмами проблемного навчання, програмами, заснованими на аналізі ділових ситуацій тощо.

За наявності додаткових компонентів, коли для досягнення мети не вистачає лише ресурсів одного ВНЗ, освітні програми можуть бути так званими «сандвіч курсами», що включають обов'язковий період практики між двома періодами теоретичної підготовки, програмами «інтернатури», коли теоретичне навчання йде паралельно практичній роботі по даному напрямку, міжнародними, коли навчання за програмою зарубіжного ВНЗ-партнера є складовою частиною навчального процесу, і т.д. У випадку «сандвіч курсу» і «інтернатури» ресурси ВНЗ об'єднуються з ресурсами компанії, при реалізації міжнародних програм об'єднуються ресурси двох або декількох ВНЗ, розташованих в різних країнах.

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ передбачає задоволення потреб особистості у здобутті загальної середньої та вищої освіти шляхом навчання у різних типах закладів освіти.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ передбачає здобуття певного рівня освіти і кваліфікації.

Законом про освіту встановлено такі рівні:

О с в і т н і

- початкова загальна освіта;
- базова загальна середня освіта;
- повна загальна середня освіта;
- професійно-технічна освіта;
- базова вища освіта;
- повна вища освіта.

О с в і т н ь о – к в а л і ф і к а ц і й н і

- кваліфікований робітник;
- молодший, спеціаліст;
- бакалавр;
- спеціаліст, магістр.

Законом про освіту визначаються також наукові ступені (кандидат наук, доктор наук) та вченні звання (старший науковий співробітник, доцент, професор).

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ — характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності.

В Україні розрізняють наступні освітньо-кваліфікаційні рівні (згідно з відповідними освітньо-професійними програмами):

- [кваліфікований робітник](#);
- [молодший спеціаліст](#);
- [бакалавр](#);
- [спеціаліст](#);
- [магістр](#).

Підвищення кваліфікації, перепідготовка кваліфікованих робітників та фахівців з [вищою освітою](#) здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами післядипломної підготовки.

Навчальні заклади відповідно до потреб [народного господарства](#) в межах ліцензованого обсягу прийому на відповідний напрям підготовки чи спеціальність здійснюють на конкурсній основі прийом на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки [кваліфікованих робітників](#) та фахівців з вищою освітою.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ фахівців з вищою освітою відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів — це державні документи, які визначають цілі освіти у вигляді системи виробничих функцій, типових задач діяльності та умінь, необхідних для вирішення цих задач.

Нормативна частина змісту навчання — це обов'язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістовні [модулі](#) із зазначенням їх обсягу і рівня засвоєння, а також форм державної атестації.

Нормативний термін навчання — це встановлений освітньо-професійною програмою термін викладання нормативної і вибіркової частин змісту освітньо-професійної програми для [денної форми навчання](#).

Термін викладання нормативної і вибіркової частин змісту освітньо-професійної програми для заочної та інших форм навчання визначається навчальним закладом і може перевищувати нормативний термін навчання не більше ніж на 20 відсотків.

Навчальні заклади самостійно визначають перелік та зміст вибірових навчальних дисциплін освітньо-професійних програм, а також розробляють структурно-логічну схему навчання, робочі програми нормативних навчальних дисциплін.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Освітньо-професійна програма підготовки — це складова галузевих стандартів вищої освіти, що визначає нормативний термін та зміст навчання за

певним напрямом або спеціальністю відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, встановлює вимоги до змісту, обсягу та рівня освіти й професійної підготовки фахівця. Тобто, це задокументовані структура, зміст і обсяг навчальної інформації у вигляді переліків змістових модулів, блоків змістових модулів та навчальних дисциплін, необхідних для формування у студентів професійних умінь для виконання посадових обов'язків відповідного фахівця. Освітньо-професійна програма передбачає такі цикли:

- гуманітарної, соціально-економічної та природничонаукової підготовки, що забезпечує певний освітній рівень;
- професійної та практичної підготовки, що разом із попередніми циклами забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

Освітньо-професійна програма регламентує розподіл змісту програми навчання та навчальний час за нормативною і варіативною частинами, навчальний час за циклами підготовки, кількість навчальних годин/кредитів для кожного із змістових модулів і практик.

Загальний обсяг часу для вивчення навчальної дисципліни включає час для аудиторних форм навчання і самостійної роботи студента.

Співвідношення між обсягами аудиторних занять та самостійної роботи студентів, форми і періодичність проміжного контролю визначаються навчальним планом вищого закладу освіти.

Наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми (послідовність вивчення навчальних дисциплін, форми і періодичність виконання індивідуальних завдань та проведення контролю тощо) визначається структурно-логічною схемою підготовки.

ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ — система засобів, форм і способів організації освітньої взаємодії, що забезпечують ефективне керування і реалізацію освітнього процесу на основі комплексу цілей і певним чином сконструйованих інформаційних моделей освоєваної реальності — змісту освіти. Важливий компонент технології — ноу-хау. Це особливі знання й уміння, засоби чи процеси, якими володіють ті, хто реалізує технологію і завдяки яким вони мають конкурентні переваги на освітньому ринку.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ (один раз в 5 років) – неодмінна складова удосконалення навчальної, методичної та наукової діяльності професорсько-викладацького складу ВНЗ.

Підвищення кваліфікації є однією з найважливіших задач вищої школи, за виконання якої несе відповідальність керівництво вищих навчальних закладів, факультетів, кафедр.

Задачі стажування, навчання на факультетах (інститутах) підвищення кваліфікації, закордонних відряджень тощо:

- вивчення та аналіз педагогічного досвіду, інноваційних технологій навчання вітчизняних та закордонних навчальних закладів ;
- опанування технологіями сучасного виробництва певної галузі економіки України;
- ознайомлення із змістом досліджень провідних наукових установ;

– обмін досвідом з вищими навчальними закладами, підприємствами організаціями, науковими установами;

– розробка науково-методичних матеріалів інформаційно-методичного, забезпечення підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів, аспірантів;

ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

– навчання на факультетах підвищення кваліфікації (ФПК) та в інститутах підвищення кваліфікації (ІПК);

– стажування на підприємствах, в організаціях, наукових установах та навчальних закладах;

– відрядження за кордон з метою науково-педагогічного стажування тощо;

– здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» з набуттям кваліфікації 231 «Викладач університетів та вищих навчальних закладів».

Визнаються інші форми підвищення кваліфікації, що забезпечують набуття науково-педагогічними працівниками додаткових науково-педагогічних компетенцій, впровадження їх у навчально-виховний процес Національного гірничого університету та відповідний документ.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ — перевірка ступеня засвоєння всього курсу, що здійснюється після його завершення. Підсумковий контроль – комплексне оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни без участі студента на підставі результатів усіх модульних контролів, що передбачені навчальним планом за весь термін викладання.

Семестровий (рубіжний) контроль – комплексне оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять без участі студента на підставі результатів усіх попередніх модульних контролів поточного семестру (за першу та другу або третю та четверту чверті), що передбачені навчальним планом.

Під час семестрового контролю по закінченню 2 та 4-ї чверті студенти здають практичні та лекційні модулі всіх дисциплін. Під час сесії (С), що проводиться за окремим розкладом, здають тільки лекційні модулі.

Якщо дисципліну в семестрі викладають різні кафедри, то практичний модуль здають та проставляють у відомість кожну чверть, а лекційний модуль рекомендується приймати також кожну чверть: під час комплексної модульної роботи (КМ) і сесії (С). Результати лекційних модульних контролів проставляють у електронну екзаменаційну відомість для визначення загальної оцінки. Ця оцінка використовується як бал для занесення її у відомість системи «Деканат» в кінці семестру.

Семестровий контроль реалізується через визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів в чвертях поточного семестру (за формулою 4.1).

Використовується як критерій виконання студентом навчального плану та підстава для адміністративних заходів відповідно до чинного законодавства щодо стипендіального забезпечення, переведення, відрахування та поновлення студентів.

Підсумковий контроль реалізується через визначення середньозваженого балу результатів усіх модульних контролів з дисципліни, передбачених навчальним планом за всіма видами занять.

Результати підсумкового контролю доводяться до відома студентів у деканатах.

Комплексна оцінка модульних контролів здійснюється при семестровому та підсумковому контролях через середньозважений бал національної шкали:

$$CB = \frac{\sum_{i=1}^n B_i T_i}{\sum_{i=1}^n T_i}, \text{ бали,} \quad (4.1)$$

де n – число модулів за видами занять згідно з річним навчальним планом на термін здачі; B_i – бал за i -й модуль за національною шкалою; T_i – час на засвоєння i -го модуля (аудиторне навантаження та самостійна робота).

Середньозважений бал за таблицею відповідності трансформується в оцінки національної шкали (відмінно, добре, задовільно, незадовільно, зараховано, незараховано) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Засоби діагностики повинні відповідати стандартам вищої освіти, що розроблені відповідно до нормативно-методичних положень згідно з наказом МОН України від 31.07.98 №285.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Навчальний заклад, який акредитує напрями підготовки та спеціальність або акредитується в цілому, подає до МОН:

- 1) заяву про проведення акредитації;
- 2) копію ліцензії на надання освітніх послуг та сертифікатів про акредитацію;
- 3) звіт про діяльність за напрямом підготовки чи спеціальністю, що акредитується або навчального закладу в цілому, з моменту отримання ліцензії або за період, який пройшов з часу попередньої акредитації. Структуру та зміст звіту визначає МОН.

Звіт повинен бути розглянутий вченою (педагогічною) радою навчального закладу та оприлюднений у засобах масової інформації.

- 4) копії документів контролюючих державних органів, а також претензії юридичних і фізичних осіб щодо освітньої діяльності навчального закладу із заявленої для акредитації спеціальності, (акредитації закладу) за період підготовки (перепідготовки) фахівців, заходи щодо їх усунення та інформація про хід виконання цих заходів;

- 5) висновки за результатами ліцензування (при першій акредитації) або попередньої акредитації (при повторній акредитації).

12. Після одержання зазначених у пунктах 11 і 12 цього Положення матеріалів МОН у 20-денний термін проводить їх попередню експертизу та за умови відповідності поданих матеріалів нормативно-правовим актам формує експертну комісію, яка проводить акредитаційну експертизу.

13. При проведенні акредитаційної експертизи експертна комісія здійснює аналіз відповідності діяльності навчального закладу Ліцензійним умовам надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та оцінку якості підготовки студентів за напрямом підготовки, спеціальністю, що акредитується, та ефективність внутрішньої системи управління якістю освіти.

Положення про експертну комісію та порядок проведення акредитаційної експертизи затверджує МОН.

Загальний термін роботи експертної комісії безпосередньо у навчальному закладі не повинен перевищувати 5 днів.

За результатами проведеної акредитаційної експертизи експертна комісія МОН готує мотивовані висновки про можливість акредитації напряму підготовки чи спеціальності та навчального закладу в цілому, ознайомлює з ними керівника навчального закладу. Експертний висновок щодо акредитації напряму підготовки чи спеціальності в десятиденний термін долучається до акредитаційної справи і подається до експертної ради ДАК. Експертний висновок про акредитацію навчального закладу в цілому подається безпосередньо до ДАК.

14. Експертна рада ДАК проводить аналіз матеріалів, зазначених у пунктах 11 і 12 цього Положення, висновок експертної комісії і готує пропозиції на засідання ДАК.

15. ДАК, не пізніше ніж у двомісячний термін від дня отримання пропозицій від експертної ради у разі акредитації напряму підготовки чи спеціальності (експертного висновку експертної комісії МОН - у разі акредитації навчального закладу в цілому), приймає рішення про акредитацію, відмову в акредитації або умовну акредитацію.

Рішення про акредитацію приймається, коли показники діяльності навчального закладу відповідають Ліцензійним умовам, а якість підготовки (перепідготовки) фахівців з цього напрямку, спеціальності – чинним вимогам.

16. Після закінчення терміну дії сертифіката проводиться повторна акредитація згідно з вимогами пунктів 11-16 цього Положення.

17. Акредитованим за певним рівнем може бути визнаний навчальний заклад, який проводить підготовку (перепідготовку) фахівців:

1) за кількома напрямами, де не менше, ніж дві третини спеціальностей акредитовані за відповідним рівнем;

2) за спеціальностями одного напрямку, акредитованими за цим же рівнем.

18. Вищий навчальний заклад не може бути акредитований за IV рівнем, коли:

1) показники наукової діяльності його знаходяться на рівні, нижчому від середнього для даної галузевої групи або типу вищого навчального закладу;

2) за останні 5 років видано підручників (навчальних посібників) з грифом МОН (галузевих міністерств) та монографій менше, ніж 5 відсотків від загальної чисельності науково-педагогічних працівників, які працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ — перевірка ступеня засвоєння однієї теми, здійснюється після закінчення її вивчення, оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення кожного аудиторного навчального заняття (наприклад, опитування студентів на лекціях, перевірка та прийом звітів з виконання лабораторних робіт, тестування тощо). Засоби поточного контролю визначаються викладачем.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ — це своєрідна форма зв'язку теорії з практикою, яка використовується для закріплення теоретичних знань шляхом залучення студентів до вирішення різних навчально-практичних та пізнавальних завдань конкретної дисципліни.

ПРОГРАММА НАВЧАННЯ — перелік навчальних дисциплін (курсів), необхідних для надання студенту кваліфікації вищої освіти.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На кожний предмет розробляють програму навчальної дисципліни — нормативні документи, що визначають роль і місце навчального предмета в системі підготовки фахівців, цілі його вивчення, перелік тем навчального матеріалу, форми організації навчання.

Програми навчальної дисципліни забезпечують професійну підготовку фахівців. Їх розробляють у взаємозв'язку та з метою забезпечити цілісне оволодіння навчальним матеріалом, необхідним для успішного виконання професійної діяльності, запобігти можливому дублюванню, урахувати між-предметні зв'язки, визначаючи послідовність вивчення навчальних предметів.

Крім свого традиційного призначення, програма і пояснювальна записка до неї мають вказувати:

- роль і значення відповідної навчальної дисципліни в майбутній професійній діяльності фахівця;
- основні перспективні напрями розвитку досліджуваної науки й галузі техніки;
- обсяг і зміст умінь та навичок, що їх повинні опанувати студенти;
- основні риси творчої діяльності, необхідні для роботи майбутнього фахівця, а також характер навчально-пізнавальних проблем і завдань, які сприяють формуванню цих рис;
- найважливіші світоглядні ідеї і категорії, які підлягають засвоєнню на конкретній змістовій основі;
- очікувані результати навчання, тобто необхідні рівні засвоєння навчального матеріалу.

Зазначені компоненти програми навчальної дисципліни (ПНД) сукупно є конкретним висловленням цілей навчання за цим навчальним предметом, на досягнення яких мають бути спрямовані зусилля педагога і студентів у процесі навчання. За аналогічною схемою можна конкретизувати цілі навчання з кожного розділу і теми навчальної дисципліни в робочій навчальній програмі.

ПРОФЕСІОГРАМА — документ, що регламентує технологію побудови вимог, які професія висуває до особистісних якостей, психологічних здібностей, психолого-фізичних можливостей людини.

Цей документ має забезпечити постановку практичного завдання та організацію його розв'язання з метою оптимізації та підвищення ефективності професійної діяльності фахівця конкретного профілю. У професіограмі відображено такі аспекти професійної діяльності, як соціальні, соціально-економічні, історичні, технічні, технологічні, правові, гігієнічні, психологічні, фізіологічні і соціально-психологічні. Обсяг, глибина і діяльність їх вивчення залежать від соціального замовлення.

Реально навчальний процес здійснюють на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійної програми, навчального плану і програм.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКСПЕРТНА РАДА З ПИТАНЬ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АТЕСТАЦІЇ ЗАКЛАДІВ

Типове положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 24.12.2003 № 847)

Дане Положення визначає загальні завдання, основні організаційні та правові засади й умови діяльності регіональної експертної ради з питань ліцензування та атестації навчальних закладів (далі - РЕР).

РЕР є постійно діючим органом, який забезпечує додержання вимог до ліцензування юридичних осіб – навчальних закладів та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які надають освітні послуги відповідно до законодавства України у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної, а також професійно-технічної освіти (за умови делегування Міністерством освіти і науки України (далі – МОН) місцевим органам управління освітою своїх повноважень з формування експертних комісій для проведення ліцензійної експертизи послуг у сфері професійно-технічної освіти) та атестації навчальних закладів.

РЕЙТИНГУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Рейтинг являє собою перелік кращих коледжів, університетів або кафедр у деякій області знань, розташованих у порядку убудування або зростання якості. При цьому кожен вуз або кафедра має свій власний рейтинговий бал, а не поєднується з іншими вузами в групи, однотипні за рівнем якості».

Цілі рейтингового оцінювання:

– сприяння модернізації та гнучкості освітрянської сфери завдяки зворотному зв'язку з учасниками навчального процесу;

– класифікація різних типів освітніх закладів, навчальних програм та дисциплін, стимулювання конкуренції між ними;

– своєчасне інформаційне забезпечення абітурієнтів, студентів та батьків, інвесторів, роботодавців, адміністрації вузів, органів управління вищої освіти і суспільства в цілому про порівняльній характеристиці діяльності вузів, що

впливає на залучення як державних, так і альтернативних джерел фінансування;

- стимулювання закладу освіти до самооцінки, визначення сильних і слабких сторін його діяльності, підвищення конкурентноздатності;

- забезпечення прав молодій людині на працевлаштування за рахунок покращення якості освіти.

Система рейтингування повинна поєднувати різноманітні підходи до оцінки внеску вузів до вищої освіти, навчальний процес і отримані результати. Система має надавати порівняльну інформацію та поліпшувати розуміння вищої освіти, але вона не повинна бути основним методом оцінки того, чим є вища освіта і що вона робить. Визначення рейтингів дає ринкову перспективу і може доповнити роботу уряду, органів акредитації і незалежних експертних агенцій. Система повинна бути зрозумілою щодо мети визначення рейтингів і оцінки діяльності цільових груп.

Система повинна визнавати різноманіття вищих навчальних закладів і враховувати їхні різні місії і завдання. Наприклад, підходи до оцінки діяльності установ, орієнтованих на дослідження, відрізняються від підходів до оцінки установ, що надають широкий доступ до освіти широких верств населення. Установи й експерти, що беруть участь у визначенні рейтингу, повинні проводити систематичні консультації.

Система повинна використовувати об'єктивні інформаційні джерела і дані, що надходять з кожного джерела з обов'язковим посиланням на нього. Результати визначення рейтингів залежать від аудиторії, що надає інформацію, — студентів, професорів, службовців, роботодавців, і джерел, з яких надходить ця інформація (баз даних, експертних груп, статистичних довідників). Доцільно робити порівняльний аналіз і поєднувати інформації з різних джерел для одержання більш повної картини діяльності кожного вищого навчального закладу, який бере участь у визначенні рейтингу.

При визначенні міжнародних рейтингів варто враховувати можливі відхилення або значні розбіжності окремих індикаторів і показників для різних країн. У таких випадках потрібно коректно формулювати задачу і чітко визначати мету цієї процедури. Не всі країни чи системи освіти однаково розуміють якість підготовки у вищих навчальних закладах. Тому, визначаючи рейтинги вузів, недоцільно наполягати на такому порівнянні.

Методологія визначення рейтингів вузів повинна бути прозорою, відбір методів - зрозумілим і однозначним, включати обґрунтоване визначення показників та чітку інтерпретацію даних.

Показники й індикатори варто обирати відповідно до їх значимості і вірогідності. Вибір повинний базуватися не тільки на наявності, а на можливості кожного індикатора адекватно представляти якість підготовки, важливі академічні й організаційні характеристики вузів. У кожному випадку необхідно чітко визначити, мету використання даних.

РЕФОРМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ - це підвищення якості освіти, насамперед через покращення умов вступу до ВНЗ, а також супутні реформи.

Реформа спонукатиме до того, що доступ до вищої освіти матимуть ті, хто насправді може і хоче вчитися. Результатом реформи освіти будуть краще освічені професіонали і вища якість їхнього внеску у суспільство.

Реформа робиться для того, аби забезпечити вищу якість навчання та справедливий доступ до освіти: конкурують здібності вступників, а не знайомства та глибина гаманців.

Для цього створений Український центр оцінювання якості освіти, незалежна структура, на яку не мають впливу заангажовані сторони - школи та університети. Центр проводить незалежне тестування, результати якого є підставою для вступу у ВНЗ.

Змінено систему подачі документів до ВНЗ, що спростило для абітурієнтів процедуру вступу - тепер випускники можуть подавати документи до кількох ВНЗ.

Університети конкуруватимуть за найкращих випускників, а отже - підвищуватимуть якість освіти.

РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Сьогодні в державі вже існує певний ринок освітніх послуг, механізми функціонування цього ринку потрібно ще вивчати і вдосконалювати.» Заклади освіти сьогодні виступають «виробниками» та «продавцями» освітніх послуг, а вихованці, учні, батьки, студенти — споживачами. Перші формують пропозицію на освітні послуги, а другі — попит. Роль регулятора на ринку освітніх послуг виконує ціна, яка орієнтує всіх учасників ринку освітніх послуг на пошук оптимальних, в тому числі і з економічного погляду, параметрів діяльності закладів освіти. Виходячи з цих міркувань, структуру базових принципів фінансування освіти доцільно змінити — основним методом має стати фінансування закладів освіти на основі показника вартості навчання одного учня (студента), а не кошторисного, бюджетного, фінансування. За таких підходів навіть державне фінансування освітніх послуг починає діяти за законами ринку, бо освітній заклад, який буде більш привабливим для навчання і в якому у зв'язку з цим буде більша кількість учнів або студентів, від держави отримає більше коштів. Сьогодні ми говоримо про економічну діяльність освітніх закладів ще й тому, що поширюється ринок платних освітніх послуг (вивчення додаткових предметів в дитячих садочках та школах, платна форма навчання у вищих навчальних закладах), а також з'являються такі форми поповнення бюджету навчальних закладів, як часткова здача в оренду приміщень шкіл, використання транспорту закладів у вихідні дні для отримання прибутку та інше.

РІВЕНЬ АКРЕДИТАЦІЇ - рівень спроможності вищого навчального закладу певного типу провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації;

РОБОЧІ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Робочі програми дисциплін сформовані як стандарти ВНЗ (СВО НГУ НМЗ-05) та відображають сучасні методи формування програм, які містять склад модулів дисциплін, розподіл часу на їх засвоєння, терміни контролю по

видам занять. В програмах відокремлені учбові елементи та модулі рівнів засвоєння, у відповідності з якими розроблені комплексні контрольні роботи (ККР), а також критерії оцінки, що дозволяє об'єктивно та адекватно відображати рівень засвоєння програми дисципліни студентами.

Зміст робочої програми дисципліни відповідає анотації, що подана в ОПП. Програма структурована на змістовні блоки, модулі, та навчальні елементи. Для кожного навчального елемента визначено рівень засвоєння (сформованості) згідно методики Додатку і Наказу Міносвіти України № 285 від 31.07.98.

РОЗРАХУНКОВА КІЛЬКІСТЬ ШТАТНИХ ПОСАД за нормами часу та нормативами Закону України “Про вищу освіту”.

За результатами розрахунку навчального навантаження кількість штатних посад кафедри визначається співвідношенням:

$$P_p = \frac{\sum H}{H_{ГР}}$$

де $\sum H$ - річне навантаження кафедри за нормами часу; $H_{ГР}$ - максимальне навантаження на одну штатну посаду викладача відповідно до Закону України «Про вищу освіту».

Гранична кількість штатних посад за нормативами Постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.02 р. № 1134 та Постанови Кабінету Міністрів України від 25.08.04 р. № 1130.

Специфіка і трудомісткість підготовки фахівців за певними напрямками враховується нормативом чисельності студентів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника K_H (коливається від 5 до 14).

Освітньо-кваліфікаційний рівень враховується коефіцієнтом для бакалаврів $K_p = 1$; спеціалістів - $K_p = 0,9$; магістрів - $K_p = 0,5$.

Форма навчання враховується коефіцієнтом K_ϕ (для денної форми навчання $K_\phi = 1$; для вечірньої $K_\phi = 0,5$; для заочної $K_\phi = 0,25$).

Гранична кількість штатних посад для забезпечення певного виду навчання становить

$$P_i = \frac{T_d}{T_p K_p} \frac{C_i}{K_H} K_\phi,$$

де T_d та T - час на засвоєння конкретного виду навчальної роботи студента та річний навчальний час за навчальним планом; C_i - контингент студентів певного виду навчання.

САМОСТІЙНА РОБОТА — вид діяльності школярів чи студентів, при якому в умовах систематичного зменшення прямої допомоги учителя виконуються навчальні завдання, що сприяють свідомому і міцному засвоєнню знань, умінь і навичок, формуванню пізнавальної самостійності як риси особистості учня.

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ — сукупність знань, умінь, навичок із певної галузі знань та практичної діяльності, надбаних у процесі цілеспрямованої підготовки, досвіду практичної роботи і підтверджених відповідним документом про освіту.

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ (згідно проекту закону України «Про вищу освіту» (нова редакція 2011 р.) – складова галузі освіти, в межах якої здійснюється освітньо-професійна підготовка молодшого спеціаліста, бакалавра та магістра і освітньо-наукова підготовка докторів філософії та докторів наук за певним видом діяльності.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ – складова спеціальності, що передбачає вузькопрофільну спеціалізовану освітньо-професійну або освітньо-наукову підготовку; рівень професійної діяльності - характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), які виконує особа з вищою освітою.

СПЕЦІАЛІСТ — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації [бакалавра](#) здобув спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення складних професійних завдань, передбачених для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста забезпечує одночасне здобуття повної вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації спеціаліста на базі відповідної освітньо-професійної програми підготовки [бакалавра](#). Зазначена освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста складається із спеціальних дисциплін, у тому числі соціально-економічних, та різних видів практичної підготовки.

Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста реалізується вищими навчальними закладами III та IV рівнів акредитації.

Нормативний термін навчання визначається програмою, але не може перевищувати одного року (для окремих спеціальностей за погодженням з [Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України](#) може бути встановлено термін півтора року).

Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста медичного, ветеринарно-медичного, мистецького, а також юридичного спрямування в разі цільової підготовки за замовленням правоохоронних органів може забезпечувати одночасне здобуття повної вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації спеціаліста на базі повної загальної середньої освіти. В цьому разі нормативний термін навчання визначається відповідним міністерством за погодженням з Міносвіти.

Особи, які успішно пройшли державну атестацію, отримують документи встановленого зразка про здобуття повної вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації спеціаліста.

СТАНДАРТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ - варіативні освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, засоби діагностики, навчальні та робочі навчальні плани, програми навчальних дисциплін.

Варіативні освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми та засоби діагностики розробляються за аналогічною формою та затверджуються ректором вищого навчального закладу.

Державний стандарт освіти — це сукупність норм, які визначають вимоги до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівня.

Державні стандарти освіти розробляються для кожного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня та напрямку підготовки (спеціальності) і затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше як один раз на десять років.

Основними функціями державних стандартів освіти є забезпечення досягнення і підтримання вищим закладом освіти високого рівня вищої освіти через реалізацію нормативної частини змісту освіти та самооцінки чи державної оцінки результатів роботи.

СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО САМОАНАЛІЗ:

Структура звіту про акредитаційний самоаналіз реалізації освітньо-професійної програми підготовки фахівців за напрямом (спеціальністю)

Акредитація напрямку (спеціальності) вимагає постійної праці кафедр у міжакредитаційний період, результати якої мають віддзеркалюватись у щорічному звіті про самоаналіз діяльності відповідно до ліцензійних та акредитаційних норм та вимог.

Самоаналіз складається у двох примірниках державною мовою з наскрізною нумерацією сторінок. Один з примірників подається до органу ліцензування та акредитації.

Самоаналіз потрібен ВНЗ для того, щоб впевнитись у відповідності показників своєї роботи Критеріям акредитації та вимогам нормативних документів, які регламентують роботу ВНЗ.

Матеріали самоаналізу спеціальності повинні включати інформацію, передбачену п.9 "Положення про акредитацію вищих навчальних закладів І спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах".

У випадку акредитації ВНЗ за певним рівнем до цієї Інформації додаються відомості, поіменовані в пункті 10 "Положення про акредитацію ВНЗ...".

Самоаналіз - це системний та комплексний аналіз всіх складових діяльності ВНЗ, його структурних підрозділів, який проводить сам ВНЗ з метою визначення відповідності показників його діяльності вимогам чинних нормативних документів щодо акредитації. Самоаналіз як форма самоконтролю здійснюється у рік проведення акредитації. Аналізуються показники роботи ВНЗ за останні три роки.

Звіт про самоаналіз складає першу частину акредитаційної справи спеціальності, яку ВНЗ подає до ДАК разом з заявою про проведення акредитації.

Для організації проведення самоаналізу у ВНЗ має бути виданий наказ, який встановлює задачі колективу ВНЗ або факультету для проведення самоаналізу, призначає відповідальних та встановлює терміни виконання запланованих заходів.

Звіт про самоаналіз складається з текстової частини та таблиць. Перелік та зміст розділів звіту про самоаналіз ВНЗ та самоаналіз спеціальності наведені нижче.

Структура звіту про самоаналіз:

Загальна характеристика напрямку підготовки (спеціальності)

Формування контингенту студентів

Зміст підготовки фахівців

Організація навчально-виховного процесу

Навчально-методичне забезпечення навчального процесу

Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу

Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу

Якість підготовки і використання випускників

Характеристика наукової діяльності та роботи докторантури й аспірантури

Міжнародні зв'язки з навчальними закладами та організаціями

Заходи з усунення зауважень контролюючих державних органів

Відповідність досягнутого рівня освітньої діяльності вимогам акредитації

СТУПЕНЕВІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ полягає у здобутті різних освітньо-кваліфікаційних рівнів на відповідних етапах (ступенях) вищої освіти.

Виходячи із структури вищої освіти, її перший ступінь передбачає отримання кваліфікації «молодший спеціаліст»; другий — кваліфікації «бакалавр» (базова вища освіта); третій — кваліфікації «спеціаліст», «магістр» (повна вища освіта).

Ступеневість вищої освіти може бути реалізована як через неперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступеневості.

Неперервна програма підготовки для здобуття найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня реалізується, як правило, у вищих закладах освіти третього і четвертого рівнів акредитації, диференційована підготовка може забезпечуватися вищими закладами освіти різних рівнів акредитації шляхом їх об'єднання в навчальні, навчально-наукові комплекси або на інших договірних засадах.

Із реалізацією ступеневості вищої освіти диференціюється прийом до вищих закладів освіти за освітніми (освітньо-кваліфікаційними) рівнями:

- на базі освітніх рівнів (базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта);
- на базі освітньо-кваліфікаційних рівнів (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст).

ТРАНСФЕР КРЕДИТІВ — визнання академічних кредитів у ВНЗ країни А, чи у ВНЗ іншої країни Б, де були задокументовані ці кредити.

ТРАНСФЕР КРЕДИТІВ ЄКТС [З ключових особливостей:]

«Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запропоновану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) може мати місце лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном.»

Успішний трансфер кредитів вимагає академічного визнання кредитів.

Визнання кредитів є процесом, через який заклад визнає що певні результати навчання, отримані та оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють певні вимоги однієї з програм, які він пропонує. Враховуючи розмаїття програм та вищих навчальних закладів, маловірогідно, що кредити і результати навчання окремого освітнього компонента в різних програмах збігатимуться. Таким чином, рекомендується гнучкий підхід до визнання кредитів, отриманих в інших контекстах. Треба домагатися «справедливого визнання», а не ідеального еквівалента. Таке «справедливе визнання» має ґрунтуватися на результатах навчання, тобто тому, що особа знає та здатна виконувати, а не тому, які формальні процедури призвели до завершення кваліфікації або її компонента. Процес визнання має бути прозорим.

Рекомендації щодо критеріїв і процедур оцінювання іноземних кваліфікацій, прийняті комітетом Лісабонської конвенції з визнання, визначають, що:

Іноземна кваліфікація має визнаватись, якщо не можна продемонструвати суттєву різницю між кваліфікацією, визнання якої запитується, та відповідною кваліфікацією Держави, в якій запитується визнання. При застосуванні даного принципу, процедура оцінювання має зводитись до встановлення, чи є різниця в результатах навчання між іноземною кваліфікацією і відповідною кваліфікацією країни, в якій запитується визнання, занадто суттєвою для того, щоб надати визнання іноземній кваліфікації відповідно до прохання заявника.

Визнання означає, що кількість кредитів, отриманих за відповідні результати навчання, досягнуті на відповідному рівні, в іншому контексті, замінить кількість кредитів, що призначається за ці результати навчання в закладі, який надає кваліфікацію. Наприклад, фактично компонент в 4 кредити ЄКТС в одному навчальному закладі може замінити компонент в 5 кредитів ЄКТС іншого навчального закладу, якщо результати навчання є еквівалентними. Тоді студенту присвоюється 5 кредитів ЄКТС.

В ЄКТС визнання кредитів з метою їх накопичення та трансферу полегшується ключовими документами ЄКТС, такими, як каталог курсу, угода про навчання та академічна довідка.

УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Система управління ВНЗ спрямована на створення оптимальних умов для реалізації конституційного права громадян України на одержання вищої освіти згідно із здібностями та потребами особи і базується на принципах:

- ♦ розмежування прав, повноважень та відповідальності власника, органів управління вищою освітою, керівництва ВНЗ та його структурних підрозділів;
- ♦ поєднання колегіальних та єдиноначальних засад;
- ♦ незалежності від політичних партій, громадських та релігійних організацій;
- ♦ забезпечення демократичності управління освітньою діяльністю;
- ♦ реалізації демократичних свобод усіх учасників освітньої діяльності та забезпечення академічної відповідальності студентів;
- ♦ створення умов для вільного пошуку і викладення та розповсюдження

істини;

- ◆ забезпечення соціально-правових гарантій для творчої діяльності викладачів;
- ◆ відкритості та компетентності керівництва, гласності прийняття рішень та розподілу ресурсів;
- ◆ адекватності впливу організаційних технологій на освітню діяльність;
- ◆ детальної розробки процедур і механізмів управління, контролю за дотриманням нормативних актів та державних стандартів;
- ◆ чіткого розподілу сфер відповідальності між різними підрозділами та посадовими особами;
- ◆ ефективності взаємодії всіх рівнів управлінської вертикалі;
- ◆ прозорості кваліфікаційних вимог до посад професорсько-викладацького складу, процедур і критеріїв оцінки якості роботи викладачів;
- ◆ ефективності та регулярності звітності;
- ◆ забезпечення механізмів зворотного зв'язку;
- ◆ системності аналізу всіх чинників, що впливають на якість освітньої діяльності, моніторингу та своєчасного запобігання кризових явищ в академічній сфері на рівні академічної групи, навчального курсу, кафедри, факультету, навчального закладу.
- ◆ Автономія та самоврядування вищого навчального закладу реалізуються відповідно до законодавства і передбачають право:
 - ◆ самостійно визначати форми навчання, форми та види організації навчального процесу;
 - ◆ приймати на роботу педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників;
 - ◆ надавати додаткові освітні послуги;
 - ◆ самостійно розробляти та запроваджувати власні програми наукової і науково-виробничої діяльності;
 - ◆ створювати у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, інститути, коледжі, технікуми, факультети, відділення, філії, навчальні, методичні, наукові, науково-дослідні центри та лабораторії, конструкторські та конструкторсько-технологічні бюро, територіально відокремлені та інші структурні підрозділи;
 - ◆ здійснювати видавничу діяльність, розвивати власну поліграфічну базу;
 - ◆ на підставі відповідних угод провадити спільну діяльність з іншими вищими навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями;
 - ◆ брати участь у роботі міжнародних організацій;
 - ◆ запроваджувати власну символіку та атрибутику;
 - ◆ звертатися з ініціативою до органів управління вищою освітою про внесення змін до чинних або розроблення нових нормативно-правових актів у галузі вищої освіти, а також брати участь у роботі над проектами щодо їх удосконалення;
 - ◆ користуватися земельними ділянками в порядку, встановленому Земельним кодексом України.

Управління діяльністю ВНЗ здійснює його керівник – ректор (президент),

начальник, директор тощо. Керівник ВНЗ відповідає за провадження освітньої діяльності, результати фінансово-господарської діяльності, стан і збереження будівель та іншого майна. Керівник відповідно до статуту може делегувати частину своїх повноважень своїм заступникам та керівникам структурних підрозділів.

Колегіальний орган ВНЗ третього або четвертого рівня акредитації – Вчена рада, яку очолює її голова – керівник ВНЗ. До складу Вченої ради входять за посадами заступники керівника, декани, головний бухгалтер, керівники органів самоврядування, а також виборні представники, які представляють науково-педагогічних працівників і обираються з числа завідуючих кафедрами, професорів, докторів наук.

До компетенції Вченої ради належать:

- ♦ подання до вищого колегіального органу громадського самоврядування проекту статуту, а також змін і доповнень до нього;
- ♦ ухвалення фінансових плану і звіту ВНЗ;
- ♦ подання пропозицій керівнику ВНЗ щодо призначення та звільнення з посади директора бібліотеки, а також призначення та звільнення з посади проректорів, директорів інститутів та головного бухгалтера;
- ♦ обрання на посаду таємним голосуванням завідуючих кафедрами і професорів;
- ♦ ухвалення навчальних програм та навчальних планів;
- ♦ ухвалення рішень з питань організації навчально-виховного процесу;
- ♦ ухвалення основних напрямів наукових досліджень;
- ♦ оцінка науково-педагогічної діяльності структурних підрозділів;
- ♦ прийняття рішень щодо кандидатур для присвоєння вчених звань.

У національному вищому навчальному закладі в обов'язковому порядку створюється Наглядова рада, яка розглядає шляхи перспективного розвитку ВНЗ, надає допомогу його керівництву в реалізації державної політики у галузі вищої освіти і науки, здійснює громадський контроль за діяльністю керівництва, забезпечує ефективну взаємодію ВНЗ з органами державного управління, науковою громадськістю, суспільно-політичними та комерційними організаціями в інтересах розвитку вищої освіти. Склад Наглядової ради затверджується Кабінетом Міністрів України.

Для вирішення основних питань діяльності відповідно до статуту керівник вищого навчального закладу створює робочі та дорадчі органи.

У ВНЗ третього або четвертого рівня акредитації створюються робочі органи – ректорат, деканати, приймальна комісія. У ВНЗ першого або другого рівня акредитації створюються робочі органи – адміністративна рада, приймальна комісія.

Вищим колегіальним органом громадського самоврядування ВНЗ є загальні збори (конференція) трудового колективу.

Дорадчим органом ВНЗ першого або другого рівня акредитації є Педагогічна рада, яку очолює керівник ВНЗ.

У ВНЗ створюються також органи студентського самоврядування на рівні

студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу. Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо). Рішення органів студентського самоврядування мають дорадчий характер.

Для управління цільовими програмами чинні ієрархічні структури замінюються адаптивними, наприклад, матричними, які на початковому етапі найбільш доцільні для застосування вищими навчальними закладами і дозволяють встановити між усіма структурними підрозділами дійові горизонтальні зв'язки за цілями програм.

Впровадження адаптивних структур управління вимагає нових підходів до формування штатного розкладу та посадових обов'язків, підвищення рівня корпоративної культури й кваліфікації співробітників вищих навчальних закладів.

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ — відповідність вищої освіти як соціальної системи соціально-економічним потребам, інтересам особи, суспільства і держави, що відображає компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

ЯКІСТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ — сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи або (та) суспільства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

АВТОНОМІЯ	23, 169, 222.
АКРЕДИТАЦІЯ	4, 16, 29, 131, 145, 147-152, 155, 159-166, 169, 192, 193, 203, 204, 212, 219.
АКРЕДИТАЦІЙНА СПРАВА	5, 6, 15, 169.
АКРЕДИТАЦІЙНІ ПОКАЗНИКИ КАФЕДР	170.
АКРЕДИТОВАНИЙ НАПРЯМ	170.
АКРЕДИТОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	170.
АКРЕДИТОВАНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД	170.
АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА СТУДЕНТА	170, 171, 179.
АТЕСТАЦІЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	171.
БАКАЛАВР	10, 19, 40, 46, 48, 51, 53, 56-58, 61, 64, 75, 78, 90, 93, 171, 179.
БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА	172.
БОЛОНСЬКА УГОДА – БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС або БОЛОНСЬКА РЕФОРМА (Bologna process)	172.
ВАРІАТИВНІ ЧАСТИНИ	173, 182.
ВАРІАТИВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ	59, 173.
ВІДКРИТА ОСВІТА	173.
ВИБІРКОВА ЧАСТИНА ЗМІСТУ НАВЧАННЯ	173.
ВИБІРКОВІ ЗМІСТОВІ МОДУЛІ	174.
ВИЗНАННЯ ЗАЛІКОВИХ ОДИНИЦЬ	174.
ВИЗНАННЯ	8, 94, 147, 149, 151, 157, 159, 165, 172, 174, 179, 180, 191, 221, 222.
ВИЗНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ	174.

ВИМІРЮВАННЯ	174, 189, 190, 196.
ВИЩА ОСВІТА	53, 147, 167, 171, 174, 175, 204, 215.
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД	175, 176.
ГАЛУЗЬ ОСВІТИ	176.
ГАЛУЗЕВІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	176.
ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	176.
ДВОСТУПЕНЕВА (ДВОЦИКЛОВА) СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	53, 177.
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	177.
ДИПЛОМНА РОБОТА	79, 82, 83, 178, 181.
ДИСЕРТАЦІЯ	178.
ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	4, 12, 89, 105, 107, 142, 178, 201.
ДОДАТКОВІ ВИМОГИ до навчальних закладів, що здійснюють навчання іноземців:	178.
ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ ТА КВАЛІФІКАЦІЮ	77, 90, 179.
Європейська кредитно-трансферна системи (ЄКТС) ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)	46, 92-95, 99, 100, 102, 170, 176, 179, 180, 222.
ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА	181.
ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК	181.
ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ	46, 73, 74, 100, 105, 107, 108, 176, 181, 201, 202, 211, 219.
ЗБЕРІГАННЯ СПРАВ З ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ В АРХІВІ ДАК	181.
ЗМІСТ ОСВІТИ	183.
ІННОВАЦІЯ (innovation – нове, нововведення).	183, 184.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН СТУДЕНТА	184.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ в управлінні університетом	184.
КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ	13, 51, 185.
КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	185, 190.
КЛЮЧОВІ ОСВІТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	185.
КОМПЛЕКСНА КІЛЬКІСНА ОЦІНКА	187.
КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ	188.
КВАЛІФІКАЦІЯ	87, 118, 119, 121, 171, 179, 180, 189, 192, 206, 221.
КОМПЕТЕНТНІСТЬ	169, 185, 189.
КОМПЕТЕНЦІЯ	69, 105, 189.
КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД	190.
КОНЦЕПЦІЯ	10, 27, 140, 187, 190.
КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	187.
КРЕДИТ	93, 190.
КУРС	43, 45, 138, 154, 190.
КУРСОВА РОБОТА	190.
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА	126, 190.
ЛЕКЦІЯ	190.
ЛІЦЕНЗІЙНІ ПОКАЗНИКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	190.
ЛІЦЕНЗУВАННЯ	2- 4, 6,-8, 14, 29, 30, 51, 64, 78, 102, 145, 146-148, 150-152, 155-158, 160-162, 164, 165, 181, 182,191,190, 205, 211, 214, 219.
ЛІЦЕНЗОВАНИЙ НАПРЯМ	191.

ЛІЦЕНЗОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	191.
ЛІЦЕНЗІЙНА ЕКСПЕРТИЗА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	191.
МАГІСТР	2, 10, 40, 41, 46, 53, 93, 94, 110, 114, 147, 171, 176, 177, 195, 193, 207-210, 220
МАГІСТРАНТ	192.
МАРКЕТИНГ В ОСВІТІ	192.
МАТЕРІАЛЬНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ	192.
МІЖНАРОДНІ АКРЕДИТАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНІ АСОЦІАЦІЇ	192.
МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ	197.
МОДУЛЬ	69, 94, 96-99, 190, 199, 210, 211.
МОНІТОРИНГ	146, 149, 185, 188, 197, 199.
МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ	199.
МОДУЛЬНЕ НАВЧАННЯ	199, 200.
МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ	97, 99, 200.
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА	200.
НАВЧАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ	39, 93, 95, 201.
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ	201.
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН	4, 16, 39, 92, 95, 96, 110, 111, 169, 182, 184, 202.
НАВЧАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ	203.
НАВЧАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ	203.
НАВЧАННЯ	2, 4, 10, 13, 14, 16, 19, 39-41, 43-45, 51, 53, 56, 64-66, 69, 71, 72, 86, 92-95, 98, 103, 104, 112-118, 124-128, 131, 132, 134, 144, 146-148, 151, 157-161, 163, 166, 170-175, 178-180, 183, 185-192, 194-210, 213, 216-219, 221, 222.
НЕЗАЛЕЖНА АКРЕДИТАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЇНИХ ЗАКЛАДІВ	203.

НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ	205.
НОРМАТИВНІ ЗМІСТОВІ МОДУЛІ	205.
НОРМАТИВНІ АКТИ ЩОДО ПРОЦЕДУР ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ	205.
ОСВІТА	27, 40, 53, 147, 162, 167, 168, 171-175, 177, 188, 204, 206, 207, 215, 220, 221.
ОСВІТНЯ ПОСЛУГА	206.
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА	197, 198, 206.
ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ	87, 208.
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ	29, 48, 53, 55, 61, 65, 75, 88, 117, 171, 172, 179, 201, 208, 217, 218.
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	171, 208.
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	208.
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	39, 52, 59, 66, 79, 89, 143, 172, 208, 209, 218.
ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ	205, 209.
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ	12, 142, 209.
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	92, 98, 210.
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ АКРЕДИТАЦІЇ	152, 211.
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	96, 213.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ	213.
ПРОГРАММА НАВЧАННЯ	213.
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	101, 213.
ПРОФЕСІОГРАМА	214.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКСПЕРТНА РАДА З ПИТАНЬ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АТЕСТАЦІЇ ЗАКЛАДІВ	214.
РЕЙТИНГУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	147, 164, 214.
РЕФОРМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ	216.
РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	216.
РІВЕНЬ АКРЕДИТАЦІЇ	30, 147, 217.
РОБОЧИ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	217.
РОЗРАХУНКОВА КІЛЬКІСТЬ ШТАТНИХ ПОСАД	217.
САМОСТІЙНА РОБОТА	92, 98, 103, 211, 218.
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	12, 19, 41, 43, 94, 118, 119, 121, 140, 143, 151, 157, 170, 182, 191, 206, 208, 211, 218.
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	114, 218.
СПЕЦІАЛІСТ	40, 218.
СТАНДАРТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	219.
СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО САМОАНАЛІЗ	17, 219, 220.
СТУПЕНЕВІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	220.
ТРАНСФЕР КРЕДИТІВ	221.
УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	22, 23, 27, 222.
ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	2, 145, 162, 224.
ЯКІСТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	188, 222, 225.

Література

1. Adam, Stephen (2004) *Improving the recognition system of degrees and study credit points in the European Higher Education Area*. Болонський семінар з питань визнання, Латвійський університет, Рига, 3-4 грудня 2004, організований урядом Латвії і Радою Європи, за підтримки програми ЄС Сократес. Фінальний звіт і рекомендації конференції.
http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_ReportP_S_Adam.pdf
2. Adam, Stephen (2008) *Learning Outcomes Current Developments in Europe: Update on the Issues and Applications of Learning Outcomes Associated with the Bologna Process*. Edinburgh: Scottish Government Представлено на Болонському семінарі: Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання: Досвід Шотландії (лютий 2008, Едінбург).
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Adams.pdf
3. Adam, Stephen (2004) *Using Learning Outcomes: A consideration of the nature, role, application and implications for European education of employing learning outcomes at the local, national and international levels* Представлено на Болонському семінарі: Використання результатів навчання (липень 2004, Едінбург). http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol_sem/Seminars/04070102Edinburgh/040620LEARNING_OUTCOMES-Adams.pdf
4. Barblan A. *The Sorbonne Declaration - Follow-Up and Implications: A Personal View*. - Geneva: AEU/CRE, 1999. (Сорбонська декларація - реалізація і значення: особистий погляд).
5. Cedefop (2008) *The Shift to Learning Outcomes: Conceptual, political and practical developments in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Узагальнення:
http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/494/4079_en.pdf
6. European Association for Quality Assurance in Higher Education (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Helsinki: European Association for Quality Assurance in Higher Education
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines_for-QA.pdf
7. Gehmlich, Volker (2008) *Die Einführung eines Nationalen Qualifikationsrahmens in Deutschland – DQR – Untersuchung der Möglichkeiten für den Bereich des formalen Lernens*, Osnabrück : Univ., Fak. für Wirtschafts- und Sozialwiss
8. Gehmlich, Volker (2006) 'The Added Value of Using ECTS' in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
9. Volker Gehmlich, Andy Gibbs, Raimonda Markeviciene, Terence Mitcell, Graeme Roberts, Anne Siltala, Marina Steinmann (2008) *Yes! Go! A Practical Guide to Designing Degree Programmes with Integrated Transnational Mobility*, DAAD
10. Hildbrand, Tremp, Jäger Tückmantel (2008) *The Curricula Reform at Swiss Institutes of Higher Education: An Analysis of the Current State and Perspectives in the Bologna Reform* www.crus.ch/dms.php?id=5499
11. HRK (2007) *Bologna Reader II, Neue Texte und Hilfestellungen zur Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses an deutschen Hochschulen*, Bonn.
http://www.hrk.de/bologna/de/Bologna_Reader_gesamt.pdf
12. Kennedy, Declan, Hyland, Aine, and Ryan, Norma (2006) 'Writing and Using Learning Outcomes: A Practical Guide' in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association <http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
13. Le Mouillour, Isabelle, commissioned by Cedefop (2005) *European approaches to credit (transfer) systems in VET*. Cedefop Dossier 12. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/424/6014_en.pdf

14. Meijers, van Overveld, Perrenet with the co-operation of Borghuis and Mutsaers (2005) Criteria for Academic Bachelor's and Master's Curricula
http://www.jointquality.nl/content/descriptors/AC_English_Gweb.pdf
15. *Tuning Educational Structures in Europe* (2007)
http://tuning.unideusto.org/tuningeu/images/stories/template/General_Brochure_final_version.pdf
16. Wagenaar, Robert (2006) 'An Introduction to the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)', in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association <http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
17. Болонський процес у фактах і документах/ Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І.. Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім.В.Гнатюка, 2003. - 52 с. (www.tspu.edu.ua).
18. Болонський семінар «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання, – Шотландський досвід», Едінбург, Великобританія, 21-22 лютого 2008 *Висновки і рекомендації*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Final_Conclusions_and_Recommendations.pdf
19. Болонський семінар «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання, – Шотландський досвід», Едінбург, Великобританія, 21-22 лютого 2008 Інформація з семінару (внески, презентації):
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/Edinburgh2008.htm>
20. Болонський семінар «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання, – Шотландський досвід», Едінбург, Великобританія, 21-22 лютого 2008 *Остаточний звіт*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_final_report.pdf
21. Болонський семінар з питань визнання, Латвійський університет, Рига, 3-4 грудня 2004, організований урядом Латвії і Радою Європи, за підтримки програми ЄС Сократес. Фінальний звіт і рекомендації конференції.
http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_Report_P_S_Adam.pdf
22. Болонський семінар 'Розробка загального розуміння результатів навчання і ЄКТС: Порто, Португалія, 19-20 червня 2008 Інформація про семінар (матеріали, презентації):
<http://portobologna.up.pt/>
23. Болонський семінар 'Розробка загального розуміння результатів навчання і ЄКТС: Порто, Португалія, 19-20 червня 2008 *Фінальний звіт і рекомендації*
http://portobologna.up.pt/documents/BS_P_Report_20080915_FINAL.pdf
24. Болонський семінар «ЄКТС, що ґрунтується на результатах навчання і навчальному навантаженні» Москва, Росія, 17-18 квітня 2008 *Висновки*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Moscow_April2008_conclusions_final.pdf
25. Ван дер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. - 2000. - Том XXV. - № 3.
26. Вища освіта в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 1991-2006 рр.: Наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; Упоряд.: Л.О. Пономаренко, І.П. Моїсеєва, Л.І. Ніколюк, О.С. Микитенко; Наук.ред. П.І. Рогова; Наук. консультант Б.І. Корольов; Бібліогр.ред. Л.О. Пономаренко. – К., 2008. – С. 15.
27. В. Луговий. Інститут вищої освіти: завдання сьогодення // <http://library.uipa.kharkov.ua>
28. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вестник высшей школы: Alma mater. -2000. -№ 6.
29. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. - К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2003. - 200 с
30. Інформація і результати проекту Тюнінг: <http://unideusto.org/tuning>

31. Інформація про Європейську рамку кваліфікацій: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm#doc
32. Касьянов Г. Університетська автономія: складова громадянського суспільства // Дзеркало тижня. – № 31 (559) 13-19 серпня 2005 р.
33. Конвенція з визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні (CETS 165, 1997) <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=165&CL=ENG>
34. Конвенція з визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні (CETS 165, 1997) Пояснювальний звіт про Конвенцію: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>
35. Кремень В.Г. Болонський процес: сближение, а не унификация//Зеркало недели. - № 48(473). -13-19 декабря 2003.
36. Крячко Ю.М. Українська вища освіта потребує серйозного реформування. Міркування і пропозиції у контексті підготовки нової редакції Закону України “Про вищу освіту” // Інтернет-сайт: <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/25.html>
37. Лукичев Г.А. Интеграция и эффективность - цели реформ в высшем образовании стран Европы // Научный вестник Московского государственного технического университета гражданской авиации. -2000. -№ 26. -С.13-18.
38. Матеріали науково-практичного семінару "Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації". Львів, 21-23 листопада 2003. - Львів: "Львівська політехніка". - 111 с.
39. Національне кваліфікаційне управління Ірландії – Національна рамака кваліфікацій <http://www.nfq.ie/nfq/en/index.html>
40. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 - 2004 рр.)/ За ред. В.Г. Кременя, авт. кол.: Степко М.Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. - Київ -Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. - 147 с. (www.tspu.edu.ua).
41. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
42. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, Міністерство науки, технологій і інновацій, 2005 http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf
43. Рекомендації Європейського парламенту і Ради Європи від 23 квітня 2008 щодо запровадження Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>
44. Реформа вищого образования в Нидерландах // Голландский институт в Санкт-Петербурге: <http://www.holinst.spb.ru>.
45. Хелена Себкова. Акредитація і забезпечення якості вищої освіти в Європі. – Переклад В.В. Сміян // http://library.uipa.kharkov.ua/library/BD/BolonProz/3_Stati_iz_periodicheskikh_i_prodogaugshiesa_izdaniy/nov2.htm
46. Шотландська кредитна рамка кваліфікацій <http://www.scqf.org.uk>

МАТЕРІАЛИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(<http://www.mon.gov.ua>)

1. Заходи щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки / Додаток до Наказу МОН України № 49 від 23.01.2004 р.
2. Перелік вищих навчальних закладів, що заявили про участь в педагогічному експерименті щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу/ Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р.
3. Перелік необхідних умов для запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у навчальних закладах III-IV рівнів акредитації/ Додаток до Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2003 р. Протокол № 5/5-4.

4. Перелік регіональних базових вищих навчальних закладів/Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р.
5. План заходів з підготовки до проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації/ Додаток до Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2003 р. Протокол № 5/5-4.
6. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки/ Додаток до Наказу МОН України № 49 від 23.01.2004 р.
7. Програма проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації / Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р.
8. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки/ Наказ МОН України № 49 від 23.01.2004 р.
9. Про проведення науково-практичного семінару з питань запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ МОН України № 740 від 06.11.2003 р.
10. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ МОН України № 48 від 23.01.2004 р.
11. Про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації/ Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2003 р. Протокол № 5/5 - 4.
12. Резолюція науково-практичного семінару "Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації", що відбувся 21-22 листопада 2003 року у м. Львові на базі Національного університету "Львівська політехніка".
13. Склад координаційної ради для супроводу та узагальнення результатів педагогічного експерименту/ Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р.
14. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців/ Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р.

Документи для акредитації та ліцензування

1. Витяг з рішення Державної акредитаційної комісії від 29 лютого 2008 р. Протокол N 69, 213 ДАК 2008-04-14
2. Витяг з рішення Державної акредитаційної комісії від 24 лютого 2004 р. Протокол N49, 24.02.2004 №49
3. Витяг з рішення ДАК від 22.02.2005. Протокол N 54, 139 ДАК 2005-03-03
4. Витяг з протоколу ДАК "Вимоги до акредитації напряму (спеціальності) підготовки фахівців за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями", 292 ДАК 2004-03-15
5. Закон України "Про вищу освіту" від 17.01 2002 р. № 2984-III, 17.01 2002 № 2984-III;
6. Лист МОН "Щодо реалізації окремих положень наказу Міністерства освіти і науки України від 13 липня 2007 року N 604 "Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста", 1/9-457 2008-07-14
7. Лист МОН "До уваги вищих навчальних закладів, які здійснюють прийом іноземних абітурієнтів", 1/9-456 2008-07-03
8. Лист МОН "Про інформацію щодо внесення вищих навчальних закладів до Державного реєстру та отримання довідки про внесення до реєстру", 1/9-413 2008-06-27

9. Лист МОН "Щодо питань з підготовки іноземних громадян та громадян України до вступу у вищі навчальні заклади і підготовки іноземних громадян за акредитованими напрямками (спеціальностями)", 1/9-354 2008-06-06
10. Лист МОН "Щодо відповідності ліцензованих обсягів контингенту студентів", 1/9-221 2008-04-09
11. Лист МОН "Щодо процедур ліцензування та акредитації", 1/9-183 2008-03-25
12. Лист МОН "Про заходи щодо упорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів", 1/9-182 2008-03-25
13. Лист МОН "Про започаткування діяльності з надання освітніх послуг, збільшення або перерозподілу ліцензованого обсягу і форму заяви про ліцензування", 1303 2007-12-20
14. Лист МОН "Щодо проекту Типового положення про відокремлені структурні підрозділи вищих навчальних закладів", 1/9-454 2007-08-01
15. Лист МОН "Щодо проекту Концепції вдосконалення порядку акредитації вищих навчальних закладів", 1/9-455 2007-08-01
16. Лист МОН "Щодо нострифікації іноземних документів про освіту", 1/9-456 2007-08-01
17. Лист МОН "Щодо наявності ліцензії на надання повної загальної середньої освіти для виготовлення атестатів випускникам державних навчальних закладів", 1/9-6 2005-01-14
18. Наказ Міністерства освіти України від 02 червня 1993 р. № 161 "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", 02.06.1993 № 161
19. Наказ Міністерства освіти України від 04.03.98 р. № 86 "Про введення в дію "Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та про нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою", 04.03.1998 № 86
20. Наказ Міністерства освіти України від 31.07.98 р. № 285 "Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою", 31.07.98 р. № 285
21. Наказ Міністерства освіти України "Про затвердження Положення про порядок затвердження та погодження статутів вищих та професійно-технічних навчальних закладів у Міністерстві освіти України", 370 1999-10-27
22. Наказ МОН "Про затвердження Порядку оформлення, видачі, зберігання та обліку сертифікатів про акредитацію (їх дублікатів)", 680 2001-10-15
23. Наказ МОН "Про затвердження Положення про експертну комісію та порядок проведення акредитаційної експертизи", 16 2002-01-14
24. Наказ МОН "Про встановлення нормативів витрат, пов'язаних з проведенням акредитації", 321 2002-06-04
25. Наказ МОН "Про затвердження Положення про визнання іноземних документів про освіту", 563 2003-08-20
26. Наказ МОН "Про постанову Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 року N1380", 710 2003-10-24
27. Наказ МОН "Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг, Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи та Типового положення про регіональну та атестації навчальних закладів експертну раду з питань ліцензування, 24.12.2003 № 847
28. Наказ МОН "Про затвердження рішення Державної акредитаційної комісії", 2728-л 2004-12-27
29. Наказ МОН "Про передачу повноважень щодо проведення ліцензійної експертизи", 637 2005-11-03
30. Наказ МОН "Про результати ліцензування, акредитації та атестації", 2043-л 2006-06-29
31. Наказ МОН "Про Реєстр докторів наук, професорів" (Особова картка 2008 рік), 499 2006-06-30
32. Наказ МОН "Про затвердження зразків документів для внесення вищих навчальних закладів до Державного реєстру", 610 2007-07-13

33. Наказ МОН "Про затвердження Примірного порядку розгляду, проходження та затвердження статутів вищих навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності", 668 2007-07-30
34. Наказ МОН "Про постанову Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 року N 1019 ", 794 2007-09-07
35. Наказ МОН "Про затвердження Тимчасового порядку", 855 2007-09-28
36. Наказ МОН "Про документи для проведення ліцензування", 1008 2007-11-15
37. Наказ МОН "Про визнання таким, що втратив чинність, наказ МОН від 28.09.07 р. N 855", 1160 2007-12-21
38. [Наказ МОН N 30 від 21.01.2009 року "Про документи для проведення ліцензування"](#), 21.01.2009 № 30
39. Методичні вказівки (для закладів I-IV рівня акредитації) , www.mon.gov.ua
40. Методичні рекомендації членам експертних комісій (експертам) для проведення ліцензійної експертизи , www.mon.gov.ua
41. Постанова КМУ "Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів ", 228 1994-04-05
42. Постанова КМУ "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями ", 507 1997-05-24
43. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", 20.01.1998 № 65
44. Постанова КМУ "Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах ", 978 2001-08-09
45. Постанова КМУ "Про ліцензування освітніх послуг", 1380 2003-08-29
46. Рішення колегії МОН "Про впорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів", 1/3-6 2008-02-01

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНА БАЗА З ПИТАНЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

1. Закон України „Про освіту” ст.14, 20, 54
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 963 „Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників”
3. лист МОНУ від 04.11.2002 № 1/9-482 «Про окремі питання організації проведення атестації педагогічних працівників»
4. лист МОНУ від 21.10.2005 № 1/9-584 «Про узагальнення матеріалів при проходженні атестації»
5. «Типове положення про атестацію педагогічних працівників України» затверджене наказом МОНУ від 01.12.1998 року № 419
6. Закон України „Про державні нагороди України” ст. 10
7. «Порядок представлення до нагородження та вручення державних нагород України» затверджений Указом Президента України від 19.02.2003 року № 138/203

ДОДАТКИ

АКРЕДИТАЦІЙНІ ПОКАЗНИКИ КАФЕДР, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямку чи спеціальності, що акредитуються, визначаються вищим навчальним закладом і розміщуються на сайті за формою:

показ- ник	Найменування	значення
1	2	3
	Доступ до вищої освіти	
АП ₁₃	Ліцензований обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб	
АП ₁₄	Ліцензований обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб	
АП ₁₅	Кількість поданих заяв на 100 місць ліцензованого обсягу денної форми навчання за програмами підготовки бакалаврів	
АП ₁₆	Кількість поданих заяв на 100 місць ліцензованого обсягу заочної форм навчання за програмами підготовки бакалаврів	
АП ₁₇	Кількість місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб	
АП ₁₈	Кількість місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб	
АП ₁₉	Фактичний обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб	
АП ₂₀	Фактичний обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб	
	Контингент студентів	
АП ₂₁	Контингент студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за державним замовленням, осіб	
АП ₂₂	Контингент студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр за державним замовленням, осіб	
	Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів	
АП ₂₃	чисельність штатних науково-педагогічних працівників, які є членами спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій	
АП ₂₄	чисельність випускників аспірантури, які у звітному році захистили кандидатські дисертації, але не пізніше одного року після закінчення аспірантури, осіб	
АП ₂₅	кількість затверджених ВАК докторських і кандидатських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками	
АП ₂₆	кількість затверджених ВАК докторських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками	
	Результативність наукової діяльності	
АП ₂₇	чисельність штатних співробітників, що отримали охоронні документи, осіб	
АП ₂₈	чисельність штатних співробітників, що отримали патенти на винаходи, осіб	
АП ₂₉	кількість опублікованих в поточному році монографій	
АП ₃₀	кількість опублікованих в поточному році наукових праць	
АП ₃₁	кількість самостійних публікацій студентів	
АП ₃₂	чисельність студентів, які брали участь в зарубіжних студентських	

	конференціях, симпозиумах, творчих конкурсах, осіб	
АП ₃₃	чисельність призерів міжнародних студентських олімпіад, наукових, творчих, мистецьких конкурсів	
АП ₃₄	чисельність студентів, переможців та призерів всеукраїнських студентських олімпіад, мистецьких конкурсів, осіб	
	Навчально-методичне забезпечення	
АП ₃₅	видано підручників з грифом М О Н та інших міністерств	
АП ₃₆	видано навчальних посібників з грифом м о н та інших міністерств	
АП ₃₇	кількість найменувань електронних видань (електронний підручник, комп'ютерна навчальна програм, практичні тестові завдання тощо)	
	Випуск фахівців	
АП ₃₈	чисельність випускників-бакалаврів, осіб	
АП ₃₉	чисельність випускників-магістрів, осіб	
АП ₄₀	чисельність місць державного замовлення підготовки бакалаврів, осіб	
АП ₄₁	чисельність місць державного замовлення підготовки магістрів, осіб	
АП ₄₂	чисельність випускників-бакалаврів, що навчалися за держзамовленням, осіб	
АП ₄₃	чисельність випускників-магістрів, що навчалися за держзамовленням, осіб	
АП ₄₄	Якість підготовки	
АП ₄₅	чисельність випускників спеціалістів та магістрів денної форми навчання, які здобули диплом з відзнакою, осіб	
АП ₄₆	чисельність випускників спеціалістів та магістрів денної форми навчання, які здобули диплом з відзнакою, осіб	
АП ₄₇	чисельність магістрів денної форми навчання випуску поточного року, які продовжили навчання в аспірантурі, осіб	
	<i>гуманітарна підготовка:</i>	
АП ₄₈	- успішно виконані контрольні завдання, %;	
АП ₄₉	- якісно виконані контрольні завдання, %	
	<i>фундаментальна підготовка:</i>	
АП ₅₀	- успішно виконані контрольні завдання, %	
АП ₅₁	- якісно виконані контрольні завдання, %	
	<i>фахова підготовка:</i>	
АП ₅₂	- успішно виконані завдання з дисциплін фахової підготовки, %;	
АП ₅₃	- якісно виконані контрольні завдання з дисциплін фахової підготовки, %	
	Працевлаштування	
АП ₅₄	чисельність випускників магістрів денної форми навчання, які отримали направлення на роботу, осіб	
АП ₅₅	чисельність випускників магістрів денної форми навчання розподілених на підставі тристоронньої угоди, осіб	

Акредитаційні індикатори кафедр, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямку чи спеціальності, що акредитуються

Акредитаційні індикатори визначаються вищим навчальним закладом і розміщуються на сайті.

Акредитаційні індикатори A_i є відносними величинами і розглядаються як відношення базового абсолютного показника до масштабного. Вимір акредитаційного індикатора є питомий на 100 науково-педагогічних працівників, 100 студентів денної форми навчання, одного студента денної

форми навчання тощо, що забезпечує процес порівняння потенціалу вищих навчальних закладів та кафедр з урахуванням їх масштабів

$$A_i = 100 \frac{АП_A}{АП_M},$$

де $АП_A$ – абсолютний акредитаційний показник; $АП_M$ – масштабний.

індикатор	найменування	значення
1	2	3
	Доступ до вищої освіти	
A ₃₁	коефіцієнт використання ліцензійного обсягу прийому бакалаврів	
A ₃₂	коефіцієнт використання ліцензійного обсягу прийому бакалаврів	
A ₃₃	кількість поданих заяв на 100 місць ліцензованого обсягу денної форми навчання за програмами підготовки бакалаврів	
A ₃₄	кількість поданих заяв на 100 місць ліцензованого обсягу заочної форми навчання за програмами підготовки бакалаврів	
A ₃₅	частка місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
A ₃₆	частка місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	Контингент студентів	
A ₃₇	частка студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за державним замовленням	
A ₃₈	частка студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр за державним замовленням	
A ₃₉	підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів	
A ₄₀	чисельність штатних науково-педагогічних працівників, які є членами спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₄₁	частка випускників аспірантури, які у звітному році захистили кандидатські дисертації, але не пізніше одного року після закінчення аспірантури	
A ₄₂	кількість затверджених вак докторських і кандидатських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками вищого навчального закладу, на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₄₃	кількість затверджених вак докторських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками вищого навчального закладу, на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
	Результативність наукової діяльності	
A ₄₄	чисельність штатних співробітників, що отримали охоронні документи з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₄₅	чисельність штатних співробітників, що отримали патенти на винаходи з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₄₆	кількість опублікованих в поточному році монографій з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₄₇	кількість самостійних публікацій студентів з розрахунку на 100 студентів денної форми навчання	
	Навчально-методичне забезпечення	
A ₄₈	видано підручників з грифом м о н та інших міністерств на 100 штатних	

	науково-педагогічних працівників	
A ₄₉	видано навчальних посібників з грифом м о н та інших міністерств на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
A ₅₀	кількість найменувань електронних видань (електронний підручник, комп'ютерна навчальна програм, практичні тестові завдання тощо) на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
	Випуск фахівців	
A ₅₁	частка випускників-бакалаврів, що навчались за держзамовленням	
A ₅₂	частка випускників-магістрів, що навчались за держзамовленням	
A ₅₃	виконання державного замовлення на підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
A ₅₄	виконання державного замовлення на підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	<i>якість підготовки</i>	
A ₅₅	частка магістрів денної форми навчання випуску поточного року, які продовжили навчання в аспірантурі	
	Рівень гуманітарних знань бакалаврів:	
A ₅₆	- успішно виконані контрольні завдання;	
A ₅₇	- якісно виконані контрольні завдання	
	<i>рівень фундаментальних знань бакалаврів:</i>	
A ₅₈	- успішно виконані контрольні завдання;	
A ₅₉	- якісно виконані контрольні завдання	
	<i>рівень фахової підготовки бакалаврів:</i>	
A ₆₀	- успішно виконані завдання з дисциплін фахової підготовки;	
A ₆₁	- якісно виконані контрольні завдання з дисциплін фахової підготовки	
	Працевлаштування	
A ₆₂	частка випускників магістрів денної форми навчання, які отримали направлення на роботу	
A ₆₃	частка випускників магістрів денної форми навчання розподілених на підставі тристоронньої угоди	

Коефіцієнти пріоритетності акредитаційних індикаторів вищого навчального закладу в цілому

Коефіцієнти пріоритетності акредитаційних індикаторів з напрямку підготовки чи спеціальності

Коефіцієнт пріоритетності – це відношення акредитаційного індикатора A_i до індикатора $AB_{ДАК}$, що регламентується акредитаційними вимогами ДАК, або до відповідного індикатора P_c системи (групи вищих навчальних закладів) за результатами рейтингування вищих навчальних закладів минулого року

$$AK_i = \frac{L_i}{LB_{ДАК}}; \quad AK_i = \frac{L_i}{P_c}.$$

При ідентичності ліцензійного індикатора з індикатором, що регламентується ліцензійними умова ДАК, або з відповідним індикатором системи коефіцієнти пріоритетності $KA_i = 1$. Тобто значення коефіцієнтів пріоритетності акредитаційних індикаторів можуть перебувати в діапазоні $0 \dots 1$.

Це дає можливість визначити позиціонування акредитаційних можливостей вищого навчального закладу та кафедр, що забезпечують підготовку фахівців за напрямом, спеціальності.

Коефіцієнти пріоритетності визначає вищий навчальний заклад і розміщує інформацію на сайті за формою:

Позна-чення	Найменування індикатора	коефіцієнт пріоритетності
1	2	3
	<i>Доступ до вищої освіти</i>	
КА ₃₁	коефіцієнт використання ліцензійного обсягу прийому бакалаврів	
КА ₃₂	коефіцієнт використання ліцензійного обсягу прийому бакалаврів	
КА ₃₃	кількість поданих заяв на 100 місць ліцензованого обсягу денної форми навчання за програмами підготовки бакалаврів	
КА ₃₄	частка місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
КА ₃₅	частка місць державного замовлення на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	<i>Контингент студентів</i>	
КА ₃₆	частка студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за державним замовленням	
КА ₃₇	частка студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр за державним замовленням	
	<i>Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів</i>	
КА ₃₈	чисельність штатних науково-педагогічних працівників, які є членами спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
КА ₃₉	частка випускників аспірантури, які у звітному році захистили кандидатські дисертації, але не пізніше одного року після закінчення аспірантури	
КА ₄₀	кількість затверджених вак докторських і кандидатських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками вищого навчального закладу, на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
КА ₄₁	кількість затверджених вак докторських дисертацій, захищених за останні три роки науково-педагогічними працівниками вищого навчального закладу, на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
	<i>Результативність наукової діяльності</i>	
КА ₄₂	чисельність штатних співробітників, що отримали охоронні документи з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
КА ₄₃	чисельність штатних співробітників, що отримали патенти на винаходи з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
КА ₄₄	кількість опублікованих в поточному році монографій з розрахунку на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
КА ₄₅	кількість самостійних публікацій студентів з розрахунку на 100 студентів денної форми навчання	
	<i>Навчально-методичне забезпечення</i>	
КА ₄₆	видано підручників з грифом м о н та інших міністерств на 100 штатних науково-педагогічних працівників	

KA ₄₇	видано навчальних посібників з грифом м о н та інших міністерств на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
KA ₄₈	кількість найменувань електронних видань (електронний підручник, комп'ютерна навчальна програм, практичні тестові завдання тощо) на 100 штатних науково-педагогічних працівників	
Випуск фахівців		
KA ₄₉	частка випускників-бакалаврів, що навчались за держзамовленням	
KA ₅₀	частка випускників-магістрів, що навчались за держзамовленням	
KA ₅₁	виконання державного замовлення на підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
KA ₅₂	виконання державного замовлення на підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
Якість підготовки		
KA ₅₃	частка магістрів денної форми навчання випуску поточного року, які продовжили навчання в аспірантурі	
	рівень гуманітарних знань бакалаврів:	
KA ₅₄	- успішно виконані контрольні завдання;	
KA ₅₅	- якісно виконані контрольні завдання	
	рівень фундаментальних знань бакалаврів:	
KA ₅₆	- успішно виконані контрольні завдання;	
KA ₅₇	- якісно виконані контрольні завдання	
	рівень фахової підготовки бакалаврів:	
KA ₅₈	- успішно виконані завдання з дисциплін фахової підготовки;	
KA ₅₉	- якісно виконані контрольні завдання з дисциплін фахової підготовки	
Працевлаштування		
KA ₆₀	частка випускників магістрів денної форми навчання, які отримали направлення на роботу	
KA ₆₁	частка випускників магістрів денної форми навчання розподілених на підставі тристоронньої угоди	

Інтегральний акредитаційний індекс вищого навчального закладу

$$IAI_{\text{внз}} = \sum AK_{\text{внз}} / m$$

m – кількість акредитаційних індикаторів вищого навчального закладу в цілому;

$\sum AK_i$ – сума коефіцієнтів пріоритетності акредитаційних індикаторів вищого навчального закладу в цілому.

Інтегральний акредитаційний індекс напрямку чи спеціальності

$$IAI_{\text{каф.}} = \sum AK_{\text{каф.}} / m_{\text{каф.}}$$

$m_{\text{каф.}}$ – кількість акредитаційних індикаторів напрямку чи спеціальності;

$\sum AK_i$ – сума коефіцієнтів пріоритетності акредитаційних індикаторів напрямку чи спеціальності.

АТЕСТАЦІЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ здійснюється згідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 30.03.2010 р. № 277 щодо затвердження Положення про проведення державної атестації вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Міністерства освіти і науки України у частині наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

1. Державній атестації підлягають вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації (далі - ВНЗ) Міністерства освіти і науки України (далі - МОН), що здійснюють наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність відповідно до законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про наукову і науково-технічну діяльність" та «Про інноваційну діяльність».

2. Державна атестація наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ визначених в п. 1 цього Положення здійснюється один раз на п'ять років.

3. Організаційно-методичне забезпечення проведення державної атестації покладається на відділ планування та координації наукових досліджень вищих навчальних закладів та наукових установ департаменту науково-технологічного розвитку МОН.

4. Предметом державної атестації є визначення рівня наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у ВНЗ за такими розділами:

- кадровий науковий, науково-технічний потенціал;
- фінансування фундаментальних, прикладних досліджень та розробок;
- результативність наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

5. Кількісним показником, що узагальнює рівень наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ, є загальна інтегральна оцінка або рейтинг, яка у комплексі характеризує:

- науковий та науково-технічний потенціал ВНЗ;
- ефективність та результативність наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;

Визначення рейтингу проводиться на підставі «Методики рейтингового оцінювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ МОН», яка затверджується наказом МОН (див. **Комплексна кількісна оцінка** наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації МОН). Загальна інтегрована оцінка (рейтинг) визначається сумою нормованих індикаторів за основними напрямками наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ, яка в свою чергу приведена до 100-бальної шкали, в межах вибраної фахової групи ВНЗ. До фахової групи відносяться ВНЗ, які мають споріднену направленість науково-педагогічної, наукової та науково-технічної діяльності (класичні університети, педагогічні, технічні інші). Розподіл ВНЗ за фаховими групами визначається нормативно-правовими документами МОН, що діють на момент проведення атестації.

6. Усі ВНЗ, які відповідно до цього Положення надали документи та пройшли атестацію, вважаються атестованими і в залежності від отриманого рейтингу за ознаками ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу та ефективною, результативною науковою, науково –

технічної та інноваційної діяльності розподіляються на декілька категорій груп. Поділ ВНЗ на відповідні категорії базується на кількості балів, яку набрав ВНЗ під час атестації, і визначається рішенням атестаційної комісії для кожної фахової групи ВНЗ окремо.

Наприклад:

- до категорії А відносять ВНЗ, які отримали кількість балів від 100 до 75;

- до категорії Б відносять ВНЗ, які отримали кількість балів від 74 до 50;

- до категорії В відносять ВНЗ, які отримали балів від 49 та менше.

У процесі поділу ВНЗ на категорії повинні бути використані як головна сумарна ознака рейтингу, так і допоміжні критеріальні ознаки та мотиваційні підстави, що містяться в атестаційних матеріалах.

7. Державна атестація ВНЗ III-IV рівнів акредитації проводиться атестаційною комісією, до складу якої можуть входити члени колегії МОН, фахівці Наукової Ради МОН, представники Ради проректорів з наукової роботи, керівники підрозділів МОН, повноважні представники всеукраїнських громадських організацій, які здійснюють свою діяльність в сфері освіти та науки, здійснення громадського контролю за суб'єктами владних повноважень.

8. Атестаційну комісію очолює голова, який має заступника та секретаря. Склад атестаційної комісії затверджується наказом МОН. Безпосереднє керівництво атестаційної комісії здійснює голова, а у разі його відсутності – його заступник.

9. Засідання комісії є правомочним, якщо на засіданні присутні більш ніж 50 % членів комісії.

10. Із числа членів атестаційної комісії створюється експертна група, керівника та склад якої призначає голова атестаційної комісії. У разі необхідності до складу експертної групи можуть залучатись фахівці ВНЗ, наукових установ, підпорядкованих МОН.

11. До атестаційної комісії керівництвом ВНЗ, який підлягає атестації відповідно до ст. 1 цього Положення подаються:

- лист-заявка щодо проведення атестації закладу в частині наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;

- дані про наукову та науково-технічну діяльність, наведені відповідно до щорічної форми звітності МОН з наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності за 5 останніх років;

- у разі потреби - інші матеріали, що можуть сприяти більш повній та якісній оцінці наукової та науково-технічної діяльності закладу.

12. Подані до атестаційної комісії матеріали ВНЗ розглядаються в термін, що не перевищує двох місяців від дня їх подання.

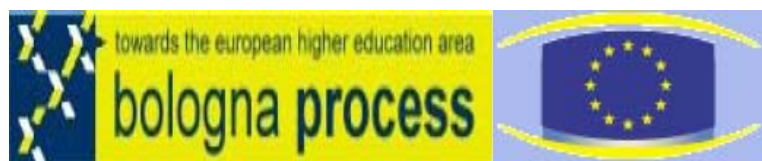
13. Експертна група атестаційної комісії опрацьовує атестаційні матеріали та за результатами цього опрацювання не пізніше, ніж у місячний термін від дня їх отримання, надає висновок, в якому визначає кількість балів отриманих ВНЗ та пропозиції щодо віднесення ВНЗ до певної категорії (А,Б,В) за результатами розрахунку, і подає матеріали на розгляд атестаційної комісії.

14. Атестаційна комісія розглядає матеріали ВНЗ, висновок експертної групи та приймає рішення про затвердження кількості балів отриманих ВНЗ за результатами розрахунку загальної інтегрованої оцінки та віднесення його до однієї з категорії (А, Б, В) у частині наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності на підставі висновку експертної групи, оцінки показників відповідно до наведеного в п. 6 цього Положення, а також розгляду інших додаткових матеріалів.

Рішення комісії приймається за підтримки не менш ніж 2/3 голосів учасників засідання. Рішення та висновки атестаційної комісії фіксуються у протоколі засідання атестаційної комісії.

15. За результатами державної атестації видається наказ МОН, що містить у додатку витяг із протоколу засідання атестаційної комісії з відповідним висновком.

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС

Завдяки детальному знанню сектора і багатоманітності учасників, Асоціація стала важливим актором в процесі створення Європейського простору вищої освіти. Асоціація бере активну участь у Болонському процесі: з 1999 року, вона готує документ під назвою Тенденції, до кожної Болонської конференції. Офіс асоціації знаходиться в Брюсселі. Сайт Асоціації: <http://www.eua.be/>

Головними документами Болонського процесу є дві декларації та комюніке міжнародних міжурядових конференцій, що мають місце один раз на два роки.

Історію Болонського процесу унаочнюють такі документи:

Сорбонська декларація (1998) - [Sorbonne Declaration](#)

Болонська декларація (1999) - [Bologna Declaration](#)

Празьке Комюніке (2001) - [Prague Communiqué](#)

Берлінське Комюніке (2003) - [Berlin Communiqué](#)

Бергенське Комюніке (2005) - [Bergen Communiqué](#)

Лондонське Комюніке (2007) - [London Communiqué](#)

Льовенське Комюніке (2009) - [Leuven Communiqué](#)

Болонський процес: останні події

Європейський освітній портал відкрив нову сторінку - "Болонський процес: останні новини". Сторінка пропонуватиме інформацію про останні події, що відбуваються в європейських країнах у межах Болонського процесу. Ця інформація дозволить ліпше зрозуміти останні тенденції, що тривають у межах Болонського процесу та побудові Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА).

Про темпи та перспективи Болонського процесу:

[Аналітика: від Болоньї до Льовена – динаміка Болонського процесу](#)

[Льовенське комюніке Болонського процесу - український переклад від Європейського освітнього порталу](#)

[Болонська система: вплив на вищу освіту в Європі - дослідження Євростату](#)

[Впровадження ідей Болонського процесу: чого бракує Україні? - Олександр Беляков](#)

[The Economist: 10 років впровадження Болонського процесу](#)

[У Льовені розпочалася Міністерська конференція з запровадження Болонського процесу](#)

Болонський процес після 2010 року: бачення Європейської асоціації університетів

Єврокомісія констатує „повільний, але стабільний” поступ європейської освіти до цілей 2010 року

Європейська наукова фундація: університети зазнають надмірного тиску ззовні

Європейські університети програють американським?

Про якість освіти:

Відбувся третій Європейський форум оцінювання якості освіти

Відкрився Європейський Реєстр із забезпечення якості освіти

Про університетські рейтинги:

Європейська Комісія розробить свій рейтинг університетів

Лісабонська рада розробила рейтинг навчальних систем країн ОЕСР

Фінансування університетів:

Підтримку дослідницької діяльності в Європі не буде зменшено, твердять міністри ЄС

Сучасні університети мусять мати прозорі фінанси, свідчить дослідження

Студентське та докторантське життя:

Європейські студенти протестують проти комерціалізації освіти

Британські докторанти прагнуть ліпшої співпраці з науковими керівниками

Британські студенти частіше ідуть до університету заради кар'єри, а не заради „життєвого досвіду”

Докторські програми в європейських університетах: досягнення та зміни

Мобільність: Освіта закордоном має стати правилом, а не винятком: Європейська експертна група з питань освітньої мобільності

Ціложиттєве навчання: Європейська асоціація університетів оприлюднила хартію про ціложиттєве навчання

ГЛОСАРІЙ – БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС

Абревіатура	Англійська	Українська
ACA	Academic Cooperation Association	Асоціація академічної співпраці
BFUG	Bologna Follow-up Group	Група супроводу Болонського процесу
CBHE	Cross-border higher education	Транскордонна вища освіта, або Міжнародна вища освіта

E4 group	EUA + ENQA + EURASHE + ESU (in context of cooperation on quality assurance)	Група Є4 (Європейська асоціація університетів + Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти + Європейська асоціація інституцій вищої освіти + Європейський студентський союз)
ECA	European Consortium for Accreditation	Європейський акредитаційний консорціум
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System	Європейська система взаємозаліку та накопичення освітніх кредитів, або Європейська кредитно-трансферна та накопичувальна система
EHEA	European Higher Education Area	Європейський простір вищої освіти
EI	Education International	Інтернаціонал освіти
ENIC	European Network of Information Centres	Європейська мережа інформаційних центрів
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education	Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education	Європейський реєстр агенцій забезпечення якості вищої освіти
ERA	European Research Area	Європейський дослідницький простір
ESG (QA)	European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area	Європейські стандарти та настанови щодо забезпечення якості освіти у Європейському просторі вищої освіти
ESN	Erasmus Student Network	Мережа студентів програми Еразмус
ESU	European Students' Union	Європейський студентський союз
EUA	European University Association	Європейська асоціація університетів
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education	Європейська асоціація інституцій вищої освіти
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities	Статистична служба Європейських Спільнот (ЄВРОСТАТ)

ГЛОСАРІЙ КОРИСТУВАЧА ЄКТС

Накопичення	Процес накопичення кредитів, присвоєних за досягнення результатів навчання освітніх компонентів або іншої навчальної діяльності.
Accumulation	The process of collecting credits awarded for achieving the learning outcomes of educational components or other learning activities

Призначення кредитів Allocation of Credit	Процес призначення кількості кредитів кваліфікаціям/програмам або іншим освітнім компонентам. The process of assigning a number of credits to qualifications/programmes or to other educational components
Оцінювання Assessment	Сукупність методів (письмові, усні та практичні тести/екзамени, проекти і портфоліо), що використовуються при оцінюванні досягнення особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання. The total range of methods (written, oral and practical tests/examinations, projects and portfolios) used to evaluate learners' achievement of expected learning outcomes.
Критерії оцінювання Assessment criteria	Описи того, що має зробити особа, яка навчається, як очікується, щоб продемонструвати досягнення результату навчання. Descriptions of what the learner is expected to do, in order to demonstrate that a learning outcome has been achieved.
Присвоєння кредитів Award of Credit	Акт надання особі, що навчається, кількості кредитів, що відповідає компоненту або кваліфікації. Присвоєння кредиту визнає, що результати навчання особи, що навчається, було оцінено і ця особа відповідає вимогам освітнього компоненту або кваліфікації. The act of delivering learners the number of credits that corresponds to the component or a qualification. The award of credit recognises that learners' learning outcomes have been assessed and that the learner satisfies the requirements for the educational component or the qualification.
Звільнення Condoning	Звільнення – це термін, що використовується, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у випадку, коли інші пов'язані компоненти складені із достатньо високими оцінками. Condoning is the term used when an examination board exempts a student from reassessment in a failed (or marginally failed) component if the other related components are passed with sufficiently high grades.
Контактна година Contact Hour	Години (зазвичай період 45-60 хвилин), затрачені студентами на навчальну діяльність під керівництвом викладацького складу. Hours (typically a period of 45-60 minutes) spent by students on activities guided by teaching staff.
Кредит (ЄКТС) Credit (ECTS)	Кількісний засіб вираження обсягу навчання, що ґрунтується на навантаженні студентів, необхідному для досягнення очікуваних результатів навчального процесу на певному рівні. Quantified means of expressing the volume of learning based on the workload students need in order to achieve the expected outcomes of a learning process at a specified level.
Цикл Cycle	Усі кваліфікації у Європейському просторі вищої освіти розташовані за трьома циклами. Однією з цілей, визначених у Болонській декларації у 1999 р., є «прийняття системи, що ґрунтується на двох основних циклах, додипломний (бакалавр, undergraduate) і після дипломний (магістр, graduate).» У 2003 році докторське навчання було також включено до Болонської структури і співвіднесене до неї як третій цикл. All qualifications in the European Higher Education Area are located within three cycles. One of the objectives indicated in the Bologna Declaration in 1999 was the “adoption of a system based on two main cycles, undergraduate and graduate.” In 2003 doctoral studies were also included in the Bologna structure and referred to as the third cycle.

Дескриптор циклу (рівня)	Загальні твердження про очікувані широкі результати навчання на кожному з трьох циклів. Добрим прикладом загальних дескрипторів циклів (рівнів) є так звані Дублінські дескриптори, які стали однією із засад (разом із ЄКТС) рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Generic statements of the broad expected outcomes of each of the three cycles. A good example of general cycle (level) descriptors are the so-called Dublin Descriptors, which have served as one of the foundations (along with ECTS) for the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area
Cycle (Level) Descriptors	
Освітній компонент	Самодостатній і формально структурований навчальний досвід (такий як: одиниця курсу, модуль, семінар (курси підвищення кваліфікації), виробнича практика)
Educational Component	A self-contained and formally structured learning experience (such as: course unit, module, seminar, work placement).
Формальне навчання	Навчання, яке зазвичай провадиться в освітньому або навчальному закладі, структуроване (в термінах цілей, часу навчання, або навчальної підтримки), та призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Формальне навчання є спрямованим з точки зору особи, що навчається.
Formal learning	Learning typically provided by an education or training institution, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and leading to certification. Formal learning is intentional from the learner's perspective
Неофіційне навчання	Навчання, яке є результатом повсякденної роботи, сімейної роботи або дозвілля. Воно не є структурованим (в термінах навчальних цілей, часу або підтримки навчання) і зазвичай не призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Неофіційне навчання може бути спрямованим (організованим), але у більшості випадків є спрямованим (або є «випадковим», від випадку до випадку).
Informal learning	Learning resulting from daily life activities related to work, family or leisure. It is not structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and typically does not lead to certification. Informal learning may be intentional but in most cases it is non-intentional (or "incidental"/random).
Особа, що навчається	Індивідуум, задіяний в навчальному процесі (формальному, неформальному або неофіційному навчанні).
Learner	An individual engaged in a learning process (formal, non-formal or informal learning).
Студенто-центрований (підхід або система)	Підхід або система, яка сприяє розробці навчальних програм, що спрямовані на досягнення осіб, що навчаються, узгоджує різні пріоритети таких осіб, та узгоджена з прийнятним для студентів навантаженням (тобто навантаження, що є здійсненним впродовж навчальної програми). Вона забезпечує більшу залученість осіб, що навчаються, до вибору змісту, способу, темпу і місця навчання.
Learner-centred (approach or system)	An approach or system that supports the design of learning programmes which focus on learners' achievements, accommodate different learners' priorities and are consistent with reasonable students' workload (i.e. workload that is feasible within the duration of the learning programme). It accommodates for learners' greater involvement in the choice of content, mode, pace and place of learning.
Результати навчання	Твердження про те, що особа, яка навчається, як очікується, має знати, розуміти і бути здатною робити після успішного завершення процесу навчання.
Learning Outcomes	Are statements of what a learner is expected to know, understand and be able to do after successful completion of a process of learning.
Дескриптор рівня	Загальні твердження про типові досягнення осіб, що навчаються, яким було присвоєно кваліфікацію відповідного рівня рамки кваліфікацій.
Level Descriptor	General statements of the typical achievement of learners who have been awarded a qualification at a certain level in a qualifications framework.

Модуль Module	Одиниця курсу в системі, в якій кожна одиниця курсу має однакову кількість кредитів або кратну їй. A course unit in a system in which each course unit carries the same number of credits or a multiple thereof.
Неформальне навчання Non-formal learning	Навчання, яке не провадиться в освітньому або навчальному закладі, і зазвичай не призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Проте, воно є структурованим (в термінах цілей, часу навчання, або навчальної підтримки). Неформальне навчання є спрямованим з точки зору особи, що навчається. Learning that is not provided by an education or training institution and typically does not lead to certification. It is, however, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support). Non-formal learning is intentional from the learner's perspective
Програма (освітня) Programme (educational)	Комплекс освітніх компонентів, який ґрунтується на результатах навчання, які визнаються для присвоєння окремої кваліфікації. A set of educational components, based on learning outcomes, that are recognised for the award of a specific qualification.
Прогресія Progression	Процес, що надає можливість особам, що навчаються, переходити з одного рівня кваліфікації до наступного та вступати на освітні програми, що здійснюють підготовку до здобуття кваліфікацій вищого рівня в порівнянні з тими, які така особа вже отримала. The process which enables learners to pass from one stage of a qualification to the next and to access educational programmes that prepare for qualifications at a higher level than those he/she already possesses.
Правила прогресії Progression rules	Система правил, що визначають умови прогресії осіб, що навчаються, всередині кваліфікацій та в напрямку інших кваліфікацій. Set of rules that define conditions for learners progression within qualifications and towards other qualifications.
Кваліфікація Qualification	Будь-який ступінь, диплом, або інший сертифікат, виданий компетентним органом, що підтверджує успішне завершення визнаної програми навчання. Any degree, diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of a recognised programme of study.
Національна рамка кваліфікацій (вищої освіти) National Qualifications Framework (higher education)	Єдиний опис, на національному рівні або рівні системи освіти, що є міжнародно зрозумілим і за яким усі кваліфікації та інші навчальні досягнення у вищій освіті можуть бути описані і пов'язані одна з одною у послідовний спосіб і який визначає співвідношення між кваліфікаціями вищої освіти. The single description, at national level or level of an education system, which is internationally understood and through which all qualifications and other learning achievements in higher education may be described and related to each other in a coherent way and which defines the relationship between higher education qualifications
Забезпечення якості Quality Assurance	Процес або комплекс процесів, прийнятих на національному і інституційному рівнях, для забезпечення якості освітніх програм і присвоєних кваліфікацій. The process or set of processes adopted nationally and institutionally to ensure the quality of educational programmes and of qualifications awarded.
Визнання кредитів Recognition of credit	Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті і оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації. The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another institution satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.

Визнання неформального і неофіційного навчання Recognition of non-formal and informal learning	Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті і оцінені в іншому контексті (неформальному або неофіційному) задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації. The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another context (non- formal or informal learning) satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.
Студент	Особа, що навчається, зарахована на формальну освітню програму Learner enrolled in formal educational programme
Трансфер (перенесення) Transfer	Трансфер – процес визнання кредитів, присвоєних в одному контексті, в іншому контексті з метою отримання кваліфікації. Transfer is the process of having credits awarded in one context recognised in another context for purposes of obtaining a qualification.
Навантаження Workload	Зазначення часу, що зазвичай є необхідним студентам для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практична робота, самостійне навчання і екзамени), потрібного для досягнення очікуваних результатів навчання. Indication of the time students typically need to complete all learning activities (such as lectures, seminars, projects, practical work, self-study and examinations) required to achieve the expected learning outcomes.

ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ ТА КВАЛІФІКАЦІЮ

Здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, які успішно пройшли державну атестацію, отримують диплом про здобуття відповідного рівня вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра.

Бакалаврам, які мають не менше 75% відмінних оцінок з усіх навчальних дисциплін і практичної підготовки, оцінки "добре" з інших дисциплін (в т.ч. дисциплін, що опановані при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») та оцінки "відмінно" за результатами державної атестації, видається диплом з відзнакою.

Студенти, які отримали незадовільну оцінку при складанні державного екзамену або при захисті кваліфікаційної роботи, відчисляються з університету та одержують академічні довідки.

Професійну кваліфікацію в дипломі бакалавра кваліфікація визначається відповідно до «Національного класифікатора України. Класифікатор професій ДК 003:2005» через назву професії - професійного угруповання, до якого входять певні назви професійної роботи (посади).

Не допускається при визначенні кваліфікації використання слова-назви освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (лист МОН №1/9-550 від 30.08.2006).

У документах про освіту іноземців кваліфікація визначається через освітньо-кваліфікаційний рівень та напрям підготовки (лист МОН №1/11-354 від 31.01.2004).

МОН запроваджує Європейську кредитно-трансферну систему та **Додаток до диплома європейського зразка**. Це спростить процедуру визнання українських дипломів про вищу освіту в Європі та сприятиме мобільності студентів.

Наказом МОН від 16 жовтня 2009 року N 943 з 2009/2010 навчального року у ВНЗ України запроваджується Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) та її ключові документи ("Аплікаційна форма студента", "Угода про навчання", "Угода про практичну підготовку та зобов'язання про якість", "Академічна довідка", "Додаток до диплома європейського зразка"). Нововведення впроваджується відповідно до вимог Довідника користувача ЄКТС, затвердженого Європейською комісією 6 лютого 2009 року.

ЄКТС та додаток до диплому європейського зразка - інструменти виміру досягнень студентів, що є загальноприйнятими і зрозумілими в усіх країнах Європейського простору вищої освіти (країни Болонського процесу) і надають можливість адекватного визнання періодів навчання та дипломів про вищу освіту як в країні, так і за кордоном.

Довідково:

Додаток до диплома європейського зразка є документом, що видається разом з дипломом про вищу освіту, в якому описується здобута кваліфікація (ступінь) вищої освіти за загальноприйнятим в Європейському просторі вищої освіти зразком, де зазначається інформація про власника диплома, здобуту кваліфікацію, перелік вивчених дисциплін (модулів) та його успішність, систему оцінювання, академічні та професійні права, інформація про систему

вищої освіти країни тощо.

Європейська кредитно-трансферна системи (ЄКТС) використовується для перенесення та накопичення кредитів. Разом з іншою інформацією, що міститься у додатку до диплома (або академічній довідці), кількість здобутих кредитів ЄКТС дозволяє точно відображати та оцінювати досягнення випускника (або студента), здобуті ним під час навчання у вищому навчальному закладі.

[Наказ МОН від 16.10.2009 року N943 "Про запровадження у вищих навчальних закладах Європейської кредитно-трансферної системи"](#)

[Довідник користувача Європейської кредитно-трансферної системи \(ЄКТС\)](#)

Ключові документи ЄКТС:

[Академічна довідка \(виписка навчальних досягнень\)](#)

[Аплікаційна форма студента \(заява-анкета студента\)](#)

[Додаток до диплома](#)

[Угода про навчання](#)

[Угода про практичну підготовку та зобов'язання про якість](#)

http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2009_1/12_11/

ECTS - це система, яка створена для забезпечення єдиної міждержавної процедури оцінювання навчання, системи виміру і порівняння результатів навчання, їхнього академічного визнання і передачі від одного закладу освіти іншому. Система може використовуватись усередині закладу освіти, між закладами освіти однієї країни, а так само між закладами освіти - партнерами з різних країн.

Система ECTS базується на принципах взаємної довіри учасників і передбачає виконання правил щодо всіх її частин: ECTS - кредитів, ECTS - оцінок, Угоди про навчання і Зарахування кредитів.

ECTS - система, яка розроблена в інтересах студентів і базується на визначенні навантаження студентів, необхідного для досягнення цілей програми.

ECTS спрощує розуміння і порівняння навчальних програм для всіх студентів (вітчизняних і іноземних). ECTS стимулює мобільність і академічне визнання. Вона допомагає університетам організувати і переглядати їх навчальні програми. ECTS може бути використана для різних програм і форм навчання. Ця система робить здобуття вищої освіти в Європі привабливішим для студентів з інших континентів.

Заліковий кредит - це одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння кредитних модулів, або блоку кредитних модулів.

Кредитний модуль - це закінчений обсяг інформації, яку має засвоїти студент, або закінчений обсяг навчальної діяльності, яку має виконати студент.

ECTS- кредити відображають навантаження студента за відповідним курсом. Один семестр денного навчання відповідає 30, один рік - 60 кредитам ECTS, що присуджуються по завершенні періоду навчання і складання іспитів. Розподіл ECTS кредитів ґрунтується на офіційній тривалості циклу програми навчання. Загальне навантаження, необхідне для здобуття ступеня бакалавра,

яке вимагає 4 роки навчання, дорівнює 240 кредитам. Кредит це також спосіб переведення в кількісну форму результатів навчання. Під результатами навчання розуміють комплекс умінь (що повинен знати, розуміти і бути здатним зробити студент після завершення навчання), незалежно від тривалості навчання. ECTS кредити можуть бути отримані тільки після завершення необхідної роботи і відповідного оцінювання досягнутих результатів навчання.

Навантаження студентів в ECTS включає час, що проводиться за слуханням лекцій, семінарів, самостійного навчання, підготовки і складання іспитів і т.д. Кредити розподіляються по всіх компонентах програми навчання (модулі, дисципліни, стажування, дипломна робота тощо) і відображають кількість роботи, необхідної для виконання кожного компонента відносно до загальної кількості необхідної роботи для завершення повного року навчання за даною програмою.

При вступі до вищого навчального закладу студент укладає угоду про навчання - документ, у якому визначаються права та обов'язки сторін при навчанні за кредитно-модульною системою. Угоду про навчання також укладають між собою заклади освіти - партнери у разі здійснення частини навчання тим чи іншим студентом в іншому закладі освіти.

Зарахування кредитів, отриманих студентом у закладі-партнері гарантується угодою про навчання.

Щодо ECTS, то її запропоновано в 1997 р. Європейською Комісією. Система також може використовуватися в рамках одного ВНЗ або між ВНЗ однієї країни. Система ECTS забезпечує спосіб вимірювання і порівняння результатів навчання при переході з одного ВНЗ в інший.

ECTS розроблено за програмою SOCRATES/ ERASMUS (1988—1995 рр.). Вона пройшла випробування протягом шести років як пілотний проект, в якому взяли участь 145 ВНЗ країн Європейської співдружності. На початковій стадії система охоплювала п'ять освітніх напрямів: MBA (Business Administration), хімію, історію, технічну механіку, медицину.

Восени 1995 р. Європейська комісія запропонувала розширити коло дисциплін і втягнути в систему неуніверситетський сектор вищої освіти. У результаті, в 1996/97 р. 38 нових університетів (348 факультетів) і 36 ВНЗ неуніверситетського типу (206 факультетів) використовували ECTS.

На основі результатів пілотного проекту система ECTS показала себе ефективним інструментом для створення прозорих навчальних планів, сприяла академічному визнанню і, була включена як окремий компонент вищої освіти.

У 1997/98 р. систему ECTS у введено 772 ВНЗ, протягом двох років (1998—1999 рр.) ще 290 ВНЗ використали гранти щодо введення системи ECTS.

У 1999—2000 рр. більш як 1200 європейських ВНЗ за 6000 навчальних програм використовували систему ECTS у рамках студентського обміну. Найбільш інтенсивно систему ECTS використовують в п'яти країнах Європи: Франції, Іспанії, Німеччині, Італії і Великобританії. У кожній з цих країн щорічно відбувається більш як 12 тис. студентських обмінів тільки всередині однієї країни. Усього у країнах ЄС тільки в 2000 р. відбулося близько 750 тис. обмінів студентами. Галузі наук, за якими найчастіше відбуваються обміни

студентами, — бізнес, лінгвістика (філологія), соціальні, інженерні та юридичні науки [14; 76-77].

Шкала оцінок ECTS враховується для перезарахування оцінок локального університету при атестаціях ETCS-студента. Вона не порушує звичної системи оцінок локального університету, але дає змогу швидко перераховувати оцінки при переходах студента з одного університету в іншій. ECTS-оцінки наведено в таблиці. Як впливає з таблиці, можливі такі варіанти оцінки знань з використанням Шкали оцінок ETCS: А — відмінно, В — дуже добре, D — добре і т. ін.

Оцінка	ECTS	Бал	Вітчизняна оцінка
A	4,75-5,00	5	"Відмінно" - глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь і навичок
B	4,25-4,74	4	"Добре" - повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,51 -4,24	4	"Добре" - в загальному правильна відповідь з двома трьома суттєвими помилками
D	3,01 -3,50	3	"Задовільно" - неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	2,75-3,00	3	"Задовільно" - неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання на позитивну оцінку
FY	2,00-2,74	2	"Незадовільно"- безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни (з правом повторної перездачі)
F	0,00- 1,99	2	"Незадовільно"- необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Механізм дії системи ECTS включає три основних елементи:

- інформаційний пакет;
- договір на навчання (між ВНЗ і студентом);
- реєстрацію оцінки знань.

Ці елементи визначає сам ВНЗ з метою створення основи для укладення дво- і багатосторонніх угод із співробітництва зі студентом та іншим ВНЗ. Кожен ВНЗ готує інформаційний пакет, який включає:

- опис усіх курсів, доступних у цьому ВНЗ;
- загальну інформацію про університет, його розташування, умови проживання студентів;
- адміністративні процедури, необхідні для реєстрації й академічний календар;
- порядок прийому, типи курсів, методики і технології викладання, величини кредитів і їхню структуру, назву факультетів і департаментів» що забезпечують читання курсів;
- умови проведення іспитів і оцінки знань, ступені та звання, що присвоюються після закінчення ВНЗ.

Пакет готується англійською мовою. Додатково допускається також варіант національною мовою.

Договір на навчання включає низку формальних процедур за такою схемою: студент заповнює стандартну заяву на прослуховування якого-небудь курсу (курсів) в іноземному ВНЗ, що входить до ECTS, так само, як і ВНЗ, у якому вчиться студент, і направляє його координатору ECTS у своєму ВНЗ. Заява і додаток, що відображають кількість і обсяг прослуханих раніше курсів, а також результати їх оцінювання надсилаються в іноземний ВНЗ. Якщо студента приймають у цей ВНЗ, підписується угода, яка через ECTS-координаторів обох ВНЗ надсилається студенту.

Реєстрація оцінки знань будується на системі кредитів, що дає змогу кількісно (число кредитів) охарактеризувати академічний курс так, щоб закінчений академічний рік для студентів визначався якою-небудь цифрою (сумою кредитів за академічні курси). Для ECTS? академічний рік дорівнює не менш як 60 кредитам.

Документ показує досягнення студента до і після навчання за кордоном, містить ECTS-кредити, рівень (курс), що відповідає місцевим умовам навчання і шкалу ECTS-кредитів. Сполучення місцевого рівня навчання (курсу) і ECTS-кредитів дає якісну і кількісну характеристику програми навчання студента в іншому ВНЗ [15; 29].

Повне академічне визнання означає, що навчання за кордоном (включаючи іспити та інші форми оцінки) замінюються порівнянним часом навчання в рідному університеті, хоча зміст навчальної програми може відрізнятись.

У системі ECTS виділяють сім основних елементів:

1. Прийняття ВНЗ зобов'язань ECTS.
2. Кредитування курсів навчального плану.
3. Підготовка інформаційних матеріалів.
4. Підписання угод про навчання іноземних студентів у рамках ECTS.
5. Академічне кредитування студентів за системою кредитів.
6. Оформлення додатків із кількісними характеристиками про обсяг виконаної студентом роботи й оцінку якості набутих знань (аналогічні додаткам до диплома в практиці вітчизняної вищої школи).
7. Академічне визнання.

Слід зазначити, що студент одержує кредитну оцінку (число кредити), тільки виконавши усі вимоги з прийнятої для цього курсу системи оцінювання (залік, іспит, інші форми). Варто звернути особливу увагу на розходження двох індикаторів системи академічного оцінювання: кредитів і власне оцінок (грейдів). Перші відображають обсяг виконаної роботи, а другі — якість набутих знань і навичок. Для реалізації ECTS на рівні університету створюється багаторівнева система управління, що включає вертикальну мережу ECTS-координаторів. Координатор на рівні університету здійснює контакти між університетами і з Європейською Комісією, організовує роботу кафедр, інформує учасників освітнього процесу, готує інформаційні пакети. Координатор кафедр організовує роботу студентів і викладачів у практичних аспектах ECTS, забезпечує методичну й організаційну підтримку, відповідає за розробку навчальних планів. Викладач (тьютор) — розробляє і реалізує кредитне-модульну систему.

Щодо студента система ECTS:

— гарантує академічне визнання навчання за кордоном і розширює вибір місць навчання за кордоном;

— забезпечує доступ до повноцінних навчальних курсів і академічного життя в іншому ВНЗ і дає можливість самостійно формувати програму навчання;

— дає можливість подальшого навчання за кордоном (студент може не повертатися до рідного ВНЗ після навчання за кордоном, а залишитися у ВНЗ, що приймає, чи перейти до третього ВНЗ). Університети самі приймають рішення про прийнятність такого акта, а також визначають умови, які необхідно виконати студенту для одержання диплома;

— забезпечує сертифікацію процесу навчання в іноземному ВНЗ. Щодо ВНЗ система ECTS:

— забезпечує прозорість навчальних планів, у яких міститься детальна інформація про зміст навчального процесу на шляху до здобуття ступеня;

— допомагає вирішенню питань академічного визнання кваліфікацій завдяки попередньому узгодженню змісту програми навчання між студентом, його рідним університетом і університетом, що приймає;

— більш чітко відображає структуру курсів навчального плану, навчальне навантаження студента і результати навчання;

— зберігає за ВНЗ їхню автономію і відповідальність за всі рішення, що стосуються результатів навчання студентів; і

— відкриває нові можливості для співробітництва;

— сприяє розвитку зв'язків між ВНЗ;

— поліпшує якість навчального процесу й організаційно-адміністративної роботи.

Сертифікація університету за наведеними вище критеріями ECTS надає можливість отримання знака ECTS (label ECTS). Знак підвищує статус закладу як надійного партнера європейської та міжнародної співпраці. Форма заяви опублікована на веб-сайтах Socrates, Leonardo & Youth TAO, оскільки ECTS є складовою цієї програми. Знак дійсний протягом трьох академічних років. Список інститутів, які мають знак, опубліковано на веб-сайті Eurora. [21; 78-79]

У лютому 1999 р. Європейська Комісія утворила робочу групу для вивчення можливості переходу від системи ECTS до системи "накопичення" кредитів — European Credit Accumulation.

Це пояснюється тим, що в останнє десятиліття практично всі країни, які входять до Ради Європи» запровадили власні системи, що ґрунтуються на освітніх кредитах. Багато з цих країн провели реформи своїх систем вищої освіти. І вже понад тисячу європейських вищих навчальних закладів використовують систему кредитів ECTS.

Слід зазначити, що кредитно-модульна система є не тільки основою навчального процесу у традиційній вищій освіті, а й елементом системи післядипломної освіти, перепідготовки і підвищення кваліфікації, в тому числі у системі дистанційного навчання, де її застосування найбільш ефективно, оскільки пов'язане із системою контролю — тестуванням. Тобто впровадження цієї системи забезпечує реалізацію одного з головних положень Болонського процесу — "навчання протягом усього життя".

Болонська декларація включає як одну з головних умов Європейської науково-освітньої інтеграції розробку системи оцінювання якості освіти за відповідними критеріями і методологією. При цьому передбачається істотне підвищення ролі держави як у запровадженні систем якості, так і узгодження їх у рамках Болонського процесу. Тобто, незважаючи на культурні і системні розходження, національні уряди мають розглядати оцінювання якості освіти як основну сферу своєї відповідальності.

Передбачається, що це буде як мінімум дворівнева система із залученням недержавних експертних організацій. Як приклад можна розглянути структуру, що включає такі складові: державну систему оцінювання якості (включаючи стандарти освіти й акредитацію), контроль на рівні ВНЗ і, можливо, участь недержавних структур (агенцій), що забезпечують суспільну експертизу і враховують вимоги ринку праці.

При цьому необхідно враховувати низку особливостей, пов'язаних зі сформованою структурою відносин у системі держава — вищий навчальний заклад — підприємство.

Одним із головних факторів, що забезпечує зростання виробництва і поліпшення якості продукції, є впровадження сучасних технологій. Цей процес неможливо забезпечити без високопрофесійної підготовки випускників ВНЗ, які відповідають сучасним вимогам. Таким чином, у системі оцінювання якості обов'язковими учасниками мають бути представники споживачів (замовників), фахівців, що випускаються вищими навчальними закладами.

Ключові особливості ЄКТС

ЄКТС – це орієнтована на особу, що навчається, система накопичення і трансферу кредитів, яка ґрунтується на прозорості результатів навчання і навчального процесу. Її метою є сприяння плануванню, наданню, оцінюванню, визнанню та підтвердженню кваліфікацій та навчальних модулів, а також сприяння мобільності студентів. ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності у навчанні впродовж життя.

Кредити ЄКТС ґрунтуються на навчальному навантаженні, необхідному студентам для досягнення очікуваних результатів навчання. Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення процесу навчання. Вони пов'язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.

У навчальному навантаженні зазначається час, зазвичай потрібний студенту для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практичні заняття, самостійна робота та екзамени), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.

60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного року формального навчання (навчального року) і асоційованим результатам навчання. У більшості випадків, навантаження студента складає від 1500 до 1800 годин на навчальний рік, відповідно один кредит відповідає 25 – 30 годинам роботи.

Кредити призначаються кваліфікаціям або навчальним програмам в цілому, а також їх навчальним (освітнім) компонентам (таким як модулі, навчальні курси, дисертаційна робота, виробнича практика та лабораторна

робота). Кількість кредитів, що призначається кожному компоненту, визначається на основі його вагомості в обчисленні навантаження студента, необхідного для досягнення результатів навчання у формальному контексті.

Кредити присвоюються окремим студентам («повної» або «неповної» форми навчання) після завершення навчальної діяльності, яку вимагає формальна навчальна програма або окремий освітній компонент та успішне оцінювання досягнутих результатів навчання. Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.

Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запропоновану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) може мати місце лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном.

Перенесенню (трансферу) та накопиченню кредитів сприяє використання ключових документів ЄКТС (каталог курсу, аплікаційна форма студента, угода про навчання та академічна довідка) та Додаток до диплома.

Пояснення ключових особливостей ЄКТС

ЄКТС є системою, орієнтованою на особу, що навчається, через те, що вона допомагає навчальним закладам перемістити центр уваги у розробці програм та способі їх виконання з традиційного підходу, орієнтованого на викладача, на підходи, які задовольняють потреби і очікування осіб, що навчаються. За традиційних підходів, орієнтованих на викладача, предметні вимоги, знання і навчальний процес як такі вважалися основними складовими освітніх програм. Навчання, орієнтоване на особу, що навчається, ставить навчання в центр розробки та способу виконання навчальних програм та надає особам, що навчаються, більший вибір щодо змісту, способу, темпів та місця навчання.

За такого студенто-центрованого підходу роль навчальних закладів полягає у заохоченні та підтримці тих, хто навчається, при формуванні ними своїх власних траєкторій навчання та допомозі їм виробити свої власні стилі та досвід навчання.

Застосовуючи результати навчання та навчальне навантаження у розробці та виконанні навчальних програм, ЄКТС допомагає поставити особу, що навчається, в центр освітнього процесу. Призначаючи кредити освітнім компонентам, вона сприяє створенню гнучких траєкторій навчання. Більш того, ЄКТС разом із рамками кваліфікацій, що ґрунтуються на результатах навчання:

- встановлює більш тісний зв'язок між освітніми програмами та вимогами ринку праці через використання результатів навчання, покращуючи, таким чином, обізнаність у виборі студента;
- заохочує ширший доступ та участь у навчанні впродовж життя, роблячи програми більш гнучкими і сприяючи визнанню попередніх досягнень;

- сприяє мобільності всередині навчального закладу або країни, між навчальними закладами, між країнами, а також між різними напрямками освіти та контекстами навчання (наприклад, формальне, неформальне, неофіційне навчання).

ЄКТС і результати навчання

“Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення процесу навчання.”

Результати навчання – твердження, які можна перевірити, про те, що студент, який отримав певну кваліфікацію або завершив певну програму чи її окремий компонент, як очікується, має знати, розуміти та бути здатним виконувати. Як такі, вони підкреслюють зв'язок між викладанням, навчанням і оцінюванням.

Твердження про результати навчання звичайно характеризуються використанням дієслів активного стану, що позначають знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання тощо.

Використання результатів навчання робить цілі навчальних програм більш чіткими, легкозрозумілими для студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Вони також полегшують порівняльність кваліфікацій та сприяють визнанню навчальних досягнень.

В ЄКТС формулювання результатів навчання є основою послідовної оцінки навантаження і, отже, присвоєння кредитів. Коли ті, хто відповідає за розробку освітніх програм, встановлюють профіль кваліфікації та очікувані результати навчання програми навчання та її компонентів, кредити ЄКТС допомагають їм бути реалістичними щодо необхідного навантаження та розумно вибирати стратегії навчання, викладання та оцінювання. Зацікавлені сторони, такі як особи, що навчаються, і роботодавці, можуть надавати корисний внесок у визначення результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Отже твердження про результати навчання компонентів програм завжди мають супроводжуватися зрозумілими та відповідними критеріями оцінювання для присвоєння кредитів, що надає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння і компетенції.

Існують два підходи: результати навчання можуть бути або пороговими твердженнями (що визначають мінімальні вимоги для отримання заліку), або можуть бути визначені як референтні (опорні) точки, що описують типові вимоги (що визначають очікуваний рівень досягнень успішних осіб, що навчаються). У бідь-якому випадку, твердження про результати навчання мають чітко визначати, яка з цих дефініцій використовується.

Підходи, що ґрунтуються на результатах навчання, також дають можливість оцінити знання, навички та компетенції, отримані в інших, ніж формальна вища освіта, навчальних контекстах (неформальне або неофіційне навчання), присвоїти кредити і, отже, визнати їх з метою присвоєння кваліфікації.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Діагностика якості підготовки бакалаврів здійснюється Державною екзаменаційною комісією через визначенням рівня сформованості компетенцій бакалаврів відповідно до ОКХ під час державної атестації у терміни, що передбачені навчальним планом.

Нормативні форми державної атестації:

(державний екзамен, виконання та захист кваліфікаційної роботи або їх поєднання)

Державний екзамен здійснюється за комплексними кваліфікаційними завданнями (ККЗ).

Кваліфікаційні роботи виконуються за видами:

- дипломний проект;
- дипломна робота.

ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ

1 Вимоги до змісту комплексних кваліфікаційних завдань

1.1 Зміст комплексних кваліфікаційних завдань (ККЗ), що виносяться на державний екзамен, орієнтується на діагностику рівня сформованості професійних компетенцій, що визначені у «Галузевому стандарті вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» та варіативній частині «Стандарті вищої освіти НГУ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» (варіативна частина).

1.2 Діагностика здійснюється за допомогою узагальнених кваліфікаційних завдань (модель певної проблемної ситуації виробничої діяльності фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра), що створюються трансформацією професійних компетенцій нормативної ОКХ та її варіативної частини.

Узагальнені кваліфікаційні завдання (табл.1) повинні бути доступні для студентів протягом усього періоду підготовки.

Таблиця 1

Перелік узагальнених кваліфікаційних завдань,
що виносяться на державний екзамен

Шифр компетенцій за ОКХ	Узагальнене кваліфікаційне завдання
1	2
Т 6.1	21. Визначити продуктивність вантажопотоку з очисного вибою, якщо задані: потужність шару, тип видобувної машини й схема її роботи, тип забійного конвеєра, опір вугілля різанню, щільність вугілля в цілині
Т 6.2	23. Вибрати тип стрічкового конвеєра й оцінити можливість його застосування, якщо задані наступні умови експлуатації: місце розміщення, характеристики траси й вантажу, продуктивність вантажопотоку, технічні характеристики стрічок і конвеєрів, експлуатаційні нормативи

Примітка:

Форма обов'язкова та подана з прикладом заповнення.

1.3 На основі узагальнених кваліфікаційних завдань, що визначені у нормативній ОКХ та її варіативній частині (професійні задачі та уміння фахівця) методичною комісією за напрямом підготовки створюються конкретизовані кваліфікаційні завдання із чисельною або іншою конкретизацією вихідних даних.

1.4 Для оцінювання якості виконання конкретизованого кваліфікаційного завдання та можливості оскарження результатів оцінювання використовуються еталони рішень - зразки правильного й повного рішення.

Еталоном може бути певний матеріал із фахових джерел (з відповідним посиланням), що містить алгоритми та приклади рішень. В інших випадках еталони створюється і зберігаються методичною комісією.

Для зручності обробки результатів державного екзамену в еталонах рішень доцільно виділити етапи виконання конкретизованого кваліфікаційного завдання через визначення істотних операцій, що мають принципове значення для правильного рішення. Істотними операціями можуть бути кроки алгоритму рішення, розрахункові схеми, визначення понять, параметри й дії над ними.

Поопераційне зіставлення рішень із еталоном дозволяє оцінити рівень сформованості компетенцій за допомогою коефіцієнта засвоєння - відношення правильно виконаних істотних операцій до загального.

Засобом діагностики, що безпосередньо використовується на державному екзамені під час державної атестації, є комплексні кваліфікаційні завдання (ККЗ), які складаються із декількох конкретизованих.

1.5. Комплексність ККЗ має реалізуватись не тільки кількістю завдань, але й за рахунок підбору завдань, які вимагають використання декількох компетенцій, включаючи компетенції варіативної частини ОКХ.

1.6 Співвідношення обсягів нормативної та варіативної частин засобів діагностики, має відповідати співвідношенню обсягів професійно-практичного циклу підготовки нормативної частини ОПП та циклу самостійного вибору вищого навчального закладу (профілізація на певну спеціальність напряму) варіативної частини ОПП.

1.7 Кількість конкретизованих завдань має сполучатися з регламентом виконання ККЗ, що встановлює ДЕК.

1.8 Для забезпечення надійності діагностики загальна кількість істотних операцій конкретизованих кваліфікаційних завдань повинна бути не менш 30-ти.

2 Вимоги до змісту кваліфікаційних робіт

2.1 Загальні положення

Дипломний проект – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню завдань, віднесених в ОКХ до проектної та проектно-конструкторської професійних функцій. Передбачається виконання технічного завдання, ескізного та технічного проектів, робочої, експлуатаційної, ремонтної документації тощо.

Дипломна робота – кваліфікаційна робота, що присвячена вирішенню

завдань з організації технологічного процесу (технічна підготовка, забезпечення функціонування, контроль) і управління організацією (планування, облік, аналіз, регулювання) та технологічним процесом.

Кваліфікаційна робота може бути комплексною (кафедральна, міжкафедральна, міжвузівська) і виконуватись декількома студентами.

Кваліфікаційна робота вважається реальною за виконанням однієї з умов:

- тема роботи запропонована підприємством, виконується в його інтересах, а результати роботи прийняті до реалізації;
- по темі роботи існують публікації автора, патент, рішення про публікацію, подана заявка на винахід;
- до роботи прикладені документи про впровадження результатів.

2.1 Тематика кваліфікаційних робіт

Перелік тем кваліфікаційних робіт визначає випускаюча кафедра до початку навчального року.

Тематика кваліфікаційних робіт повинна бути безпосередньо пов'язана з вирішенням типових завдань професійної діяльності, що визначені в ОКХ (табл. 2).

Тема кваліфікаційної роботи має конкретизувати типові завдання виробничої діяльності, містити мету та предмет розроблення, галузь застосування.

Студент має право запропонувати на розгляд випускаючої кафедри власну тему.

Теми кваліфікаційних робіт затверджуються наказом ректора.

2.3 Завдання на кваліфікаційну роботу

Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра має бути орієнтовано на вирішення проблем, що потребують не тільки вибір, але й перетворення відомих методів рішень для нових (нестандартних) умов.

2.4 Складові кваліфікаційних робіт

Дипломний проект включає комплект технічної документації, до складу якої входять креслення та пояснювальна записка.

Склад креслень дипломного проекту регламентується вимогами стандартів до обраного етапу проектування (наприклад, технічний проект повинен включати обов'язкові креслення загального виду виробу та його складових з остаточними технічними рішеннями, і які дають повну уяву про устрій та принцип дії виробу).

Дипломна робота включає демонстраційний матеріал для доповіді на ДЕК та пояснювальну записку.

Демонстраційний матеріал дипломної роботи може бути графічним (на папері, фоліях тощо), електронним (відеоматеріали, мультимедіа, презентації тощо), натурним (моделі, макети, зразки виробів тощо).

Зміст демонстраційного матеріалу повинен віддзеркалювати оригінальні результати, які отримані при виконанні дипломної роботи.

Структура пояснювальної записки дипломної роботи умовно поділяється на вступну, основну частини і додатки.

Вступна частина:

- ◆ титульний аркуш;
- ◆ завдання на кваліфікаційну роботу;
- ◆ реферат;
- ◆ зміст;
- ◆ вступ.

Основна частина:

- ◆ розділи кваліфікаційної роботи;
- ◆ висновок;
- ◆ перелік посилань.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ

1. Порядок створення і робота державної екзаменаційної комісії

Державна екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення державної атестації - державних екзаменів (у формі виконання ККЗ) і захисту кваліфікаційних робіт та діє протягом календарного року як єдина для денної, заочної форм навчання та екстернату з кожної спеціальності.

Голова ДЕК призначається Міністерством освіти і науки України за пропозицією ректора НГУ з представників галузей-замовників. До складу комісії входять викладачі випускаючих та профільних кафедр, провідні фахівці виробництва, наукових установ. Персональний склад ДЕК затверджується ректором не пізніше ніж за місяць до початку роботи.

Робота ДЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами. Графік роботи комісії затверджується ректором.

Проведення державного екзамену передує виконанню і захисту кваліфікаційної роботи.

Студенти, які склали державний екзамен, допускаються до виконання кваліфікаційної роботи.

Студенти, які не склали державний екзамен, допускаються до повторного складання протягом трьох років або до здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за індивідуальною програмою.

Для розгляду і захисту кваліфікаційної роботи в ДЕК подаються документи:

- відомість складання державних екзаменів, екзаменів і заліків з теоретичних дисциплін, курсових проектів та робіт, практик;
- залікова книжка;
- кваліфікаційна робота;
- відзив керівника про кваліфікаційну роботу;
- рецензія фахівця відповідної кваліфікації.

В ДЕК можуть бути подані також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну цінність кваліфікаційної роботи – друковані статті за темою роботи, документи, які підтверджують практичне застосування результатів, макети, зразки матеріалів, виробів тощо.

Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні ДЕК за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови. Засідання ДЕК проводяться як в НГУ, так і на підприємствах, в установах та організаціях, для яких тематика робіт становить науково-теоретичний або

практичний інтерес.

Регламент засідань ДЕК встановлює її голова.

Рішення ДЕК про оцінку кваліфікаційної роботи, а також про присвоєння випускнику освітнього рівня та кваліфікації, видавання йому державного документа про освіту і кваліфікацію приймається на закритому засіданні відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. Голос голови ДЕК є вирішальним при однаковій кількості голосів.

Засідання ДЕК протоколюються. У протоколи вносяться:

- оцінки виконання ККЗ;
- оцінка керівника кваліфікаційної роботи;
- оцінка захисту кваліфікаційної роботи;
- запитання до випускника з боку членів та голови ДЕК;
- окремі думки членів ДЕК;
- здобуті освітній рівень і кваліфікація;
- назва державного документа про освіту і кваліфікацію (з відзнакою чи без відзнаки), який видається випускнику;
- інші відомості (реальність, комплексність тощо).

Протоколи підписують голова та члени ДЕК, які брали участь у засіданні. Книга протоколів зберігається в установленому порядку.

Результати захисту кваліфікаційних робіт визначаються оцінками "відмінно", "добре", "задовільно" та "незадовільно" та оголошуються того ж дня після оформлення протоколів засідання ДЕК.

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визначається незадовільним, ДЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену випускаючою кафедрою.

Студент, який не захистив кваліфікаційну роботу, допускається до повторного захисту не менше ніж через рік протягом трьох років або може за індивідуальною програмою здобути освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста.

Після закінчення роботи ДЕК голова складає звіт та подає його до навчального відділу. У звіті аналізується актуальність тематики, якість виконання кваліфікаційних робіт, уміння випускників застосовувати знання при вирішенні виробничих проблемних ситуацій, недоліки в підготовці, рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу.

Звіти голів ДЕК обговорюються на засіданні рад факультетів, методичних комісій з напрямів підготовки.

Результати державної атестації обговорюються на вченій раді вищого навчального закладу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

1 Комплексні кваліфікаційні завдання

1.1 Оцінювання результатів виконання ККЗ здійснюється, як правило, за допомогою коефіцієнту засвоєння:

$$K = N / P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді); P – загальна кількість визначених істотних операцій еталону рішення (відповіді).

Рекомендовані критерії визначення оцінок за національною шкалою:

- «відмінно» - $K > 0,9$;
- «добре» - $K = 0,8...0,89$;
- «задовільно» - $K = 0,7...0,79$
- «незадовільно» - $K < 0,7$.

Крім цього враховуються загальні вимоги до виконання комплексних кваліфікаційних завдань, що забезпечують максимальну оцінку:

- здатність до застосування знань, їх диференціювання, інтеграції та уніфікації аналізу фактів, подій, прогнозу результатів;
- правильність рішень, інтерпретації схем, графіків, діаграм;
- повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення),
- грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- оформлення відповідно до чинних стандартів.

1.2 Методичні комісії мають право коригувати значення коефіцієнтів засвоєння як критеріїв визначення оцінок та застосовувати інші загальні вимоги у залежності від специфіки напряму підготовки.

2 Оцінювання виконання кваліфікаційної роботи

Деякі вимоги, виконання яких забезпечує максимальну оцінку кваліфікаційній роботі:

- об'єктивне висвітлення стану питання з творчим використанням сучасних джерел інформації;
- оригінальність технічних, технологічних, організаційних та управлінських рішень;
- практичне значення результатів;
- обґрунтування рішень та пропозицій відповідними розрахунками;
- повнота структури розрахунків (постановка задачі, розрахункова схема, рішення, оцінка рішення);
- всебічність оцінки впливу результатів (надійність системи, безпека, екологія, ресурсозбереження тощо);
- органічний зв'язок пояснювальної записки з графічною частиною;
- наявність посилань на джерела інформації;
- відсутність дублювання, описового матеріалу, стереотипних рішень, що не впливають на суть та висвітлення отриманих результатів;
- використання прикладних пакетів комп'ютерних програм;
- оформлення креслень та пояснювальної записки відповідно до чинних стандартів;
- загальна та професійна грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу матеріалу;
- якість оформлення;
- самостійність виконання.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичні матеріали мають забезпечити самостійну роботу студента з підготовки до державної атестації.

Методичні матеріали розробляються випускаючими кафедрами, розглядаються і затверджуються з методичними комісіями за напрямами підготовки.

1 Державний екзамен

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи підготовки студента до державного екзамену подаються за наступною структурою.

Виробничі завдання бакалавра, контроль здатності виконання яких вноситься на державний екзамен. Подаються виробничі завдання відповідно до «Галузевого стандарту вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» та «Стандарту ВНЗ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра (варіативна частина)».

Засоби контролю. Подаються типові приклади комплексних кваліфікаційних завдань.

Рекомендації до виконання та приклади вирішення. Наводяться рекомендації до виконання типових кваліфікаційних завдань та приклади їх вирішення.

Оцінювання якості виконання комплексних кваліфікаційних завдань. Подаються критерії оцінювання у вигляді переліку припущених недоліків, що знижують оцінку якості виконання індивідуального завдання.

Бібліографічний список. Подається перелік рекомендованих джерел.

2 Кваліфікаційні роботи

Методичні рекомендації для студентів розробляються випускаючими кафедрами за рубрикацією та на підставі даного стандарту (п 5.2).

КОМПЛЕКСНА КІЛЬКІСНА ОЦІНКА

Наказ Міністерства освіти і науки України
30.03.2010 р. № 277

МЕТОДИКА

рейтингового оцінювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Міністерства освіти і науки України

Загальні положення

Мета: комплексна кількісна оцінка наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації МОН (далі – ВНЗ), що забезпечує можливість ефективного керування на всіх рівнях: співробітник, кафедра, факультет, ВНЗ.

Методика визначає систему показників наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ, процедуру їх формування, методику формування загальної інтегральної оцінки (рейтинг) та систему контролю. Рейтинг може визначатись як серед фахових груп ВНЗ, об'єднаних по спеціалізації, так і для всіх ВНЗ одночасно.

Перелік показників, за якими здійснюється оцінка наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ

Перелік показників, за якими здійснюється оцінка наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, повинен досить повно відбивати різні сторони активності ВНЗ, але не має бути перевантаженим зайвими подробицями.

Усі показники розділяються на такі, що характеризують потенціал (ресурси) ВНЗ – Π_i , та показники результативності – P_i .

Загальна інтегральна рейтингова оцінка ВНЗ обчислюється за наступними етапами:

ВНЗ у термін, що визначений щорічним наказом МОН щодо підсумків наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ за звітний рік, надають до МОН інформацію по показниках потенціалу та результативності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Перелік цих показників наведено в додатку 1 до методики.

На підставі цієї інформації обчислюються рейтингові індикатори (питомі показники результативності) k_i :

$$k_1 = \frac{P_1 \cdot 10}{(\Pi_1 + \Pi_4) - (\Pi_2 + \Pi_7) - (\Pi_3 + \Pi_8)} \quad (1)$$

$$k_2 = \frac{P_2 \cdot 100}{(\Pi_1 + \Pi_4) - (\Pi_2 + \Pi_7)} \quad (2)$$

$$k_i = \frac{P_i}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6}, \quad i=\{11,12\}; \quad (3)$$

$$k_i = \frac{P_i * 10}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6}, \quad i=\{5, 9, 10\}; \quad (4)$$

$$k_i = \frac{P_i * 100}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6}, \quad i=\{3, 8\}; \quad (5)$$

$$k_i = \frac{P_i * 1000}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6}, \quad i=\{4, 6, 7\}; \quad (6)$$

$$k_{13} = \frac{P_4}{\Pi_9} \quad (7)$$

Таблицю формул розрахунку рейтингових індикаторів k_i наведено у додатку 2 до методики.

Числові коефіцієнти при рейтингових індикаторах у чисельнику (10,100,1000) введені для зменшення незначущих розрядів після нуля при приведенні даних значень.

По рейтинговим індикаторам проводиться контроль достовірності та коректності даних. Для кожного показника обчислюється середнє значення по групі ВНЗ. Значні відхилення від середнього (встановлюється МОН) потребують додаткового підтвердження відповідними ВНЗ. У разі відсутності підтвердження дані вважаються не достовірними та не враховуються при подальших розрахунках (дорівнюють «0»).

4. Рейтингові індикатори нормуються:

$$k'_i = \frac{k_i - k_{i\min}}{k_{i\max} - k_{i\min}} \quad (8)$$

5. Загальна інтегральна оцінка K_j для j – того ВНЗ обчислюється як адитивна

нелінійна згортка нормованих рейтингових індикаторів k'_i .

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (a_i k'_i)^2}, \quad (9)$$

де a_i - вагові коефіцієнти (коефіцієнти пріоритетності), які визначають відносну значущість i -го показника. Вагові коефіцієнти визначаються на основі

коректно проведених експертних оцінок та характеризують найбільш важливі напрямки наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ.

6. Для врахування масштабу ВНЗ за величиною чисельності НПП та НДЧ

значення K_j кожного j -того ВНЗ перемножується на j -тий ваговий

$$m_j = \frac{(P_1 + P_4)_j}{\sum_{j=1}^N (P_1 + P_4)_j}$$

коефіцієнт чисельності $j = 1 \dots N$, (10), де m_j - частка чисельності НПП та НДЧ j -того ВНЗ у загальній сумі чисельності НПП та НДЧ по групі ВНЗ, N – кількість ВНЗ у групі .

7. Отримані значення $K'_j = m_j \cdot K_j$ нормуються за 100-бальною шкалою.

$$K_j^{100} = \frac{K'_j - K'_{\min}}{K'_{\max} - K'_{\min}} * 100 \quad (11)$$

Місця у рейтингу серед загальної кількості ВНЗ розподіляються у відповідних фахових групах у порядку зменшення загальної інтегральної оцінки K_j^{100} .

Додаток 1 до Методики

рейтингового оцінювання

Перелік основних показників, за якими здійснюється оцінка наукового потенціалу та результативність

Потенціал

П1. Чисельність штатних науково-педагогічних працівників (НПП), що працюють на повну ставку, та кількість повних ставок, які займають сумісники

П2. Чисельність докторів наук та професорів у складі НПП

П3. Чисельність кандидатів наук та доцентів у складі НПП

П4. Чисельність штатних наукових працівників науково-дослідних частин (НДЧ), секторів та інших науко-дослідних підрозділів

П5. Чисельність аспірантів та здобувачів

П6. Чисельність докторантів

П7. Чисельність докторів у складі НДЧ тощо

П8. Чисельність кандидатів наук у складі НДЧ тощо

П9. Обсяг фінансування із загального фонду держбюджету

2. Результативність

Р1. Кількість захищених кандидатських дисертацій працівниками ВНЗ (НПП та

НДЧ)

P2. Кількість захищених докторських дисертацій працівниками ВНЗ (НПП та НДЧ)

P3. Чисельність науковців ВНЗ, що отримують гранти Президента України для молодих учених

P4. Обсяги надходжень до спеціального фонду державного бюджету, в тому числі інноваційних проектів.

P5. Обсяги фінансування з міжнародних фондів

P6. Кількість робіт, відзначених Державною премією України

P7. Кількість проданих ліцензій

P8. Кількість отриманих охоронних документів

P9. Опубліковано монографій відповідно до вимог ВАК, кількість

P10. Опубліковано підручників та навчальних посібників з грифом МОН, кількість

P11. Кількість публікацій у фахових наукових виданнях України та в зарубіжних наукових виданнях

P12. Кількість публікацій у наукометричній базі даних Scopus

Додаток 2 до Методики рейтингового оцінювання

Таблиця формул розрахунку рейтингових індикаторів k_i (питомі показники результативності)

Рейтингові індикатори	Пояснення	Формула розрахунку
k1	Кількість захищених кандидатських дисертацій на 10 науково-педагогічних працівників (НПП +НДЧ), що не захистилися;	$k_1 = \frac{P_1 \cdot 10}{(P_1 + P_4) - (P_2 + P_7) - (P_3)}$
k2	Кількість захищених докторських дисертацій на 100 (НПП+НДЧ), що не захистилися;	$k_2 = \frac{P_2 \cdot 100}{(P_1 + P_4) - (P_2 + P_7)}$
k3	Чисельність науковців ВНЗ, що отримують гранти Президента України для молодих учених на 100 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_3 = \frac{P_3 \cdot 100}{P_1 + P_4 + \frac{P_5}{2} + P_6}$
k4	Обсяг надходжень до спец. фонд державного бюджету (тис.грн) на 10 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_4 = \frac{P_4 \cdot 10}{P_1 + P_4 + \frac{P_5}{2} + P_6}$
k5	Обсяг фінансування з міжнародних фондів (тис.грн) на 10 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_5 = \frac{P_5 \cdot 10}{P_1 + P_4 + \frac{P_5}{2} + P_6}$

k6	Кількість робіт, відзначених Державною премією України на 1000 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_6 = \frac{P_6 * 1000}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k7	Кількість проданих ліцензій на 1000 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_7 = \frac{P_7 * 1000}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k8	Кількість отриманих охоронних документів на 100 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_8 = \frac{P_8 * 100}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k9	Кількість опублікованих монографій відповідно до вимог ВАК на 10 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_9 = \frac{P_9 * 10}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k10	Кількість опублікованих підручників і навчальних посібників з грифом МОН на 10 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_{10} = \frac{P_{10} * 10}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k11	Кількість публікацій у фахових наукових виданнях України та у зарубіжних наукових виданнях на 1 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_{11} = \frac{P_{11}}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k12	Кількість публікацій у наукометричній базі даних Scopus на 1 (НПП+НДЧ+аспіранти+докторанти);	$k_{12} = \frac{P_{12}}{\Pi_1 + \Pi_4 + \frac{\Pi_5}{2} + \Pi_6},$
k13	Відношення обсягів надходжень до спеціального фонду державного бюджету до обсягів фінансування із загального фонду держбюджету, тис.грн./тис. грн	$k_{13} = \frac{P_4}{\Pi_9}$

Значення вагових коефіцієнтів

a1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
0,0625	0,0625	0,0625	0,0625	0,0625	0,0625	0,0625	0,0625	0,1	0,1	0,1	0,15	0,05

ЛІЦЕНЗІЙНІ ПОКАЗНИКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ в цілому, що мають забезпечуватись при ліцензуванні напрямів чи спеціальностей

Ліцензійні показники визначає та розміщує на сайті вищий навчальний заклад, що ліцензує напрями підготовки чи спеціальності, за формою.

показ- ник	Найменування	значення
---------------	--------------	----------

1	2	3
ЛП ₁	Контингент студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб	
ЛП ₃	Контингент студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб	
ЛП ₄	Кількість комп'ютерних робочих місць, що використовуються для підготовки напрямів чи спеціальностей	
ЛП ₅	Кількість комп'ютерних робочих місць, які мають доступ до Інтернет	
ЛП ₆	Навчальна та навчально-лабораторна площа	
ЛП ₇	Навчальна та навчально-лабораторна площа	
ЛП ₈	Кількість посадочних місць в читальних залах навчального закладу	
ЛП ₉	Загальна корисна площа критих спортивних споруд	
ЛП ₁₀	Кількість місць у санаторіях-профілакторіях та оздоровчо-спортивних таборах	
ЛП ₁₁	Кількість місць проживання в студентських гуртожитках	
ЛП ₁₂	Житлова площа студентських гуртожитків	

Ліцензійні показники кафедр, що мають забезпечувати навчальний процес з напрямів чи спеціальностей, що ліцензуються

показ- ник	Найменування	значення
1	2	3
	<i>Ліцензований обсяг прийому, що заявляється</i>	
ЛП ₁₃	Ліцензований обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, осіб	
ЛП ₁₄	Ліцензований обсяг прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, осіб	
	<i>Кадрове забезпечення навчального процесу</i>	
ЛП ₁₅	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	

ЛП ₁₆	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
ЛП ₁₇	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₁₈	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₁₉	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують практично-професійний цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₂₀	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
ЛП ₂₁	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	<i>Якість кадрового забезпечення навчального процесу</i>	
ЛП ₂₃	чисельність докторів наук, професорів і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр (одна і та ж особа враховується один раз), осіб	
ЛП ₂₄	кількість штатних посад, що займають доктори наук, професори, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
ЛП ₂₅	чисельність доцентів, кандидатів наук (одна і та ж особа враховується один раз), осіб	
ЛП ₂₆	кількість штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
ЛП ₂₇	кількість штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₂₈	кількість штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₂₉	кількість штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують професійно-практичний цикл навчання бакалаврів	
ЛП ₃₀	кількість штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	<i>Навчально-методичне забезпечення навчальної діяльності</i>	
ЛП ₃₁	кількість дисциплін опп підготовки бакалавра	

ЛП ₃₂	кількість дисциплін опп підготовки магістрів	
ЛП ₃₃	кількість дисциплін, за якими розроблено нормативно-методичні комплекси в повному обсязі	
ЛП ₃₄	кількість підручників та навчальних посібників	
	Фінансове забезпечення наукової діяльності випускаючої кафедри	
ЛП ₃₅	Загальний обсяг фінансування наукових робіт випускаючої кафедри	
ЛП ₃₆	Балансова вартість наукового обладнання випускаючої кафедри	
	Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів	
ЛП ₃₇	Чисельність докторантів, осіб	
ЛП ₃₈	Чисельність аспірантів, осіб	

Ліцензійні індикатори вищого навчального закладу в цілому, що мають забезпечуватись при ліцензуванні напрямів чи спеціальностей

Ліцензійні індикатори визначає вищий навчальний заклад і розміщує на сайті.

Ліцензійні індикатори L_i є відносними величинами і розглядаються як відношення базового абсолютного показника до масштабного. Вимір ліцензійного індикатора є питомий на 100 науково-педагогічних працівників, 100 студентів денної форми навчання, одного студента денної форми навчання тощо, що забезпечує процес порівняння потенціалу вищих навчальних закладів та кафедр з урахуванням їх масштабів.

$$L_i = 100 \frac{ЛП_A}{ЛП_M},$$

де $ЛП_A$ – абсолютний ліцензійний показник; $ЛП_M$ – масштабний.

інди-катор	Найменування	значення
------------	--------------	----------

1	2	3
L_1	Кількість комп'ютерних робочих місць на 100 студентів денної форми навчання	
L_2	Кількість комп'ютерних робочих місць, які мають доступ до Інтернет на 100 студентів денної форми навчання	
L_3	Навчальна та навчально-лабораторна площа на одного студента денної форми навчання, тис.кв.м	
L_4	Кількість посадочних місць в читальних залах на 100 студентів денної форми навчання	
L_5	Загальна корисна площа критих спортивних споруд на одного студента денної форми навчання	
L_6	Кількість місць у санаторіях-профілакторіях та оздоровчо-	

1	2	3
	спортивних таборах на 100 студентів денної форми навчання	
Л ₇	Забезпеченість студентів місцями проживання в студентських гуртожитках	
Л ₈	Житлова площа на одного проживаючого в студентських гуртожитках	

Ліцензійні індикатори кафедр, що мають забезпечувати навчальний процес з напряму чи спеціальності, що ліцензуються

інд и-катор	Найменування	формула
1	2	3
	Кадрове забезпечення навчального процесу	
Л ₉	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр на 100 студентів денної форми навчання	
Л ₁₀	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
Л ₁₁	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
Л ₁₂	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
Л ₁₃	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують практично-професійний цикл навчання бакалаврів	
Л ₁₄	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр на 100 студентів денної форми навчання	
Л ₁₅	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	Якість кадрового забезпечення навчального процесу	
Л ₁₆	частка докторів наук, професорів і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр (одна і та ж особа враховується один раз)	
Л ₁₇	частка штатних посад, що займають доктори наук, професори, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
Л ₁₈	частка доцентів, кандидатів наук (одна і та ж особа	

	враховується один раз), які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
L_{19}	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
L_{20}	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
L_{21}	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
L_{22}	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують професійно-практичний цикл навчання бакалаврів	
L_{23}	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	Навчально-методичне забезпечення навчальної діяльності	
L_{24}	частка дисциплін опп бакалавра, за якими розроблено нормативно-методичні комплекси в повному обсязі	
L_{25}	частка дисциплін опп магістра, за якими розроблено нормативно-методичні комплекси в повному обсязі	
L_{26}	Забезпеченість навчального процесу підручниками та навчальними посібниками	
	Фінансове забезпечення наукової діяльності випускаючої кафедри	
L_{27}	Обсяг фінансування наукових робіт випускаючої кафедри на 100 науково-педагогічних працівників	
L_{28}	Балансова вартість наукового обладнання випускаючої кафедри на одного науково-педагогічного працівника	
	Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів	
L_{29}	Частка докторантів на 100 науково-педагогічних працівників	
L_{30}	Чисельність аспірантів на 100 науково-педагогічних працівників	

Коефіцієнти пріоритетності ліцензійних індикаторів вищого навчального закладу в цілому

Коефіцієнт пріоритетності – це відношення ліцензійного індикатора L_i до індикатора $LВ_{ДАК}$, що регламентується ліцензійними умовами ДАК, або до

відповідного індикатора P_c системи (групи вищих навчальних закладів) за результатами рейтингування вищих навчальних закладів минулого року

$$LK_i = \frac{L_i}{LB_{ДАК}}; \quad LK_i = \frac{L_i}{P_c}.$$

При ідентичності ліцензійного індикатора з індикатором, що регламентується ліцензійними умова ДАК, або з відповідним індикатором системи коефіцієнти пріоритетності $KL_i = 1$. Тобто значення коефіцієнтів пріоритетності ліцензійних індикаторів університетів можуть перебувати в діапазоні 0...1.

Це дає можливість визначити позиціонування ліцензійних можливостей вищого навчального закладу та кафедр, що мають забезпечувати підготовку фахівців за напрямом, спеціальності.

Коефіцієнти пріоритетності визначає вищий навчальний заклад і розміщує інформацію на сайті за формою:

по значення	Найменування індикатора	коефіцієнт пріоритетності
-------------	-------------------------	---------------------------

1	2	3
KL_1	Кількість комп'ютерних робочих місць на 100 студентів денної форми навчання	
KL_2	Кількість комп'ютерних робочих місць, які мають доступ до Інтернет на 100 студентів денної форми навчання	
KL_3	Навчальна та навчально-лабораторна площа на одного студента денної форми навчання	
KL_4	Кількість посадочних місць в читальних залах на 100 студентів денної форми навчання	
KL_5	Загальна корисна площа критих спортивних споруд на одного студента денної форми навчання	
KL_6	Кількість місць у санаторіях-профілакторіях та оздоровчо-спортивних таборах на 100 студентів денної форми навчання	
KL_7	Забезпеченість студентів місцями проживання в студентських гуртожитках	
KL_8	Житлова площа на одного проживаючого в студентських гуртожитках	

Коефіцієнти пріоритетності ліцензійних індикаторів з напряму підготовки чи спеціальності

по значення	Найменування індикатора	коефіцієнт пріоритетності
1	2	3
	Кадрове забезпечення навчального процесу	

КЛ ₉	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр на 100 студентів денної форми навчання	
КЛ ₁₀	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
КЛ ₁₁	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₁₂	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₁₃	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують практично-професійний цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₁₄	кількість штатних посад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр на 100 студентів денної форми навчання	
КЛ ₁₅	частка штатних посад науково-педагогічних працівників, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
	Якість кадрового забезпечення навчального процесу	
КЛ ₁₆	частка докторів наук, професорів і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр (одна і та ж особа враховується один раз)	
КЛ ₁₇	частка штатних посад, що займають доктори наук, професори, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	
КЛ ₁₈	частка доцентів, кандидатів наук (одна і та ж особа враховується один раз), які забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
КЛ ₁₉	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр	
КЛ ₂₀	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують соціально-економічний та гуманітарний цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₂₁	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують природничо-науковий цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₂₂	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують професійно-практичний цикл навчання бакалаврів	
КЛ ₂₃	частка штатних посад, що займають доценти, кандидати наук, які працюють на постійній основі і забезпечують навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр	

Навчально-методичне забезпечення навчальної діяльності		
<i>КЛ₂₄</i>	Частка дисциплін опп бакалавра, за якими розроблено нормативно-методичні комплекси в повному обсязі	
<i>КЛ₂₅</i>	Частка дисциплін опп магістра, за якими розроблено нормативно-методичні комплекси в повному обсязі	
<i>КЛ₂₆</i>	Забезпеченість навчального процесу підручниками та навчальними посібниками	
Фінансове забезпечення наукової діяльності випускаючої кафедри		
<i>КЛ₂₇</i>	Обсяг фінансування наукових робіт випускаючої кафедри на 100 науково-педагогічних працівників	
<i>КЛ₂₈</i>	Балансова вартість наукового обладнання випускаючої кафедри на одного науково-педагогічного працівника	
Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів		
<i>КЛ₂₉</i>	Частка докторантів на 100 науково-педагогічних працівників	
<i>КЛ₃₀</i>	Чисельність аспірантів на 100 науково-педагогічних працівників	

Інтегральний ліцензійний індекс вищого навчального закладу

$$ІЛІ_{внз} = \Sigma K_{внз} / m$$

$m = 8$ – кількість ліцензійних індикаторів вищого навчального закладу в цілому; ΣLK_i – сума коефіцієнтів пріоритетності ліцензійних індикаторів вищого навчального закладу в цілому

Інтегральний ліцензійний індекс напряму чи спеціальності

$$ІЛІ_{каф.} = \Sigma K_{каф.} / m_{каф.}$$

$m_{каф.} = 30$ – кількість ліцензійних індикаторів напряму чи спеціальності; ΣAK_i – сума коефіцієнтів пріоритетності ліцензійних індикаторів напряму чи спеціальності.

МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Європейські програми мобільності та міжнародного наукового співробітництва

Європейський Союз традиційно виділяє значні кошти на програми мобільності студентів і викладачів, а також на програми міжнародного науково-технічного співробітництва. Вважаємо доцільним охарактеризувати деякі з них.

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus Mundus»

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus Mundus» є Європейською програмою для країн, які не належать до Європейського Союзу. Програма була започаткована Рішенням No 2317/2003/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 грудня 2003. Тривалість програми 5 років (з 2004 по 2008 роки). Для України дана програма має особливий інтерес, оскільки українські викладачі та студенти мають право брати в ній участь.

Програма «Erasmus Mundus» - це програма співпраці та мобільності у сфері вищої освіти. Вона спрямована на посилення такої співпраці та міжнародних зв'язків у сфері вищої освіти через підтримку високоякісних європейських магістерських курсів, забезпечуючи студентів з усього світу можливістю отримати ступінь магістра в європейському університеті, а також через заохочення поїздок європейських студентів і викладачів до країн, що не є членами ЄС. Першочерговим завданням програми є покращання якості та привабливості європейської вищої освіти в усьому світі. Через підтримку міжнародної мобільності науковців і студентів програма «Erasmus Mundus» прагне підготувати її учасників з європейських та інших країн до життя у глобальному суспільстві, що ґрунтується на знаннях.

За цією програмою студенти з України можуть отримувати стипендії від Європейського Союзу для навчання у країнах ЄС протягом двох років. У межах програми «Erasmus Mundus» пропонується близько 90 навчальних магістерських курсів найвищої академічної якості. Близько 5 000 студентів з неєвропейських країн мають змогу отримати гранти для навчання за цими магістерськими курсами і понад 4 000 студентів з країн ЄС, які беруть участь у цих курсах, мають змогу поїхати на навчання до третіх країн. У рамках програми буде підтримано близько 100 партнерств.

Програма «Erasmus Mundus» складається з чотирьох блоків:

- магістерські курси «Erasmus Mundus»: високоякісні інтегровані магістерські курси, що пропонуються об'єднанням щонайменше трьох університетів у щонайменше трьох різних країнах Європи;
- стипендії «Erasmus Mundus»: надання стипендій висококваліфікованим студентам старших курсів і науковцям з усього світу;
- партнерства: магістерські курси «Erasmus Mundus» також матимуть змогу налагоджувати партнерські відносини з вищими навчальними закладами у третіх країнах; ці партнерства дають змогу забезпечити високу мобільність студентів старших курсів і науковців з країн ЄС, які братимуть участь у магістерських курсах «Erasmus Mundus»;

- підвищення привабливості європейської вищої освіти: програма «Erasmus Mundus» сприятиме підвищенню привабливості та інтересу до європейської вищої світи; в її межах будуть підтримуватися заходи, спрямовані на покращання престижу, прозорості та доступності європейської вищої освіти, а також вирішення питань, які мають визначальну важливість для інтернаціоналізації вищої освіти (взаємовизнання кваліфікацій).

Інформацію за цією програмою отримано з веб-сайту представництва Європейської комісії в Україні http://www.delukr.ec.europa.eu/erasmus_mundus_uk.html. Повну інформацію про дану програму можна отримати на веб-сайті Європейської комісії http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/index_en.html.

Австрійсько-Українська двостороння науково-технологічна угода про співпрацю підтримує широкий спектр заходів: викладацьку та студентську мобільність, формування спільних курсів, спільні публікації тощо. У межах цієї програми надаються як індивідуальні гранти, так і гранти для мереж інституцій. Детальну інформацію про програму можна знайти на веб-сайті www.oead.at/_projekte/index.html.

Програма Європейського Союзу TEMPUS

Ще однією програмою, в якій можуть брати участь українські студенти, викладачі та вищі навчальні заклади, є програма tempus (Trans-European Mobility Partnership Scheme for University Studies). Програма розроблена для надання допомоги соціальним і економічним перетворенням в країнах-партнерах. tempus сприяє розвитку в цих країнах систем вищої освіти шляхом максимально широкого співробітництва із партнерами з країн ЄС.

Програму TEMPUS III було схвалено 29 квітня 1999. Тривалість програми становила шість років, починаючи з 1 липня 2000 року. Наступною фазою програми є tempus IV. Проекти за tempus IV фінансуються, починаючи з 2007 року, дія тем-PUSIV закінчується в 2013 році. Ця програма поширюється на країни, які належать до Східної Зони Сусідства (до цих країн належить Україна), на Західні Балкани, на країни, які належать до Південної Зони Сусідства, та на Середню Азію.

tempus надає два типи грантів:

- гранти, які надаються групам університетів (Joint European Projects) - «консорціумам», що співпрацюють разом для удосконалення навчальних програм, менеджменту університету та розвитку співпраці вищої освіти і суспільства;

- гранти, спрямовані на здійснення структурних заходів (Structural Measures); цей тип грантів, запроваджений для реалізації проектів структурних реформ у галузі вищої світи, у сфері університетського менеджменту та співпраці вищої освіти і суспільства.

З погляду студентської мобільності tempus IV є додатком до програми Erasmus Mundus, яка спрямована на широкомасштабну і довготривалу студентську мобільність. Порівняно з Erasmus Mundus, TEMPUS IV підтримує тільки невелику за кількістю та короткострокову студентську мобільність, яка може сприяти досягненню цілей конкретного проекту загалом.

Експертна оцінка проектів проводиться Європейською Комісією з залученням представників національних органів влади (Міністерство освіти і науки), мережі Національних офісів tempus та Представництв Європейської Комісії в країнах-партнерах. Величина грантів для проектів, в яких беруть участь українські університети, знаходиться в межах 500 000 євро- 1 500 000 євро. Відбір проектів здійснюється на основі оцінювання їхньої академічної, технічної та фінансової якості.

Інформацію за цією програмою отримано з веб-сайту представництва Європейської комісії в Україні [http : //www. delukr. ee. europa . eu/page3152 8 . html](http://www.delukr.ee.europa.eu/page31528.html). Повну інформацію про цю програму можна отримати на веб-сайті Європейської комісії http://ee.europa.eu/education/programmes/tempus/index_en.html.

Освітня програма Європейського Союзу «Навчання впродовж життя 2007-2013»

Політика Європейського Союзу в сфері освітніх послуг є послідовною та спрямованою на досягнення «стратегічної цілі Європейського Союзу стати найбільш конкурентною, базованою на знаннях економікою Для реалізації цієї мети Освітній Раді було доручено сформулювати конкретні цілі освітньої системи, в якій би були відображені спільні пріоритети та аспекти з врахуванням національного різноманіття» (Ліссабонська Європейська Рада, 23-24 березня 2000). Ця мета є одним з аргументів на користь запровадження нової освітньої програми Європейського Союзу «Навчання впродовж життя 2007-2013», яка була започаткована за Рішенням No.1720/2006/ЕС Європейського парламенту та Ради 15 листопада 2006 року.

Метою цієї програми є сприяння розвитку Європейського Союзу як суспільства знань із стабільним економічним розвитком, кращими умовами праці та вищим рівнем соціального захисту шляхом навчання впродовж життя. Ця програма поглиблює взаємодію, співпрацю та мобільність між навчальними інститутами та тренінговими системами у межах Європейського Союзу і, відповідно, може стати стандартом якості для всього світу. Вона складається з шістьох підпрограм, а саме: програма для середньої школи (Comenius), програма для вищої освіти (Erasmus), програма професійних тренінгів (Leonardo da Vinci), програма освіти для дорослих (Grundtvig), поперечна програма (Transversal programme), спрямована на політику співпраці, вивчення мов, застосування комунікаційних та інформаційних технологій, програма впровадження набутих знань у всіх згаданих вище підпрограмах. Бюджет програми становить близько 7 млрд. євро на період 2007-2013 рр.

Детальнішу інформацію щодо програми можна знайти веб-сайті Європейської комісії

http://ec.europa.eu/education/programmes/newprog/index_en.html.

Треба зазначити, що програма «Навчання впродовж життя 2007-2013» є розвитком програми Socrates, яка діяла в період часу з 1995 по 2006 роки.

Освітня програма Європейського Союзу «Erasmus»

Програма Erasmus, яка також відома як План дій європейської спільноти для мобільності студентів університету, була започаткована 1987 році. Метою

програми є підтримка академічної мобільності студентів та викладачів вищих навчальних закладів у межах Європейського Союзу, країн Європейського економічного простору (Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія), країн-кандидатів на вступ в Європейський Союз (Туреччина) та Швейцарії. Ця програма спрямована на підтримку створення Європейського Простору Вищої Освіти (ЕНЕА) шляхом підвищення мобільності. Детальнішу інформацію щодо програми можна знайти на веб-сайті Європейської комісії http://ec.europa.eu/education/pro-grammes/llp/erasmus/index_en.html.

Програма Європейської співпраці у сфері наукових та технічних досліджень (COST)

Заснована в 1971 році, cost є міжурядовою програмою у сфері наукових та технічних досліджень, яка спрямована на координацію фінансування національних досліджень на Європейському рівні. Метою COST є підтвердження того, що Європа займає одне з провідних позицій у сфері науково-технічного співробітництва.

cost здійснює фінансування міжнародних досліджень у таких сферах: біомедицина і молекулярні біонауки, продовольство і сільське господарство, лісове господарство і його продукти, фізична і нанохімія, молекулярні науки і технології, наука землі і менеджмент навколишнього середовища, інформаційні і комунікаційні технології, розвиток транспорту та міст, людина, суспільство, культура і здоров'я. До участі в cost запрошуються також інституції з країн, які не є членами Європейського Союзу, зокрема і з України. Сьогодні в cost від України бере участь 19 інституцій. Детальну інформацію про cost можна знайти на веб-сайті [www . cost. esf . org](http://www.cost.esf.org).

Сьома Рамкова Програма

Сьома рамкова програма спрямована на фінансування Європейських наукових досліджень за напрямками:

- Програма «Співпраця» підтримує всі види дослідницьких заходів, які здійснюються різними дослідницькими інституціями у межах транснаціональної співпраці, що спрямовані на досягнення лідерських позицій у ключових наукових та технологічних сферах.

- Програма «Люди» полягає в кількісному і якісному посиленні людського потенціалу в сфері досліджень і технологій в Європі шляхом стимулювання людей набувати професію «дослідника», стимулювання європейських вчених стажуватися в Європі та залучати дослідників з усього світу проводити дослідження в Європі.

- Програма «Ідеї» спрямована на підтримку фундаментальних наукових досліджень. Виникнення програми «Ідеї» пов'язане з недостатнім рівнем фінансування цієї програми в Європі.

Детальну інформацію про Сьому Рамкову Програму можна знайти на веб-сайті http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html.

Гончаренко Михайло Федорович
Свіжевська Світлана Андріївна

АКРЕДИТАЦІЯ ВІД А ДО Я.
ГЛОСАРІЙ З АКРЕДИТАЦІЇ

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції.

Підп. до друку 07.10.2012. Формат 30x42/4.
Папір офсет. Ризографія. Ум. друк. арк. 16,8.
Обл.-вид. арк. 21,6. Тираж 300 пр. Зам. №

Підготовлено до друку та видруковано
у Державному вищому навчальному закладі
«Національний гірничий університет»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
від 11.06.2004 р.

49027, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19